

Programmabegroting 2017

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Bestuur	
	2.A. College van Burgemeester en wethouders	8
	2.B. Bestuurlijke structuur	9
3	Programma's	
	3.1 Programma Veilig leefklimaat	12
	3.2 Programma Aantrekkelijke gemeente	26
	3.3 Programma Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid	40
	3.4 Programma Klantgerichte organisatie en bestuur	64
4	Beleidsindicatoren	
	Beleidsindicatoren	79
5	Paragrafen	
	5.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	84
	5.2 Onderhoud Kapitaalgoederen	89
	5.3 Financiering	92
	5.4 Bedrijfsvoering	94
	5.5 Verbonden partijen	96
	5.6 Grondbeleid	103
	5.7 Lokale heffingen	105
6	Overzicht van baten en lasten 2017	107
7	Financiële positie	115
8	Meerjarenraming 2018 - 2020	119
9	Bijlagen	
	A. Investeringslijsten 2017 - 2020	122
	B. EMU-saldo begroting 2017	124
	C. Staat van reserves en voorzieningen begroting 2017 - 2020	125
	D. Overzicht taakvelden	134
	E. Lijst met beleidsnota's gemeente Twenterand	135
	F. Lijst met verklaring afkortingen Programmabegroting 2017	137

1. Inleiding

Hierbij presenteert het college de programmabegroting 2017. In deze samenvatting treft u aan de belangrijkste punten van de programmabegroting 2017. In deze begroting is de kadernota 2017 verwerkt met inbegrip van de door uw raad aangenomen amendementen en moties.

In deze programmabegroting wordt de lijn van de kadernota voortgezet om de veranderende rol van de gemeente vorm te geven en de kosten op termijn te beperken. Daarnaast introduceerden wij bij de kadernota per programma en doelenboom een inhoudelijk perspectief. Met het schetsen van de inhoudelijke ontwikkelingen voor de toekomst zetten wij een stap verder in de richting van programmasturing. De programmabegroting is, evenals vorig jaar, gebaseerd op de systematiek van de doelenbomen.

Samen met de hoofdpunten voor de toekomst was de centrale leidraad bij het opstellen van de kadernota 2017 het bestuursakkoord 2014 – 2018 "Samen Zorgen en Samen Werken". Daarmee is in de voorliggende programmabegroting 2017 een nadrukkelijke koppeling met het bestuursakkoord gelegd. Medio oktober zullen wij uw raad een evaluatie van het bestuursakkoord doen toekomen.

Ons college geeft meer inhoud aan het programma aantrekkelijke gemeente. Onze ambitie is om dit in 2017 en volgende jaren op te pakken. Deze bestuurlijke ambitie is conform het bestuursakkoord. De onderdelen sport en cultuur worden hoger geprioriteerd.

Vertaald naar de programma's van de begroting zien wij de volgende maatschappelijke opgaven zich aftekenen: Een ruimtelijke opgave voor het programma Veilig leefklimaat, een economische opgave voor het programma Aantrekkelijke gemeente, een sociale opgave voor het programma Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid en een dienstverleningsopgave voor het programma Klantgerichte organisatie en bestuur.

Ter ondersteuning van het werken aan deze maatschappelijke opgaven is het belangrijk om tegelijkertijd te werken aan de volgende drie opgaven: Een samenwerkingsopgave, een participatie opgave en een financiële opgave. In deze programmabegroting zijn voor 2017 beleidsvoorstellen opgenomen voor het onderhoud en beheer van de openbare ruimte, onafhankelijke conflictbemiddeling, op het terrein van economie en ondernemen, sport, de voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet en vanwege de opgaven in het sociale domein. De taken op het gebied van belastingen worden uitbesteed aan het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente en wij investeren in onze Office-licenties. Uw raad heeft een aantal amendementen en moties aangenomen tijdens de behandeling van de kadernota 2017. Hiermee is in de voorliggende programmabegroting rekening gehouden.

De begroting 2017, zoals die nu voorligt, laat voor het jaar 2017 een positief saldo zien van € 18.000. Dit is een verbetering van € 167.000 ten opzichte van de Kadernota. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een meevaler op de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

De lastendruk voor burgers bestaat uit een drietal componenten, te weten de onroerende zaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Het spreekt voor zich dat ons college streeft naar een verantwoorde lastendruk voor burgers. In de voorliggende begroting bedraagt de lastendrukstijging voor 2017 ten opzichte van 2016 bij een gemiddelde woningwaarde slechts iets meer dan € 2 per maand.

De septembercirculaire is niet verwerkt in deze begroting. Overeenkomstig de planning zullen wij voor de begrotingsbehandeling uw raad een brief doen toekomen waarin de gevolgen van de septembercirculaire aan u worden voorgelegd.

A. Algemeen

Hierbij bieden wij de programmabegroting 2017 aan. In deze programmabegroting wordt de lijn van de kadernota voortgezet om de veranderende rol van de gemeente vorm te geven en de kosten op termijn te beperken.

Zoals ook in de inleiding op de kadernota 2017 is geschreven, gaat het 'om het vormgeven van de participatiesamenleving en het participeren van inwoners in (de uitvoering van) het beleid van de gemeente. Het gaat er om hoe wij de balans vinden tussen wat wij als gemeente wel en niet doen. Wat laten wij over aan de samenleving en wat niet? En wat wij niet overlaten, hoe geven wij dat vorm? Welke rol willen wij spelen? Welke middelen zetten wij daar op in? En hoe gaan wij werken, welke werkvormen passen daarbij? Dit alles in het licht van het steeds minder beschikbaar zijn van financiële middelen en de noodzaak om de kosten op termijn te beperken.'

Maatschappelijke opgaven voor de toekomst

Bij het bepalen van de rol van de gemeente, is het van belang welke inhoudelijke opgaven en welke veranderingen op de verschillende terreinen aan de orde zijn. Wij zien de volgende maatschappelijke opgaven zich aftekenen:

Een ruimtelijke opgave:

De invoering van de Omgevingswet, nu naar verwachting in 2019, zal een transformatie betekenen minstens zo groot als de transformatie in het sociale domein. De Omgevingswet zal het aan de voorkant van het proces makkelijker moeten maken; de complexiteit aan de achterkant zal stevig toenemen. De Rijksoverheid draagt de investeringskosten die samenhangen met de invoering van de wet, bijvoorbeeld eenmalige kosten die samenhangen met de centrale digitale voorzieningen. Iedere partij draagt zelf de transitiekosten van de wet, bijvoorbeeld de kosten voor het volgen van opleidingen, organisatie- en cultuurveranderingstrajecten en/of aanpassingen van digitale voorzieningen. Voor de transitiekosten is in het programma Aantrekkelijke gemeente budget opgenomen.

Een economische opgave:

Hoewel de economie iets lijkt aan te trekken, zijn werkgelegenheid en ondernemersklimaat belangrijke thema's waar we als gemeentelijke overheid een rol van betekenis kunnen spelen. We werken aan het anders vormgeven van onze rol door nog meer samen met ondernemers te doen, een voorbeeld is het gezamenlijk verkennen van de mogelijkheden voor een ondernemersfonds. Tegelijkertijd versterken we de contacten met individuele ondernemers door hen te bezoeken en onze dienstverlening daarmee continu tegen het licht te houden.

Naast deze economische opgave in het algemeen is specifiek aandacht nodig voor de veranderingen op het platteland. De agrarische sector staat onder druk, sommigen hebben geen opvolgers met alle (ruimtelijke) gevolgen van dien. De opgave van de asbestsanering is een substantiële en mogelijk zijn er combinaties met duurzame energie te maken.

Een sociale opgave:

De transformatie van het sociale domein staat ons voor ogen, waarin de balans tussen zelfredzaamheid en ondersteuning moet worden gevonden. De veranderende verantwoordelijkheden voor inwoners (meer eigen kracht), de doorontwikkeling bij de organisaties (inwonerperspectief leidend, professionaliteit met ruimte t.b.v. efficiënte samenhangende oplossingen) en de juiste rol van de gemeente (balans in regie en overlaten) zijn in deze stelsel- en cultuurverandering cruciaal. Dus ook van de eigen gemeentelijke medewerkers hebben wij andere verwachtingen: zij die in direct contact staan met onze inwoners vormen ons voorbeeld en moeten ruimte en vertrouwen krijgen om naast de inwoner te gaan staan en integrale oplossingen op maat helpen realiseren (1 gezin, 1 plan, 1 regie).

A. Algemeen (vervolg)

Versterking preventie ter voorkoming van zwaardere zorg, alternatief aanbod en versterking integraal werken zijn voorbeelden van deze veranderprocessen. De inhoudelijke vernieuwing zal hand in hand moeten gaan met bijsturing in relatie tot de verwachte financiële tekorten in het meerjarenperspectief. Besparen via transformeren is hiermee de koers voor de toekomst.

Een dienstverleningsopgave:

Inwoners verwachten van hun lokale overheid een kwalitatief goede, snelle en betrouwbare dienstverlening, zoveel mogelijk gebruikmakend van elektronische dienstverlening en eenmalige gegevensuitvraag. De gemeente Twenterand zet in op het centraal stellen van mensen en het bevorderen van zelfregie. De gemeente Twenterand is bewust bezig om onze dienstverlening aan inwoners makkelijker te maken en gericht te communiceren. Daarbij bieden digitalisering en automatisering mogelijkheden. De vraag of behoefte van inwoners en bedrijven vormt het uitgangspunt, waarbij de rol die we vervullen verschillend kan zijn. Hierbij is wendbaarheid nodig. We ontwikkelen ons om goede relaties met mensen te hebben, die contact hebben met de gemeente.

Ter ondersteuning van het werken aan deze maatschappelijke opgaven is het belangrijk om tegelijkertijd te werken aan de volgende drie opgaven:

Een samenwerkingsopgave:

De context en onze omgeving verandert in hoog tempo. Dit vraagt om flexibiliteit en telkens wisselende samenwerkingscoalities. Samenwerking is daarmee één van onze hoofdogaven, soms wettelijk zoals in de RUD, soms vrijwillig zoals in de Regio Twente, soms op bedrijfsvoeringsniveau zoals in het Twentebedrijf. Op al onze terreinen werken wij samen met andere organisaties, bedrijven, instellingen en onze inwoners.

Een participatie opgave:

Burgerinitiatieven en burgerparticipatie zijn belangrijk voor de gemeente Twenterand. Goed uitgewerkte plannen hebben een positief effect op de samenleving en de gemeente. In Twenterand zijn er al een aantal burgerinitiatieven waar invulling aan gegeven wordt, zoals bijvoorbeeld Westerhaar aan zet. Door deze twee zaken te implementeren in het beleid zorg je er als gemeente voor dat onze inwoners betrokken worden en de mogelijkheid krijgen om zelf initiatieven op te zetten en uit te voeren. Dit is een ontwikkeling waar wij als gemeente Twenterand meer op in willen zetten.

Een financiële opgave:

Voor de financiële opgave is de basis gelegd in de motie 'Toezicht Provincie Overijssel' waarin het college opgedragen wordt maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat het toezichtbeeld ten aanzien van interbestuurlijk toezicht groen wordt. Naast deze motie heeft ons college altijd degelijk en solide financieel beleid voorgestaan. Voor het domein financiën betekent dit dat wij streven dat, naast het begrotingsjaar, ook het meerjarenperspectief reëel sluitend moet zijn. Aan deze voorwaarde wordt in deze begroting al voldaan.

[Bestuursakkoord 2014-2018](#)

In het bestuursakkoord 2014-2018 "Samen Zorgen & Samen Werken" zijn wij ingegaan op de rol die wij als gemeente willen spelen. Dit hebben wij ook genoemd in de kader-

nota. In het bestuursakkoord is aangegeven: "... dat 'duurzaamheid' een belangrijke pijler is geworden in de ontwikkelingen van de samenleving en dat het 'ik-tijdperk' lijkt te worden ingehaald door het zogeheten 'wij-bewustzijn' en de participatiemaatschappij. Hierdoor verandert de rol van het gemeentebestuur. Het gaat er tegenwoordig om kaders aan te geven waarbinnen de samenleving zich ontwikkelt en aanpast aan de eisen van de tijd. Wij bepalen niet langer eenzijdig wat er gebeurt, maar stimuleren, coördineren en faciliteren." Deze leidraad hebben wij gebruikt bij het kiezen van de beleidsvoorstellen, die in deze programmabegroting zijn opgenomen. Deze voorstellen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van het bestuursakkoord. Een evaluatie van ons bestuursakkoord zullen wij medio oktober uw raad doen toekomen.

Ook het transitieprogramma Heroriëntatie is meegenomen in onze afweging van beleidsvoorstellen. Onze bestuurlijke doelstellingen zijn op termijn niet haalbaar zonder organisatieontwikkeling. Zoals in het transitie-programma staat: "... is de organisatieontwikkeling en daarmee de heroriëntatie op de ambtelijke organisatie een continue beweging in antwoord op steeds veranderende omstandigheden in de maatschappij."

B. Afweging college

Gezien de financiële opgave zijn wij genoodzaakt om keuzes te maken. Met het bestuursakkoord en de maatschappelijke opgaven voor de toekomst, hebben wij een afweging van beleidsvoorstellen gemaakt. Op hoofdlijnen zijn onze keuzes (voor een gedetailleerde beschrijving van onze voorstellen verwijzen wij u naar de achterliggende programma's en doelenbomen in deze begroting):

Programma Veilig leefklimaat:

Gezien enkele ontwikkelingen, die kostenverhogend werken, staat het realiseren van de huidige onderhoudsniveaus groen binnen de beschikbare budgetten onder druk. Wij streven er naar de centra op een hoog niveau te onderhouden en stimuleren buurtbeheer om inwoners een rol te geven bij het onderhoud in de woonwijken. Dit past in het vormgeven van de nieuwe rol van de gemeente en het omgevingsgericht gaan werken. Wij besparen op het onderhoud en beheer van de openbare ruimte en accepteren op onderdelen een ander onderhoudsbeeld. Met behulp van participatiegelden worden ook andere doelgroepen dan gebruikelijk ingeschakeld om een bijdrage te leveren aan dat onderhoud. Gezien het grote aantal burenrudies waarmee de gemeente geconfronteerd wordt, maken wij structureel geld vrij ten behoeve van onafhankelijke conflict-bemiddeling.

Programma Aantrekkelijke gemeente:

Passend bij de nieuwe rol van de gemeente, kiezen wij op het terrein van economie voor een alternatieve financiering. Wij stellen een structurele opslag op de OZB niet-woningen voor om de inkomsten daarvan te gebruiken voor investeringen in het ondernemersklimaat. Daarbij vinden wij het belangrijk dat ondernemers een stem krijgen in de investeringen die gedaan moeten worden. Het verhogen van de kostendekkendheid van sport gaat in overleg met het Sportplatform en in relatie tot het ontwikkelen van een sportvisie komend jaar vormgegeven worden. Betekent dat het effectueren van het verhogen van de kostendekkendheid komend jaar nog niet zal plaatsvinden. Het meerjaren perspectief verhogen kostendekkendheid wordt wel gehandhaafd. In 2017 wordt met relevante partijen in culturele sector een nieuwe cultuurvisie/cultuurnota ontwikkeld. Met de onderdelen; monumenten, evenementen, cultuurhistorisch landschap en musea. Uit een eerste verkenning moet blijken welke onderdelen annex zijn met de cultuurvisie en in de visie moeten worden opgenomen. Bovenstaande is nog niet in de programmabegroting 2017 verwerkt. De kosten voor de benodigde specifieke deskundigheid moet nog nader worden onderzocht.

Programma Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid:

In het sociale domein wordt reeds hard gewerkt aan de opgaven om de komende jaren de verwachte tekorten van ca. € 1,5 miljoen te beperken. Budgettaire neutraliteit is hierbij het uitgangspunt. Er ligt een enorme opgave om de verwachte kosten en inkomsten in balans te krijgen en tegelijkertijd de inhoudelijke transformatie vorm te geven.

Programma Klantgerichte organisatie en bestuur:

Naar aanleiding van de heroriëntatie op de ambtelijke organisatie heeft onderzoek plaatsgevonden naar samenwerking/uitbesteding van de taken op het gebied van Belastingen. Afgezet tegen de afwegingscriteria van de zogenoemde K's, worden deze taken uitbesteed aan het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT) per 1 januari 2017.

Voor het cluster Werk en inkomen is op dit moment een onderzoek gaande met betrekking tot samenwerking met de gemeente Almelo. Dit onderzoek bevindt zich in de afrondende fase.

De OZB stijging hebben wij verwerkt zoals in de programmabegroting 2016 was opgenomen en rekening houdend met de besluitvorming bij de Kadernota 2017.

Wij temporiseren een aantal projecten in het kader van Twenterand Digitaal, maar investeren in onze Office-licenties. Deze breiden wij uit om ook als organisatie toegerust te zijn om te blijven werken aan de genoemde opgaven

C. Financiële situatie

Het vertrekpunt van deze programmabegroting is de kadernota 2017 (welke gebaseerd is op de begroting 2016 en de meerjarenschijf 2017 tot en met 2019). Hierna treft u een overzicht aan van het financiële vertrekpunt van deze programmabegroting.

Bij bovenstaande opstelling maken wij de volgende opmerkingen:

- De begroting 2017, zoals die nu voorligt, laat voor het jaar 2017 een positief saldo zien van € 18.000. Dit is een verbetering van het saldo ten opzichte van de kadernota met € 167.000. Verderop in deze inleiding treft u hiervan een specificatie aan.
- Ten opzichte van de begroting 2016 zijn er diverse wijzigingen doorgevoerd. In een aantal gevallen brengen deze extra uitgaven met zich mee. Wij staan solide financieel beleid voor. Daarom zijn er bij de kadernota dekingsvoorstellen ontwikkeld welke in de voorliggende begroting zijn verwerkt.
- Alle jaren sluiten met een (klein) overschot. Wel wordt hierbij opgemerkt dat er nog veel onzekerheden zijn over bepaalde kostenontwikkelingen, maar ook over de inkomsten die wij de komende jaren kunnen verwachten. Een en ander wordt nauwlettend gevolgd en zo nodig worden cijfers bijgesteld. Naar de toekomst toe blijft er voorzichtigheid geboden om de begroting structureel in evenwicht te houden.
- In de programma's en doelenbomen worden de bedragen zoals hierboven genoemd verder gespecificeerd en toegelicht.
- Voor een overzicht van de lastendruk verwijzen wij naar de paragraaf Lokale heffingen.
- De septembercirculaire is niet verwerkt in deze begroting. Overeenkomstig de planning zullen wij voor de begrotingsbehandeling uw raad een brief doen toekomen waarin de gevolgen van de septembercirculaire aan u worden voorgelegd. Deze brief wordt uiterlijk 25 oktober a.s. aan uw raad aangeboden. Indien mogelijk zullen wij deze brief eerder aanbieden.

Ontwikkeling saldo:

		2017		2018		2019		2020
Saldi Kadernota 2017	N	149.000	N	200.000	V	102.000	V	305.000
Regiotaxi	N	100.000		0		0		0
Omgevingswet	N	50.000	N	50.000		0		0
Motie speeltoestellen	N	40.000		0		0		0
Verhogen kostendekkendheid sport	N	25.000		0		0		0
Berap 2016	V	23.000	N	35.000	N	18.000	N	29.000
Algemene uitkering	V	294.000	V	568.000	V	495.000	V	662.000
Kapitaallasten / overig	V	65.000	N	209.000	N	74.000	N	310.000
Saldi Programmabegroting 2017	V	18.000	V	74.000	V	505.000	V	628.000

Toelichtingen

Amendementen en moties kadernota 2017

Uw raad heeft een aantal amendementen en moties aangenomen tijdens de behandeling van de kadernota 2017. Hiermee is in de voorliggende programmabegroting rekening gehouden.

Programmasturing en doelenbomen

Met het schetsen van de maatschappelijke opgaven voor de toekomst zetten wij een stap verder in de richting van programmasturing. Binnen programmasturing staat centraal welke inhoudelijke opgaven en welke veranderingen op de verschillende terreinen aan de orde zijn.

De programmabegroting is, evenals vorig jaar, gebaseerd op de systematiek van de doelenbomen. De doelenbomen vormen een goede basis om verder te werken aan programmasturing. In het kader van de inhoudelijke ontwikkeling van de doelenbomen wordt op dit moment gewerkt aan de toetsbaarheid van de doelen.

Risico's

Het jaar 2016 is het tweede jaar van de uitvoering van de 3 Decentralisaties (3D's). Het maken van prognoses over het financiële beeld over 2016 en meerjarendoorkijk blijft spannend. De volledigheid en betrouwbaarheid van gegevens en de na-ijlende afwikkeling 2015 maakt dat getallen fluctueren en bandbreedtes aan de orde zijn. Dit geldt voor vele Nederlandse gemeenten. We ramen nu naar eerdere verwachting en budgettair neutraal. Echter, gebaseerd op het hiervoor geschetste financiële beeld is het de vraag of de ramingen uiteindelijk overeenkomen met de werkelijkheid. Tevens is er sprake van nieuwe mutaties / kortingen in de septembercirculaire. Daarbij komen ook nog de effecten van dossiers rond huishoudelijke ondersteuning (vanwege de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep) en de visie vervoer, welke nog niet gekwantificeerd en meegenomen kunnen worden. Dit zal ook impact hebben op onze uitvoering, die reeds onder druk staat. De urgentie voor bijsturing – hoe moeilijk ook - is voelbaar. Via preventief beleid, transformatie en keukentafelgesprekken wordt gewerkt aan beïnvloeding van de kosten. Over de bijsturingmogelijkheden is reeds het nodige gemeld rond de kadernota en dit thema wordt momenteel nader verdiept in relatie tot een nieuwe prognose en uiteraard onze visie op het sociaal domein (de transformatie). Inwoners en instellingen zullen het gaan merken. Uitgangspunt bij de voorstellen echter blijft dat onze inwoners de ondersteuning moeten krijgen die nodig is. De raad wordt blijvend over de voortgang geïnformeerd.

Een ander aandachtspunt is de doelmatigheidskorting op de grotere gesubsidieerde instellingen boven de € 30.000 welke voor 2017 is opgevoerd ter grootte van € 250.000. Deze korting is destijds in opdracht van de gemeenteraad ingestoken vanuit de gedachte dat deze taakstellende bezuiniging kan worden opgevangen door instellingen door doelmatiger te werken. Wij hebben hiervan reeds melding gemaakt in de kadernota 2016 zodat instellingen ruim de tijd hebben om in te kunnen spelen op deze taakstellende bezuinigingen. Op dit moment heeft over dit onderwerp nog geen besluitvorming plaats gevonden.

Het realiseren van onze doelstellingen in 2017 gaat gepaard met een aantal risico's. Eén hebben wij er in deze inleiding al genoemd, namelijk de aanpassing van de BBV – voorschriften. Het niet meer kunnen toerekenen van de rentekosten aan de grondexploitaties betekent een verzwaring van de begroting en daarmee, in onze ogen althans, een aantasting van de lokale autonomie.

Tot slot

Indien uw raad de voorliggende programmabegroting amendeert, verzoeken wij u, indien deze amendementen financiële gevolgen hebben, aan te geven in welke richting de financiële oplossing gezocht moet worden. Naast deze spelregel geldt dat structurele uitgaven met structurele middelen gedekt dienen te worden. De Algemene Risico Reserve is in die gevallen als dekking geen optie. Incidentele middelen kunnen met incidenteel geld, zoals reserves, worden opgevangen. Hierbij geldt dat de toezichthouder uitgaven voor de periode van 3 jaar in principe als incidenteel aanmerkt.

Medio oktober vindt over deze programmabegroting een raadsinformatiemarkt plaats. Deze raadsinformatiemarkt zal een bestuurlijke insteek hebben. Immers, de overwegingen waarop deze begroting is gebaseerd, zijn terug te voeren op politiek-bestuurlijke keuzes. Daarnaast is de markt bedoeld om de schriftelijke technische vragenronde op een meer efficiënte en toegankelijke wijze vorm te geven. Hiertoe zullen vertegenwoordigers van de ambtelijke organisatie aanwezig zijn om technische vragen te beantwoorden.

2. Bestuur

2.A. College van Burgemeester en wethouders

Hieronder staat de portefeuillevindeling binnen het college vermeld. De portefeuillehouders zijn, als college, gezamenlijk verantwoordelijk voor realisatie van de doelstellingen van de programma's in de programmabegroting.

Van links naar rechts: M. van Abbema, B. Engberts, C.L. Visser, G.J. Binnenmars, J.H. Scholten, H. ten Brinke

Burgemeester ir. C.L. Visser

Portefeuille:

- Algemeen bestuurlijke zaken;
- Recreatie en toerisme;
- Personeel en organisatie;
- Bestuurlijke coördinatie;
- Regionale samenwerking;
- Personeel en organisatie;
- Handhaving, APV en brandweer;
- Voorlichting, communicatie en mediabeleid;
- Dienstverlening;
- Asielzoekersbeleid/statushouders.

Wethouder drs. G.J. Binnenmars

Portefeuille:

- AWBZ/WMO/Jeugdzorg;
- Onderwijs;
- Sociale zaken/participatie;
- Volksgezondheid;
- Kinderopvang en peuterwerk;
- Passend onderwijs;
- Jeugd- en ouderenbeleid;
- Zorginformatiepunt;
- Vrijwilligerswerk;
- Welzijnswerk.

Wethouder ing. B. Engberts

Portefeuille:

- Openbare werken;
- Platteland en natuur;
- Verkeer en vervoer;
- Leefomgeving;
- Wegen en riolering;
- Ruimtelijke ordening buitengebied;
- Afval- en energiebeleid;
- Landschap, natuur en water;
- Gemeentelijk vastgoed en accommodaties.

2.A College van Burgemeester en wethouders

Wethouder drs. J.H. Scholten

Portefeuille:

- Financiën;
- Ruimtelijke ordening;
- Wonen;
- Volkshuisvesting;
- Omgevingsvergunning WABO;
- Grondbedrijf;
- Welstandsbeleid;
- Bouw- en woningtoezicht.

Wethouder M. van Abbema

Portefeuille:

- Economische zaken;
- Sport en cultuur;
- Ecologie/economie (eco-wethouder);
- Milieu, duurzaamheid;
- Arbeidsmarktbeleid/economische zaken;
- Detailhandel;
- Musea;
- Bibliotheek;
- Monumentenzorg.

Gemeentesecretaris H. ten Brinke

De gemeentesecretaris is de hoogste ambtelijk adviseur van het college van B&W en geeft daarnaast leiding aan de ambtelijke organisatie.

2.B Bestuurlijke structuur

De gemeenteraad in de gemeente Twenterand telt 23 raadsleden.

Fracties	Aantal raadsleden	Geleverde wethouders
GBT	7	
CDA	7	2
ChristenUnie	4	1
SGP	2	1
PvdA	1	
VVD	1	
D66	1	

Voorzitter ir. C.L. Visser

De burgemeester is voorzitter van de gemeenteraad en kan tijdens de vergadering aan de beraadslagingen deelnemen. Als voorzitter zorgt hij voor de orde tijdens de vergadering.

Griffier drs. R. Ros

De griffier is door de gemeenteraad benoemd. Een griffier ondersteunt de gemeenteraad, de voorzitter van de raad, het raadspresidium en de door de raad ingestelde commissies bij de uitoefening van hun taken.

Programma's

Programmabegroting 2017

Programma

Veilig leefklimaat

1. Programma Veilig leefklimaat

Inleiding programma Veilig leefklimaat

In het programma 'Veilig leefklimaat' staat veiligheid centraal in de breedste zin van het woord. Het gaat over de openbare veiligheid, bestrijding van criminaliteit, maar ook over een veilige openbare ruimte met onderhoud en beheer van wegen, openbaar groen, etc. en het inzamelen van afval. Ook voldoen aan de normen in de Wet Milieubeheer valt onder dit programma.

Het instrument om dit veilig leefklimaat te bereiken ligt voor een groot deel bij vergunningen, toezicht en handhaving. Het gaat dus om collectieve / openbare veiligheidsthema's en niet over individuele veiligheid. Overigens is het onderwerp duurzaamheid opgenomen in de doelenboom Milieu, echter raakt duurzaamheid eigenlijk alle gemeentelijke werkzaamheden en dus alle programma's van deze begroting.

Beoogd maatschappelijk effect

De beoogd maatschappelijke effecten binnen dit programma zijn:

- A. Twenterand is een veilige gemeente
- B. Een aantrekkelijke en veilige openbare ruimte
- C. Een duurzame en leefbare omgeving
- D. Een veilig, leefbaar en rechtszeker Twenterand

Doelenbomen

Binnen dit programma zijn de volgende doelenbomen opgenomen:

1. Openbare orde en veiligheid
2. Openbare ruimte en verkeer
3. Milieu
4. Vergunningen, toezicht en handhaving

Per programma / doelenboom worden de volgende vragen beantwoord:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag het kosten?

Perspectief programma veilige leefklimaat

We zetten ons in voor een duurzame, leefbare en veilige omgeving.

Omgevingswet

De Omgevingswet zal niet eerder dan voorjaar 2019 in werking treden. Het is dé wet die 26 wetten op het terrein van de fysieke leefomgeving terug brengt tot 1 én 120 algemene maatregelen van bestuur reduceert tot 4. De wet heeft vier verbeterdoelen:

1. Inzichtelijkheid, voorspelbaarheid en gebruiksgemak (minder verschillende wetten en regels en beter toegankelijke regelgeving, naar één Omgevingsplan voor de hele gemeente);
2. Integrale benadering leefomgeving (van aspectgewijs, ro, water, milieu etc. naar integraal beleid per gebied);
3. Meer afwegingsruimte (meer regelvrij en meer algemene regels met eigen visie en beslissingsruimte voor gemeenten) en
4. Versnellen en verbeteren besluitvorming (meer vergunningvrij, met integrale vergunningen en verkorte procedures).

Van deze 'stelselwijziging' die wel wordt vergeleken met de 3D's, worden innovatieve oplossingen gevraagd. Kant en klare oplossingen zijn niet voorhanden. Het is voor elke gemeente een zoektocht. Nadat in 2016 agendering, richting en bewustwording centraal stond, staat 2017 en 2018 in het teken van voorbereiding, werkprocessen en verandering werkwijzen. De wet vereist een grote stap richting het digitaliseren van informatiestromen.

Nieuwe rollen en aanpak

De gemeentelijke organisatie zal veranderen. Nieuwe rollen komen op ons pad waarbij we de inwoner meer centraal plaatsen. Dat kan door wijkgericht te gaan werken, door initiatieven verder te brengen, etc. De gemeente blijft een instantie waar inwoners zullen aan kloppen met meldingen en klachten. Medewerkers gaan meer naar inwoners, bedrijven en organisaties toe. Het denken in taken, in functies en in sectoren is voorbij. Onze organisatie zal nog integraler moeten samenwerken. Wettelijke taken worden op afstand georganiseerd, zoals de RUD en de privatisering van de bouwvergunningen. Antwoorden moeten gevonden worden op onze rollen in deze: opdrachtgever, opdrachtnemer, waar willen we invloed hebben en hoe, en voor welke taken blijven we aanspreekbaar. We starten met de inzet van mediation als probaat middel om de leefbaarheid in buurten op peil te houden.

Duurzaamheid

Om de leefbaarheid van de gemeente in de toekomst op peil te kunnen houden wordt sterk ingezet op duurzaamheid. We zijn van mening dat we de komende jaren hierin nog een voorbeeldfunctie hebben, die we met name laten zien bij onze gemeentelijke gebouwen en binnen onze rol als opdrachtgever. We betrekken meer en meer duurzaamheid binnen de openbare ruimte en verkeer. We zien kansen om de circulaire economie te verbinden aan lokale ondernemers en aan ons beheer en onderhoud van onze openbare ruimte. Onze gemeente is in staat om mensen met beperkte toegang tot de arbeidsmarkt hier op een zinvolle wijze in te laten participeren. We ambiëren om hier verdere stappen in te nemen. We zien hier een rol in het faciliteren en aanjagen van initiatieven.

Beoogd maatschappelijk effect

Twenterand is een veilige gemeente

- Verbindingen met andere doelenbomen**
- Vergunningen, toezicht en handhaving
  - Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling
  - Openbare ruimte en verkeer
  - Maatschappelijke ondersteuning
  - Gezondheidszorg
  - Jeugd

Doelen

Er is minder overlast

Er is minder criminaliteit

Fysieke onveiligheid wordt voorkomen en/of effectief aangepakt

Subdoelen

Aanpak van:
- drugs en alcoholgebruik
- jeugdoverlast

Tegengaan verloedering

Preventieve aanpak
escalerende (buren)ruzies

Aanpak
drugscriminaliteit

Bestuurlijke aanpak van
(georganiseerde)
criminaliteit

Aanpak woninginbraken

Doorontwikkeling
Crisisbeheersings-
organisatie

Activiteiten

- Uitvoering integraal genotsmiddelebeleid (preventie, hulpverlening, handhaving/repressie)
- Handhaving Dranken Horecawet
- Uitvoering jeugd-beleid, waar nodig inzet specifieke projecten

- Aanpak verpauperde panden
- Voortzetting KVO-B Twenterand

- Inzet mediation

- Toepassen van beleidsregel ex art. 13b Opiumwet (o.a. sluiten drugspanden)
- Intensivering persoonsgerichte aanpak c.q. 'TOP X aanpak' in samenwerking met het Veiligheidshuis Twente
- Gerichte communicatie over de gevaren van hennepsteelt
- Verplichte herkeuring elektrische installaties na oprollen hennepplantages

- Toepassen Wet BIBOB
- Intensivering samenwerking met RIEC ON
- Inzet op bewustwording van signalen van mensenhandel
- Aanpak heling via DOR

- Inzet op vergroten bewustwording inwoners, zodat er vaker preventieve maatregelen worden genomen
- Voortzetting gratis inbraakpreventieadvies
- Aanpak heling via DOR

Deelnemen aan opleidingen, oefeningen en inzetten van de Twentse crisisbeheersingsorganisatie

Middelen

Uitgaven: € 2.005.636
Inkomsten: € -86.200

Wat willen we bereiken

Doelen

'Er is minder criminaliteit en er is minder overlast'
In het Integraal Veiligheidsbeleid 2017- 2020 zijn een aantal speerpunten geformuleerd die moeten bijdragen aan het reduceren van criminaliteit en overlast. Op deze speerpunten wordt ingezet door een gerichte aanpak.

'Fysieke onveiligheid wordt voorkomen en/of effectief aangepakt'

Om fysieke onveiligheid te voorkomen en/of effectief te bestrijden is het noodzakelijk om te beschikken over een adequate organisatie van brandweezorg, rampenbestrijding/crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. (Het college van B en W is op grond van de Wet Veiligheidsregio's belast met de organisatie van de brandweezorg, de rampenbestrijding/crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening. Een groot aantal taken op dit terrein is op grond van deze wet overgedragen aan de Veiligheidsregio Twente.)

Subdoelen

'Aanpak drugscriminaliteit'

De aanpak van drugscriminaliteit wordt onverminderd voortgezet. Het thema heeft prioriteit bij de politie en ook de gemeente Twenterand blijft inzetten op de (bestuursrechtelijke) aanpak van drugscriminaliteit.

'Bestuurlijke aanpak (georganiseerde) criminaliteit'

Vergunningen, subsidies, overheidsopdrachten en gangbare diensten van derden kunnen misbruikt worden voor fraude, witwassen of andere illegale praktijken. De gemeente Twenterand gaat dit actief tegen, waar nodig in samenwerking met het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Oost-Nederland (RIEC ON).

'Aanpak woninginbraken'

Omdat woninginbraken een grote impact hebben op slachtoffers en het aantal inbraken in Twenterand nog niet structureel gedaald is in de afgelopen jaren, houdt het tegengaan van woninginbraken prioriteit.

'Aanpak drugs- en alcoholgebruik'

Drugs- en (excessief) alcoholgebruik leiden tot veel problemen zoals verloedering, vandalisme en (ernstige) verkeersongevallen, maar ook (huiselijk) geweld, lichamelijke en psychische klachten en een sterk verminderd vermogen om op school of op het werk te presteren. Daarom zet de gemeente zich samen met ketenpartners in om:

- drugsgebruik tegen te gaan;
- alcoholgebruik door minderjarigen tegen te gaan.

'Aanpak jeugdoverlast'

Hoewel het aantal problematische jeugdgroepen en meldingen van jeugdoverlast fors is afgenomen, blijft de gemeente samen met haar ketenpartners inzetten op het voorkomen en tegengaan van jeugdoverlast. Waar nodig wordt hierbij handhavend opgetreden, maar in het algemeen is het gemeentelijk beleid er op gericht om netwerkpartners met jongeren in contact te laten komen en jongeren een positief perspectief te bieden.

'Tegengaan verloedering'

Om te voorkomen dat de leefbaarheid en het gevoel van veiligheid worden aangetast, wordt ingezet op het tegengaan van de fysieke verloedering van de woonomgeving.

'Preventieve aanpak escalerende burenruzies'

Escalerende (buren)ruzies hebben een negatief effect hebben op de leefbaarheid en veiligheid van de woonomgeving. De politie is de eerst aangewezen organisatie om te voorkomen dat burenruzies escaleren. Dit lukt echter niet altijd. In situaties waarbij burenruzies dreigen af te glijden richting een onveilige situatie is het zaak niet te wachten tot er (ernstige) strafbare feiten worden gepleegd waarbij de politie repressief moet ingrijpen, maar is het vanuit preventief oogpunt beter om professionele mediation in te zetten om verdere verergering te voorkomen.

Doorontwikkeling Crisisbeheersingsorganisatie

De Twentse crisisbeheersingsorganisatie zal vanaf 1-2-2017 werken volgens een nieuwe structuur om flexibeler, slagvaardiger en meer naar buiten gericht te kunnen zijn.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Uitvoeren van integraal beleid op het gebied van drugs

De gemeente Twenterand zet bij de aanpak van drugsproblematiek in op 'preventie', 'zorg' en 'handhaving/repressie'. De operationele uitvoering door de netwerkpartners wordt gecoördineerd door de gemeente. Naast de reguliere werkzaamheden van ketenpartners worden er indien nodig ook specifieke projecten uitgevoerd gericht op de aanpak van drugsproblematiek. Waar nodig worden panden waarbij sprake is van drugshandel gesloten door de burgemeester (op grond van artikel 13b Opiumwet). De aanbevelingen van de Raadswerkgroep drugsproblematiek zullen worden betrokken bij de aanpak vanaf 2017.

Uitvoering van conflictbemiddeling bij escalerende (buren)ruzies die de veiligheid en leefbaarheid aantasten

Wanneer er sprake is van ernstige (buren)ruzies die een negatief effect hebben op de veiligheid en leefbaarheid, dan zal indien mogelijk professionele mediation worden ingezet teneinde escalatie te voorkomen. De inzet van mediation zal plaatsvinden in samenwerking met Mijande Wonen (wanneer het gaat om huurders van de woningcorporatie).

Maatregelen om woninginbraak tegen te gaan

Het is belangrijk om de bewustwording van inwoners verder te vergroten, zodat er meer/vaker preventieve maatregelen worden genomen. Hierbij moet niet alleen gedacht worden aan het aanbrengen van goed hang- en sluitwerk, maar ook aan deugdelijk afsluiten van ramen en deuren om insluiping te voorkomen. Gebleken is namelijk dat door het nemen van dergelijke preventieve maatregelen een groot deel van de woninginbraken kan worden voorkomen. Om inwoners te stimuleren tot het nemen van preventieve maatregelen blijft de gemeente periodiek communiceren via social media, de website en Gemeentecontact. Ook wordt het project waarbij inwoners van Twenterand een gratis inbraakpreventieadvies kunnen aanvragen in 2017 voortgezet.

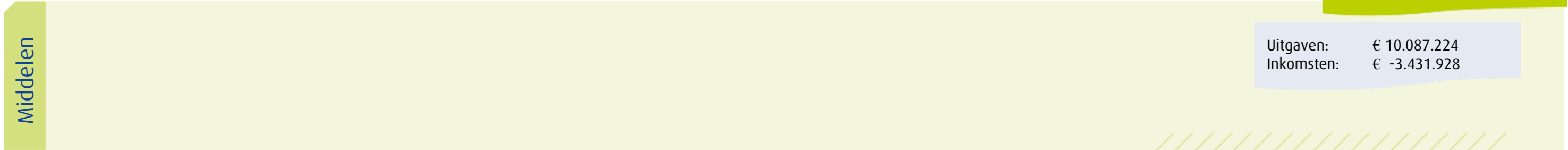
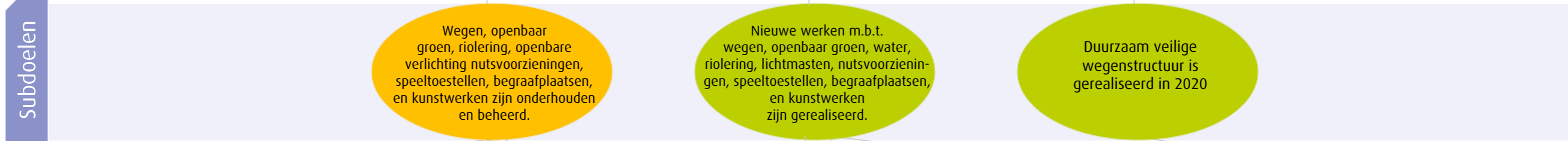
Daarnaast zal de gemeente Twenterand zich in samenwerking met de politie gaan richten op de aanpak van heling. Dit zal gebeuren door het periodiek controleren van de handelsvoorraad en de registratie van (bedrijfsmatige) handelaren in tweedehands goederen aan de hand van het Digitaal Opkopers Register (DOR). Het DOR is net als in veel andere gemeenten door de burgemeester aangewezen als het register waarin opgekochte tweedehands goederen geregistreerd moeten worden door (bedrijfsmatige) handelaren.

Beoogd maatschappelijk effect

Verbindingen met andere doelenbomen

- Openbare orde en veiligheid
- Milieu
- Economie en toerisme
- Sport
- Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling
- Burgerzaken

Een aantrekkelijke en veilige openbare ruimte

Wat willen we bereiken

Doel

‘Openbare ruimte voldoet aan de vastgestelde kwaliteitsnormen’

Per taakveld (openbaar groen, riolering enz.) is vastgelegd aan welke kwaliteitseisen het onderhoud en beheer moeten voldoen. De manier waarop dat is vastgelegd is een beleids-/beheerplan. Daarmee wordt duidelijkheid gegeven aan de gemeenteraad en aan inwoners.

‘Nieuwe infrastructurele werken zijn gerealiseerd’

Per jaar wordt gekeken welke nieuwe infrastructurele werken worden gerealiseerd. Op basis van het beschikbare budget worden de hoogst geprioriteerde werken uitgevoerd.

‘Bereikbaarheid is voor alle vervoerswijzen minimaal behouden’

Hiermee wordt bedoeld, dat voor auto, fiets, trein en bus wordt geprobeerd het voorzieningenniveau minimaal op hetzelfde niveau te houden. Vooral voor bus en trein wordt geprobeerd dat middels overleg (ook in Regio-verband) te realiseren en mogelijk te verbeteren.

Subdoelen

‘Wegen, openbaar groen, riolering, openbare verlichting, nutsvoorzieningen, speeltoestellen, begraafplaatsen, en kunstwerken zijn onderhouden en beheerd’

Om te kunnen voldoen aan de afgesproken kwaliteitseisen wordt het areaal wegen, openbaar groen, lichtmasten, speelterreinen en dergelijke deugdelijk onderhouden.

‘Nieuwe werken m.b.t. wegen, openbaar groen, water, riolering, lichtmasten, nutsvoorzieningen, speeltoestellen, begraafplaatsen, en kunstwerken zijn gerealiseerd’

Ook de uitvoering van nieuwe werken met betrekking tot deze taakvelden wordt uitgevoerd. Gedacht moet worden aan bijvoorbeeld renovatie van het openbaar groen, herinrichting van speelterreinen en vervanging van riolering.

‘Duurzaam veilige wegenstructuur is gerealiseerd in 2020’

De wegen in beheer bij de gemeente worden Duurzaam Veilig ingericht. Dat betekent een inrichting afgestemd op de verschillende categorieën weggebruikers met een bepaald snelheidsregiem. Herinrichting wordt steeds in samenhang met rioleringswerkzaamheden uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Speelruimte

Afgelopen jaren was het onderhoudsbudget voor de aanwezige speeltoestellen ontoereikend. Als het onderhoudsbudget op was, werden kapotte en versleten toestellen niet teruggeplaatst. Met ingang van 2017 is € 22.500 extra voor het onderhoud en beheer van speeltoestellen beschikbaar. Ook is er een co-financieringsreserve gevormd van € 60.000, conform de motie bij de behandeling van de kadernota 2017.

Opwaardering fietspad Aadorpweg tot Fietssnelweg (F35)

De voorbereidingen zijn gestart. In samenwerking met de gemeente Almelo zal in 2017 met de uitvoering van het fietspad (F35) worden begonnen.

Maatregelen Kerkallee/Rohorst

Nadat in 2016 de snelheidsremmende maatregelen op de Kerkallee en Rohorst zijn aangebracht, zal in 2017 met de uitvoering van een vrij liggend fietspad langs de genoemde wegen worden gestart.

Afronden wegen Duurzaam Veilig

Ook in 2017 zullen één of meerdere verblijfsgebieden in de kernen Vroomshoop of Vriezenveen van aanvullende 30 km/h-maatregelen worden voorzien.

Onderhoud wegen

In 2016 is een begin gemaakt met het realiseren van betonwegen en de aanleg van bermbeton. In 2017 worden de betonweg Kalkwijk en de bermen van de Aadorpweg aangepakt. In de jaren daarna de resterende wegen. In 2017, 2018 en 2019 is voor elk jaar € 170.000 beschikbaar.

Onderhoud openbaar groen

In de Kadernota hebben burgemeester en wethouders aangegeven een bedrag van € 90.000 te willen bezuinigen op het onderhoud openbaar groen als onderdeel van de totale bezuinigingsdoelstelling voor de gemeente in 2017. Daarnaast spelen nog: sluiting van het

gronddepot aan de Dalweg, areaal uitbreiding en kostenverhoging ten gevolge van indexering. Bovendien leidt het verbod op het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verhardingen tot meerkosten.

In een separate brief wordt ingegaan op hoe het college denkt de bezuiniging van € 90.000 te realiseren. Wij denken gaandeweg het komende jaar deze bezuiniging te realiseren door scherp te sturen op resultaat en door anders en slimmer het groenonderhoud in totaliteit te organiseren.

Het verbod op het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verhardingen leidt tot een ander onderhoudsbeeld. In de centra kan het onkruid binnen de beschikbare budgetten beheerst worden.

In woonwijken worden met behulp van participatiegelden andere doelgroepen dan gebruikelijk ingeschakeld om een bijdrage te leveren aan de onkruidbeheersing. Daarbij wordt materieel aangeschaft om het onkruid te beheersen.

Wat betreft de overige extra kosten wordt gezocht binnen de gemeentelijke begroting.

Denkrichtingen daarbij zijn o.a.: intensivering straatvegen, buurtbeheer en een bijdrage uit het rioleringsfonds. Dit wordt nader uitgewerkt.

Verkeersvisie Den Ham, Vroomshoop en Westerhaar—Vriezenveensewijk

In de eerste helft van 2017 zal voor de kern Den Ham de verkeersvisie vastgesteld zijn en voor de kern Vroomshoop zal dat in de tweede helft van 2017 het geval zijn. Verkeersvisie Westerhaar-Vriezenveensewijk wordt in uitvoering genomen.

Gastheerschap

Gastheerschap zal verder worden vormgegeven, waarbij, medewerkers van de buitendienst optreden als aanspreekpunt in de buitenruimte. De bedoeling is dat vragen, opmerkingen en ideeën van inwoners adequaat worden opgepakt en afgehandeld.

Beoogd maatschappelijk effect

Een duurzame en leefbare omgeving

- Verbindingen met andere doelenbomen**
- Openbare orde en veiligheid
  - Openbare ruimte en verkeer
  - Vergunningen, toezicht en handhaving
  - Economie en toerisme
  - Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling

Doelen

Een schone, gezonde en veilige leefomgeving

Inwoners, bedrijven en gemeente zijn zich bewust van hun leefomgeving en handelen duurzamer

De kwaliteit van de leefomgeving voor flora en fauna is behouden en verbeterd

Subdoelen

Een duurzame inzamel-structuur voor huishoudelijk afval

Ongezonde situaties saneren (op gebied van bodem, water, lucht, geluid, EV, geur, licht, gezondheid)

Kwaliteit leefomgeving voldoet aan normen (op gebied van bodem, water, lucht, geluid, EV, geur, licht, gezondheid)

Duurzame initiatieven zijn gestimuleerd en gefaciliteerd

Duurzaamheid is onderdeel van het reguliere werk van de organisatie

Er is minder energie verbruikt en het aandeel duurzame energie is toegenomen

Waardevolle natuur/biodiversiteit en ecologische functies zijn beschermd en behouden

Activiteiten

- Inzamelen van huishoudelijk afval* optimaliseren, beheren en regie voeren op de inzamelstructuur huishoudelijk afval incl. milieustraat
- Tegengaan, opruimen en communiceren van/over zwerfafval

- Educatie afval scheiden
- Zwerfvuilaanpak 2013-2022
- Beheer dienstverleningsovereenkomst ROVA
- Behartigen belangen aandeelhouder-schappen Twence en ROVA

- Voorbereiding en uitvoering geluidssaneringsprojecten- Westeinde en Oosteinde
- Bodemsaneringen bij ruimtelijke ontwikkelingen initiëren
- Sanering van asbestdaken stimuleren ivm asbestverbod 2024

- Werken volgens de Omgevingswet
- Bewaken en beperken milieubelasting via het ruimtelijke spoor en adviseren
- Uitvoeren maatregelen Kaderrichtlijn Water (KRW)
- Zoektocht locaties drinkwaterwinning

- Agenda Duurzaamheid 2016 - 2017
- Ondersteunen duurzame initiatieven
  - Duurzaamheid in programmasturing met externe partners
  - Digitaal platform voor kennisdelen en inspiratie
  - Verduurzamen Gemeentelijke gebouwen en energiebeheer
  - Stimuleren verduurzaming organisatie

- Projecten 2017:
- Duurzame energie

- Uitvoeren project Energieloket
- Deelname Duurzaam Thuis Twente
- Energie besparen huursector
- Regionale visie energietransitie

- Borgen ecologische voorwaarden voor natuur in gemeentelijke taken
- Gebiedsproces EBDV en VBR

Natura 2000 PAS/ EHS vertalen

Middelen

Uitgaven: € 2.958.164
Inkomsten: € -3.063.790

Wat willen we bereiken

Doel

'Er is een schone, gezonde en veilige leefomgeving voor mensen'

Het gaat hier om het bewaken en verbeteren van de leefomgevingskwaliteit voor bewoners.

'Inwoners, bedrijven en gemeente zijn zich bewust van hun leefomgeving en handelen duurzamer'

Onder duurzaamheid verstaan we het verbeteren van de balans tussen sociale, ecologische en economische ontwikkeling, waar bij ook effecten voor toekomstige generaties en effecten elders ter wereld worden meegenomen.

'De kwaliteit van de leefomgeving voor flora en fauna is behouden en verbeterd'

Dit doel van het milieubeleid is het borgen van de juiste ecologische voorwaarden voor natuur en biodiversiteit.

Subdoelen

Er is een duurzame inzamelstructuur voor huishoudelijk afval'

De gemeente heeft vanuit de Wet Milieubeheer de zorgplicht voor de verwijdering en verwerking van huishoudelijke afvalstoffen. De inzameling van bedrijfsafval valt hier niet onder. De afvalstoffenheffing wordt geïnd ter dekking van de kosten voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

'Ongezonde situaties saneren (op gebied van bodem, water, lucht, geluid, externe veiligheid (EV), geur, licht, gezondheid)'

Ongezonde situaties waar de kwaliteit van de leefomgeving onder de norm is, moeten verbeterd worden. Waterkwaliteit (waterkwantiteit staat bij doelenboom openbare ruimte en verkeer) slaat op de hoeveelheid schadelijke stoffen en organismen in het water. Externe veiligheid: beheersing van risico's door opslag en transport van gevaarlijke stoffen. De normen voor milieukwaliteit zijn opgenomen in verschillende wetten.

'Kwaliteit leefomgeving voldoet aan normen (op gebied van bodem, water, lucht, geluid, externe veiligheid (EV), geur, licht, gezondheid)'

Voor dit subdoel is naast het ruimtelijk beleid (het opnemen van milieubeleid in een integrale en gebiedsgerichte benadering van de leefomgeving) ook de goede uitvoering van de Vergunningverlening en Handhaving heel belangrijk.

'Duurzame initiatieven zijn gestimuleerd en gefaciliteerd'

Initiatieven vanuit de samenleving die duurzaamheid bevorderen door op te treden als coach en door ondersteuning. Hierbij is vooral belangrijk om partijen met elkaar in contact te brengen (makelaarsrol). Communicatie is hierbij belangrijk.

'Duurzaamheid is onderdeel van het reguliere werk in de organisatie'

Bij alle werkzaamheden die de gemeente doet wordt duurzaamheid afgewogen.

'Er is minder energie verbruikt en het aandeel duurzame energie is toegenomen'

Duurzame energie is energie afkomstig van hernieuwbare bronnen zoals zon, biomassa en wind.

'Waardevolle natuur/biodiversiteit en ecologische functies zijn beschermd en behouden'

Waardevolle natuur is natuur met een beschermd status zoals Natura 2000. Biodiversiteit is het totaal van alle soorten planten en dieren. Ecologische functies zijn functies zoals de zuiverende functie van de natuur en de voedselproducerende functie van de natuur.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Milieu:

Een grote opgave voor de komende periode wordt de verandering door de Omgevingswet (2019), waarvan ook milieu, water en natuur deel uitmaken. Op het gebied van bodem, geluid en externe veiligheid wordt samengewerkt aan nieuw (regionaal) beleid dat onderdeel uit gaat maken van gemeentelijk omgevingsbeleid dat in het kader van de nieuwe Omgevingswet ontwikkeld moet worden.

Afval inzamelen

Hergebruik van grondstoffen wordt bevorderd door het doorlopend verbeteren van de afvalinzameling. Door uitbreiding van het aantal ondergrondse (restafval) inzamelsystemen (4 systemen zijn al bij nieuwe complexen gerealiseerd) wordt de service voor bewoners van appartementen verbeterd. Ook wordt in ROVA-verband doorlopend gezocht naar verbetermogelijkheden. Bijvoorbeeld bij de textielinzameling en de GFT en de PMD inzameling (betreft appartementen). Uitgangspunt hierbij is dat deze verbeteringen niet leiden tot een verhoging van de door de raad vastgestelde tarieven Afvalstoffenheffing.

Geluidsanering

Het project geluidsanering aan het Westeinde (wegvak Schoolstraat-Aadorpweg) wordt voorbereid en uitgevoerd. Het gaat om 44 saneringswoningen. De subsidie hiervoor is ontvangen in 2016.

Voor de woningen aan het Oosteinde (weggedeelte N36 - Hoffmansweg) wordt de geluidssituatie na afronding van de herinrichting beoordeeld.

Stimuleren van sanering van asbestdaken
Vanaf 2024 zijn asbestdaken in Nederland verboden. Particulieren, bedrijven en (overheids)instellingen mogen in 2024 geen asbestdaken meer bezitten. De eerste verantwoordelijkheid ligt bij de eigenaren van de daken. Subsidieregelingen en fiscale regelingen moeten de sanering versnellen. Vanaf 2024 is de gemeente verantwoordelijk voor toezicht en handhaving op de verplichting. De gemeente bepaalt op basis van een inventarisatie in 2016/2017 in overleg met de Provincie haar rol om deze saneringsopgave te realiseren.

Zoektocht locaties drinkwaterwinning

De provincies Overijssel en Gelderland, drinkwaterbedrijf Vitens, waterschappen Vechtstromen en Rijn & IJssel zoeken samen een oplossing voor het toekomstig tekort van 5 tot 7 miljoen m³ drinkwatercapaciteit in Twente. Op basis van o.a. onderzoeken en proefboringen is getrechterd tot twee locaties in Twente, waarvan één het gebied ten noorden van Vriezenveen is. Bestuurlijk voeren de provincie en de gemeente hierover gesprekken. Afhankelijk van de besluitvorming zijn er consequenties voor Twenterands grondgebied.

Energieloket

Samen met inwoners en bedrijfsleven meer inzetten op besparing in de bebouwde omgeving. We streven naar zelfstandigheid van het energieloket uiterlijk in 2020.

Agenda duurzaamheid 2016 -2017

Het bepalen van de inhoud van de Agenda gebeurt samen met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties, onder de paraplu van de hoofdogaven voor de toekomst:

- De Transformatie van het Sociale Domein
- Omgevingsgericht werken
- Samenwerking
- Werkgelegenheid, Economische ontwikkeling en platteland

(vervolg) Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Via dorpsafelgesprekken onderzoeken we hoe we participatie van bewoners kunnen versterken. We nemen uitnodigingen voor samenwerking op het gebied van duurzaamheid en de Energietransitie aan van onze externe partners Twence, Mijande en Cogas. We gaan samen met ondernemers kansen zoeken voor samenwerking bijvoorbeeld voor gebruik van restwarmte en we zoeken kansen voor verduurzaming schoolgebouwen. Voor de verdere verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen vragen we SDE+ subsidie aan voor zonnepanelen op de gemeentewerf en gaan we onze gebouwen inventariseren op aanwezigheid van asbest. We hebben aandacht voor gebouwen met een hoog energiegebruik.

Uitvoeren Woonvisie en project Energieloket 2.1

In de Woonafspraken tussen Twenterand en de provincie Overijssel zijn afspraken over het verduurzamen van de bestaande bouw opgenomen. De gemeente zet zich maximaal in om in 2020 45% van de koopwoningvoorraad op minimaal label B te brengen. Het Energieloket kan met de middelen van de provincie worden doorontwikkeld tot 2020. Onderdeel van de aanpak is het onderzoeken van de mogelijkheden voor verzelfstandiging van het Energieloket. Twenterand is ook partner van Duurzaam (t)huis Twente met de vrijwillige lokale woon/energiecoaches, die gratis adviezen geven aan woningeigenaren.

Het verduurzamen van de huursector krijgt vorm via de Prestatie-afspraken Wonen met Mijande.

Regionale visie Energietransitie

Op Europees niveau is afgesproken om in 2050 80-95% CO₂ te besparen ten opzichte van 1990. Omdat (ruimtelijke inpassing van) activiteiten en projecten meestal lokaal plaatsvinden stelt de VNG dat gemeenten hierbij een centrale rol hebben. In Twente hebben de portefeuillehouders zich uitgesproken voor regionale samenwerking met als missie de nieuwe doelen voor de energietransitie en als kaders het Klimaatverdrag van Parijs en het nationaal Energieakkoord. Een Regionale visie op de Energietransitie geeft aan wat op korte en lange termijn hiervoor nodig is aan energiebesparing en verduurzaming van de energiehuishouding. Doel is

de krachten in de regio te bundelen en concrete projecten te versnellen door samenwerking. Het sluit nauw aan bij het nieuwe Programma Nieuwe Energie Overijssel 2017 – 2023. De raad zal hierin worden meegenomen.

Biodiversiteit en Natura 2000

In 2016 is het Beheerplan Engbertsdijksvenen vastgesteld door Ministerie EZ en Provincie Overijssel. Het gebiedsproces voor de planuitwerkingsfase, onder leiding van provincie en in samenspraak met de gebiedspartners, zal de nodige tijd en zorgvuldigheid vragen. Twenterand werkt hierin samen met gemeenten Hardenberg en Tubbergen. De planuitwerking voor het gebied Vecht en Beneden Regge is verder gevorderd. De maatregelen voor zover nog niet verwerkt in het bestemmingsplan Buitengebied 2017, worden door de provincie opgenomen in een provinciaal inpassingsplan.

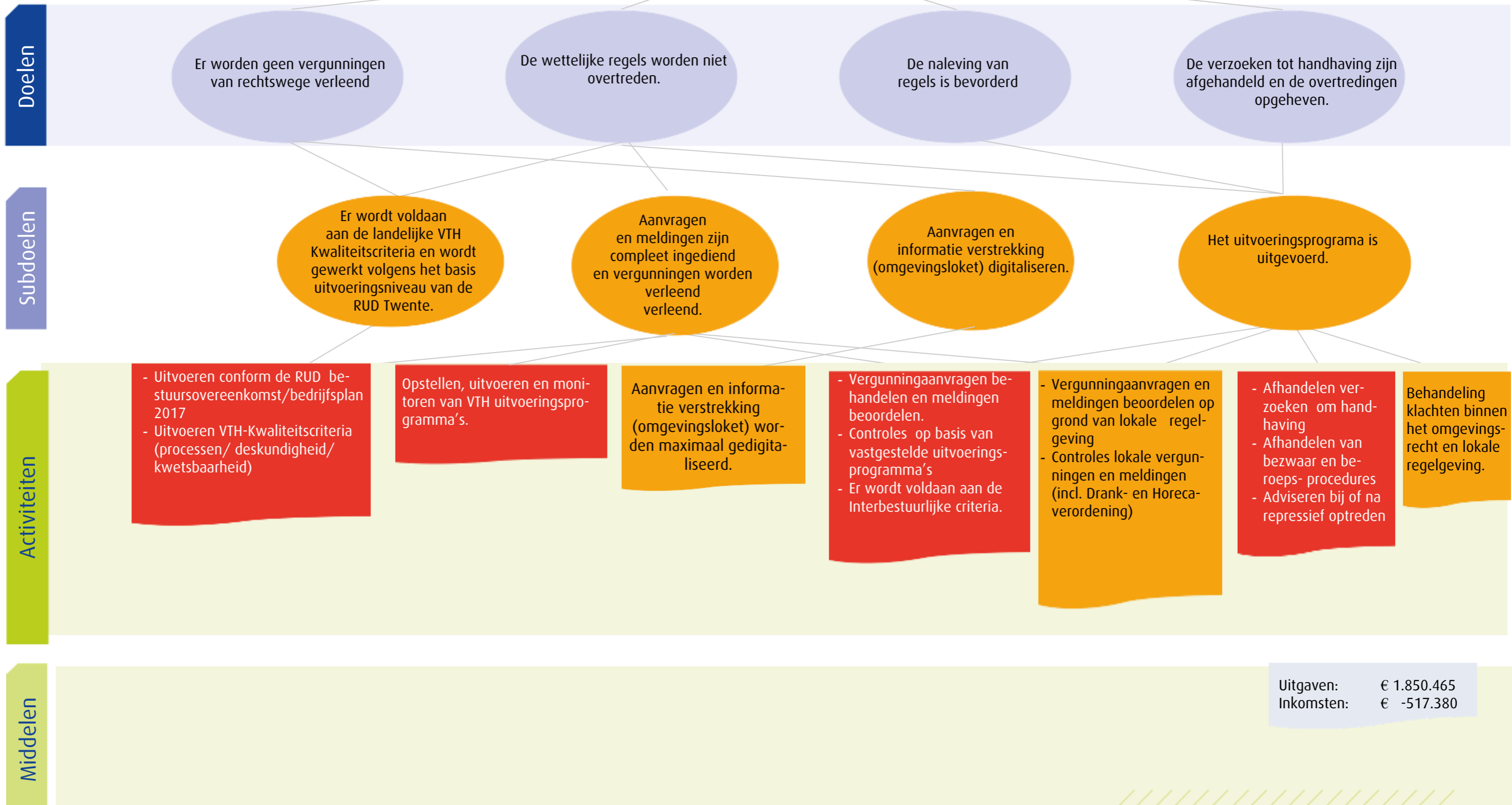

Beoogd maatschappelijk effect

Een veilig, leefbaar en rechtszeker Twenterand

Verbindingen met andere doelenbomen

- Openbare orde en veiligheid
- Openbare ruimte en verkeer
- Milieu
- Economie en toerisme
- Bouwen, wonen en ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken

Doel

'Er worden geen vergunningen van rechtswege verleend'

Door sturing op een tijdige afhandeling van aanvragen wordt bijgedragen aan de rechtszekerheid van zowel de aanvrager als ook derden. Burgers en bedrijven kunnen er in Twenterand van op aan dat aanvragen en meldingen binnen de wettelijke termijnen worden behandeld.

'De wettelijke regels worden niet overtreden.'

Voor toezicht wordt jaarlijks een uitvoeringsprogramma (UP) opgesteld. Hierin wordt door middel van risicoanalyse de keuze gemaakt waarop actief wordt gecontroleerd. De capaciteit om overal op te controleren ontbreekt waardoor er keuzes gemaakt moeten worden. In het uitvoeringsplan worden keuzes gemaakt waarop en hoe vaak ergens op wordt gecontroleerd

'De naleving van regels is bevorderd'

Door toetsing vooraf en controles tijdens de uitvoering wordt (preventief) bijgedragen aan de naleving van regels. Door controles achteraf en handhavend optreden wordt de naleving van regels achteraf bevorderd (repressief).

'De verzoeken tot handhaving zijn afgehandeld en de overtredingen opgeheven.'

De toetsing van aanvragen en meldingen dienen de veiligheid, gezondheid en rechtszekerheid van zowel de aanvrager als van derden. Door goede toetsing worden rechten van derden gewaarborgd en worden mogelijkheden van aanvragers benut binnen de afgesproken kaders. De kaders zijn vastgelegd in wetten, AMvB's en ministeriele regelingen. Goede toetsing helpt risico's op de genoemde punten te verkleinen.

Subdoelen

'Er wordt voldaan aan de landelijke VTH Kwaliteitscriteria en wordt gewerkt volgens het basis uitvoeringsniveau van de RUD Twente'

Vergunningverlening Toezicht en Handhaving (VTH) heeft te maken met de Regionale Uitvoeringsdienst Twente. Om kennis te vergroten, kwetsbaarheid te voorkomen en ervaring te bundelen zijn Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD) in het leven

geroepen. Onder de vlag van de RUD Twente werkt eigen personeel die gestationeerd zijn bij de eigen gemeente. Binnen de RUD zijn afspraken gemaakt over de kwaliteitscriteria die worden nagestreefd. Door ondertekening van een bestuursovereenkomst is de gemeente Twenterand hieraan gebonden. Door de kwaliteitscriteria worden veiligheid, leefbaarheid en rechtszekerheid beter geborgd.

'Aanvragen en meldingen zijn compleet ingediend en vergunningen worden niet van rechtswege verleend'

Op reguliere vergunningaanvragen (WABO) moet binnen acht weken worden beschikt, mits de aanvraag volledig is. Deze termijn kan eenmaal worden verlengd met zes weken. Wanneer de beslistermijn verloopt zonder dat besloten is op de aanvraag, wordt de vergunning van rechtswege verleend. Het van rechtswege verlenen is onwenselijk omdat geen toetsing heeft plaatsgevonden op de inhoud en de borging op de rechtszekerheid door de toetsing ontbreekt.

'Aanvragen en informatie verstrekking (omgevingsloket) digitaliseren'

Doorontwikkelen van de ingezette digitalisering binnen de dienstverlening maakt het eenvoudig en toegankelijker voor de inwoners en aanvragers. Door de doorontwikkeling van werkprocessen en de daarbij gebruikte software (Squit XO en Squit 2 go) worden werkwijzen en procedures transparant vastgelegd en toegankelijk. Processen worden LEAN gemaakt.

'Het uitvoeringsprogramma is uitgevoerd.'

Jaarlijks wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld en door het college vastgesteld. Hierin zijn de prioriteiten vastgelegd voor het komende jaar. Ieder jaar moeten er keuzes worden gemaakt op basis van verschillende criteria zodat gefundeerde controles kunnen worden uitgevoerd en zo nodig kan worden opgetreden. Veiligheid en volksgezondheid zijn bij het maken van deze keuzes belangrijke criteria. Door dit uitvoeringsplan wordt voorkomen dat er willekeur kan ontstaan en worden geprioriteerde overtredingen voorkomen en/of is er tegen opgetreden.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Opstellen, uitvoeren en monitoren van VTH uitvoeringsprogramma's.

Het uitvoeringsprogramma zal worden uitgevoerd. Hier zal meer accent worden gelegd op de volgende onderwerpen:

- Er wordt meer prioriteit gegeven aan de bouwexcessen. Mogelijke excessen worden eerder aan de stadsbouwmeester ter beoordeling voorgelegd.
- De drank en horecacontroles; Bij overtredingen van de drank en Horecawet wordt repressief opgetreden. Op basis van nationaal onderzoek (2016) krijgen sportkantines extra aandacht.
- In het kader van (Europese) Energie-Efficiency Directive (EED) wordt, tijdens milieucontroles, intensiever gecontroleerd op energie besparende maatregelen.
- In 2017 wordt de nieuwe Wet Natuurbescherming geïmplementeerd.

Uitvoeren conform de RUD bestuursovereenkomst/bedrijfsplan 2017

De netwerk RUD Twente wordt gevormd naar een Gemeenschappelijk Regeling (GR). Hiervoor is een uitgangspuntennotitie opgesteld.

Aanvragen en informatie verstrekking (omgevingsloket) worden maximaal gedigitaliseerd.

Aanvragen kunnen 24 uur per dag digitaal worden ingediend en informatie met betrekking tot vergunningen is digitaal beschikbaar.

Metingen programma Veilig leefklimaat

Metingen Openbare Orde en veiligheid

Metingen	Begroting	Metingen					Bron
		2017	2016	2015	2014	2013	
onderwerp							
Woninginbraken	Kan niet worden	Nog niet bekend	62	53	79	56	Politie
Geregistreerde diefstal van (brom/snor) fietsen in Twenterand	Kan niet worden ingeschat	Nog niet bekend	107	97	175	123	Politie

Metingen Milieu

Metingen	Begroting	Metingen				Bron
		2017	2016	2015	2014	
Er is een duurzame inzamelstructuur voor huishoudelijk afval						
Kg restafval per inwoner	78	In jaarverslag 2016	83	93	135	Grondstoffen monitor

Wat mag het kosten

Overzicht 3.1 Baten en lasten Veilig leefklimaat

	2017	2018	2019	2020
Lasten per doelenboom				
Openbare orde en veiligheid	2.005.636	1.986.022	1.969.413	2.005.706
Openbare ruimte en verkeer	10.087.224	10.010.371	10.031.022	10.021.412
Milieu	2.958.164	2.839.237	2.830.789	2.820.196
Vergunningen, toezicht en handhaving	1.850.465	1.680.978	1.653.420	1.677.258
Totaal programma lasten	16.901.489	16.516.608	16.484.644	16.524.572
Baten per doelenboom				
Openbare orde en veiligheid	86.200	131.200	176.200	176.200
Openbare ruimte en verkeer	-3.431.928	-3.499.773	-3.568.975	-3.639.561
Milieu	-3.063.790	-2.954.752	-2.946.372	-2.932.372
Vergunningen, toezicht en handhaving	-517.380	-527.380	-537.380	-537.380
Totaal programma baten	-6.926.898	-6.850.705	-6.876.527	-6.933.113
Totaal saldo van baten en lasten	9.974.591	9.665.903	9.608.117	9.591.459
Mutaties reserves	-312.609	-299.795	-294.313	-202.695
Geraamd resultaat	9.661.982	9.366.108	9.313.804	9.388.764

Opgenomen investeringen bestaand beleid 2017

Openbare verlichting	133.631
Vervanging riool	1.009.500
Riool (overig)	396.000
Tractie	260.000
Waarschuwingsborden	5.000

Investering 2017

133.631
1.009.500
396.000
260.000
5.000

Lasten begroting 2017

5.679
8.413
0
20.800
254

Opgenomen investeringen nieuw beleid 2017

F35 Fietssnelweg

Investering 2017

400.000

Lasten begroting 2017

17.000

Programma

Aantrekkelijke gemeente

3.2 Programma Aantrekkelijke gemeente

Inleiding programma Aantrekkelijke gemeente

In het programma 'aantrekkelijke gemeente' hebben de doelenbomen veel raakvlakken met andere doelenbomen binnen de overige programma's. Deze doelenbomen dragen allemaal bij aan minimaal een leefbaar en het zijn van een aantrekkelijke gemeente. Cultuur en sport bieden voorzieningen aan burgers en bezoekers om te verblijven en te participeren. Economie en Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling gericht op de ontwikkeling van een aantrekkelijk ondernemersklimaat en een prettig woon- en werkklimaat.

Beoogd maatschappelijk effect

De beoogd maatschappelijke effecten binnen dit programma zijn:

- A. De leefbaarheid en individuele ontwikkeling is toegenomen
- B. Een economische structuur die de werkgelegenheid en de leefbaarheid versterkt
- C. Inwoners zijn lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond
- D. In Twenterand is het prettig wonen en werken

Doelenbomen

Binnen dit programma zijn de volgende doelenbomen opgenomen:

1. Cultuur
2. Economie en toerisme
3. Sport
4. Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling

Per programma / doelenboom worden de volgende vragen beantwoord:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag het kosten?

Inhoudelijk perspectief Programma Aantrekkelijke gemeente

De aantrekkelijk gemeente

De samenleving zal in de komende jaren toenemend verschuiven naar meer eigen initiatief en meer zelfredzaamheid. Inwoners zullen in toenemende mate meer eigenaarschap gaan vertonen en zich voor een bepaalde periode willen verbinden aan een thema of doel. Inwoners zullen zich steeds meer, in mindere mate voor jaren verbinden aan een club of instelling. De gemeente moet meer de positie van regiegemeente innemen om de veranderende samenleving optimaal te kunnen bedienen.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Het grondbeleid zal worden geoptimaliseerd. Er wordt niet actief grond verworven. De inzet beperkt zich tot verkoop van beschikbare kavels. In het buitengebied zullen de komende jaren veel agrarische bedrijven hun activiteiten staken. De gevolgen hiervan heeft de komende jaren onze aandacht. De introductie van de Omgevingswet zal in 2019 plaatsvinden. Alle regelgeving in het ruimtelijk domein wordt dan opgenomen in een omgevingsplan.

EZ / recreatie en toerisme

Het Twenterands Economisch Stimuleringsprogramma is opgesteld om een positieve bijdrage te leveren aan de lokale economie. Ondernemers zijn actief betrokken bij de doorontwikkeling van TES. Twenterand wordt beter gepositioneerd in de regio. De intensieve samenwerking tussen Economische Zaken en Sociale Zaken sluit aan bij het landelijk beleid om meer mensen actief naar de arbeidsmarkt toe te leiden. TTI (Twente Toerist Info) en Twente Promotie zullen meer in positie moeten komen om Twenterand op de kaart te zetten. De centrumontwikkelingen in de verschillende kernen zullen in het kader van leefbaarheid veel aandacht vragen. Bedrijventerreinen zijn een dynamisch geheel en vragen voortdurend aandacht. Ontwikkeling en revitalisering van bedrijventerreinen verbeteren het ondernemersklimaat en stimuleren de werkgelegenheid.

Cultuur en sport

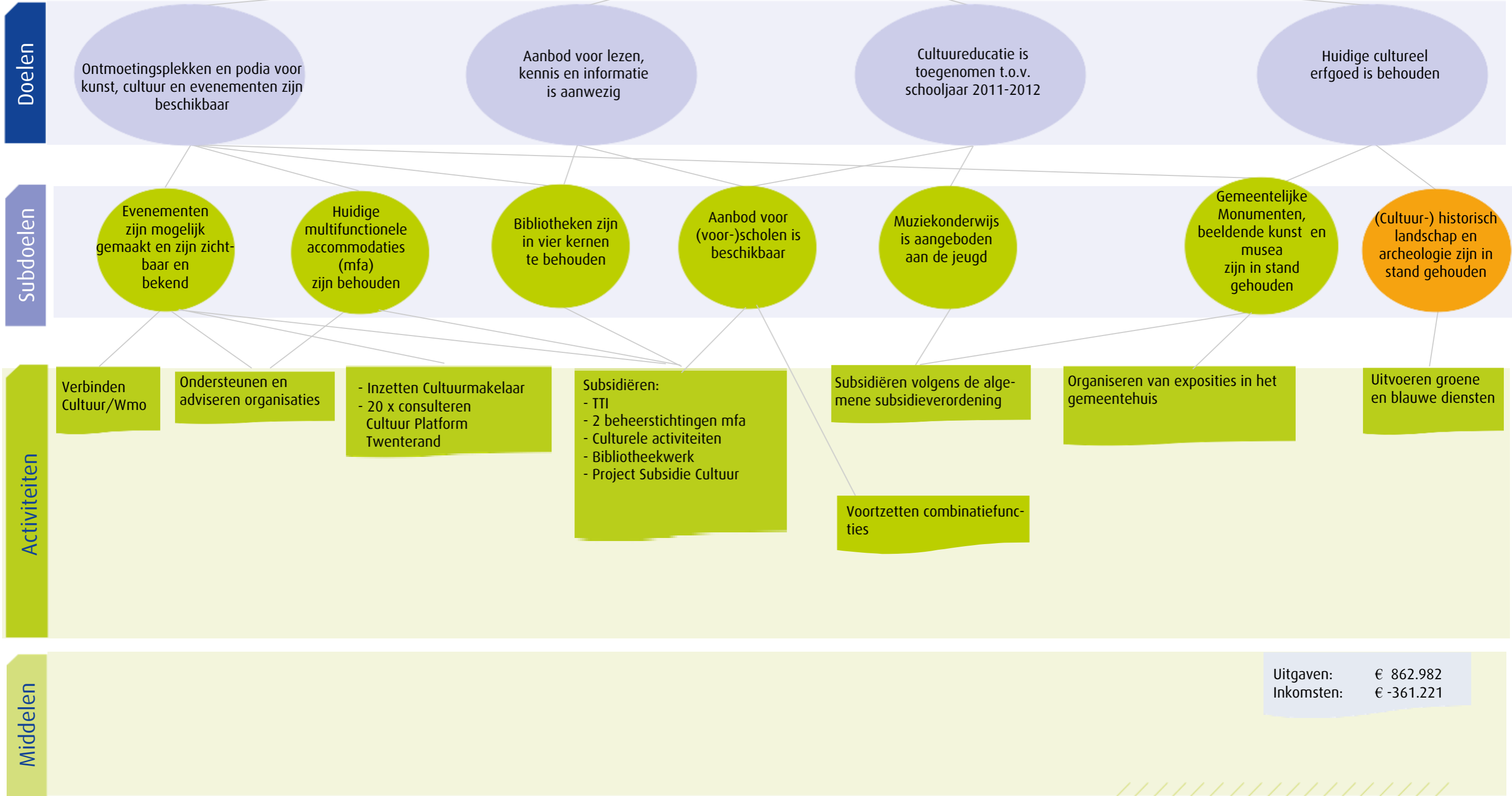
Verenigingen en instellingen zullen meer zelfredzaam moeten worden en minder afhankelijk moeten zijn van een financiële bijdrage van de gemeente. Door vergrijzing van de samenleving

zal het fenomeen omniverenigingen in Twenterand een belangrijke rol gaan spelen dan wel zal samenwerking tussen verenigingen moeten worden bevorderd. De gemeente wil sporten stimuleren. De accommodaties zullen ook meer gebruikt moeten worden door o.a. ouderen, mensen met een beperking en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

Beoogd maatschappelijk effect

De leefbaarheid en individuele ontwikkeling is toegenomen

- Verbindingen met andere doelenbomen**
- Openbare ruimte en verkeer
  - Vergunningen, toezicht en handhaving
  - Economie en toerisme
  - Sport
  - Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling
  - Maatschappelijke ondersteuning
  - Gezondheidszorg
  - Onderwijs
  - Jeugd

Wat willen we bereiken

Doelen

‘Ontmoetingsplekken en podia voor kunst, cultuur en evenementen zijn beschikbaar’
Hieronder wordt verstaan fysieke ontmoetingsplekken zoals CCK2, De Klaampe, Het Punt en dergelijke, maar ook digitale ontmoetingsplekken.

‘Aanbod voor lezen, kennis en informatie is aanwezig’

Hieronder wordt verstaan lectuur, literatuur, maar ook digitale media en dergelijke.

‘Cultuureducatie is toegenomen t.o.v. schooljaar 2011- 2012’

Cultuureducatie: alle vormen van educatie waarbij cultuur als doel of als middel wordt ingezet, zowel actief, receptief en reflectief. Cultuuruitingen kunnen een middel zijn om andere leergebieden te ondersteunen, zoals geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer, economie of wiskunde.

‘Huidig Cultureel erfgoed is behouden’

Cultureel erfgoed: sporen uit het verleden in het heden, die zichtbaar en tastbaar aanwezig zijn. Dat kunnen voorwerpen zijn in musea, archeologische vondsten, archieven, monumenten en landschappen (materieel), maar ook de daaraan verbonden gebruiken, verhalen en gewoonten (immaterieel). De monumentenlijst is opgenomen in de Welstandsnota Twenterand.

Verkennen in 2017 met relevante partijen in culturele sector om te komen tot een nieuwe cultuurvisie/cultuurnota met in ieder geval de onderdelen; monumenten, evenementen, cultuurhistorisch landschap, musea

Subdoelen

‘Evenementen zijn mogelijk gemaakt en zijn zichtbaar en bekend’

Het faciliteren van evenementen door o.a. het afgeven van vergunningen en afstemming met betrokkenen. Daarnaast is er gezamenlijk een breed en gestructureerd activiteitenprogramma opgezet van verschillende organisaties uit de vrijetijdseconomie, dat door TTI (Twenterand Toerist Info) wordt aangeboden aan inwoners en toeristen.

‘Huidige multifunctionele accommodaties zijn behouden’

Het betreft de volgende accommodaties:

- Kulturhus De Klaampe Westerhaar
- Het Punt Vroomshoop
- Dorpshuizen en overige podia voor Cultuur

‘Bibliotheken zijn in 4 kernen behouden’

Dit doel hangt sterk samen met het beleidsveld onderwijs.

‘Aanbod voor (voor-) scholen is beschikbaar’

Twenterand heeft een cultuurklapper. In de cultuurklapper zijn culturele activiteiten opgenomen die scholen kunnen inkopen. Op die manier wordt uitvoering gegeven aan cultuureducatie.

‘Muziekonderwijs is aangeboden aan jeugd’

Muziekonderwijs: Hafabralessen (Harmonie, Fanfare, Brass), gegeven door de plaatselijke gesubsidieerde muziekverenigingen.

‘Gemeentelijke monumenten, beeldende kunst en musea zijn in stand gehouden’

Het gaat om de volgende musea: Museum Oud Vriezenveen, Veenmuseum, Peddemorsboerderij en het Middendorpshuis. Zowel landelijke als gemeentelijke monumenten zijn opgenomen in de welstandsnota, zie www.twenterand.nl.

‘Cultuurhistorisch landschap en archeologie zijn in stand gehouden’

Het is wettelijk verplicht om bouwaanvragen te toetsen op archeologische waarden.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Subsidiëren volgens de nieuwe ASV

Instellingen en organisaties kunnen subsidie aanvragen binnen de kaders van de nieuwe ASV. Hierbij wordt uitgegaan van doelgericht subsidiëren.

Verbinden cultuur en WMO

Instellingen en organisaties kunnen subsidie aanvragen binnen de kaders van de ASV. Er worden culturele activiteiten georganiseerd waarbij verbinding wordt gemaakt met de WMO gericht op participatie van burgers. Deze activiteit heeft betrekking op de doelenboom Maatschappelijke Ondersteuning.

Projectsubsidie cultuur

Organisaties kunnen subsidie aanvragen voor het organiseren van een activiteit. Voor 2017 en 2018 is een bedrag van € 20.000 per jaar opgenomen.

Cultuureducatie

De gemeente kan opnieuw inschrijven voor regeling cultuureducatie met de provincie Overijssel. Er is hiervoor co-financiering benodigd (ad. € 43.000 2017 t/m 2020) die ook is geraamd in de kadernota.

Organiseren van exposities in het gemeentehuis

Twee keer per jaar zullen exposities van schilderijen plaatsvinden in de hal van het gemeentehuis. Daarnaast wordt vier keer per jaar beeldende kunst tentoon gesteld in de vitrinekasten.

Voortzetten combinatiefuncties

De inzet van combinatiefuncties wordt in de huidige formatie in 2017 voortgezet. Uitgangspunt is dat de gemeente niet als (financiële) sluitpost gaat fungeren. Indien partners zich terugtrekken dan is de insteek dat de gemeente dit niet opvangt. Het college zet zich in om met name het onderwijs deel te laten nemen bij de inzet van combinatiefunctionarissen. In de loop van 2017 wordt bekeken of de huidige formatie ook na 2017 gecontinueerd kan worden.

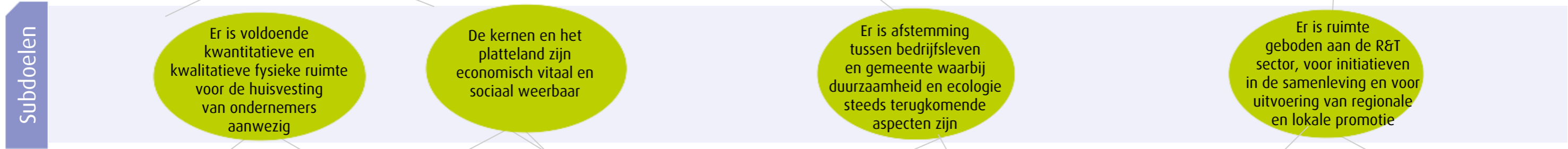
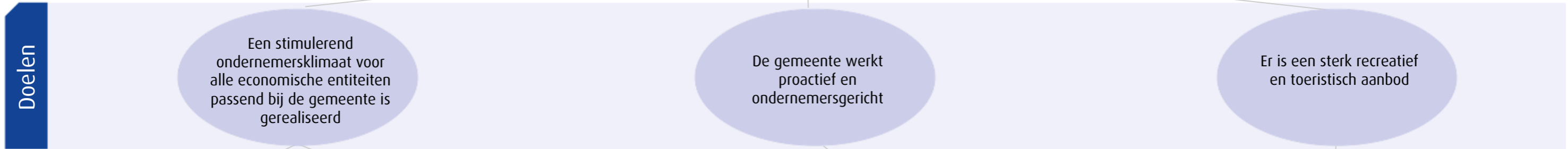

Beoogd maatschappelijk effect

Een economische structuur die de werkgelegenheid en de leefbaarheid versterkt

Verbindingen met andere doelenbomen

- Openbare ruimte en verkeer
- Milieu
- Cultuur
- Sport
- Bouwen, wonen en ruimtelijke ordening
- Sociale Zaken
- Maatschappelijke Ondersteuning

Wat willen we bereiken

Doelen

'Een stimulerend ondernemersklimaat voor alle economische entiteiten passend bij de gemeente is gerealiseerd'

Economische entiteiten betreft alle ondernemersvormen, zowel commerciële als niet-commerciële bedrijven. Met passend bij de gemeente wordt bedoeld dat het past bij de wensen die de ondernemer in Twenterand heeft.

'De gemeente werkt proactief en ondernemersgericht'

Proactief betekent actief informatie/kennis/ervaringen en dergelijke ophalen bij en delen met ondernemers ten behoeve van (beleids)ontwikkeling.

'Er is een sterk recreatief en toeristisch aanbod'

Onder recreatief en toeristisch aanbod bevat verblijfsrecreatie maar ook de dagrecreatieve voorzieningen.

Subdoelen

'Er is voldoende kwantitatieve en kwalitatieve fysieke ruimte voor de huisvesting van ondernemers aanwezig'

Met kwantitatief fysieke ruimte wordt bedoeld dat er voldoende huisvestings-mogelijkheden voor bedrijven zijn. Met kwalitatieve fysieke ruimte bedoelen we dat de vraag van ondernemers aansluit bij het beschikbare aanbod en de benodigde voorzieningen, bijv. glasvezel.

'De kernen en het platteland zijn economisch vitaal en sociaal weerbaar'

Ambitie Sociaal Economische Visie Twenterand: "Het behouden van de aanwezige en faciliteren van nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid en tegelijkertijd het versterken en toekomstbestendig maken van de werkgelegenheidsstructuur, waarbij ondernemerschap optimaal wordt gestimuleerd"

'Er is afstemming tussen bedrijfsleven en gemeente waarbij duurzaamheid en ecologie steeds terugkomende aspecten zijn'

Bij elk thema wordt gekeken wat is het onderwerp, wie is de doelgroep en hoe kunnen duurzaamheid en ecologie hier ingepast worden. Dit sluit aan bij het bestuursakkoord 2014-2018: "Aanstellen van een 'Eco-wethouder.'"

'Er is ruimte geboden aan de R&T sector, voor de initiatieven in de samenleving en voor uitvoering van regionale en lokale promotie'

Voor plannen in de R&T-sector wordt gekeken welke mogelijkheden er zijn om ze te realiseren. Regionale promotie wordt uitgevoerd op Twentse schaal. Lokale promotie wordt verzorgd door Twenterand Tourist Info.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Ondernemershuis Twenterand:

Het Ondernemershuis Twenterand (OT) is een initiatief van de IKVO en de BBV dat gefaciliteerd wordt door de gemeente Twenterand. Het OT is de locatie voor 'startende' ondernemers waar zij, in nauw contact met ervaren ondernemers, gefaciliteerd de eigen onderneming kunnen (door)ontwikkelen. Naast behoorlijke private financiering heeft het OT in 2016 een gemeentelijk stimuleringssubsidie ontvangen. Deze gemeentelijke stimuleringssubsidie loopt door in 2017 en 2018.

Innovatieteam Twenterand:

Het Innovatieteam, een samenwerkingsverband tussen de gemeente en de drie ondernemersverenigingen, zal ook in 2017 de aanwezige ondernemers informeren, stimuleren, aanjagen m.b.t. innovatieve ontwikkelingen.

Ondernemersfonds:

Er wordt in 2016/2017 samen met de ondernemers een inventarisatie gemaakt over de mogelijkheden en wenselijkheden van een ondernemersfonds

Werkbudget Economie

Om de economie van Twenterand te kunnen stimuleren wordt de OZB voor niet woningen verhoogd. Hierdoor ontstaat een werkbudget om ondernemers te ondersteunen en te faciliteren, om acties uit het Twenterands Economisch Stimuleringsplan uit te voeren en bijdragen te kunnen leveren aan regionale projecten. De invulling zal in 2017 verder vorm worden gegeven.

Acquisitieteam

Vanuit Regio Twente is een Acquisitieteam opgezet dat voor extra bedrijvigheid in Twente moet zorgen. Hiervoor wordt 50 cent per inwoner afgedragen aan Regio Twente. Actieve acquisitie zorgt voor meer werkgelegenheid.

Uitvoering Detailhandelsstructuurvisie:

In het vierde kwartaal van 2016 wordt de detailhandels- structuurvisie ter vaststelling voorgelegd aan de gemeenteraad. Er zullen dan ook keuzes over uitvoeringsprojecten, prioriteiten en planning worden gemaakt.

Revitalisering Weitzelpoort/De Sluis

In 2016 is gestart met de 2e fase revitalisering op bedrijventerreinen Weitzelpoort te Vriezenveen en De Sluis te Vroomshoop. De werkzaamheden zullen in 2017 worden afgerond. Vervolgens wordt bekeken wat de vervolgstappen zullen zijn.

Marketing Oost 'Wij zijn Twente'

De backoffice van de marketing van de vrijetijdseconomie in Twente wordt in 2017 georganiseerd door Marketing Oost. Het plan Wij zijn Twente is leidraad voor de Twente marketing. Hiervoor wordt 50 cent per inwoner afgedragen aan Regio Twente.

Verbindingen met andere doelbomen

- Openbare orde en veiligheid
- Vergunningen, toezicht en handhaving
- Cultuur
- Economie en toerisme
- Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling
- Sociale zaken
- Maatschappelijke ondersteuning
- Gezondheidszorg

Beoogd maatschappelijk effect

Inwoners zijn lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond

Doelen

75% van de inwoners Sporten en bewegen

Subdoelen

Er is een aanbod voor jeugdigen

Er is een aanbod voor senioren en mensen met een beperking

De basissportverenigingen zijn vitaal en maatschappelijk betrokken

Er zijn basissportaccommodaties

Activiteiten

Subsidiëren van activiteiten en evenementen

Consulteren Sportplatform Twenterand, ondersteunen en adviseren sportaanbieders en regionale afstemming

Onderhouden, renoveren, uitbreiden en ter beschikking stellen van buiten basissportaccommodaties inclusief zelfredzaamheid door verenigingen

Onderhouden en ter beschikking stellen van binnen basissportaccommodaties inclusief zelfredzaamheid door verenigingen

Door ontwikkelen tarievenstructuur Sportaccommodaties en verdere privatiseringsmogelijkheden onderzoeken

Uitvoeren van de motie binnensportaccommodaties inclusief zwembaden en buitensportaccommodaties.
Projecten 2017:
- Kaderstelling MFSA Twenterand (incl. overdekt zwembad) en beheer en exploitatie gemeentelijke binnensportaccommodaties (incl. zwembaden)

Voortzetten combinatiefuncties

Middelen

Uitgaven: € 2.289.837
Inkomsten: € -326.271

Wat willen we bereiken

Doelen

'75% van de inwoners sporten en bewegen'

De rijksoverheid streeft in het kader van het Olympisch Plan 2028 naar een samenleving waarin minimaal 75% van de Nederlanders uit alle lagen van de bevolking regelmatig aan sport en bewegen doet. Hoe vitaler iemand is, hoe groter de kans dat diegene kan deelnemen in de maatschappij en zelfstandig thuis kan blijven wonen.

Subdoelen

'Er is een aanbod voor jeugdigen'

Instellingen ontvangen subsidie binnen de kaders van de ASV voor het organiseren van evenementen en activiteiten. Een aanbod voor jeugdigen wordt binnen deze kaders gerealiseerd.

'Er is aanbod voor senioren en mensen met een beperking'

Instellingen ontvangen subsidie binnen de kaders van de ASV voor het organiseren van evenementen en activiteiten. Een aanbod voor senioren en mensen met een beperking wordt binnen deze kaders gerealiseerd.

'De basissportverenigingen zijn vitaal en maatschappelijk betrokken'

Basissportverenigingen zijn gekoppeld aan het gebruik van de basissportaccommodaties. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Georganiseerde binnensport (zaalaccommodaties): badminton, basketbal, futsal, gymnastiek, judo, korfbal en volleybal
- Georganiseerde buitensport (veldaccommodaties): atletiek, korfbal en veldvoetbal
- Georganiseerde buitensport (specifieke accommodaties): tennis
- Georganiseerde binnen- en buitensport (specifieke accommodaties): wedstrijdzwemmen, waterpolo en doelgroepenactiviteiten

Definitie vitale en maatschappelijk betrokken verenigingen:

Actieve vereniging met hart voor de buurt. Inzetten van kernkwaliteiten niet alleen voor eigen leden, maar ook voor de samenleving door middel van samenwerking met diverse organisaties. Doel: bevorderen van sociale samenhang, binding en respect bij verenigingen/organisaties en financiële zelfredzaamheid (gezonde bedrijfsvoering en maatschappelijk ondernemen) vergroten.

'Er zijn basissportaccommodaties'

Basissportaccommodaties zijn zaal- en veldaccommodaties voor de volgende georganiseerde accommodatie gebonden binnensporten (badminton, basketbal, futsal (zaalvoetbal), gymnastiek, judo, korfbal, volleybal), voor de volgende georganiseerde accommodatie gebonden buitensporten (atletiek, korfbal, tennis, veldvoetbal) en de georganiseerde gebonden accommodaties binnen- en buitensport (wedstrijdzwemmen, waterpolo en doelgroepenactiviteiten) in de gemeente Twenterand. Voorzieningen die noodzakelijk zijn om de betreffende tak van sport te kunnen beoefenen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Doorontwikkelen tarievenstructuur sportaccommodaties

In samenspraak met het sportplatform wordt onderzocht of de tarievenstructuur verder moet worden doorontwikkeld om de kostendekkendheid van sportaccommodaties te vergroten, danwel te onderzoeken of in de kostensfeer verdere optimalisaties de kostendekkendheid kan verhogen. De verhoging van de kostendekkendheid wordt hierdoor met een jaar uitgesteld.

Onderzoeken privatiseringsmogelijkheden sportaccommodaties

Onderzoek naar verdere privatiseringsmogelijkheden van sportaccommodaties wordt in samenwerking met het sportplatform opgepakt.

Sportvisie

In 2017 gaat samen met het Sportplatform gewerkt worden aan een nieuwe sportvisie. Er wordt ook bekeken of het basissportaccommodatiebeleid aangepast moet worden.

Voortzetting combinatiefuncties

Zie doelenboom cultuur

Toekomst zwembaden en binnensportaccommodaties Twenterand

De gemeenteraad heeft in mei 2016 het raadsvoorstel besproken waarin de resultaten van diverse onderzoeken waren samengebracht en het college gevraagd een markttoets te laten uitvoeren op de financiële ramingen voor de nieuwbouw van een overdekt bad en de instandhouding van het bestaande buitenbad de Zandstuve.

De definitieve keuze voor de locatie van een nieuw overdekt bad, Vriezenveen Zuid (huidige locatie) of Vriezenveen Noord, wordt mede afgehangen van de resultaten van de markttoets.

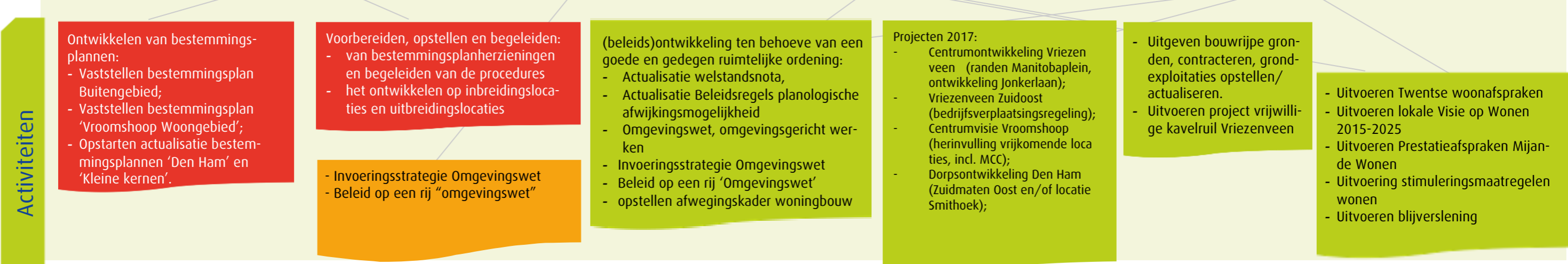
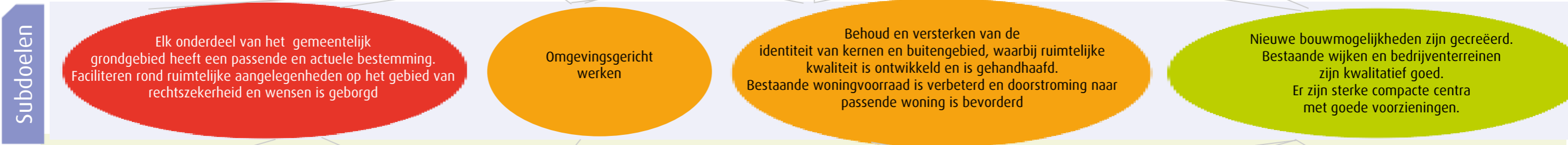
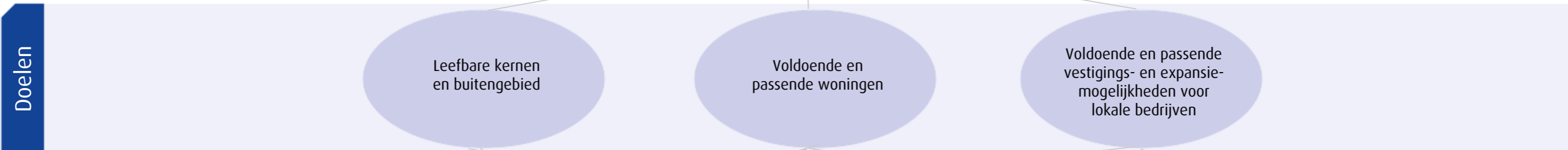
De raad heeft benadrukt dat de jaarlijkse exploitatiekosten maximaal € 645.000,- mogen bedragen voor het binnen- en buitenbad. Afhankelijk van de definitieve locatiekeuze zal in 2017 een programma van eisen worden opgesteld

en zal tevens de aanbesteding voor de nieuwbouw en de exploitatie worden voorbereid.

Beoogd maatschappelijk effect

In Twenterand is het prettig wonen en werken

- Verbindingen met andere doelenbomen**
- Openbare ruimte en verkeer
  - Milieu
  - Vergunningen, toezicht en handhaving
  - Economie en toerisme
  - Sociale zaken
  - Maatschappelijke ondersteuning

Middelen

Uitgaven: € 7.190.310
 Inkomsten: € -6.037.008

Wat willen we bereiken

Doelen

- Leefbare kernen en buitengebied
- Voldoende en passende woningen
- Voldoende en passende vestigings- en expansiemogelijkheden voor lokale bedrijven

Alle subdoelen en activiteiten dienen te voldoen aan deze doelomschrijving. Het beschreven doel is als een randvoorwaarde opgenomen en mag niet ontbreken in deze doelenboom. Het doel vloeit rechtstreeks voort uit de Wet ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening. Een goede ruimtelijke ordening is het vak dat streeft naar het bevorderen van een duurzame ruimtelijke kwaliteit in een dynamische omgeving. Het draagt bij aan de kwaliteit van de leefomgeving: niet alleen ruimte scheppen, maar ook het gebruik van maatschappelijke functies afwegen. Relevante belangen worden evenwichtig afgewogen en de daarvoor geldende randvoorwaarde is dat we dit via faciliterend grondbeleid realiseren.

Subdoelen

‘Elk onderdeel van het gemeentelijk grondgebied heeft een passende en actuele bestemming’

Dit vloeit voort uit de Wet ruimtelijke ordening artikel 3.1. De werkzaamheden die hier onder andere bij horen zijn het begeleiden bij het opstellen van (voor (ontwerp)-) bestemmingsplannen en het begeleiden van plannen of initiatieven van derden.

‘Facilitering rond ruimtelijke aangelegenheden op het gebied van rechtszekerheid en wensen is geborgd’

De overheid moet haar besluiten zó formuleren dat de burger precies weet waar hij aan toe is of wat de overheid van hem verlangt. Dat is voor de fysieke leefomgeving gewaarborgd door bestemmingsplannen. Een bestemmingsplan is het enige plan dat rechtstreeks bindend is voor iedereen, dus voor burgers, bedrijven, instellingen én overheden. Voorafgaand aan een vastgesteld bestemmingsplan volgt een uitgebreide procedure, tevens zijn er mogelijkheden voor het geven van zienswijzen en/of bezwaren. De belangen van diverse thema's (bijvoorbeeld archeologie, geluid, bodem, milieu, ruimtelijke kwaliteit) worden integraal afgewogen. De gemeente begeleidt deze processen.

‘Behoud en versterken van de identiteit van kernen en buitengebied, waarbij ruimtelijke kwaliteit wordt ontwikkeld en is gehandhaafd’

Elke kern heeft haar eigen geschiedenis, verschijning en

karakter. Door adequaat in te springen op veranderingen en ontwikkelingen kan de identiteit van kernen en het buitengebied worden behouden of juist worden versterkt. Dit kan bijvoorbeeld door het opstellen van regelgeving of (ontwikkelingsgerichte) beleidskaders. Voorbeelden van deze beleidskaders zijn een structuurvisie (wettelijke verplicht Wro art.2.1), woonvisie, kwaliteitsimpuls groene omgeving, nota platteland en nota grondbeleid. Een deel van de regelgeving vloeit voort uit de provinciale omgevingsvisie en de omgevings-verordening. Deze stellen op diverse ruimtelijke ordeningsaspecten eisen aan de inhoud van Twenterandse (bestemmings) plannen, bijvoorbeeld ook het afstemmen van de woonvisie en de bedrijventerreinvisie met buurgemeenten.

‘Bestaande woningvoorraad is verbeterd en doorstroming naar een passende woning is bevorderd’

De woningmarkt en woonwensen blijven dynamisch en zijn (blijvend) aan veranderingen onderhevig door bijvoorbeeld verduurzaming en vergrijzing.

De woningvoorraad is het totaal van koop- en huurwoningen in Twenterand dat voor bewoning geschikt is. De gemeente heeft hierop een bepaalde invloed, door bijvoorbeeld stimuleringsregelingen in te zetten op basis van woonbeleid. Diverse doelgroepen, zoals starters en senioren vragen ‘passende’ woningen (0-treden, dichtbij voorzieningen etc.).

‘Omgevingsgericht werken’

De huidige regels op het gebied van ruimtelijke ordening, water, milieu, lucht, geluid, bodem, natuur, infrastructuur, verkeer, gebouwen en erfgoed gaan op in de Omgevingswet. Verwachte inwerkingtreding in voorjaar 2019. Het gemeentelijke instrumentarium vernieuwt (Omgevingsvisie, Omgevingsplan, programma's). Deze bieden kansen om integraal te werken, de informatie op één plek inzichtelijk te maken en het biedt mogelijkheden tot deregulering. De overgang naar deze integrale omgevingsinstrumenten inclusief de mogelijkheid tot verruiming of extra bescherming ten opzichte van het wettelijke beschermingsniveau is een grote opgave en vraagt om regie en een integraal plan van aanpak. Het omgevingsgericht werken gaan we in programmasturing vormgeven.

‘Nieuwe bouw mogelijkheden zijn gecreëerd’

Er dient een balans te zijn tussen voldoende en goede woningen (zowel kwantitatief als kwalitatief). Ondanks de ‘krimp’ blijft in Twenterand het aantal huishoudens de komende jaren nog groeien. Dit betekent dat Twenterand nog woningen kan bouwen. De al bestaande woningbouwplannen voorzien grotendeels al in deze verwachte vraag. De gemeente draagt bij aan een op vraag afgestemd aanbod in bouwtempo, in type en het aantal woningen ten gunste van de leefbaarheid van de kernen en het buitengebied. Bovendien zorgt het bouwen van woningen ook voor werkgelegenheid. Nieuwe bewoners in Twenterand zorgen voor behoud van leefbaarheid, van voorzieningen en dragen bij aan gemeentelijke belastingen. We stimuleren in ons opdrachtgeverschap bij nieuwbouw energieneutraal bouwen.

‘Bestaande wijken en bedrijventerreinen zijn kwalitatief goed, ‘Er zijn sterke compacte centra met goede voorzieningen’ en ‘Er is een sociaal veilige leefomgeving’

Bij deze subdoelen bestaat overlap met de doelenboom Economische zaken. Echter, de activiteiten zijn op elkaar aanvullend. In deze doelenboom wordt bedoeld op de ruimtelijke impact van de economische beleidslijnen (zoals de bedrijventerreinvisie, de sociaal economische visie en de detailhandelsstructuurvisie). Deze gewenste ontwikkelingen worden mogelijk gemaakt door het positief te bestemmen in bestemmingsplannen, hierdoor ontstaat ruimte voor uitbreiding en nieuwvestiging. Bovendien is aandacht voor een goede ruimtelijke inpassing van de beoogde ontwikkelingen, gestuurd vanuit de welstandsnota of de nota kwaliteitsimpuls groene omgeving.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Invoeringsstrategie Omgevingswet

Om de organisatie voor te bereiden op de Omgevingswet, niet eerder dan voorjaar 2019 in werking zal treden, wordt steeds meer gewerkt ‘in de gedachte van’ deze nieuwe wet. De Rijksoverheid draagt de investeringskosten die samenhangen met de invoering van de wet. Hierbij moet gedacht worden aan eenmalige kosten die samenhangen met de centrale digitale voorzieningen, het inrichten van informatiepunt (en) en het maken van opleidingen. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de eigen invoeringskosten (transitiekosten) zoals het volgen van opleidingen, organisatie- en cultuurveranderings-trajecten en aansluiting van eigen digitale voorzieningen op het landelijke digitale stelsel. We nemen daarom, in afwijking van de kadernota, een bijdrage op van € 50.000,- in 2017 en ook € 50.000 voor 2018.

In 2017 werken we omgevingsgericht aan:

- Invoeringsstrategie Omgevingswet vormgeven via programmasturing;
- ‘Beleid op een rij’: antwoord op de vraag vinden hoe het bestaande beleid vertaald kan gaan worden in de nieuw omgevingsinstrumenten (omgevingsvisie/

omgevingsplan). Tegelijkertijd werken we aan integraliteit en deregulering.

- Bodem, dat krijgt vorm via de aanvullingswet bodem (nieuwe wetgeving), aanvullingsbesluit bodem (nieuwe uitvoeringsregelgeving), Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), Overgangsrecht, in periode 2016-2020;
- Wettelijke taken ‘bodem’, die komen in 2018/2019 naar gemeenten. Gemeenten worden bevoegd gezag voor vergunningverlening. Onderwerpen zoals (overdragen van) bodeminformatie, nieuwe bedreigingen KRW-locaties (kader richtlijn water), financiën en communicatie worden besproken met de provincie om de overdracht soepel te laten verlopen;
- Het gebied van bodem, geluid en externe veiligheid, daaraan wordt samengewerkt aan nieuw (regionaal) beleid dat onderdeel uit gaat maken van gemeentelijk omgevingsbeleid dat in het kader van de nieuwe Omgevingswet ontwikkeld moet worden;
- De nieuwe Wet natuurbescherming, hiermee wordt het natuurbeleid (naar verwachting per 1 januari 2017) gedecentraliseerd.

(vervolg) Wat gaan we daarvoor doen in 2017

- voor de afstemming aan de voorkant, decentralisatie van taken en integraal omgevingsgericht werken zal een flexibele inzet van medewerkers en mogelijk meer capaciteit nodig zijn. Omdat deze wet nog in voorbereiding is kan nog niet worden bezien om hoeveel tijd/werkzaamheden dat gaat. We gaan daar waar mogelijk en nodig anticiperen op deze vernieuwingen.

Actualiseren bestemmingsplannen:

Het iedere 10 jaar actualiseren van bestemmingsplannen is een wettelijke taak. Dit is een voortdurende cyclus, welke in 2003 is gestart. Vanaf juli 2013 is sprake van een actueel bestemmingsplannen bestand, dat vanaf dat moment actueel gehouden moet worden. Het aantal geldende bestemmingsplannen is de afgelopen 10 jaar sterk verminderd.

- Het bestemmingsplan 'Buitengebied, herziening 2005' is op 31 augustus 2007 onherroepelijk geworden en dus dient er voor 31 augustus 2017 een nieuw bestemmingsplan voor het buitengebied te zijn vastgesteld door de gemeenteraad. In januari 2016 is daarom het voorontwerpbestemmingsplan samen met het milieueffectrapport (MER) ter visie gelegd. Het in maart 2014 beschikbaar gestelde krediet is in 2017 toereikend.
- Het bestemmingsplan 'Vroomshoop Woongebied' dient voor 26 juni 2017 geactualiseerd te zijn. Hiertoe zijn in 2016 de werkzaamheden opgestart, zodat het bestemmingsplan tijdig geactualiseerd kan worden.
- Voor de bestemmingsplannen 'Den Ham' en 'Kleine Kernen' geldt dat in 2017 met de actualisatie gestart wordt.

Erventransitie:

De verwachting is dat tot 2030 30% van de agrarische erven zullen vrijkomen. Naast deze problematiek speelt ook de verplichting om alle asbest op gebouwen voor 2024 te verwijderen. Het overgrote deel van de vrijkomende agrarische gebouwen bevat asbest. Het is niet mogelijk om deze opgave met het bestaande instrumentarium

voor vrijkomende agrarische bebouwing (o.a. Rood voor rood en VAB-beleid) aan te pakken. Er ligt een enorme opgave voor de vitaliteit en de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied. Het is de bedoeling om met een 'coalition of the willing' een modelverordening op te stellen in de regio (Groene Metropool) én een veiligheidsysteem in de praktijk te toetsen in verschillende varianten. Als gemeente gaan we in 2017 participeren in dit traject.

Uitvoeren project vrijwillige kavelruil Vriezenveen:

Het doel om in 2016 minimaal 75 hectare landbouwgrond te ruilen is in juli 2016 ruimschoots gehaald. De geruilde 87,5 hectare landbouwgrond wordt gelijk gesteld met 350 ha landbouwstructuurverbetering. De afronding van dit project zal in 2017 plaatsvinden.

Woningbouw Den Ham:

In Den Ham is de eerste fase van Zuidmaten Oost zo goed als uitgegeven en afgerond. In 2017 wordt de uitgifte van gronden voortgezet en zal de infrastructuur deels woonrijp gemaakt worden. De afweging wordt gemaakt om woningbouw in de tweede fase van Zuidmaten Oost op te pakken of conform planning eerst de locatie Smithoek.

Uitvoering Twentse Woonafspraken

In januari 2016 zijn de Twentse woonafspraken ondertekend. Het belangrijkste thema in de afspraken is de woningbouwprogrammering. In de Twentse woonafspraken is vastgelegd dat gemeenten op 1 januari 2019 geen overprogrammering meer mogen hebben. Op dit moment heeft Twenterand niet te maken met overprogrammering. Vanaf 1 januari 2017 wordt de nieuwe prognose Primos 2016 gehanteerd. Op basis van deze prognose moet worden bezien of en zo ja, in welke mate Twenterand overprogrammering heeft.

Uitvoering Visie op Wonen 2015-2025

Begin 2016 is de Visie op Wonen 2015-2025 vastgesteld. Thema's als duurzaamheid, vergrijzing, krimp, de nieuwe woningwet hebben een belangrijke plek in de visie op wonen.

De uitvoering van de Visie op Wonen wordt in 2017 verder opgepakt o.a. op de volgende thema's:

Herprogrammeren

Net als in de Twentse woonafspraken is ook in het lokale beleid de woningbouwprogrammering een belangrijk onderwerp. Om ruimte te houden voor gewenste ontwikkelingen moet er kritisch worden gekeken naar nieuwe en huidige initiatieven. Er wordt daarom een afwegingskader vastgesteld op basis waarvan woningbouwplannen in Twenterand getoetst kunnen worden.

Stimuleringsmaatregelen wonen

De stimuleringsmaatregelen wonen (starterlening/ kooppremie) zijn per 1 januari 2016 verlengd, waarbij bij elke regeling een maximum is gesteld. De regelingen stoppen als dit maximum is bereikt en uiterlijk op 1 januari 2019.

Blijverslening

De Blijverslening, met als doel het bevorderen van het langer zelfstandig thuis wonen, wordt in 2017 als pilotproject opgestart voor de duur van één jaar. Dit pilotjaar wordt bekostigd uit de Reserve Prestatieafspraken. Na een jaar wordt gekeken of de lening succesvol is en of hiervoor structurele middelen moeten worden gevraagd.

Uitvoering Prestatieafspraken Mijande Wonen

Volgens de nieuwe woningwet moeten de corporaties en gemeenten prestatieafspraken maken over het lokale woonbeleid. Met de lokale woningcorporatie Mijande Wonen zijn kaderafspraken gemaakt voor de periode 2016 tot en met 2020. Op basis van de kaderafspraken worden elk jaar concrete afspraken voor het volgende kalenderjaar vastgelegd in een jaarschijf. In 2017 wordt de eerste jaarschijf uitgevoerd.

Metingen programma Aantrekkelijke gemeente

Metingen Cultuur

Metingen	Begroting	Metingen				Bron
	2017	2016	2015	2014	2013	
Bibliotheek zijn in vier kernen behouden						
Aantal bezoekers openbare bibliotheekwerk						Verantwoording op basis van de Deelverordening Beleidsgestuurde Contractfinanciering Professionele maatschappelijke instellingen
- fysieke bezoekers	157.000	157.000	165.187	156.975	164.000	
- digitale bezoekers	75.000	75.000	83.031	70.683	64.453	
Aanbod voor (voor-) scholen is beschikbaar						
Aantal activiteiten						Verantwoording op basis van de Deelverordening Beleidsgestuurde Contractfinanciering Professionele maatschappelijke instellingen
- voorschool	35	30	30	36	30	
- basisschool	95	90	124	112	58	
Muziekonderwijs is aangeboden aan jeugd						
Aantal jeugdlerlingen	250	250	242	248	-	Verantwoording op basis van de Algemene subsidieverordening gemeente Twenterand

Metingen Bouwen, wonen en ruimtelijke ordening

Metingen	Begroting	Metingen				Bron
	2017	2016	2015	2014	2013	
Voldoende en passende woningen						
Aantal opgeleverde woningen		589	512	493	436	Eigen meting, aantallen zijn totalen
Aantal startersleningen	5	8	33	19	3	Eigen meting, aantallen zijn per jaar
Aantal kooppremies	15	13	30	24	-	Eigen meting, aantallen zijn per jaar
Aantal grondprijskorting	0,00	13	10	18	-	Eigen meting, aantallen zijn per jaar

Wat mag het kosten

Overzicht 3.2 Baten en lasten Aantrekkelijke gemeente

	2017	2018	2019	2020
Lasten per doelenboom				
Cultuur	862.982	803.271	763.176	868.518
Economie en toerisme	814.318	819.613	763.176	815.107
Sport	2.289.837	2.956.087	2.176.724	2.252.871
Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling	7.190.310	4.428.555	9.354.827	5.431.125
Totaal programma lasten	11.157.447	9.307.526	13.106.516	9.367.621
Baten per doelenboom				
Cultuur	-361.221	-357.656	-359.642	-361.647
Economie en toerisme	-13.580	-13.580	-13.580	-13.580
Sport	-326.271	-327.697	-327.697	-327.697
Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-6.037.008	-3.704.781	-8.396.876	-4.476.862
Totaal programma baten	-6.738.080	-4.403.714	-9.097.795	-5.179.786
Totaal saldo van baten en lasten	4.419.367	4.903.812	4.008.721	4.187.835
Mutaties reserves	-708.532	-1.321.904	-532.761	-718.992
Geraamd resultaat	3.710.835	3.581.908	3.475.960	3.468.843

Opgenomen investeringen bestaand beleid 2017   Investering 2017   Lasten begroting 2017
 Revitalisering Garstelanden/Weitzelpoort/de Sluis   470.525   14.116

Opgenomen investeringen nieuw beleid 2017   Investering 2017   Lasten begroting 2017
 Geen

Programma

Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid

3.3 Programma Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid

Inleiding programma Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid

In het programma 'Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid' staat de zorg voor de burgers in onze maatschappij centraal, evenals de mogelijkheden voor individuen zich te ontwikkelen tot zelfredzame burgers. De zelfredzaamheid gaat over financiële zelfredzaamheid maar ook over sociale zelfredzaamheid. Het gaat over het voorkomen van problemen en zorgbehoefte, maar ook over het bieden van de juiste ondersteuning als dat nodig is. De drie grote decentralisaties (jeugdzorg, AWBZ en participatiewet) zijn in de doelenboom voor het jaar 2017 meegenomen.

Beoogd maatschappelijk effect

De beoogd maatschappelijke effecten binnen dit programma zijn:

- A. Participerende en financieel zelfredzame burgers
- B. Inwoners zijn zo lang en zoveel mogelijk zelfredzaam (Onderwijs en Maatschappelijke ondersteuning)
- C. Inwoners zijn lichamelijk en sociaal gezond
- D. Evenwichtig opgroeiende jeugd, die actief deelneemt aan de maatschappij

Doelenbomen

Binnen dit programma zijn de volgende doelenbomen opgenomen:

1. Sociale Zaken
2. Maatschappelijke ondersteuning
3. Gezondheidszorg
4. Onderwijs
5. Jeugd

Per programma / doelenboom worden de volgende vragen beantwoord:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag het kosten?

Inhoudelijk perspectief Programma Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid begroting 2017

De inwoners in Twenterand leven in een tijd met veel veranderingen in het sociale domein. De zorg en ondersteuning, werk en inkomen, (passend) onderwijs en overig preventief beleid, met name rond jeugd en gezondheid, vormen het hart van dit programma. Verandering van taken en verantwoordelijkheden leidt tot veranderingen voor mensen en organisaties. Voor de komende jaren wordt verwacht dat nog meer taken op gemeentelijk niveau worden belegd met afgeroomde financiering.

Dit programma streeft er naar dat de inwoners van Twenterand zo veel mogelijk zelf hun dagelijkse dingen kunnen doen en daar zelf over beslissen om mee te kunnen doen in de samenleving. Thuis, in de buurt, bij een vereniging of organisatie of in het werk. Alle mogelijkheden (eigen kracht) van inwoners en hun omgeving worden hierbij benut. Waar dat niet lukt worden inwoners hierbij geholpen of ondersteund. In het jeugdbeleid en onderwijs stimuleren wij tot ontwikkeling van individuen. In de zorg en minimabeleid worden beperkingen c.q. ontbrekende middelen gecompenseerd. Rond werkgelegenheid is er aandacht voor specifieke doelgroepen met arbeidsbeperkingen. Veranderingen hebben vooral betrekking op mensen in een kwetsbare positie. De sociaal economische problematiek in onze gemeente is stevig en dus is de opgave in het sociaal domein ook fors. Wij verliezen niet uit het oog dat er altijd een vangnet moet zijn voor de meest kwetsbaren. Een goede balans vinden tussen loslaten, ondersteunen en niet over-reguleren is noodzakelijk. Ondertussen zijn er de komende jaren fors minder financiën beschikbaar en ligt er ook een stevige financiële taakstelling. Bijsturing is nodig, want de financiën zijn beperkt. De noodzaak voor vernieuwing (transformatie) wordt hierdoor nog urgenter. Wij verwachten de komende jaren een toenemend beroep op eigen verantwoordelijkheid van inwoners en hun omgeving. Onze programma-opgave wordt in hoofdlijnen omschreven als de focus op inhoudelijke vernieuwing met een andere cultuur en werkwijzen (ontschotting, integrale aanpak) in het sociale domein. Dit heet ook wel transformatie. In ons Transformatieplan sociaal domein is dit nader uitgewerkt. Per doelenboom zullen we kijken naar de veranderende verantwoordelijkheden voor inwoner (meer eigen kracht), organisaties (inwoner perspectief leidend, professionaliteit met ruimte

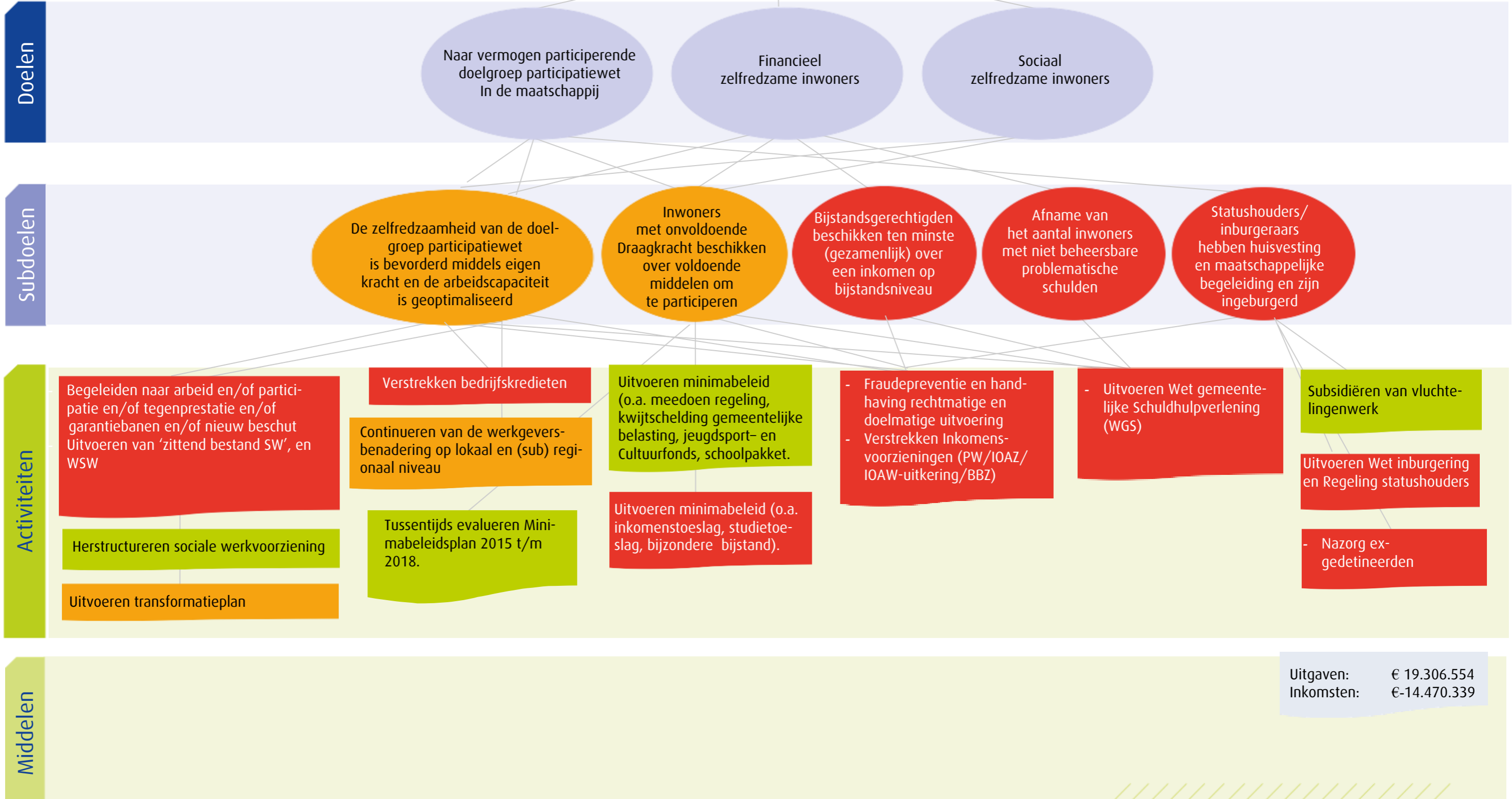
t.b.v. efficiënte samenhangende oplossingen) en gemeente (balans in regie en overlaten). Ook van de eigen gemeentelijke medewerkers hebben wij andere verwachtingen: zij die in direct contact staan met onze inwoners vormen ons voorbeeld en moeten ruimte en vertrouwen krijgen om naast de inwoner te gaan staan en integrale oplossingen op maat helpen realiseren (1 gezin, 1 plan, 1 regie). Meer kijken naar wat nodig is om onze inwoners mee te laten doen, in plaats van dat de grenzen van de huidige domeinen of regels de norm zijn. Daarmee wordt de ondersteuning meer integraal, efficiënter en dicht bij huis zodat wij maatwerk kunnen leveren dat aansluit bij de kracht van onze inwoners. Interactie en bevorderen van initiatieven uit de samenleving verdienen ruimte voor ontwikkeling om inwoners te ondersteunen en de benutting van hun eigen kracht waar te laten maken. Tenslotte zal een vernieuwd betaalbaar stelsel dienen te ontstaan. Transformatie is een proces dat flexibiliteit en durf vraagt om tot nieuwe werkwijzen, spelregels en samenwerkingsvormen en financieringsvormen te komen. Lokaal en ook in de regionale samenwerking werken we hieraan parallel en versterkend aan elkaar. Onze inzet van middelen lokaal moet daarbij in verhouding staan tot de programma-opgave die er is. Eigen kracht en preventie, maatwerk en interactie, ontschotting en kosteneffectiviteit zijn met het oog op de te behalen effecten hiermee de toetsstenen van dit programma.

Beoogd maatschappelijk effect

- Verbindingen met andere doelenbomen**
- Openbare ruimte en verkeer
  - Cultuur
  - Economie en toerisme
  - Sport
  - Maatschappelijke ondersteuning
  - Gezondheidszorg
  - Onderwijs
  - Jeugd
  - Dienstverlening
  - Bedrijfsvoering

Participerende en financieel zelfredzame burgers

Wat willen we bereiken

Doelen

‘Naar vermogen participerende doelgroep participatiewet in de maatschappij’

Het doel van de Participatiewet is om mensen zoveel mogelijk te laten participeren op de reguliere arbeidsmarkt. De gemeente kan voor iedereen dezelfde instrumenten en voorzieningen inzetten. Hierbij wordt zoveel mogelijk uit gegaan van de eigen kracht van de mens.

‘Financieel zelfredzame inwoners’

Het college heeft onder andere als opdracht om bijstand te verlenen aan personen die in zodanige omstandigheden verkeren of dreigen te geraken dat zij niet over de middelen beschikken om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien. Op grond van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening kunnen mensen een beroep doen op ondersteuning van de gemeente om het hoofd te bieden aan schuldensituaties waar ze zelf niet meer uitkomen. Schuldpreventie en vroegsignalering maken hier onderdeel van uit. Daarnaast is er het minimabeleid van de gemeente Twenterand. Minimabeleid heeft als doel er voor te zorgen dat alle inwoners van de gemeente (financieel) kunnen meedoen in de samenleving. Sociale uitsluiting en beperkingen van de participatie en zelfredzaamheid moeten voorkomen worden. De insteek van het minimabeleid is echter dat het ondersteunend is. De hoogste vorm van participatie is immers werk.

‘Sociaal zelfredzame inwoners’

Het doel is dat mensen - waar nodig - geholpen en ondersteund worden om zo snel mogelijk op eigen benen te staan, terug te veren, werk te zoeken en te vinden en dat er geen mensen door het vangnet heen glijden. Voorkomen dient te worden dat kinderen de dupe worden van de financiële problemen van hun ouders. Kinderen moeten zich kunnen ontplooiën, hun eigen mogelijkheden ontdekken en ontwikkelen en volop mee kunnen doen in de samenleving. Belangrijk is dat zij perspectief houden op een gelukkig leven. Elk kind moet niet alleen kunnen beschikken over voedsel, kleding en andere basisbehoeften, maar moet ook mee kunnen op schoolreis,

lid van de bibliotheek kunnen worden en bijvoorbeeld wekelijks kunnen sporten of muziek maken.

Subdoelen

‘De zelfredzaamheid van de doelgroep participatiewet is bevorderd middels eigen kracht en de arbeidscapaciteit is geoptimaliseerd’

De Participatieladder is een onvolledige indicator om de afstand van een persoon tot de arbeidsmarkt te bepalen. Eigen kracht speelt hierbij namelijk een grote rol. Zo kan een werkzoekende met een lage loonwaarde, met een sterk eigen netwerk, eerder een naar vermogen ‘deels’ betaalde baan vinden dan een werkzoekende met een hoge loonwaarde. In 2016 is gestart met het voeren van dienstverleningsgesprekken aan de klant waarin eigen kracht centraal staat. In 2017 worden de dienstverleningsgesprekken aan de klant gecontinueerd.

Ten aanzien van de garantiebannen heeft de gemeente een informerende en faciliterende rol richting werkgever. Uiteraard heeft de gemeente als werkgever ook de plicht om te voldoen aan de Wet banenafpraak en invulling te geven aan de garantiebannen. De gemeente Twenterand heeft als werkgever 2,85 fte garantiebaan ingevuld.

Ook zijn de gemeenten verantwoordelijke voor het regelen van beschut werk. Beschut werk is voor mensen die alleen in een ‘beschutte’ omgeving onder aangepaste omstandigheden kunnen werken. Het gaat om mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking. Zij hebben meer begeleiding en aanpassing van hun werkplek nodig dan van een reguliere werkgever is te verwachten. Voor gemeenten komt er mogelijk een wettelijke verplichting om beschut werk aan te bieden, hierover is landelijk een discussie gaande, volume en financiën is derhalve op dit moment voor wat betreft beschut werk nog onzeker.

De doelgroep Participatiewet is naar vermogen toegeleid naar de arbeidsmarkt. We zetten ons voor wat betreft re-integratie in op gemotiveerde personen, personen met recente werkervaring of personen met een sterk eigen netwerk. We hanteren hierbij het motto: ‘Wat kan iemand, wat wil iemand en wat is haalbaar’, maatwerk dus. Bij personen die bewust het re-integratietraject traineren wordt gehandhaafd en volgt het sanctiebeleid. Voor personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt waarbij het niet verantwoord is dat er een traject wordt ingezet door medische of psychische beperkingen etc. wordt samenhang gezocht met de overige beleidsvelden zoals de WMO, Jeugd, Onderwijs etc.

‘Inwoners met onvoldoende draagkracht beschikken over voldoende middelen om te participeren’

Alle inwoners moeten kunnen meedoen in de samenleving. Het gemeentelijk minimabeleid richt zich op mensen die zich financieel niet goed kunnen redden, hiervoor biedt de gemeente ondersteuning. De gemeente Twenterand heeft hiervoor o.a. de meedoen-regeling en het Schoolpakket en is aangesloten bij het jeugdsportfonds en jeugd cultuurfonds.

‘Bijstandsgerechtigden beschikken ten minste (gezamenlijk) over een inkomen op bijstandsniveau’

De bijstandsuitkering is bedoeld als ‘het vangnet van de sociale zekerheid in Nederland’. Een bijstandsuitkering wordt verstrekt wanneer de middelen (gedeeltelijk) ontbreken voor levensonderhoud.

‘Afname van het aantal inwoners met niet beheersbare problematische schulden’

Het in een zo vroeg mogelijke fase in beeld brengen van (problematische) schulden is een pijler van het schuldhulpverleningsbeleid. Het Meldpunt Schulden heeft hierin een grote rol.

‘Statushouders / inburgeraars hebben huisvesting en maatschappelijke begeleiding en zijn ingeburgerd’

De gemeente is op grond van artikel 60 b van de Huisvestingswet verplicht om aan de (halfjaarlijkse) taakstelling te voldoen. Als gevolg van een sterk verhoogde taakstelling neemt het aantal te verstrekken uitkeringen toe. De verwachting is dan ook dat er in 2017 meer uitkeringen en bijzondere bijstand wordt verstrekt als gevolg van de verhoogde taakstelling.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Begeleiden naar arbeid en/of participatie en/of tegenprestatie en/of garantiebanen en/of nieuw beschut Uitvoeren van "zittend bestand SW" en WSW

Ontwikkeling bijstandsuitkering

Het aantal mensen dat doorstroomt vanuit de WW naar de bijstand is nog steeds fors. Daarnaast groeit de groep statushouders die zich in Twenterand vestigen en hiermee (in eerste instantie) een beroep doen op een uitkering. Voor de begroting 2017 is vooralsnog uitgegaan van een extra last van € 450.000 (uit reserve participatie) voor dit onderwerp wordt verder verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Re-integratiebeleid

Door de komst van de Participatiewet heeft de gemeente ook de taak om mensen met een arbeidsbeperking die nog wel arbeidsvermogen hebben te begeleiden naar de arbeidsmarkt. De garantiebanen en beschut werken spelen hierbij een belangrijke rol.

In de periode 2015 tot en met 2018 wordt er ingezet op door de raad geprioriteerde doelgroepen in het re-integratiebeleidsplan, zijnde: jongeren, alleenstaande ouders, alleenstaanden en niet uitkeringsgerechtigden.

Daarnaast wordt er optimaal gebruik gemaakt van de kennis en kunde van de SW bedrijven voor het trainen en begeleiden van arbeidsgehandicapten. Ook voor de toekomst hebben gemeente aangegeven nieuwe opdrachten in te brengen bij de SW bedrijven. Er wordt gewerkt aan een nieuwe bestuurlijk koers. Het SW bedrijf is bezig met het maken van een omslag naar een meer marktgerichte dienstverlener (waarvoor nieuwe producten en diensten in de markt zijn gezet), die ook goede invulling kan geven aan maatwerk per gemeente op het gebied van inzet van arbeidsgehandicapten in het arbeidsproces en waardevolle contacten met het bedrijfsleven onderhoudt.

Uitvoeren Minimabeleid In het Minimabeleidsplan 2015 t/m 2018

In het beleidsplan zijn actiepunten geformuleerd die er voor zorgen dat het minimabeleid van de Gemeente Twenterand de komende jaren wordt geïntensiveerd. We zijn hiermee op de goede weg. De koers van 'individueel maatwerk' die door de regering is ingezet in het gehele sociale domein geldt ook binnen het integraal gemeentelijk minimabeleid. In 2017 volgt een tussenevaluatie van het Minimabeleidsplan, waar nodig wordt bijgesteld.

Uitvoering transformatieplan

De transformatie Participatiewet wordt opgepakt binnen de transformatie 4D (Jeugd, Wmo, passend onderwijs en Participatiewet). Het doel van deze transformatie is het realiseren van een verbetering van de ondersteuning en activering van (kwetsbare) inwoners van Twenterand. In het transformatieplan is beschreven hoe we met betrokken partijen (intern en extern) de komende jaren de transformatie vorm geven. Tevens zijn in het plan concrete acties opgenomen die de benodigde veranderingen in gang (gaan) zetten / (gaan) versnellen. De dialoog hierover met extern en intern betrokkenen is onderdeel van het transformatieproces. Niet alleen lokaal maar ook op Twents niveau wordt de transformatie-beweging ingezet. Het transformatieproces blijft de komende jaren aandacht vragen. De beoogde veranderingen zijn deels organisatorisch, deels betreft het een verandering in houding en gedrag in de uitvoering, afstemming en innovatie van ondersteuning/begeleiding en zorg. Dit vergt tijd. We verwachten dat de 4D transformatie een groeiproces is waarbij nieuwe inzichten kunnen leiden tot aanpassingen in het proces en in de inhoud. De ervaringen in de praktijk gebruiken we om het proces aan en bij te sturen. Het jaar 2017 wordt het tweede formele uitvoeringsjaar van het transformatieplan. De voortgang wordt gemonitord via onze gebruikelijke rapportages over de decentralisaties.

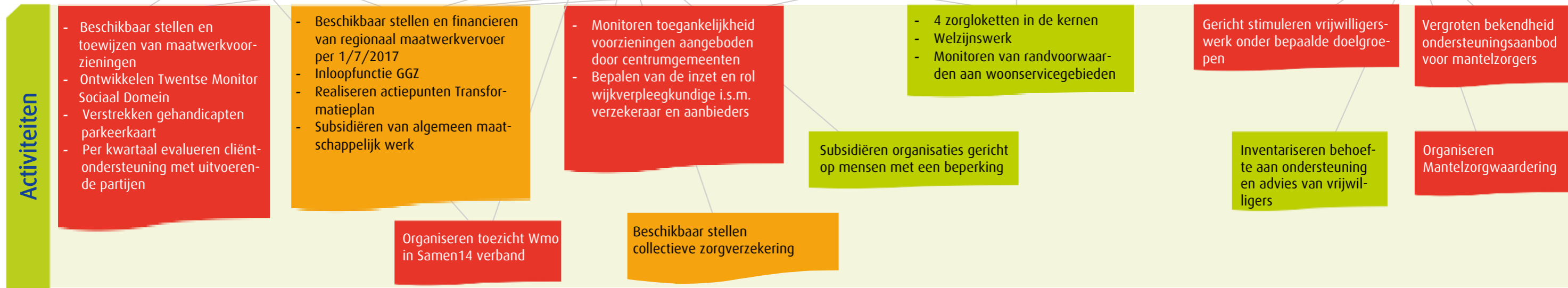
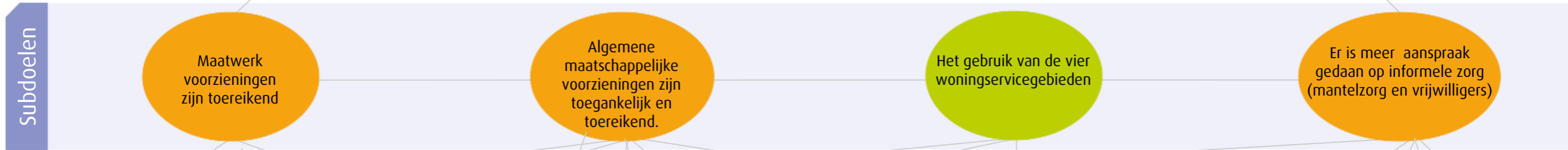
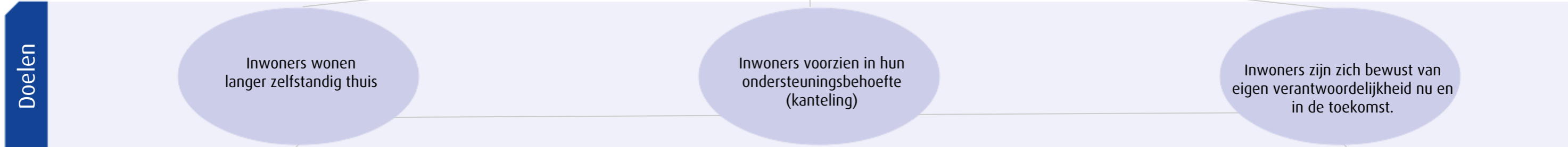

Beoogd maatschappelijk effect

Inwoners zijn zo lang en zoveel mogelijk zelfredzaam

- Verbindingen met andere doelenbomen**
- Economie en toerisme
  - Sport
  - Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling
  - Sociale zaken
  - Gezondheidszorg
  - Onderwijs
  - Jeugd

Middelen

Uitgaven: € 10.023.617
 Inkomsten: € -6.633.321

Wat willen we bereiken

Doelen

'Inwoners wonen langer zelfstandig thuis'

Wij streven als Twenterand na dat inwoners zo lang mogelijk zelfredzaam blijven. Daartoe werken we er aan om de inwoners zo lang dit mogelijk is zelfstandig thuis te laten wonen. We voorzien zo goed mogelijk, direct of indirect, in de diverse ondersteuningsbehoeften van inwoners. We zorgen voor goed ingerichte woonservicegebieden. We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers om in dit doel te voorzien.

'Inwoners voorzien in hun ondersteuningsbehoefte (kanteling)'

Het doel van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is dat inwoners worden voorzien in hun ondersteuningsbehoefte. De kanteling is onze nieuwe werkwijze binnen de Wmo. Er wordt niet meer zoals voorheen gedacht in voorzieningen als oplossing, maar de aandacht is veel meer gericht op de inwoner (en zijn of haar probleem). Hierdoor kan meer maatwerk worden geboden.

'Inwoners zijn zich bewust van eigen verantwoordelijkheid nu en in de toekomst'

We bevorderen het bewustzijn onder de inwoners van hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De principes van de kanteling staan hierbij centraal: mensen worden gestimuleerd en ondersteund om in eerste instantie op eigen kracht en gezamenlijk met de mensen uit hun omgeving tot oplossingen voor problemen te komen.

Subdoelen

'Maatwerkvoorzieningen zijn toereikend'

Een maatwerkvoorziening is een voorziening op individueel niveau, bijvoorbeeld, een scootmobiel, huishoudelijke ondersteuning of dagbesteding.

'Algemene maatschappelijke voorzieningen zijn toegankelijk en toereikend'

Onder algemeen maatschappelijke voorzieningen worden voorzieningen verstaan die voor iedere inwoner uit de gemeente Twenterand van 0-100 jaar beschikbaar zijn. Bijvoorbeeld; Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW), bibliotheek, activiteiten georganiseerd door welzijnsstichting. Daarnaast zijn er ook maatschappelijke voorzieningen gericht op zorg, denk hierbij aan dak- en thuislozenopvang, vrouwenopvang en verslavingszorg.

'Het gebruik van de vier woonservicegebieden'

Woonservicegebied: Onder woonservice gebied wordt verstaan een gebied waarin het voor iedereen van alle leeftijden goed leven is. Jong en oud, gezonde mensen en mensen met functiebeperkingen wonen hier door elkaar. In een woonservicegebied worden optimale condities geschapen voor een samenhangend aanbod van wonen, welzijn en zorg, tot en met 24-uurs zorg op afroep. Het betreft inclusief integraal beleid. Ouderen en mensen met functiebeperkingen worden op deze manier ondersteund om zelfstandig te blijven wonen en zelfredzaam te blijven.

'Er is meer aanspraak gedaan op informele zorg (mantelzorg en vrijwilligers)'

We spreken inwoners altijd eerst aan op eigen kracht, samen-kracht of de onderlinge maatschappelijke kracht om te komen tot oplossingen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Transformatie 4D: Wmo

De transformatie van de Wmo is onderdeel van de transformatie 4D (Wmo, jeugdhulp, Participatie en Passend Onderwijs). De jaren 2015 en 2016 waren overgangsjaren, waarin vooral de invoering en het inregelen van de nieuwe taken (transities) binnen het sociaal domein centraal stonden. De nieuwe taken worden nu verder geborgd in 2017. Parallel met de invoering is onze ambitie tot vernieuwing en verbetering gaande, wat heeft geresulteerd in een Transformatieplan Twenterand en een transformatieproces lokaal én regionaal. Deze transformatie wordt in 2017 verder geïntensiveerd vanuit inhoudelijke maar ook financiële noodzaak. Voor de komende jaren worden forse tekorten verwacht in het sociaal domein. De rijksbijdrage wordt fors verlaagd, waardoor gemeenten nadrukkelijk moeten kijken naar de kostenkant. Inmiddels loopt er een traject om de verwachte kosten en inkomsten in balans te krijgen (zie ook doelenboom jeugd). Daarnaast wordt een voordeel ingeboekt in de uitvoering van het Sociaal Domein. Veranderingen zijn niet alleen organisatorisch van aard: de transformatie betreft ook een verandering in houding en gedrag in de uitvoering van zorg en ondersteuning. Deze niet eenvoudige cultuurverandering en uitwerking is een meerjarenproces en gaat door, ook na 2017. Samenvattend: 2017 wordt daarom bestempeld als een jaar van borging van de nieuwe taken en op dit fundament een stevige doorontwikkeling maken in Transformatie.

De gemeente blijft in deze doorontwikkeling ondersteuning bieden aan inwoners daar waar nodig, vanuit de principes van de kanteling. De transformatie treft niet alleen onze organisatie, maar ook onze inwoners en andere organisaties. Teruglopende middelen impliceren een complexe financiële opgave voor de komende jaren. Besparingen hebben gevolgen voor de uitvoering en organisatie, maar ook inwoners zullen dit gaan merken. Enkele grotere bewegingen betreffen vervoer, de huishoudelijke ondersteuning en de inloop GGZ. Hier wordt nu specifiek op ingegaan.

Regionale maatwerkvoorziening voor geïndiceerd vervoer

De Twentse visie op vervoer wordt vertaald naar een integrale oplossing, ook volgens de principes van de kanteling. Doelstellingen van het regionale proces zijn:

- Er is op 1 juli 2017 voldoende aanvullend openbaar vervoer
- Er zijn op 1 juli 2017 voldoende voorliggende voorzieningen op het doelgroepenvervoer
- Er is op 1 juli 2017 een afgeronde en gegunde aanbesteding maatwerkvoorziening vervoer.

In het proces wordt gestreefd naar commitment van alle 14 gemeenten op de uitgangspunten van de implementatie, om vervolgens te komen tot een strategisch inkoopdocument voor het aanbesteden van het maatwerkvervoer.

Het maatwerkvervoer moet per 1 juli 2017 antwoord geven op zowel structurele als incidentele mobiliteitsvragen van inwoners en de gekozen invulling van het maatwerk moet toekomstbestendig zijn. De financiële consequenties van het model worden duidelijker na vertaling in een strategisch inkoopdocument en een aanbesteding. Voor de maanden januari tot en met juni van het kalenderjaar 2017 dienen de kosten te worden gedekt voor de uitvoering van het 'tussenjaar Regiotaxi' (juli 2016 tot en met juni 2017). Hiervoor wordt in de begroting € 100.000,- opgenomen.

(vervolg) Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Huishoudelijke ondersteuning

Jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep in mei 2016 heeft gevolgen voor het beleid van de huishoudelijke ondersteuning (HO) zoals die binnen Twenterand is vormgegeven. Voor Twenterand en de andere gemeenten binnen Samen14 geldt dat het beleid op HO moet worden aangepast. Er moet een objectief model voor beoordeling van de ondersteuningsvraag komen en de omschrijving van de zorg voor een gestructureerd huishouding moet worden uitgebreid.

Het proces om te komen tot een oplossingsrichting wordt in regionaal verband opgepakt. Een juiste afweging tussen het cliëntperspectief, uitvoering, bestuurlijke, financiële en juridische aspecten moet worden gemaakt. Gekozen kan worden voor een scenario resultaatgericht indiceren, of een scenario waarin HO wordt toegekend o.b.v. uren.

Voor welk model ook wordt gekozen, gevolg van deze aanpassing op het actuele beleid is zeer waarschijnlijk dat de inkoop van huishoudelijke ondersteuning voor 2017 opnieuw moet worden aanbesteed, omdat de uitwerking mogelijk niet past binnen de huidige contractuele afspraken. Wat de financiële consequenties zullen zijn, is op dit moment niet in te vullen. Vooralsnog is in deze begroting geen rekening gehouden met extra middelen.

Realiseren Inloop GGZ

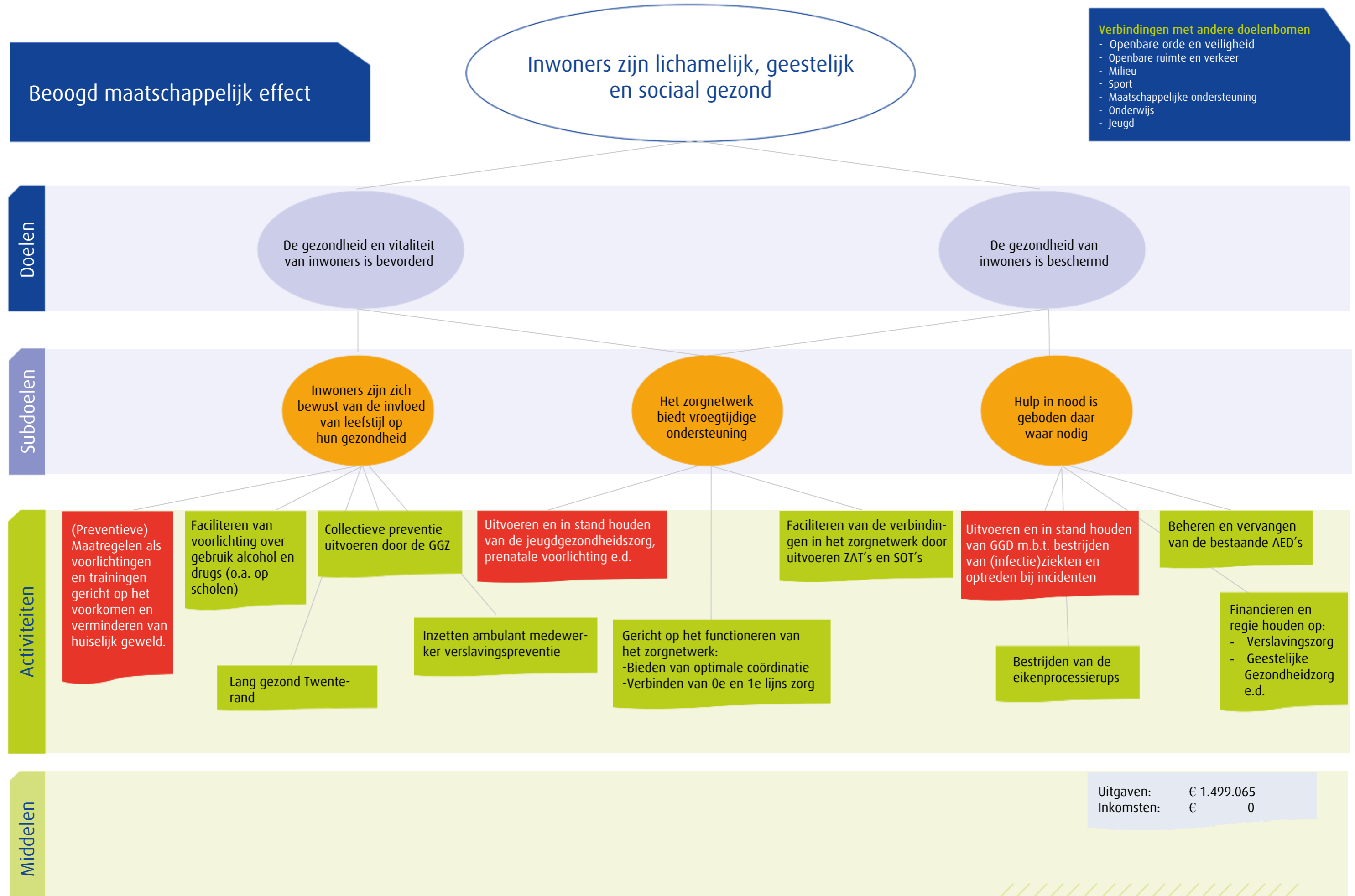
Met vier partijen die actief zijn binnen Twenterand, zijn afspraken gemaakt over het realiseren van locaties voor inloop GGZ (geestelijke gezondheidszorg) in Twenterand. Een inloop is primair gericht op mensen die moeite hebben om mee te komen met de maatschappij. Het (blijven) ontmoeten van andere mensen staat centraal. Een inloop heeft een laagdrempelig karakter en vervult een preventieve functie, doordat problemen vroegtijdig worden gesignaleerd en opgepakt.

Doelstelling is om in 2017 ten minste één inloopvoorziening te realiseren in één van de vier kernen, voor inwoners met GGZ problematiek.

Op dit moment moeten inwoners voor een inloopfunctie GGZ naar Almelo of Nijverdal.

Verbindingen met andere doelenbomen

- Openbare orde en veiligheid
- Openbare ruimte en verkeer
- Milieu
- Sport
- Maatschappelijke ondersteuning
- Onderwijs
- Jeugd

Wat willen we bereiken

Doelen

'De gezondheid en vitaliteit van inwoners is bevorderd'

Volgens het nieuwe concept voor positieve gezondheid, is gezondheid "het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven". Gezondheid is nauw verbonden met andere leefgebieden van inwoners. Dit maakt een integrale aanpak voor het verbeteren van de gezondheid noodzakelijk. Voor de gemeente is het van belang dat, ook in relatie tot de veranderingen in het sociaal domein, haar inwoners gezond en vitaal zijn. Door het bevorderen van gezondheid en vitaliteit kunnen zorgkosten verminderd en soms wel voorkomen worden. Inwoners die gezond en vitaal zijn kunnen daarnaast een grote bijdrage leveren aan de samenleving door bijvoorbeeld het uitvoeren van vrijwilligerswerk.

'De gezondheid van inwoners is beschermd'

Naast het bevorderen van de gezondheid en vitaliteit van inwoners is het ook nodig om deze gezondheid te beschermen. Er zijn meerdere bedreigingen die de gezondheid van mensen kunnen schaden. Door het organiseren van beschermingsmaatregelen probeert de gemeente dit te voorkomen. Gezondheidsbescherming is het geheel van activiteiten en maatregelen dat er toe bijdraagt dat mensen minder worden blootgesteld aan schadelijke omstandigheden.

Subdoelen

'Inwoners zijn zich bewust van de invloed van leefstijl op hun gezondheid'

Leefstijl is de manier van leven van een individu. Inwoners zijn zich niet altijd bewust van de invloed die een bepaalde leefstijl kan hebben op de gezondheid en vitaliteit van hun persoon. Door middel van voorlichting en preventieve activiteiten wordt deze bewustwording ondersteund.

'Het zorgnetwerk biedt vroegtijdige ondersteuning'

Het zorgnetwerk is het geheel van overleggen ter ondersteuning van inwoners (bijv. ZorgAdviesTeams, Jeugd-, Wijk- en Veiligheidsoverleg). Een groot deel van onze inwoners heeft geen ondersteuning nodig bij het deelnemen aan de maatschappij. Echter een deel van de inwoners kan het niet alleen en heeft die ondersteuning wel nodig. Vanuit het zorgnetwerk wordt met ketenpartners gezocht naar een zo vroeg mogelijke effectieve ondersteuning.

'Hulp in nood is geboden waar nodig'

Naast het organiseren van preventieve activiteiten en het ondersteunen van inwoners is specifieke hulp soms nodig. Inwoners redden het niet altijd alleen en zijn dan afhankelijk van voorzieningen. De gemeente heeft er voor gekozen op bepaalde gebieden deze hulp aan te bieden.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Lokaal gezondheidsbeleid

In december 2015 is de nieuwe landelijke nota gezondheidsbeleid verschenen voor de periode 2016-2019. Alle gemeenten dienen uiterlijk 1 januari 2018 op basis van de landelijke nota opnieuw lokaal gezondheidsbeleid te hebben vastgesteld. Het gezondheidsbeleid vanuit het Rijk blijft de komende jaren op hoofdlijnen ongewijzigd. De focus van het gezondheidsbeleid ligt op preventie. Bij het voorkomen van gezondheidsklachten blijven komende jaren de volgende thema's spelen: leefstijl, gezondheid en milieu, sociaal economische gezondheidsverschillen en kwetsbare ouderen (in relatie tot vergrijzing). Wij zullen in het lokale gezondheidsbeleid vanaf 2018 deze lijn voortzetten en kijken naar de verbinding met beleid in het sociaal domein. Ook zal parallel aan dit proces het verplichte preventie- en handavingsplan alcohol geactualiseerd worden.

Aanpak middelengebruik

We blijven intensief inzetten op middelengebruik vanuit de pijlers preventie, hulpverlening en repressie. Dit gaat om zowel alcohol- als drugsgebruik. Samenhang tussen activiteiten en samenwerking tussen organisaties is hierbij van belang. De verbeteringsuggesties die de raads werkgroep drugs in 2016 heeft opgehaald bij (ex-)verslaafden, ouders en professionals worden hierbij betrokken.

Lang Gezond Twenterand

Lang Gezond is een innovatieve pilot voor ouderen van 65 tot 75 jaar en heeft als doel ouderen zo veel mogelijk langer gezond te laten blijven. Dit willen we bereiken door hen te motiveren (meer) te werken aan hun eigen gezondheid. Dit wordt in de kern gedaan door de mensen een screening (in twee stappen) aan te bieden en vervolgens te onderscheiden wie robuust, kwetsbaar en zeer kwetsbaar is. De 'robuuste groep' moedigen we aan vooral zo door te gaan. De kwetsbare groep proberen we te motiveren om in actie te komen (bewegen, cognitie, voeding, sociaal contact) door hen activiteiten aan te bieden, waaronder een ICT-ondersteund stimuleringsprogramma. De zeer kwetsbare groep is veelal al in behandeling bij huisarts of specialist en indien niet motiveren we hen om dit zo spoedig mogelijk wel te gaan doen. Vanuit de provincie Overijssel ontvangen we tot het voorjaar van 2017 een financiële bijdrage voor Lang Gezond. Er volgt nog een korte evaluatie en voorstel voor het vervolg daarna. In de begroting 2017 zijn vooralsnog geen aanvullende middelen opgenomen voor continuering van Lang Gezond.

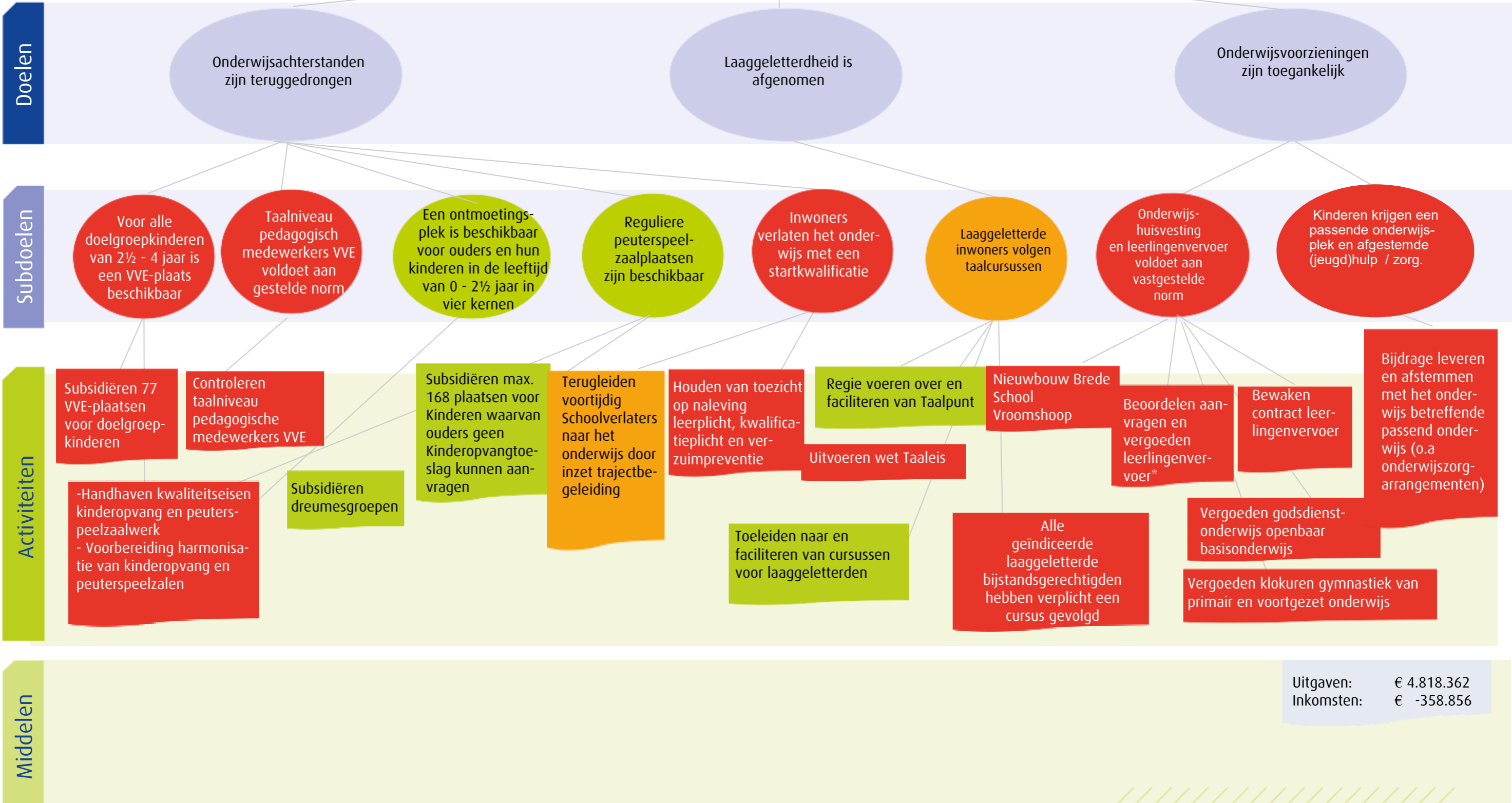

Beoogd maatschappelijk effect

Iedere inwoner is zo lang en zoveel mogelijk zelfredzaam

Verbindingen met andere doelenbomen

- Cultuur
- Sport
- Sociale Zaken
- Maatschappelijk ondersteuning
- Jeugd

Wat willen we bereiken

Doelen

'Onderwijsachterstanden zijn teruggedrongen'

Wanneer een kind ten opzichte van leeftijdgenoten achter is in onderwijs of opleiding, is sprake van een onderwijsachterstand. Een kind met een onderwijsachterstand noemen we een achterstandsleerling. Dit begrip wordt gebruikt om leerlingen aan te duiden die een onderwijsachterstand hebben of dreigen op te lopen omdat hun ouders laag opgeleid zijn. De gebruikelijke termijn van de specifieke uitkering voor het bestrijden van onderwijsachterstanden is vier jaar. Deze periode was met twee jaar verlengd, zodat we voor 2015 en 2016 ook een bedrag voor het bestrijden van onderwijsachterstanden beschikbaar hadden. In juni 2016 is bekend geworden dat de huidige bekostigingssystematiek met een jaar verlengd wordt.

'Laaggeletterdheid is afgenomen'

Laaggeletterden zijn niet in staat gedrukte of geschreven informatie te gebruiken en kunnen hierdoor minder goed functioneren in de samenleving, thuis en op het werk. In de gemeente Twenterand wordt het aantal inwoners tussen de 16 en 65 jaar dat moeite heeft met lezen en schrijven geschat op 3.500.

'Onderwijsvoorzieningen zijn toegankelijk'

De voorzieningen voor onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer voldoen aan de normen die in de lokale verordeningen zijn vastgelegd. Tevens zorgt de gemeente dat er in specifieke gevallen extra ondersteuning beschikbaar is voor kinderen in aanvulling op een passende onderwijsplek, zoals het passend onderwijs beoogt.

Subdoelen

'Voor alle doelgroepkinderen van 2½ – 4 jaar is een VVE-plaats beschikbaar'

Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) is onderwijs voor peuters en kleuters met een risico taalachterstand op een voorschoolse voorziening of de basisschool. Een VVE-plaats moet voldoen aan de voorwaarden die in de wet OKE hieraan worden gesteld.

'Taalniveau pedagogische medewerkers VVE voldoet aan gestelde norm'

Met ingang van 1 januari 2016 moeten alle pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn in de VVE voldoen aan een bepaald taalniveau. De mondelinge en leesvaardigheden moeten worden beheerst op taalniveau 3F, de schrijfvaardigheden op taalniveau 2F.

'Een ontmoetingsplek is beschikbaar voor ouders en hun kinderen in de leeftijd van 0 -2½ jaar in vier kernen'

Kinderen van 0–2½ jaar bezoeken de dreumesgroepen samen met hun ouders. Kinderen kunnen samen spelen en ouders worden ondersteund bij de opvoeding.

'Reguliere peuterspeelzaalplaatsen zijn beschikbaar'

Voor peuters in de leeftijd van 2½ tot 4 jaar zonder leerlinggewicht zijn reguliere peuterspeelzaalplaatsen beschikbaar van 2 dagdelen per week. Kinderen van wie de ouders in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag, werden voorheen niet toegelaten tot een gesubsidieerde plaats in de peuterspeelzaal. Vanuit het Rijk komen extra middelen beschikbaar, hierop wordt beleid ontwikkeld.

'Inwoners verlaten het onderwijs met een startkwalificatie'

Een startkwalificatie is een diploma HAVO, VWO, MBO niveau 2 of hoger. Jongeren van 16 tot 18 jaar vallen onder de kwalificatieplicht. Met een startkwalificatie hebben jongeren meer kans op een baan.

'Alle geïndiceerde laaggeletterde bijstandsgerechtigden hebben verplicht een cursus gevolgd'

Laaggeletterde uitkeringsgerechtigden volgen verplicht een cursus, gericht op lezen en schrijven. Indien een uitkeringsgerechtigde verzuimt om deel te nemen aan een cursus, wordt de uitkering gekort.

'Laaggeletterde inwoners volgen taalcurssussen'

Laaggeletterde inwoners kunnen taalcurssussen volgen die worden aangeboden door het ROC van Twente of via het Taalpunt Twenterand.

'Onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer voldoet aan vastgestelde norm'

Per 1 januari 2015 zijn de schoolbesturen zelf verantwoordelijk voor het buitenonderhoud, de aanpassingen en het binnenonderhoud. De wetwijziging heeft betrekking op de bekostiging van het buitenonderhoud en aanpassing aan het gebouw. Het schoolbestuur kan in de nieuwe situatie niet langer een beroep doen op de gemeente voor een vergoeding van deze kosten. De normen voor onderwijshuisvesting zijn vastgelegd in de Verordening voorzieningen huisvesting onder-

wijs gemeente Twenterand 2015. De normen voor leerlingenvervoer zijn vastgesteld in de Verordening leerlingenvervoer gemeente Twenterand 2014 (vastgesteld in de raadsvergadering van 21 april 2015).

'Kinderen krijgen een passende onderwijsplek en afgestemde (jeugd)hulp / zorg.'

Hoewel de verantwoordelijkheid voor passend onderwijs bij scholen en de samenwerkingsverbanden ligt, is de gemeente in specifieke gevallen vanuit de jeugdwet verplicht een bijdrage aan onderwijszorgarrangementen te leveren om zo alle leerlingen een passende onderwijsplek te kunnen bieden.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Subsidiëren 77 VVE-plaatsen voor doelgroepkinderen

De gemeente is verantwoordelijk voor het aanbieden van voldoende VVE-plaatsen voor kinderen die tot de doelgroep behoren. Voor kinderen van 2½ tot 4 jaar die behoren tot de doelgroep voor VVE is een VVE-plaats beschikbaar.

Subsidiëren maximaal 168 plaatsen voor kinderen waarvan ouders geen kinderopvangtoeslag kunnen aanvragen

Of ouders kinderopvangtoeslag krijgen, hangt onder meer af van:

- het inkomen en dat van zijn/haar partner;
- Of het kind naar een geregistreerde kinderopvangorganisatie gaat;
- Of de ouder(s) werkt(en) of een traject naar werk volgen.

Controleren taalniveau pedagogische medewerkers VVE

Controleren of alle pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn in de VVE voldoen aan een bepaald taalniveau. De mondelinge en leesvaardigheden moeten worden beheerst op 3F, de schrijfvaardigheden op taalniveau 2F. In 2015 zijn de

pedagogisch medewerkers hierop getoetst en geschoold.

Wet Taaleis

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet Taaleis van toepassing voor Twenterandse bijstandsgerechtigden met een arbeidsverplichting. De kerngedachte van deze wet is dat alleen bij een voldoende taalniveau uitstroom mogelijk is. Taal mag met andere woorden geen belemmering zijn om een (betaalde) baan te vinden. De Wet Taaleis wordt uitgevoerd in samenwerking met het ROC, waardoor de verwachting is dat zo ook een bijdrage kan worden geleverd aan het terugdringen van laaggeletterdheid.

(vervolg) Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Project 2017: nieuwbouw brede zorghoofschool Vroomshoop

De brede school Vroomshoop is de laatste brede school in de gemeente die nog gerealiseerd wordt, waardoor er in alle kernen een brede school is ontwikkeld. Daarmee is de afgelopen jaren meer dan de helft van de onderwijsgebouwen vernieuwd.

Bijdrage leveren en afstemmen met het onderwijs t.b.v. passend onderwijs

Als gemeente zullen we actief in gesprek blijven met het onderwijs en integrale afstemming met hen zoeken wanneer het ook taken van de gemeente raakt. Er is een ontwikkelagenda subregionaal hiervoor opgesteld die gevolgd wordt.

De schoolondersteuningsteams vormen in de operationele samenwerking de basis. Met name op het gebied van extra ondersteuning op school zal de gemeente steeds weer afwegen of het een gemeentelijke verantwoordelijkheid is vanuit de jeugdhulp. Eventuele knelpunten worden hierbij inzichtelijk gemaakt en in afstemming met het onderwijs opgelost.

Vorbereiding harmonisatie van kinderopvang en peuterspeelzalen

Het Rijk heeft plannen gepresenteerd voor de harmonisatie van kinderopvang en peuterspeelzalen. Dit betekent dat de kwaliteitseisen en financiering voor kinderdagverblijven en peuterspeelzalen volledig gelijkgeschakeld worden. Dit om kwaliteit te verbeteren en doelgroepen geïntegreerd beter te kunnen bedienen.

Dit gaat naar verwachting per 2018 gebeuren. Nadere informatie hierover volgt. De in de gemeente gevestigde kinderopvangorganisaties anticiperen daar nu al op. In 2017 willen wij met instellingen tezamen bekijken hoe we in de nieuwe situatie beter het jonge kind kunnen bedienen.

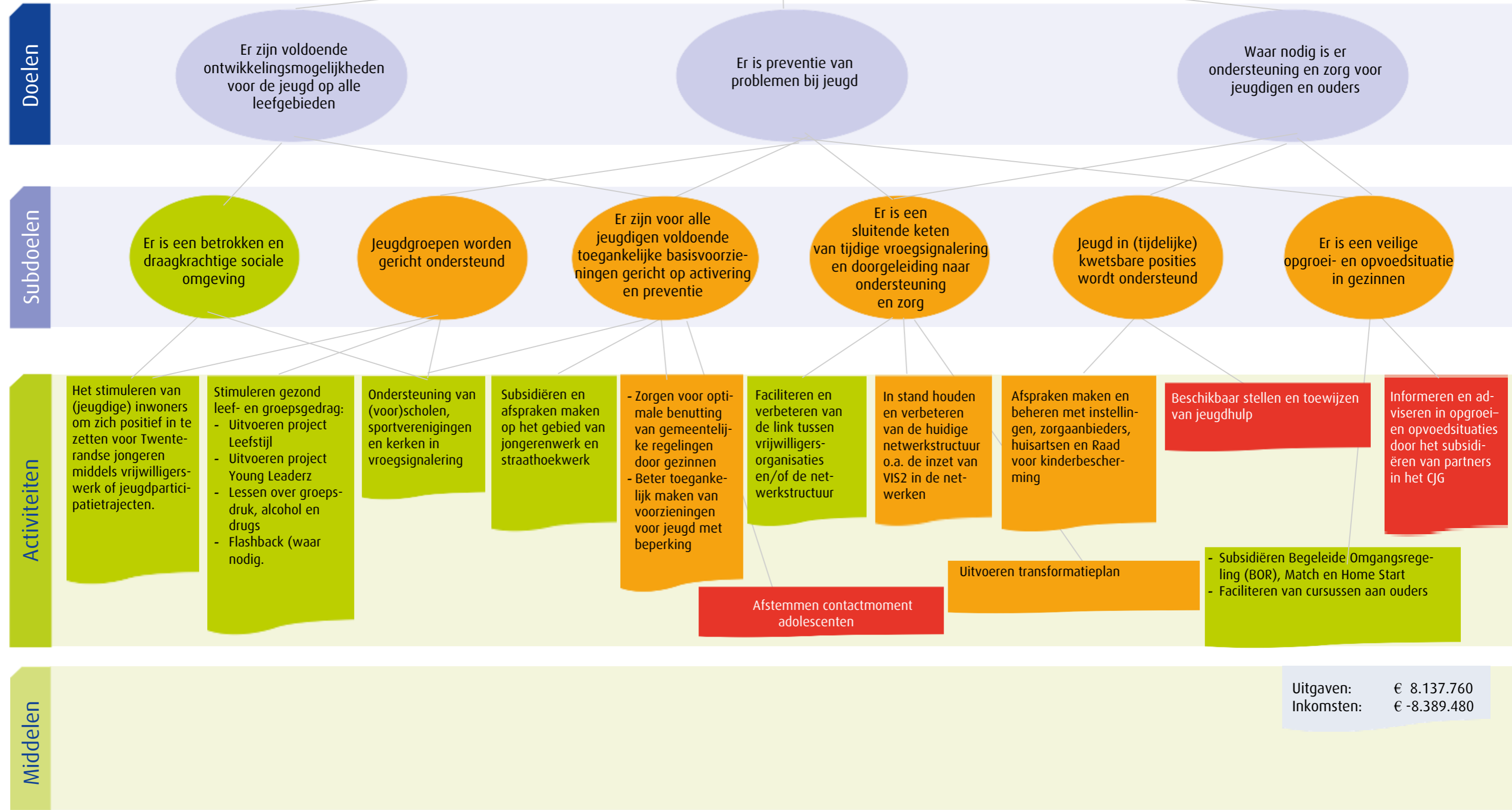

Beoogd maatschappelijk effect

Evenwichtig opgroeiende jeugd, die actief deelneemt aan de maatschappij

- Verbindingen met andere doelenbomen**
- Cultuur
  - Economie en toerisme
  - Sport
  - Sociale Zaken
  - Maatschappelijke ondersteuning
  - Gezondheidszorg
  - Onderwijs

Wat willen we bereiken

Doelen

'Ontwikkeling: er zijn voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor de jeugd op alle leefgebieden'

De meeste jeugdigen groeien probleemloos op, ouders zijn hiervoor als eerste verantwoordelijk. Daarnaast zijn er voldoende voorzieningen op het gebied van sport, welzijn, cultuur, educatie, gezondheid en vrije tijd waarin de Twenterandse jeugd zich kan ontwikkelen.

'Preventie: er is preventie van problemen bij jeugd'

De gemeente wil voorkomen dat lichte opvoed- of opgroevragen uitgroeien tot zorgvragen.

'Ondersteuning en zorg: waar nodig is er ondersteuning en zorg voor jeugdigen en ouders'

Voor ouders en jeugdigen waarvoor het niet vanzelfsprekend is dat alles vanzelf goed verloopt, is aanvullende ondersteuning of zorg nodig om ook voor hen de kans om evenwichtig op te groeien mogelijk te maken of te vergroten. We streven naar effectieve en efficiënte ondersteuning en zorg waarmee we de eigen kracht van ouders en jeugdigen versterken met als doel dat ze zo snel mogelijk en zo goed mogelijk hun eigen leven (weer) vorm kunnen geven. De gemeente heeft op grond van de Jeugdwet een jeugdhulpplicht, die waarborgt dat jeugdigen de hulp ontvangen die zij nodig hebben. Met deze verantwoordelijkheden heeft de gemeente meer instrumenten in handen om hierop te sturen.

Subdoelen

'Er is een betrokken en draagkrachtige sociale omgeving'

Door de betrokkenheid van de sociale omgeving bij hun buurt en hun jeugd te vergroten, kunnen deze positieve krachten in de sociale omgeving ingezet en uitgebouwd worden voor een positief leefklimaat.

'Jeugdgroepen worden gericht ondersteund'

De gemeente kent jeugdgroepen met soms problematisch en grensoverschrijdend gedrag als het vernielen van objecten in openbare ruimte. Naast handhaving, repressie en zorg, komt er meer aandacht voor stimulering en activering van positief groepsgedrag.

'Er zijn voor alle jeugdigen (tot 23 jaar) voldoende toegankelijke basisvoorzieningen gericht op activering en preventie'

De gemeente draagt zorg voor voldoende toegankelijke basisvoorzieningen op het gebied van welzijn, sport en cultuur. De voorzieningen dragen eraan bij dat jeugdigen zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen, op een zinvolle en leuke manier hun vrije tijd kunnen besteden en prettig en veilig kunnen wonen in Twenterand.

'Er is een sluitende keten van tijdige vroegsignalering en doorgeleiding naar ondersteuning en zorg'

Inzet op preventie, vroegtijdig signaleren en waar nodig doorgeleiden naar vormen van ondersteuning en zorg, zijn van groot belang om erger te voorkomen. Met de aanpak Ketenregie is er één samenhangende en sluitende keten voor het signaleren, oppakken en aanpakken van vragen en problemen. Ook vrijwilligersorganisaties worden hierbij betrokken, omdat het van belang is dat ook in de vrije tijd risicosignalen kunnen worden opgemerkt en doorgeleid.

'Jeugd in (tijdelijk) kwetsbare posities wordt ondersteund'

Een deel van de jeugdigen kent problemen of loopt tijdens het opgroeien (tijdelijk) tegen problemen aan. Ondersteuning op maat van deze kwetsbare jeugdigen is dan nodig.

'Er is een veilige opgroei- en opvoedsituatie in gezinnen'

Ouders voeden hun kinderen op en zijn als eerste verantwoordelijk voor de wijze waarop de kinderen opgroeien. Niet alle ouders zijn in staat dit zonder advies en/of (tijdelijke) ondersteuning te doen, deze is voor ouders aanwezig.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Aankomend jaar zullen de activiteiten op het gebied van jeugd in het teken staan van het verder versterken en optimaliseren van de netwerkstructuur en het voorliggend veld, inzet op initiatieven en projecten die de welzijn van jeugdigen stimuleren en tevens verder intensivering van de vernieuwingen in het sociaal domein (transformatie) met oog op verbeteringen en betaalbaar houden van de kosten van (geïndiceerde) jeugdhulp.

In stand houden en verbeteren van de huidige netwerkstructuur

De afgelopen twee jaar hebben binnen het sociaal domein de invoering van de decentralisaties centraal gestaan. Met de komst van de nieuwe taken en verantwoordelijkheden door deze decentralisaties, is de lokale netwerkstructuur en -samenstelling aan veranderingen onderhevig geweest. Nu de transities zijn grotendeels zijn geland, is er tijd en ruimte om de netwerkstructuur verder door te ontwikkelen en te versterken passend bij de huidige situatie en verantwoordelijkheden van de gemeente. De ingezette doorontwikkeling zal in 2017 verder voortgezet worden waarbij coördinatie van zorg, het gebruik van de verwijzindex, hernieuwde afspraken met onze netwerkpartners en een sterke aansluiting met het onderwijs enkele van onze speerpunten zullen zijn. Daarnaast is tijdige vroegsignalering en doorgeleiding naar ondersteuning en zorg een belangrijk aandachtspunt in de realisatie van een sluitend netwerk. Daarom zal de gemeente zich in 2017 ook blijven inspannen om vroegtijdig signaleren in de vrije tijd en op (voor)scholen te versterken door hierin ondersteuning te (blijven) bieden aan sportverenigingen, kerken en (voor)scholen.

Subsidiëren en afspraken maken op het gebied van jongerenwerk en straathoekwerk

De gemeente wil bekijken hoe het voorliggend veld nog optimaler benut en waar nodig versterkt kan worden om zo een deel van de instroom naar duurdere (geïndiceerde) voorzieningen af te

vangen. Hierbij wil de gemeente dat er in elke kern voldoende vrij toegankelijke voorzieningen beschikbaar zijn. Op verzoek van de raad zal daarom in 2017 het totale jongerenwerk in de verschillende kernen opnieuw bekeken worden. Bij de kadernota 2018 wordt hiervoor een voorstel gedaan. Op basis van de evaluatie van het jongerenwerk in Den Ham, eind 2016, kan de raad al de eerste conclusies hieromtrent trekken en indien nodig besluiten nemen (over 2017).

Stimuleren gezond leef- en groepsgedrag

Alle jeugdigen in Twenterand moeten in staat worden gesteld zich (binnen hun eigen mogelijkheden) te ontwikkelen. Door middel van verschillende initiatieven en projecten willen we alle en in het bijzonder jeugdigen in minder kansrijke posities mogelijkheden bieden om zich (binnen hun eigen kunnen) zo optimaal mogelijk te ontwikkelen. Vanuit het jeugd beleid zal ook in 2017 ingezet worden op initiatieven en projecten als Young Leaderz, Leefstijl, jeugdsport- en jeugdcultuurfonds en het project Flashback van Halt wanneer er sprake is van een 'problematische' groep die negatief groepsgedrag vertoont.

Transformatie 4D: Jeugd

De transformatie van het Jeugddomein is onderdeel van de transformatie 4D (Wmo, jeugdhulp, Participatie en Passend Onderwijs). Bij de doelenboom Maatschappelijke Ondersteuning wordt het onderwerp Transformatie breed beschreven.

De gewenste transformatie staat beschreven in het Transformatieplan 4D. Dit is niet statisch. We verwachten dat de 4D transformatie een groeiproces is waarbij nieuwe inzichten kunnen leiden tot aanpassingen in het proces en in de inhoud. De ervaringen in de praktijk gebruiken we om het proces aan en bij te sturen. In het jaar 2017 zal de uitvoering van het transformatieplan voortgezet worden. Specifiek voor jeugdhulp geldt ook de verbinding met (Passend) Onderwijs, een belangrijke vindplaats.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017 (vervolg)

Transformatie zien wij ook als een middel om bij te sturen om te verwachten tekorten binnen de (geïndiceerde) jeugdhulp en de overige taken in het sociaal domein beheersbaar en betaalbaar te houden. In verband met oplopende tekorten door dalende rijksinkomsten en hoge kosten op het gebied van de jeugdhulp, maar ook bij de Wmo en gelet op de totale financiële huishouding, moeten we wegen blijven zoeken om meer te doen met minder om zo de totale kosten beheersbaar te houden. Variabelen waarop de gemeente wil gaan bijsturen zijn: volumes, voorveld, prijs, inkoop, innovatie (transformatie) en versterken eigen kracht. De financiële opgaven op het gebied van jeugd(hulp) voor de aankomende jaren zijn fors en de nieuwe taken brengen grote risico's met zich mee (zie paragraaf weerstandsvermogen decentralisaties). Onze inwoners zullen dit gaan merken. Besparingen zijn nodig om tekorten te beperken. Binnen alle vormen van ondersteuning zal lokaal en regionaal samengewerkt moeten worden met zowel onze inwoners- en klantvertegenwoordiging, ketenpartners als met andere gemeenten in de regio (bijvoorbeeld in de regionale inkoop OZJT/Samen14). Overigens zal in 2017 OZJT regionaal geëvalueerd worden.

Metingen programma Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid

Metingen Sociale Zaken

Metingen	Begroting	Metingen				Bron
	2017	2016	2015	2014	2013	
Naar vermogen participerende (niet)-uitkeringsgerechtigden in de maatschappij						
Aantal uitkeringsgerechtigden* (Participatiewet)	534	489 (31/5)	469	411	395	Civ
Aantal uitkeringsgerechtigden (IOAW/IOAZ)	38	38 (31/5)	36	33	24	Civ
Aantal activeringstrajecten	450	434 (31/5)	380	359	300	Civ
Aantal Wsw 'zittend bestand' in arbeidsjaren**	295	295	306	333	351	
Aantal reguliere vergunninghouders	87	40(31/5)	58	32		
Financieel zelfredzame inwoners						
Aantal aanvragen bijzondere bijstand	350	169(31/5)	305	273	200	Civ
Aantal personen die uitgestroomd zijn naar werk	60	26(30/6)	59	68	29	Civ
Aantal aanvragen Inkomenstoeslag	220	128(31/5)	192	197	167	Civ
Aantal personen die beroep doen op de studietoelage	10	2(31/5)	0	n.v.t.	n.v.t.	Civ
Sociaal zelfredzame inwoners						
Aantal personen die beroep doen op de Meedoenregeling	300	147(31/5)	261	n.v.t.	n.v.t.	Civ
Aantal personen die beroep doen op de jeugd-sport en cultuurfonds	105	56	30	n.v.t.	n.v.t.	

Metingen Maatschappelijke ondersteuning

Metingen	Begroting	Metingen				Bron
	2017	2016	2015	2014	2013	
Maatwerkvoorzieningen zijn toereikend						
Toegekende maatwerkvoorzieningen totaal	2404	2404	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Interne systemen
Algemene maatschappelijke voorzieningen zijn toegankelijk en toereikend						
Aantal mantelzorgers dat de waardebonnen heeft ontvangen	600	600	588	n.v.t.	n.v.t.	Stichting Vrijwillige Thuiszorg Overijssel
Aantal individueel ondersteunde mantelzorgers	200	200	279	265	221	Stichting Vrijwillige Thuiszorg Overijssel
Aantal behandelde cliëntsystemen	290	290	291	363	368	AMW
Aantal verzekerden collectieve zorgverzekering	1640	1849 (1/6)	875 (31/12)	371 (31/12)	n.v.t.	Menzis

Metingen programma Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid

Metingen Gezondheidszorg

Metingen	Begroting	Metingen				Bron
	2017	2016	2015	2014	2013	
Inwoners zijn zich bewust van de invloed van leefstijl op hun gezondheid						
Aantal basisscholen dat deelneemt aan het project "Op tijd voorbereid"	18	18	19	14	20	Tactus Verslavingszorg
Aantal bereikte ouderen binnen project 'Lang Gezond'	1.500	n.v.t.	1.493	n.v.t.	n.v.t.	Gemeente Twenterand
Hulp in nood is geboden daar waar nodig						
Aantal beschikbare en in kaart gebrachte AED's (inclusief AED's in particulier eigendom)	45	45	88	78	76	Ambulance Oost / opgenomen in Hartslag-nu.nl vanuit Twenterand
Minimaal aantal inwoners uit Twenterand die staan ingeschreven op www.hartslag-nu.nl	600	600	1082	1017	949	Ambulance Oost / opgenomen in Hartslag-nu.nl vanuit Twenterand
Mate waarin hulpverlening bij tijdelijk huisverbod wordt aangeboden (%)	100%	100%	100%	100%	100%	Algemeen Maatschappelijk Werk Noord-West Twente
Mate van acceptatie hulpverlening bij tijdelijk huisverbod (%)	100%	100%	100%	66%	100%	Algemeen Maatschappelijk Werk Noord-West Twente

* Afhankelijk van het aantal huisartsen dat aan het project deelneemt en hoeveel 65-75 jarigen zij in hun bestand hebben. Deze informatie is bekend in het najaar.

Metingen Jeugd

Metingen	Begroting	Metingen				Bron
	2017	2016	2015	2014	2013	
Voor alle jeugdigen zijn er voldoende en toegankelijke voorzieningen						
Aantal activiteiten dat door de jongeren zelf wordt georganiseerd bij Stichting ZorgSaam Twenterand (SZST)	60	60	In jaarverslag 2015	104*	58*	Stichting ZorgSaam Twenterand (SZT)
Ouders zijn opvoedvaardig						
Aantal bezoekers CJG loket	100	150	In jaarverslag 2015	141	286	SZT
Aantal bezoekers website Loes.nl	330.000	250.000	In jaarverslag 2015	307.910**	257.450*	SZT
Aantal uitgevoerde trajecten BOR	4	4	In jaarverslag 2015	5***	4	Humanitas
Aantal uitgevoerde trajecten Homestart	4	4	In jaarverslag 2015	1***	-	Humanitas
Er is een afdoende systeem van vroegsignalering en netwerkstructuur bij professionele instellingen en vrijwilligersorganisaties						
Aantal jongeren gemeld in het zorgnetwerk door SZST	10	30	In jaarverslag 2015	23	25	SZT
Kwetsbare jeugd incl. jeugdgroepen wordt/worden ondersteund						
Aantal individuele coaching plannen door SZST	15	10	In jaarverslag 2015	8	-	SZT
Aantal jeugdige/jongvolwassen vrijwilligers dat betrokken is bij het jongerenwerk van SZST	50	90	In jaarverslag 2015	60	86	SZT
Jeugdhulp						
Totaal aantal jeugdigen met jeugdhulp per 1-1-2016			In jaarverslag 2016	-	-	Interne systemen

* In samenwerking met professionals.

** Bezoekers worden niet meer per gemeente geregistreerd, vorige jaren werd dit nog wel gedaan.

*** Afgerond, zijn wel meerdere trajecten gestart, maar die lopen nog door.

Wat mag het kosten

Overzicht 3.3 Baten en lasten Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid

	2017	2018	2019	2020
Lasten per doelenboom				
Sociale zaken	19.306.554	18.350.119	17.913.384	17.444.327
Maatschappelijke ondersteuning	10.023.617	9.645.591	9.168.001	9.150.737
Gezondheidszorg	1.499.065	1.469.236	1.450.394	1.456.828
Onderwijs	4.818.362	3.609.205	3.570.663	3.489.010
Jeugd	8.137.760	8.545.073	8.550.970	8.607.934
Totaal programma lasten	43.785.358	41.619.224	40.653.412	40.148.836
Baten per doelenboom				
Sociale zaken	-14.470.339	-13.974.221	-13.562.465	-13.073.331
Maatschappelijke ondersteuning	-6.633.321	-6.034.808	-5.570.254	-5.542.512
Gezondheidszorg	0	0	0	0
Onderwijs	-358.856	-358.856	-358.856	-358.856
Jeugd	-8.389.480	-8.562.630	-8.581.403	-8.629.745
Totaal programma baten	-29.851.996	-28.931.515	-28.072.978	-27.604.444
Totaal saldo van baten en lasten	13.933.362	12.687.709	12.580.434	12.544.392
Mutaties reserves	-1.911.563	-247.155	-220.279	-206.802
Geraamd resultaat	12.021.799	12.440.554	12.360.155	12.337.590

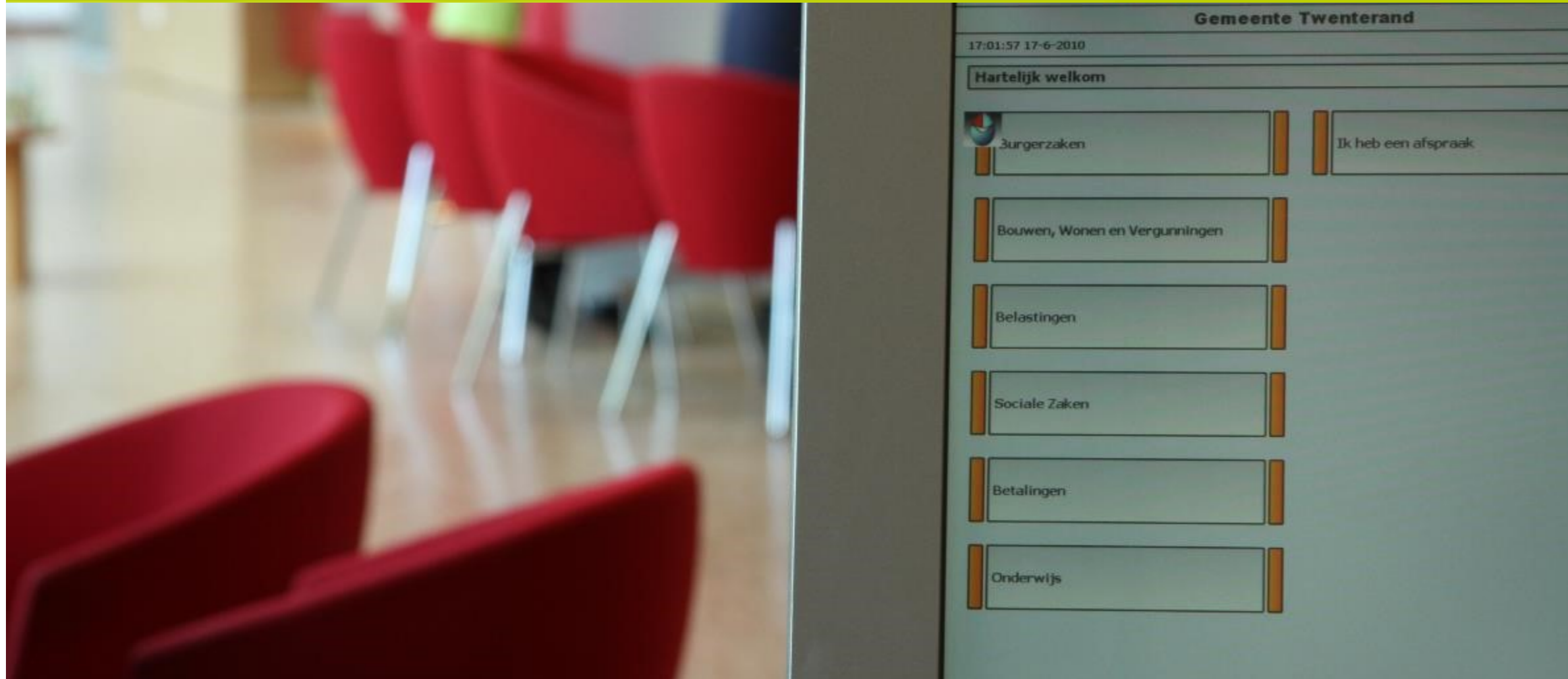
Opgenomen investeringen bestaand beleid 2017   Investing 2017   Lasten begroting 2017
Geen

Opgenomen investeringen nieuw beleid 2017   Investing 2017   Lasten begroting 2017
Geen

Programma

Klantgerichte organisatie en bestuur

3.4 Programma Klantgerichte organisatie en bestuur

Inleiding programma Klantgerichte organisatie en bestuur

Het programma 'Klantgerichte organisatie en Bestuur' bevat vier doelenbomen die ieder op een eigen wijze aan een klantgerichte organisatie en bestuur en overige programma's bijdragen.

De heroriëntatie van onze organisatie is een organisatieontwikkeling die in continue beweging is in antwoord op steeds veranderende omstandigheden in de maatschappij. De vraag of behoefte van inwoners of bedrijven vormt het uitgangspunt, hierbij kan de rol die we vervullen verschillend zijn. Hierbij is wendbaarheid nodig. We ontwikkelen ons om goede relaties met mensen, die contact hebben met de gemeente, te hebben. De gemeente Twenterand is bewust bezig met een cultuuromslag. Juist in de uitvoering van onze dienstverlening kunnen we het verschil maken. De maatschappelijke ontwikkelingen, zoals participatie, een mondigere inwoners en de snelle technologie, vragen om een andere manier van je rol uitvoeren. Hierbij gaat het over anders denken, opener communiceren en meer gebruik maken van de eigen kracht in de maatschappij. De komende jaren staat in het teken van omgevingsgericht werken. Samenwerken en rekening houden met belangen. Onze communicatie zal steeds meer gericht zijn op het verbinden, betrekken en stimuleren van

inwoners van de gemeente Twenterand.

De publieksdienstverlening in de doelenboom Burgerzaken richt zich vooral op goede dienstverlening aan de individuele inwoner. Er is een groeiende aandacht voor het voorkomen en bestrijden van identiteits en adresfraude. Dienstverlening is het hart van onze organisatie. In deze doelenboom is onze visie op dienstverlening 'Mensen en verbindingen' vertaald. Onze dienstverlening moet laagdrempelig en toegankelijk zijn of het digitaal is of persoonlijk. Door het digitaal aanbieden en afhandelen van producten wordt het makkelijker om vanuit huis dingen te regelen, dit bevordert zelfregie. We werken aan transparantie, tijdige afhandeling, eenmalig uitvragen van gegevens en het vergroten van het gemak door digitalisering. Met de technologische ontwikkelingen worden nieuwe kanalen voor dienstverlening mogelijk. De komende jaren zorgen we ervoor dat hiervoor de basis op orde is. De instrumenten ondersteunen onze dienstverlening. De doelenboom Bedrijfsvoering vormt een randvoorwaarde om de andere doelenbomen uit te kunnen voeren. Het gaat dan om onder andere communicatie, financiën, planning en control, personeelsbeleid, maar ook gemeentelijke gebouwen. Tevens is in dit programma de bestuurlijke besluitvorming van het bestuur en de bestuursondersteuning opgenomen.

De maatschappelijke ontwikkelingen, zoals een mondigere burger en de snelle technologie, vragen om een andere manier van je rol uitvoeren. Hierbij gaat het over anders denken, opener communiceren en meer gebruik maken van de eigen kracht. De organisatie zal een faciliterende organisatie moeten worden, een lerende organisatie die in contact staat met de buitenwereld, werkend in netwerken. Aandachtspunten daarbij zijn interactie met de buitenwereld en kennis delen en daarmee een toegevoegde waarde leveren. Dit komt tot uiting in het professioneel vormgeven van werk, houding en gedrag en in het van taakgericht werken naar werken in processen. Van medewerkers wordt steeds meer wendbaarheid, ook wel employability, gevraagd. Employability staat voor het meervoudig inzetbaar zijn van medewerkers.

We stellen de inwoner centraal in onze (externe en interne) dienstverlening, waarbij de instrumenten (systemen, werkprocessen, financiën, organisatie) ondersteunend zijn. We werken in een moderne omgeving, waarbij de dienstverlening laagdrempelig en toegankelijk is. Met de technologische ontwikkelingen worden nieuwe kanalen voor dienstverlening mogelijk en krijgt de inwoner meer zelfregie. Door de snelle ontwikkeling en het gebruik van deze technologie is er een groeiende aandacht voor veiligheid in informatiestromen en bij het delen van de informatie.

De toenemende complexiteit van vraagstukken kan vereenvoudigd worden door een goed samenspel met inwoners, bedrijven, bestuur en binnen (en buiten) de eigen organisatie, ieder binnen zijn of haar rol en bevoegdheid. Door goed en tijdig te communiceren en ook meer de interactie te zoeken met inwoners en belanghebbenden wordt er aan de voorkant in de relatie geïnvesteerd. Bij verschillen van standpunten kan mediation uitkomst bieden.

Er ontstaan nieuwe manieren van samenwerking en nieuwe samenwerkingsverbanden. Dit is nodig om tijdig en wendbaar in te kunnen spelen op de telkens veranderende maatschappij.

Omdat de komende jaren minder financiën beschikbaar komen wordt tijdige prioritering en richting geven van belang. Binnen programma's kan integraal een afweging gemaakt worden voor de opgaves die we te doen hebben. De uitvoering en ondersteuning zal steeds vaker op innovatieve en creatieve manier in en met de omgeving de opgaves realiseren.

De rode draad waaraan de komende jaren wordt gewerkt:

Professionele organisatie	:leiderschap en eigenaarschap
Netwerkende organisatie	:omgevingsbewustzijn en flexibiliteit
Faciliterende organisatie	:oplossingsgericht en maatwerk
Lerende organisatie	:innovatie en ontwikkelvermogen

Beoogd maatschappelijk effect

De beoogd maatschappelijke effecten binnen dit programma zijn:

- A. Iedere burger heeft een aantoonbare identiteit en daarmee toegang tot de daar aan verbonden rechten en plichten
- B. Effectieve, toegankelijke dienstverlening met niet meer regels dan nodig
- C. Solide bedrijfsvoering ten behoeve van een goed functionerende gemeente
- C. Hoogwaardige kwaliteit van bestuurlijke besluitvorming

Doelenbomen

Binnen dit programma zijn de volgende doelenbomen opgenomen:

1. Burgerzaken
2. Dienstverlening
3. Bedrijfsvoering
4. Raad en griffie

Per programma / doelenboom worden de volgende vragen beantwoord:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag het kosten?

Beoogd maatschappelijk effect

Iedere burger heeft een aantoonbare identiteit en daarmee toegang tot de daar aan verbonden rechten en plichten

Verbindingen met andere doelenbomen
 - Openbare ruimte en verkeer
 - Vergunningen, toezicht en handhaving
 - Dienstverlening

Wat willen we bereiken

Doelen

'Actuele burgerlijke stand'

Van de belangrijke rechtsfeiten in het leven van een persoon die plaats vinden op het grondgebied van de gemeente Twenterand worden akten opgemaakt, bijvoorbeeld geboorten, huwelijken, overlijden. Deze akten hebben als doel inzicht en zekerheid te verschaffen ten aanzien van de staat van de persoon. De basisregistratie personen (BRP) levert gegevens ten dienste van het opmaken van de akten van de burgerlijke stand en deze akten zijn weer brondocumenten om de BRP te actualiseren. Het doen van elektronische aangiften is in Twenterand nog niet mogelijk. In 2017 kunnen inwoners, binnen de wettelijke mogelijkheden, ook digitaal aangifte doen van geboorte, overlijden en huwelijk in de gemeente Twenterand.

'De gemeente beschikt over actuele authentieke persoonsgegevens van alle inwoners en stelt deze beschikbaar in de keten (bronhouderschap)'

Alle inwoners van de gemeente Twenterand zijn geregistreerd met een set van gegevens in de basisregistratie personen (BRP). Burgerzaken is bronhouder van de BRP en is de basis voor een goede en efficiënte publieke dienstverlening. Modernisering van de BRP (Operatie BRP) is een landelijk lopend project en zal medio 2019 zijn afgerond. Gemeente Twenterand is in 2016 gestart met het project iBurgerzaken met als doel de dienstverlening te verbeteren en om te kunnen voldoen aan de voorwaarden om medio 2018 aan te sluiten op de landelijke voorziening van de basisregistratie personen (BRP).

Resultaat zal zijn dat de BRP over enkele jaren een landelijke registratie is. Waardoor de gegevensuitwisseling beter, goedkoper en sneller wordt met als gevolg administratieve lastenverlichting voor de burger.

'Personen krijgen na naturalisatie formeel de Nederlandse nationaliteit'

Inwoners van de gemeente Twenterand met een vreemde nationaliteit kunnen de Nederlandse nationaliteit aanvragen als ze voldoen aan bepaalde voorwaarden.

'Iedere stemgerechtigde kan invloed hebben op de samenstelling van het openbaar bestuur'

Iedere Nederlander van 18 jaar of ouder kan stemmen en zich verkiesbaar stellen voor de verkiezingen. Burgerzaken organiseert de verschillende verkiezingen / referenda in de volle omvang en faciliteert de inwoners van Twenterand om hun stem uit te brengen dan wel gebruik te maken van hun passief kiesrecht (= het recht om gekozen te worden).

'Een efficiënte en juiste uitvoering van de Wet op de Lijkbezorging'

Het administratieve beheer van de gemeentelijke begraafplaatsen en de afkoop van eventueel onderhoud op de graven wordt geregistreerd in de begraafplaatsadministratie. Hierin wordt onder andere geregistreerd per graf de datum waarop een bepaald recht is ontstaan, gegevens van de begravende, de erfgenamen, afkoop onderhoud en eventueel her inkoop.

Subdoelen

'Rechtsfeiten registreren en vastleggen in akten die als authentiek bewijs gelden'

Van de rechtsfeiten die zich voor doen in Twenterand wordt een akte opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand, zoals bijvoorbeeld bij overlijden, erkenningen en huwelijken.

'Inwoners hebben een gewaarmerkt bewijs van een aan hun identiteit verbonden feitelijke situatie'

Zowel uit de registers van de Burgerlijke Stand als uit de Basisregistratie Personen (BRP) worden authentieke uittreksels en verklaringen afgegeven. Verstrekken van identiteitsbewijzen (reisdocumenten/rijbewijzen) is mogelijk aan actueel geregistreerde personen in de BRP.

'Nieuwe inwoners zijn geregistreerd en maken aanspraak op de voor hen geldende rechten en plichten'

Bij geboorte of bij binnenkomst van elke nieuwe inwoner van Nederland wordt de identiteit vastgesteld en vastgelegd waardoor rechten ontstaan op allerlei voorzieningen en diensten van de overheid. Door deze inschrijving is hen binnen Nederland een identiteit toegekend. Internationaal recht van namen, afstamming en nationaliteit speelt hierbij een rol.

'Personen zijn geregistreerd conform de feitelijke situatie'

Het actueel zijn van de geregistreerde gegevens bepaalt de kwaliteit. De persoonsgegevens moeten van een kwalitatief hoog niveau zijn, omdat honderden publieke instellingen deze gegevens gebruiken in hun contacten met de burger. Naar aanleiding van brondocumenten worden de gegevens in de BRP geactualiseerd. Door de technologische ontwikkelingen en verbindingen tussen overheidsorganisaties (basisregistraties) is de kwaliteit van gegevens van groot belang.

Er is een groeiende aandacht voor het voorkomen en bestrijden van identiteits- en adresfraude. De overheid streeft ernaar dat burgers alert en goed geïnformeerd zijn, zodat zij zich goed kunnen weren tegen pogingen tot identiteitsfraude.

Naar aanleiding van een terugmelding wordt er een adresonderzoek gedaan naar de verblijfplaats van een persoon. Het onderzoek is gericht op het achterhalen van de feitelijke verblijfplaats.

'Naturalisatieprocedure is accuraat uitgevoerd'

Op verzoek van een inwoner met een vreemde nationaliteit wordt een naturalisatieprocedure gestart. Het besluit komt via gemeente en IND tot stand door een Koninklijk Besluit en wordt effectief door de naturalisatieceremonie waarbij de verklaring van verbondenheid wordt afgenomen door de burgemeester.

'Personen zijn in de gelegenheid gesteld hun actief stemrecht uit te oefenen'

De stemgerechtigde burger krijgt een stempas thuis gestuurd en kan zijn stem uitbrengen in de daarvoor ingerichte stemlokalen.

'Op graven op gemeentelijke begraafplaatsen vindt juridisch beheer en het administratief beheer van het fysiek onderhoud plaats'

Van de door de gemeente uitgegeven graven wordt een registratie bijgehouden van het graf, de begravende, de rechthebbenden en het onderhoud.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Project iBurgerzaken

Het project heeft als doel de dienstverlening te verbeteren en te voldoen aan de voorwaarden om medio 2018 aan te sluiten op de landelijke voorziening van de basisregistratie personen (BRP). Na in 2016 de implementatie van de burgerzakenmodules geboorte, naam en geslacht, overlijden en huwelijk te hebben afgerond gaat het project iBurgerzaken in 2017 door met implementeren van (de overige beschikbare) burgerzakenmodules.

Thuisbezorgen reisdocumenten

De gemeente Twenterand gaat experimenteren met het thuisbezorgen van documenten van burgerzaken zodra de wetgeving het toelaat.

Verkiezingen

Op 15 maart 2017 worden de Tweede Kamerverkiezingen georganiseerd.

Beoogd maatschappelijk effect

Inwoners in staat stellen zelfregie te voeren

Doelen

De mens centraal

Digitaal en standaard waar het kan

Subdoelen

We werken aan professionaliteit

Samen werken waar het meerwaarde levert en vormgeven aan locatie en zichtbaarheid

We stellen de kwaliteitsbeleving centraal

Informatiebeveiliging en privacy zijn geborgd

We regelen goede toegang en investeren in voortrajecten

Activiteiten

Vormgeving telefonische dienstverlening, doorontwikkeling SIB en transitie DIV

Vormgeven communicatie- en participatiestrategie

Werken aan lezers-gericht schrijven. Verbetering leesbaarheid van brieven, adviezen e.d.

Vormgeving kanaalsturing

We nemen deel aan Vensters voor Dienstverlening en Waar staat je gemeente

Inrichten gebruik systemen: eenduidig digitaal gebruik (geen parallelle analoge stromen).

- Uitvoeren actieplan BIG (Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten)
- Vormgeven privacybeleid

Realiseren projecten Twenterand Digitaal

In de organisatie bewustwording bevorderen over de invulling van 'de mens centraal'

Werken aan een MKB vriendelijke gemeente

De website wordt met inwoners en ondernemers (bezoekers gemeentehuis) getest op toegankelijkheid en vindbaarheid van informatie.

Optimaliseren bedrijfsprocessen: digitale afhandeling en archivering in aanwezige systemen.

Vormgeving applicatiebeheer

Basisregistraties:
- Inrichten basisregistraties
- Aansluiten basisregistraties op landelijke voorzieningen

Middelen

Uitgaven: € 415.779
Inkomsten: € -1.000

Wat willen we bereiken

De doelenboom Dienstverlening 2017 is uitgewerkt in aansluiting op de Visie op Dienstverlening 'Mensen en Verbindingen' zoals in de raad op 15 december 2015 is vastgesteld.

Doelen

'De mens centraal'

Dienstverlening met een menselijke maat en via nieuwe kanalen.

De inwoners en bedrijven staan centraal in onze (externe en interne) dienstverlening waarbij de instrumenten (systemen, werkprocessen, financiën, organisatie) ondersteunend zijn. We nemen de klantoriëntatie serieus en zoeken naar verbindingen met buiten.

Hierbij kan de rol die we vervullen verschillend zijn en is wendbaarheid als dienstverlener nodig.

De gemeente Twenterand is bewust bezig met een cultuuromslag. In een klantgerichte uitvoering van onze dienstverlening kunnen we het verschil maken naar onze inwoners, bedrijven en overige contacten. Een belangrijke randvoorwaarde voor de verbetering van de dienstverlening is het uitvoeren van het programma van Twenterand Digitaal!

'Digitaal en standaard waar het kan'

We werken de komende jaren aan transparantie, tijdige afhandeling, eenmalig uitvragen van gegevens en het vergroten van het gemak door digitalisering. Met de technologische ontwikkelingen worden nieuwe kanalen voor dienstverlening mogelijk. Inwoners verwachten een snelle en goede reactie en het liefst op korte termijn. Andere kanalen en instrumenten zijn daarbij nodig. De contacten zijn zo veel mogelijk digitaal. Waar nodig wordt er een zorgvuldige afweging gemaakt en is maatwerk mogelijk door bijvoorbeeld face-to-face contact. De komende jaren zorgen we ervoor dat hiervoor de basis op orde is in onze instrumenten en in de informatieveiligheid. De instrumenten ondersteunen onze dienstverlening.

Subdoelen

'We werken aan professionaliteit'

We kiezen voor mensgerichte dienstverlening, omdat we geloven dat de kracht voor goede dienstverlening in de betrokkenheid, professionaliteit en ruimte zit van de medewerkers en onze inwoners.

Het gaat om eigenaarschap: waar ben je zelf verantwoordelijk voor? Op deze manier kan de betrokken professional samen met de klant voor toegevoegde waarde zorgen. Daarin zit ons onderscheidend vermogen.

'Samen werken waar het meerwaarde levert en vormgeven aan locatie en zichtbaarheid'

De toenemende complexiteit van vraagstukken kan vereenvoudigd worden door een goed samenspel met inwoners, bedrijven, bestuur en binnen (en buiten) de eigen organisatie, ieder binnen zijn of haar rol en bevoegdheid. Door goed en tijdig te communiceren en ook meer de interactie te zoeken met inwoners en belanghebbenden wordt er aan de voorkant in de relatie geïnvesteerd. Er ontstaan nieuwe manieren van samenwerking en nieuwe samenwerkingsverbanden. Dit is nodig om tijdig en wendbaar in te kunnen spelen op de telkens veranderende maatschappij.

'We stellen de kwaliteitsbeleving centraal'

Wij bewaken onze kwaliteit door monitoring en vragen aan klanten. De logica (of de beleving) van de inwoner is daarbij leidend, onze organisatie is daarbij ondersteunend. We sturen op kwaliteit van dienstverlening, zodat we een effectieve, prettige en betaalbare gemeentelijke dienstverlening realiseren, met niet meer regels dan nodig.

'Informatiebeveiliging en privacy zijn geborgd'

In 2013 is de VNG Resolutie 'Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente' door gemeenten bekrachtigd. Met deze Resolutie onderschrijft iedere gemeente het informatieveiligheidsbeleid vast te stellen aan de hand van de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). Dit is een meetlat voor gemeenten om hun informatiebeveiliging langs te leggen om te kijken waar verbeteringen mogelijk en noodzakelijk zijn op het gebied van informatiebeveiliging. Het BIG-onderzoek heeft plaatsgevonden. Na verdere analyse wordt een plan van aanpak opgesteld met maatregelen die nodig zijn om de informatiebeveiliging verder op niveau te brengen.

'We regelen goede toegang en investeren in voortrajecten'

Met de technologische ontwikkelingen worden nieuwe kanalen voor dienstverlening mogelijk en krijgt de inwoner meer zelfregie. De bedoeling is om mensen zo snel mogelijk bij de juiste informatie, het juiste kanaal/ingang of de juiste persoon te laten uitkomen. Door de snelle ontwikkeling en het gebruik van deze technologie is er een groeiende aandacht voor veiligheid in informatiestromen en bij het delen van de informatie.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Twenterand digitaal

Door het faseren van een aantal projecten van Twenterand Digitaal kan een besparing gerealiseerd worden van € 50.000 voor 2017 en 2018. We starten bij zaakgericht werken. Vanuit deze basis volgt een opeenvolging van projecten en resultaten. Deze opeenvolging leidt tot een fasering.

Zaakgericht werken

Zaakgericht werken is randvoorwaardelijk voor de ontwikkeling van producten naar diensten: telefonische bereikbaarheid naar telefonische dienstverlening te komen en van e-formulieren naar e-dienstverlening. In 2016 gaan we het technische hulpmiddel (het instrument / systeem) kiezen, in 2017 gaan we het in de processen invoeren zoals we beogen in onze dienstverlening.

Uitvoeren actieplan BIG

In 2017 wordt organisatiebreed een start gemaakt met de implementatie van de maatregelen vanuit de BIG en andere informatiebeveiligingsdocumenten. Denk hierbij aan het verder vastleggen van informatiebeveiligingsbeleid en privacybeleid, maar ook aan het vergroten van bewustwording van medewerkers op het gebied van gegevensbescherming en informatiebeveiliging.

Extra aandacht gaat daarbij uit naar de risicovolle onderdelen binnen de organisatie als Jeugd en WMO, daarnaast zal de continuïteit van de BRP en het centrale deel van ICT worden aangepakt.

Er is een functionaris aangesteld die zich voor 12 uur in de week bezig houdt met beveiliging en gegevensbescherming. In 2017 wordt gestart met het uitvoeren van de maatregelen, opgenomen in een actieplan, die nodig zijn om op het gewenste niveau van informatiebeveiliging (BIG) en gegevensbescherming te komen. Tevens wordt een traject gestart om tot een gemeentebreed privacy beleid te komen met een vertaling naar specifiek jeugdzorg

Communicatie- en participatiestrategie

Het is van belang om een strategie op te stellen die gericht is op communicatie en participatie. Participatie wordt steeds belangrijker, vooral vanwege de veranderende rol van de overheid, maar ook de inhoudelijke onderwerpen die op ons af komen. De komende jaren staat in het teken van omgevingsgericht werken. Hoe kunnen we voortaan eenvoudiger, beter en sneller met de fysieke leefomgeving omgaan. Samenwerken en rekening houden met belangen. Participatie wordt met de invoering van de Omgevingswet in 2019 de norm.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017 (vervolg)

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Communicatie (mede irt doelenboom Bedrijfsvoering) zal steeds meer gericht zijn op het verbinden, betrekken en stimuleren van inwoners van de gemeente Twenterand. Met de dorpsraden en plaatselijke belangen wordt het gesprek aangegaan over de ontwikkeling van elkaars rollen in de veranderende samenleving. Persoonlijke communicatie is in participatie van groot belang. Door meer persoonlijk te communiceren, voelen mensen zich meer betrokken. Maar ook de digitalisering is een belangrijk onderwerp. Binnen communicatie is er sprake van een verschuiving van traditionele (papieren) communicatie naar digitale communicatie. Als overheid heb je de verantwoordelijkheid om iedereen de gelegenheid te geven informatie van de gemeente tot zich te nemen. De algemene tendens is om meer digitaal te communiceren, via website, social media en digitale nieuwsbrieven, maar ook papieren communicatie zoals Gemeentecontact en de gemeentegids, wordt nog erg gewaardeerd. De doelgroep, de inwoners van Twenterand, is daarvoor altijd het uitgangspunt.

Kanaalsturing

Er vindt in 2017 een afweging plaats tussen de sturing op de verschillende kanalen (post, telefonie, email, balie, digitaal) en de balans tussen gestandaardiseerde en persoonlijke dienstverlening.

Deelname benchmark

We sturen op kwaliteit en bewaken deze door monitoring. Daarbij maken we gebruik van de benchmark Vensters voor Dienstverlening en Waar staat je gemeente. Vensters voor Dienstverlening is een nieuw instrument om te onderzoeken waar de gemeente staat met haar dienstverlening, waar vergelijkbare gemeenten staan en wat beter kan. Door onderzoeksresultaten te bespreken en de gegevens te duiden kunnen vervolgstappen gezet worden naar een effectieve, prettige en betaalbare gemeentelijke dienstverlening.

Werken aan een MKB vriendelijke gemeente.

We willen een MKB vriendelijke gemeente zijn. Ondernemers en bedrijven worden op ieder niveau snel en adequaat geholpen.

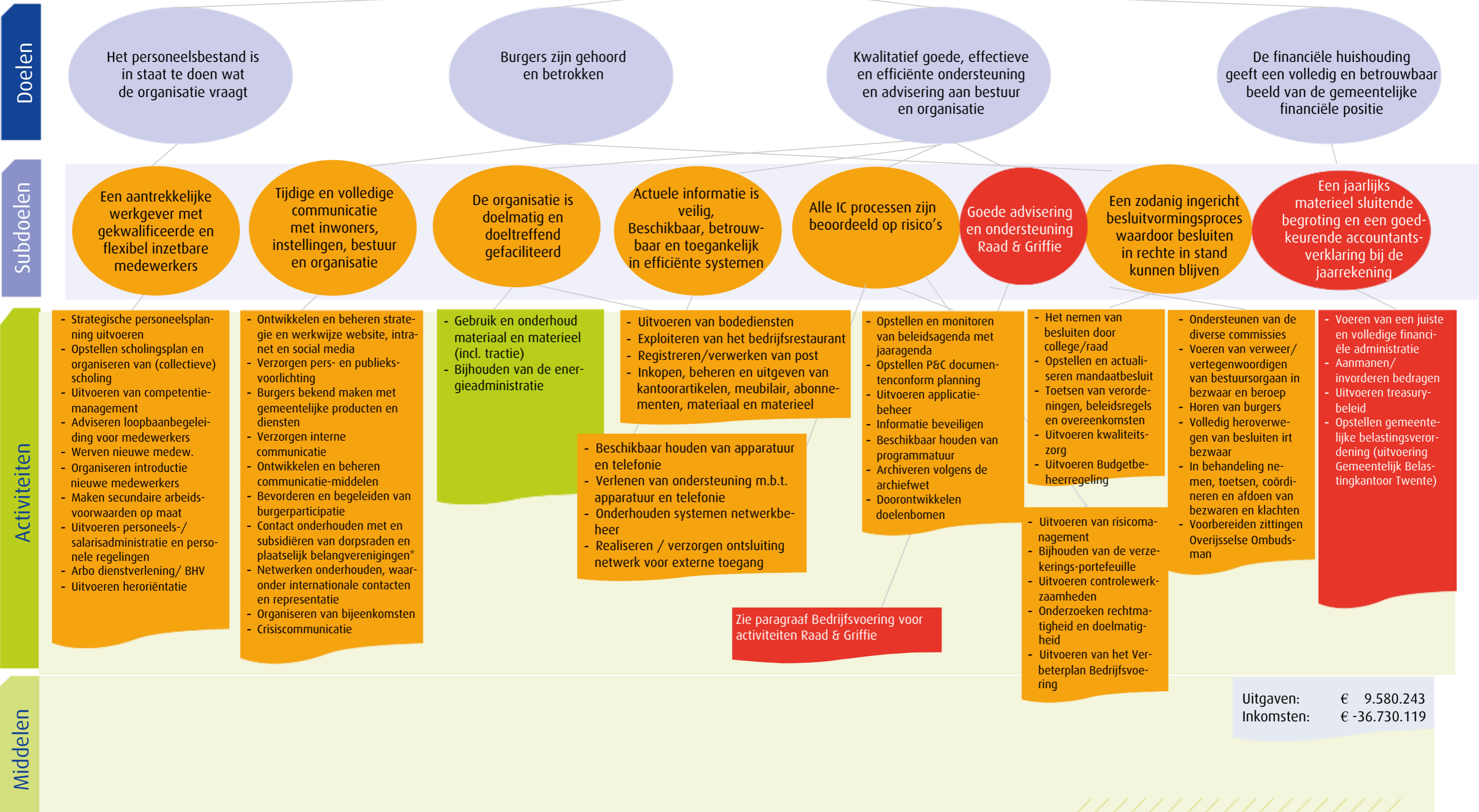
Er wordt een bedrijven volg systeem bijgehouden van de bedrijven contacten, zodat het bedrijfsleven optimaal gefaciliteerd kan worden door de gemeente. We vinden dit belangrijk omdat ons bedrijfsleven werkgelegenheid creëert voor onze inwoners. Monitoring van ons ondernemersklimaat middels een 2 jarige meting.

Beoogd maatschappelijk effect

Solide bedrijfsvoering ten behoeve van een goed functionerende gemeente

Wat willen we bereiken

Doelen

'Het personeelsbestand is in staat te doen wat de organisatie vraagt'

De gemeente organisatie heeft een grote diversiteit in taken welke steeds aan veranderingen onderhevig zijn. Op elk moment moeten er voldoende medewerkers zijn die met kennis en kunde de gevraagde taken kunnen vervullen.

'Burgers zijn gehoord en betrokken'

Het doel is dat de inwoners van de gemeente Twenterand zich gehoord en betrokken voelen. In beide begrippen zit het tweerichtingsverkeer. Beide bereik je ook door goed te luisteren naar wat er in de Twenterandse samenleving gebeurt en ook door daadwerkelijk iets te doen met die signalen.

'Kwalitatief goede, effectieve en efficiënte ondersteuning en advisering aan bestuur en organisatie'

Dit meer intern gerichte doel wordt bereikt door de realisatie van de subdoelen van alle SCOPAFIJTH – functies. Als dit doel wordt bereikt, zijn de primaire processen in de andere doelenbomen beter in staat om de bestuurlijke doelen te realiseren.

'De financiële huishouding geeft een volledig en betrouwbaar beeld van de gemeentelijke financiële positie'

De (financiële) gegevens die bij de verschillende documenten in de p&c-cyclus verstrekt worden, moeten een juist beeld geven van de financiële positie op dat moment. Dit betekent dat de gegevens in het financiële systeem up-to-date moeten zijn.

Subdoelen

'Een aantrekkelijke werkgever met gekwalificeerde en flexibel inzetbare medewerkers'

De gemeente Twenterand moet zorgen dat het te allen tijde een werkgever is, die aantrekkelijk is voor nieuwe (jonge) kwalitatief talentvolle medewerkers en om goede medewerkers te behouden. Via onder andere in- en externe (bij- en om)scholing wordt geïnvesteerd in flexibiliteit en (optimale) inzetbaarheid van medewerkers. Hierdoor kan de gevraagde kwaliteit en kwantiteit aan taken geleverd worden. Middels strategische personeelsplanning wordt optimaal gestuurd op ontwikkeling en dynamiek (in- door- en uitstroom) ondersteund door HR speerpunten en oplossingen.

'Tijdige en volledige communicatie met inwoners, instellingen, bestuur en organisatie'

Door doelgroepen op tijd en zo volledig mogelijk te informeren over de producten, diensten en ontwikkelingen binnen de gemeente Twenterand, zijn zij ook in staat input te leveren, op basis waarvan de gemeente haar communicatie kan inrichten.

'De organisatie is doelmatig en doeltreffend gefaciliteerd'

Om dit subdoel te kunnen realiseren dienen randvoorwaarden op het gebied van ICT, huisvesting, facilitair, DIV maar ook advisering op de terreinen van de SCOPAFIJTH – functies zo optimaal mogelijk ingericht te zijn.

'Actuele informatie is beschikbaar en toegankelijk in efficiënte systemen'

Door de inrichting van processen en het beschikbaar hebben van actuele (stuur-) informatie in daartoe geschikte applicaties en basisregistraties wordt verder gewerkt aan effectieve en efficiënte ondersteuning en advisering van bestuur en organisatie.

'Alle IC processen zijn beoordeeld op risico's'

Door risico analyses op te stellen en adequate beheersmaatregelen te treffen, krijgen we meer grip op de bedrijfsvoering. Alle betrokkenen maken deel uit van dit proces.

'Een zodanig ingericht besluitvormingsproces waardoor besluiten in rechte in stand kunnen blijven'

De activiteiten zijn er op gericht het proces van besluitvorming zodanig te organiseren en te laten verlopen dat de besluiten die worden genomen in rechte in stand kunnen blijven.

'Een jaarlijks materieel sluitende begroting en een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening'

Een materieel sluitende begroting wil zeggen dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten en dat stelposten en taakstellingen op programmaniveau zijn ingevuld. De toezichthouder, de provincie, zal dit beoordelen en hierop haar toezichtsvorm bepalen. Jaarlijks, voor 15 juli, moet een vastgestelde jaarrekening met een goedkeurende accountantsverklaring, inclusief een goedkeurende rechtmatigheidsverklaring, aangeleverd zijn bij de provincie Overijssel.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Een zodanig ingericht besluitvormingsproces waardoor besluiten in rechte in stand kunnen blijven

Juridische risico's worden vroegtijdiger onderkend en beheerst. Ook kan het juridisch bewustzijn van de organisatie worden vergroot. Als betrouwbare organisatie worden zorgvuldige procedures niet alleen van ons verwacht, maar zorgen deze er ook voor dat aanvullende kosten worden voorkomen. We zien dat inwoners steeds mondiger worden en snel resultaat willen zien. Zij vragen dat wij bij klachten en bezwaren in een zo vroeg mogelijk stadium nog communicatiever optreden. Premediation passen we al toe. Wellicht kunnen we deze alternatieve geschillenbeslechting nog intensiveren en bijvoorbeeld ook buurtbemiddeling inschakelen.

Uitvoeren controlewerkzaamheden

De controle wordt doorontwikkeld naar een meer procesgerichte controle (vooraf). De traditionele controle, door het steekproefsgewijs beoordelen van betalingen (achteraf) kan dan worden verminderd.

Uitvoeren risico-management

Meer dan voorheen, wordt "in control" zijn, gezien als risicomangement: daar waar risico's zijn of verwacht kunnen worden, moet de beheersing groter zijn dan elders. Oftewel: "Weet wat je moet weten".

Huisvesting extra diensten in het gemeentehuis

De multifunctionaliteit van het gemeentehuis vergroten door derden te bewegen zich te huisvesten aan het Manitobaplein 1. In 2018 moet dit een besparing van € 35.000, opleveren.

OZB

Om de economie van Twenterand te stimuleren zijn verschillende acties in gang gezet. Om dit te kunnen financieren is bij de Kadernota 2017 het voorstel gedaan om de OZB voor niet woningen te verhogen. Hierdoor ontstaat er een budget dat kan worden ingezet voor ondernemend Twenterand in de breedste zin van het woord. Het werkbudget is nodig om een impuls te geven aan de economie in

Twenterand. Door de verhoging van de OZB ontstaat er een budget dat kan worden ingezet voor ondernemend Twenterand in de breedste zin van het woord. Het budget is nodig om ondernemers te ondersteunen en faciliteren, initiatieven op te pakken en initiëren nieuwe ideeën. In overleg met de ondernemers moet dit verder worden uitgewerkt.

De totale opbrengstverhoging OZB (woningen en niet-woningen) bedraagt voor 2017 € 260.000, 2018 € 385.000 en voor 2019 en 2020 € 620.000. De stijging is conform de verhoging zoals opgenomen in de Programmabegroting 2016 en hetgeen besloten is bij de Kadernota 2017. Voor de ontwikkeling van de lastendruk verwijzen wij u naar de paragraaf Financiering in deze begroting.

Beschikbaar houden van apparatuur en telefonie

Datacommunicatie en beveiliging zal in 2017 steeds meer aandacht vragen. Dit wordt veroorzaakt doordat steeds meer nieuwe toepassingen in de 'Cloud' geplaatst worden (bijvoorbeeld i-Burgerzaken, Office365, digitaal vergaderen) en tijd- en plaatsonafhankelijk werken. Ook het uit huis plaatsen van organisatieonderdelen, bijvoorbeeld cluster Belastingen bij GBT, levert extra datacommunicatie op. De netwerken moeten vooral op een veilige manier verbonden worden. Ook devices moeten ten gevolge van flexibel werken / tijd- en plaatsonafhankelijk werken op een andere manier beveiligd worden. Datacommunicatie en bijbehorende afdoende beveiligingsmaatregelen leveren een druk op de budgetten en de beschikbare tijd. Tijd die in verleden aan 'on-premise' software besteed werd, wordt besteed aan datacommunicatie en beveiliging. Ook door verdergaande en toenemende digitalisering (Digitaal 2017 en Agenda2020) wordt het beheer van ICT complexer

Wat gaan we daarvoor doen in 2017 (vervolg)

Activiteiten, een aantal activiteiten toegelicht:

Overheveling taken cluster Belastingen naar Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

In 2016 is besloten om taken op het gebied van het cluster belastingen over te hevelen naar het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT). Dit levert een structureel voordeel op van € 50.000 vanaf 2017.

Met ingang van 1 januari 2017 verricht het GBT namens de gemeente de taken op het gebied van belastingen, zoals belastingoplegging en -inning maar ook afhandeling van bezwaarschriften. Beleidsmatige taken, zoals bijvoorbeeld de vaststelling van de hoogte van de tarieven en het opstellen van verordeningen, blijven bij de gemeente.

te communiceren, via website, social media en digitale nieuwsbrieven, maar ook papieren communicatie zoals Gemeentecontact en de gemeentegids, wordt nog erg gewaardeerd. De doelgroep, de inwoners van Twenterand, is daarvoor altijd het uitgangspunt.

Communicatie en participatie

Het is van belang om een strategie op te stellen die gericht is op communicatie en participatie (zie ook doelenboom Dienstverlening). Participatie wordt steeds belangrijker, vooral vanwege de veranderende rol van de overheid, maar ook de inhoudelijke onderwerpen die op ons af komen. De komende jaren staat in het teken van omgevingsgericht werken. Hoe kunnen we voortaan eenvoudiger, beter en sneller met de fysieke leefomgeving omgaan. Samenwerken en rekening houden met belangen. Participatie wordt met de invoering van de Omgevingswet in 2019 de norm. Communicatie zal steeds meer gericht zijn op het verbinden, betrekken en stimuleren van inwoners van de gemeente Twenterand. Met de dorpsraden en plaatselijke belangen wordt het gesprek aangegaan over de ontwikkeling van elkaars rollen in de veranderende samenleving. Persoonlijke communicatie is in participatie van groot belang. Door meer persoonlijk te communiceren, voelen mensen zich meer betrokken. Maar ook de digitalisering is een belangrijk onderwerp. Binnen communicatie is er sprake van een verschuiving van traditionele (papieren) communicatie naar digitale communicatie. Als overheid heb je de verantwoordelijkheid om iedereen de gelegenheid te geven informatie van de gemeente tot zich te nemen. De algemene tendens is om meer digitaal

Metingen programma Klantgerichte organisatie en bestuur

Metingen Burgerzaken

Metingen	Begroting	Metingen				Bron
	2017	2016	2015	2014	2013	
Verplichte periodieke zelfevaluatie betreffende kwaliteit en beveiliging						
Reisdocumenten	-	*-	91%	94%	n.v.t.	Zelfevaluatie reisdocumenten
BasisRegistratie Personen (BRP)	-	*	90%	93%	n.v.t.	Zelfevaluatie BRP

* De meting wordt bij zelfevaluatie in oktober 2016 definitief. Het percentage wordt in het jaarverslag 2016 opgenomen.

Wat mag het kosten

Overzicht 3.4 Baten en lasten Klantgerichte organisatie en bestuur

	2017	2018	2019	2020
Lasten per doelenboom				
Burgerzaken	2.061.848	1.979.601	1.947.360	1.973.274
Dienstverlening	415.779	396.325	389.544	394.994
Bedrijfsvoering	9.580.243	9.576.807	9.540.325	9.655.538
Totaal programma lasten	12.057.870	11.952.733	11.877.229	12.023.806
Baten per doelenboom				
Burgerzaken	-423.570	-423.570	-423.570	-423.570
Dienstverlening	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Bedrijfsvoering	-36.730.119	-37.185.023	-37.529.290	-37.928.058
Totaal programma baten	-37.154.689	-37.609.593	-37.953.860	-38.352.628
Totaal saldo van baten en lasten	-25.096.819	-25.656.860	-26.076.631	-26.328.822
Mutaties reserves	-315.672	194.534	421.339	506.275
Geraamd resultaat	-25.412.491	-25.462.326	-25.655.292	-25.822.547

Opgenomen investeringen bestaand beleid 2017
Vervanging meubilair

Investering 2017
10.000

Lasten begroting 2017
675

Opgenomen investeringen nieuw beleid 2017
Werkbudget Twenterand digitaal

Investering 2017
200.000

Lasten begroting 2017
28.500

Beleidsindicatoren

Programmabegroting 2017

Verplichte beleidsindicatoren					
Programma	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Twenterand	Landelijk
4	Bestuur/ondersteuning	Formatie	FTE per 1.000 inwoners	5,52	8,1
4	Bestuur/ondersteuning	Bezetting	FTE per 1.000 inwoners	5,52	-
4	Bestuur/ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	n.n.b.	n.n.b.
4	Bestuur/ondersteuning	Externe inhuur	% van totale loonsom	13,23%	15%
4	Bestuur/ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	5,94%	6,91%
1	Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	258,9	139,7
1	Veiligheid	Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	0,2	1,3
1	Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,6	2,4
1	Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2,9	5,4
1	Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	1,8	3,9
1	Veiligheid	Vernielingen/beschadigen (openb.ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2,9	6,1
1	Verkeer en vervoer	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	4,0%	7,0%
1	Verkeer en vervoer	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	6,0%	10,0%
2	Economie	Funciemenging	%	43,7%	51,3%
2	Economie	Bruto Gemeentelijk Product	Verhouding tussen verwacht en gemeten product	120	100
2	Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	100,7	122,4
3	Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	3	5
3	Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	26	60
3	Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,3%	2,0%
2	Sport, cultuur, recreatie	Niet sporters	%	52,3%	49,9%
3	Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	491,7	721,7
3	Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2,17%	2,57%
3	Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezinnen	%	3,30%	5,66%
3	Sociaal domein	Melding kindermishandeling	%	0,66%	0,91%
3	Sociaal domein	Netto participatiegraad	% mensen tussen 15 en 67 jaar dat een baan heeft	67,7%	65,4%
3	Sociaal domein	Achterstandsleerlingen	% 4 t/m 12 jarigen	16,53%	11,61%
3	Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 24 jarigen	1,78%	1,21%
3	Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	248,1	405,1
3	Sociaal domein	Personen met een lopend re-integratietraject	Aantal per 10.000 inwoners	97,9	149,7
3	Sociaal domein	Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdhulp	%	8,3%	10,0%
3	Sociaal domein	Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdbescherming	%	1,5%	1,2%
3	Sociaal domein	Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdreclassering	%	0,4%	0,5%
3	Sociaal domein	Clënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	735	567
1	Volksgezondheid en milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg / inwoner	93	205
1	Volksgezondheid en milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	1,0%	9,7%
?	Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	dzd euro	196	209
?	Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen		10,50%	6,60%
?	Vhrosv	Demografische druk		58,0%	53,0%
?	Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden		627	643
?	Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden		627	716

Voor een toelichting op bovenstaande indicatoren verwijzen wij u naar de site www.waarstaatjegemeente.nl.

Niet alle gegevens waren beschikbaar op het moment van opstellen van de Programmabegroting 2017. Waar mogelijk is via andere bronnen getracht een goede vergelijking te maken met de gegevens van de gemeente Twenterand.

Bovenstaande set is een door het BBV verplichte lijst. Waar mogelijk wordt deze de komende jaren nog doorontwikkeld.

Paragrafen

Programmabegroting 2017

5.1 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Doel van deze paragraaf is weergeven hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. Daartoe worden in de komende subparagrafen weerstandsvermogen, risicobeheersing en kengetallen over de financiële weerbaarheid en wendbaarheid geschetst. Zo worden inzichtelijkheid en transparantie van de begroting verder vergroot, evenals de mogelijkheid om de financiële positie van de gemeente te beoordelen. Bij risicobeheersing wordt momenteel een verbeteringslag doorgevoerd en onderstaand wordt een eerste aanzet van de uitkomsten weergegeven.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Risicobeheersing is het geheel aan activiteiten en maatregelen voor het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's. Een risico is een onzekere gebeurtenis met – gewenste of ongewenste – gevolgen. Deze gevolgen kunnen beleidsmatig en/of financieel zijn. Bij het weerstandsvermogen ligt de focus op de financiële gevolgen van risico's. Het geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering ervan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de beschikbare weerstandscapaciteit (hoeveel niet bestemde middelen er zijn) en de benodigde weerstandscapaciteit (hoeveel middelen nodig zijn om alle risico's op te kunnen vangen).

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de componenten zoals die in de volgende tabel zijn samengevat. Voor het begrotingsjaar 2017 bedraagt de weerstandscapaciteit € 5.961.800.

Tabel Weerstandscapaciteit

Omschrijving	Stand 31/12 2015	Stand 31/12 2016 begroot	Stand 31/12 2017 begroot
Algemene reserve	€ 1.700.000	€ -	€ -
Algemene risicoreserve	€ 3.256.646	€ 2.679.100	€ 2.672.600
Reserve minimabeleid	€ 372.737	€ 184.700	€ 42.800
Reserve decentralisatie WMO/jeugd	€ 2.989.845	€ 2.016.000	€ 2.016.000
Reserve participatie *	€ 1.890.154	€ 1.440.000	€ 990.000
Reserve risico's grondbedrijf	€ 159.479	€ 171.000	€ 171.000
Totaal	€ 10.368.861	€ 6.490.800	€ 5.892.400

* na verwerking Berap

Opmerking: De decentralisaties jeugd en WMO zijn in de begroting 2016 en 2017 budgettair neutraal geraamd ten opzichte van de rijksbijdrage.

De benodigde weerstandscapaciteit is afhankelijk van de risico's die worden gelopen. Risico's worden bepaald in het kader van risicobeheersing of met een ander woord risicomanagement.

Doelen van risicomanagement zijn het bevorderen van risicobewustzijn, het expliciet maken en beheersen van risico's en het maken van bewuste afwegingen. Het gaat om een continu proces gericht op de volgende aspecten:

1. Het identificeren van risico's: waar lopen we welke risico's?
2. Het classificeren van risico's: hoe groot is de kans, de impact en het financiële effect?
3. Het treffen van beheersmaatregelen bij de grootste risico's

Mede op verzoek van uw raad is er inmiddels een start gemaakt met het aanscherpen van het risicomanagement en dat zal de komende jaren verder worden ontwikkeld omdat het niet alleen gaat om financieel-technische aspecten maar vooral om bewustwording. Risico's zijn er namelijk altijd en risicobewustzijn is onderdeel van de dagelijkse gang van zaken. De gebruikte methode is een algemeen gangbare werkwijze waarbij risico's - onzekere gebeurtenissen - worden benoemd en waarbij per risico de kans op optreden en de gevolgen (impact) ervan worden bepaald. Gevolgen in financiële zin – incidenteel of structureel (i/s in de onderstaande tabel) - en voor doelstelling en imago (in de vorm van een rapportcijfer, waarbij een hoger cijfer staat voor een groter gevolg). Op deze wijze wordt een actueel overzicht van alle risico's gemaakt, op basis waarvan zogenaamde beheersmaatregelen kunnen worden getroffen. Die beheersmaatregelen kunnen zich richten op verminderen van de kans op optreden en op het beperken van de gevolgen.

Dat er een start is gemaakt betekent dat zoveel mogelijk volgens de nieuwe opzet is gewerkt, waarbij, samen met betrokkenen in expertmeetings, inschattingen zijn gemaakt van kans op optreden en van gevolgen. Deze inschattingen hebben, vanwege de opstartfase, nog een sterk voorlopig karakter. In deze nu voorliggende eerste aanzet zijn ze vaak een eerste vingeroefening. En ze zullen vrijwel zeker gaan wijzigen naarmate de aanscherping van het risicomanagement vordert. Ook kan het zijn dat er nieuwe risico's bijkomen, die nu nog niet in beeld zijn. Daarom zal in de planning & control cyclus telkens de actuele situatie m.b.t. risico's worden geschetst.

Voor de benodigde weerstandscapaciteit zijn alle risico's meegenomen met een financiële impact vanaf € 100.000. Daarbij zijn de financiële effecten per risico bepaald op de kans van optreden vermenigvuldigd met de financiële impact. Hiermee zijn de financieel grootste risico's afgedekt tegen het percentage van de kans. Ervan uitgaand dat de kans nihil is dat alle risico's zich gelijktijdig voordoen wordt er van uit gegaan dat hiermee voldoende weerstandsvermogen wordt opgebouwd. De belangrijkste risico's zijn samengevat in tabel Risico's en worden daaronder toegelicht.

5.1 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Tabel Risico's

Risico's	impact in euro's	impact			kans	vereist weerstandsvermogen
		i/s	doel	imago		
Sociaal Domein						
1 Het onvoldoende realiseren van kanteling en transformatie	€ 2.000.000	s	7	7	40%	€ 1.600.000
2 Huishoudelijke ondersteuning	€ 250.000	s	6	4	50%	€ 250.000
3 Open einde regelingen	€ 500.000	i	6	2	50%	€ 250.000
4 (Bijzondere) bijstand / bestuursakkoord statushouders	€ 500.000	i	5	5	50%	€ 250.000
5 Twentse visie op vervoer	€ 500.000	s	6	6	25%	€ 250.000
6 Optreden majeure procesfout of incident	€ 500.000	i	7	7	20%	€ 100.000
7 Samenwerkingsaspecten	€ 500.000	i	5	8	25%	€ 125.000
8 Wijzigingen in wetgeving en verdeelmodellen	€ 250.000	s	4	5	20%	€ 100.000
9 SW bedrijven vergen extra steun	€ 1.000.000	i	4	4	20%	€ 200.000
10 GGD / Jeugdgezondheidszorg (JGZ)	nihil	s	6	3	10%	
11 Gezondheidsrisico's	nihil	i	6	5	5%	
Leefomgeving						
12 Onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 250.000	i	5	7	40%	€ 100.000
13 Uitvoeringsprogramma evenementen-, bouw- en milieuvergunningen	€ 1.000.000	i	3	7	2%	€ 20.000
14 RUD	€ 300.000	i	3	3	25%	€ 75.000
Dienstverlening en Twenterand Digitaal						
15 Niet voldoen aan BIG	€ 200.000	i	4	8	20%	€ 40.000
16 Niet (tijdig) voldoen aan meldplicht informatielekken	€ 820.000	i	4	8	20%	€ 164.000
Financien en Control						
17 Uitkering gemeentefonds	nihil	s	3	4	10%	nihil
18 Regelgeving en BBV	€ 50.000	i	2	2	10%	
19 Treasury	€ 100.000	s	3	2	5%	€ 5.000
Grondbedrijf						
20 Opduiken van onbekende afspraken met gevolgen	€ 500.000	i	3	8	5%	€ 25.000
21 Grond gerelateerde problemen	€ 50.000	i	5	5	25%	
22 Risico's samenhangend met economische ontwikkelingen	nihil	i				
23 Omvang bedrijfsterrein prognoses en woningbouwcontingent	€ 50.000	i	7	5	25%	
Totaal						€ 3.554.000

Toelichting risico's

Sociaal domein:

1. Het onvoldoende realiseren van kanteling en transformatie.

De decentralisaties in 2015 waarbij tegelijk fors op de budgetten werd gekort betekenen voor het sociaal domein een grote uitdaging. Van de gemeente wordt verwacht dat er zorg en ondersteuning wordt georganiseerd en daarvoor zijn aanzienlijk minder middelen beschikbaar als in de jaren daarvoor. In de aanpak waarvoor de gemeente Twenterand heeft gekozen staan transitie en nu vooral transformatie centraal. Het vraagt een andere manier van benaderen van en kijken naar burgers. En een daarop waar nodig inspelen met een aanbod. Dit vraagt veel van de gemeentelijke organisatie en van de medewerkers.

Het risico bestaat dat de transitie en transformatie onvoldoende worden gerealiseerd. Dit heeft interne en externe elementen. Interne, indien bijv. de personele capaciteit onvoldoende toegerust beschikking over de vereiste

kennis en ervaring of robuust kleine of veel tijdelijke invulling is, maar denk ook aan andere bedrijfsvoeringskwesaties, bijv. rond ICT. Externe als inwoners of organisaties onvoldoende verantwoordelijkheid nemen in doen en in kostenbesparing. Dit alles kan de voor kanteling en transformatie vereiste cultuuromslag doorkruisen. Dit kan tot forse bedreiging van de doelen van de transitie en de transformatie leiden, in de productie en ook in de besturing. Op termijn wordt een tekort van ca. € 1.500.000 verwacht. Na verwerking van de meicirculaire is de prognose voor 2020 € 1.200.000 negatief (excl. 2 ton bezuiniging in de externe uitvoering sociaal domein). De opgave is erg fors. Voor 2017 kunnen de tekorten opgevangen worden binnen de reserve. Reserves bieden maar tijdelijk soelaas.

De kostenontwikkeling rond Wmo en Jeugdhulp baren zoals gezegd ons grote zorgen en vragen adequate beheersmaatregelen. Al voordat de financiële cijfers bekend werden is ingezet op vernieuwing en kostenbesparingen. Om harde ingrepen zo veel mogelijk te voorkomen zijn we nu nog intensiever bezig om naar bijsturingmogelijkheden te kijken en wordt ook in de uitvoering positief kritisch gekeken. Bij het zoeken naar oplossingen kan ons inziens breed alles worden overwogen, mits de hulp en ondersteuning voor onze inwoners voldoende is gewaarborgd en e.e.a. past in ons Bestuursakkoord. Uiteraard is het ook aan uw raad om richting te geven aan deze opgave. Om een indruk te geven willen we de volgende clusters van oplossingen noemen rond de bijsturing van het tekort. Vanuit onze visie op transformatie wordt dit ingestoken.

Alternatieven voor ingekocht aanbod. Onze gezinswerkers zijn al een voorbeeld, maar we onderzoeken nu ook de Praktijkondersteuner jeugd GGZ en voorzieningen voor ouderen met eenzaamheidsproblematiek. Transformatie-acties en besparingen (zie de acties in ons transformatieplan en andere vormen van innovatie). Door in te zetten op Transformatie binnen onze visie: het gebruik maken van eigen kracht, het eigen sociale netwerk en de nadruk op preventie c.q. algemene voorzieningen, wil onze gemeente ook op (middel)lange termijn een verschuiving naar voren bewerkstelligen. Preventie – instroom c.q. volumebeperking (zie ook de acties uit de kadernota jeugdbeleid en de werking hierin van algemene voorzieningen als voorliggend op geïndiceerd aanbod). Overige besparingen in budgetten en uitvoering. Het langslippen, herijken van de budgetten in en buiten de nieuwe middelen sociaal domein.

2. Huishoudelijke ondersteuning.

In mei 2016 heeft de Centrale Raad van Beroep drie richtinggevende uitspraken gedaan onder de Wmo 2015 bij twee gemeenten. De uitspraken zien toe op het beleid inzake huishoudelijke ondersteuning (HO). Op basis van de uitspraken hebben we daarom in regionaal verband tegen het licht gehouden wat de consequenties zijn voor het beleid zoals wij deze hebben vormgegeven. In de werkafspraken met aanbieders is hierop eind 2015 reeds geanticipeerd, maar deze werkafspraken gaan in het licht van de uitspraak niet ver genoeg, deze vereisen namelijk dat het beleid is gebaseerd op een objectief en onafhankelijk normenkader. Op dit moment wordt in regionaal verband gewerkt aan een normenkader die past bij het resultaatgerichte indiceren. Waarbij vervolgens wordt onderzocht of dit binnen de huidige afspraken met aanbieders past. De financiële gevolgen zijn op dit moment nog niet te overzien en zal afhankelijk zijn van keuzes die gemaakt moeten worden met betrekking tot de financiële ruimte in het contract dan wel een mogelijk nieuwe aanbesteding. De ramingen HO zijn dus nog niet aangepast. Bij doorrekening van het beleid zal ook de (voortgang van de) huishoudelijke hulp toelage worden meegenomen.

5.1 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3. 'Open einde' regelingen.

Binnen het sociaal domein zijn er verschillende gebieden waar sprake is van zogenaamde 'open einde' regelingen. Dit betekent dat als er een beroep op wordt gedaan en er geen gronden zijn om de aanspraak af te wijzen en dat er dan geleverd moet worden waarbij de kosten voor rekening van de gemeente komen, ook indien daarvoor het budget wordt overschreden. Voorbeelden van waar dit van toepassing is zijn Wmo voorzieningen (bijv. woningaanpassingen, begeleiding), jeugdhulp, bijstand, statushouders, minimabeleid en leerlingenvervoer. Hier bestaat het risico dat het budget wordt overschreden. Het gaat dan om volume effecten, indexering en andere prijseffecten.

4. (Bijzondere) bijstand / bestuursakkoord statushouders

De bijstand (BUIG) is net als de andere regelingen in het sociale domein een 'open einde' regeling. De regeling kenmerkt zich door fluctuaties in de bestandsontwikkeling door vooral economische en arbeidsmarktontwikkelingen. Het aantal uitkeringsgerechtigden neemt toe. Dit wordt o.a. veroorzaakt door de toenemende instroom op de IOAW, ook is de doorstroming vanuit de WW naar de bijstand nog steeds fors. In deze begroting is uitgegaan van een incidentele extra last van € 450.000 (gedekt uit de reserve Participatie). De risico's van "open einde" regelingen zijn hierboven genoemd.

De verwachting is dat deze lasten in de komende jaren worden gecompenseerd door verhoging van het macrobudget. Daarnaast is sprake van toenemende instroom door het aantal statushouders dat verder zal stijgen. In het bestuursakkoord "Verhoogde Asielinstroom" is afgesproken dat de extra uitkeringslasten (gedeeltelijk) zullen worden gecompenseerd. Er komt een zogeheten inter-temporele tegemoetkoming voor 2016 en 2017. Het bedrag zal in de vorm van een lening worden verstrekt. Onduidelijk is hoe hoog het bedrag is wat als lening kan worden aangevraagd en onder welke voorwaarden.

Naast uitkeringslasten zullen er extra kosten zijn als gevolg van de verhoogde taakstelling. Het gaat dan om kosten zoals VVE, taalklassen, leerlingenvervoer, onderwijshuisvesting voortgezet onderwijs, gezondheid en jeugdhulp. Onderwerp van gesprek is in hoeverre deze (extra) kosten door het Rijk zullen worden gecompenseerd. In de septembercirculaire zal hier naar verwachting meer duidelijkheid over worden gegeven.

5. Twentse visie op vervoer.

In samenwerking met de andere Twentse gemeenten wordt er gewerkt aan een integrale oplossing voor de huidige situatie van verschillende naast elkaar bestaande vervoersstromen. Dit gaat leiden tot een aanbesteding eind 2016 gericht op effectuering vanaf juli 2017. De financiële consequenties zijn nog niet bekend en geraamd, hetgeen een groot risico betekent.

6. Optreden van een majeure procesfout of incident.

Dit risico betreft het optreden van een procesfout of incident die leidt tot een grote verstoring van het proces of in de dienstverlening. Uiteraard kunnen procesfouten en incidenten altijd plaatsvinden, maar dit risico zich doet gelden is er sprake van een grote verstoring.

Dit kan samenhangen met een gebrek aan casusregie waardoor de juiste zorg niet of niet tijdig is verleend. Of dat het administratieve proces met de programmatuur en het juiste gebruik hiervan onvoldoende op orde is. Of het kan zijn dat ten gevolge van rolonduidelijkheid of een gebrek aan kennis er andere zorg dan bedoeld of te dure of te langdurige zorg wordt verleend. Ten gevolge van het optreden van incidenten kan de koersvastheid onder druk komen te staan.

Het bestaan van onvoldoende plaatsingsmogelijkheden voor participatie, hulp en ondersteuning dan wel onvoldoende doorstroming (bijv. vanuit crisisopvang) kan leiden tot extra kosten.

Er kan een toename optreden van het aantal bezwaarschriften met gevolgen voor imago en kosten.

7. Samenwerkingsaspecten.

In het sociaal domein wordt met veel partijen samengewerkt. Daar spelen ook risico's. Dat kan gaan over een verschil van inzicht over de kwaliteit van dienstverlening, hetgeen kan tot aansprakelijkheidskwesties kan leiden.

Ook het zich voordoen van calamiteiten rond met name gezinnen kan leiden tot maatschappelijke, bestuurlijke, organisatorische en financiële effecten. Verder kan het gebeuren dat problemen ontstaan bij partijen waardoor afspraken niet worden nagekomen en er bijvoorbeeld niet "wordt geleverd". Ook kan het leiden tot faillissement waardoor frictiekosten kunnen ontstaan en er aanvullende maatregelen moeten worden getroffen om dienstverlening gecontinueerd te krijgen.

Het werken conform de privacywetgeving kan gevolgen hebben voor de boogde integrale werkwijze en kan integraal maatwerk beperken.

De samenwerking op het gebied van inkoop kan moeizaam verlopen waardoor beoogde inkoopvoordelen niet gehaald worden. Ook is er een risico dat uitkomsten van aanbestedingen kunnen tegenvallen.

8. Wijzigingen in wetgeving en verdeelmodellen.

Dit risico betreft de noodzaak tot aanpassingen van beleid en werkwijzen door wijzigingen in de wetgeving en/of in de verdeelmodellen of het macrobudget. Bijvoorbeeld de voortdurende problematiek bij de SVB rond de PGB declaraties kan leiden tot aanpassingen. Ook de onduidelijkheid tussen wetten zoals de Wet langdurige zorg en de Wmo en extramuralisering willen wij noemen.

9. SW bedrijven vergen extra steun

SOWECO is een verbonden partij waarbij de gemeente jaarlijks een bijdrage betaalt als deelnemer in de gemeenschappelijke regeling. Hoger uitvallende kosten van de SOWECO betekenen voor de gemeente ook hoger uitvallende kosten.

Daarnaast bestaat er een relatie met LARCOM. Hoewel het hier een inkooprelatie betreft kunnen ook hier kosten-tegenvallers optreden.

10. GGD/Jeugdgezondheidszorg (JGZ)

Bij de GGD Twente spelen diverse ontwikkelingen met risico's:

- De GGD krijgt als onderdeel van Regio Twente periodiek taakstellende bezuinigingen. Het halen hiervan wordt bemoeilijkt omdat de mogelijkheden beperkt zijn (aldus de Visitatiecommissie GGD), er richtlijnen (bv. van de inspectie) gelden en de GGD vooral personele kosten kent waarvan de afbouw conform de procedures zorgvuldig dient te gebeuren. Projecten en egalisatiereserve compenseren vaak de tekorten op de algemene bijdrage, hetgeen niet structureel aan de orde mag zijn.
- De GGD is - na de integratie van de JGZ (Jeugdgezondheidszorg) enige jaren geleden - in beweging en daar bij komen in de bestuurscommissie Publieke Gezondheid werkende weg diverse dossiers langs. Zoals een (strategisch) huisvestingsplan JGZ met taakstelling, de effecten van de stelselwijziging jeugd (een nieuw koersdocument, rol jeugdarts), de wijzigingen in maatwerkafspraken, die kostenverhogend kunnen werken en soms investeringen vragen. En er loopt een veranderopgave om de GGD/JGZ te laten blijven aansluiten bij ontwikkelingen in beleid en maatschappij.
- Toenemende eisen van de inspectie en vanuit het nieuwe basistakenpakket laten een trend zien van meer lokaal maatwerk gewenst is, met daarmee samenhangende kosten.
- Vanaf 2018 wordt het rijksvaccinatieprogramma (RVP) naar gemeenten overgeheveld en stopt de financiering van de centra voor seksueel geweld vanuit het Rijk. Samen met andere Twentse gemeenten en partners waaronder de GGD, wordt hierop geanticipeerd.

5.1 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

11. Gezondheidsrisico's

Elk jaar spelen er gezondheidsrisico's die soms een mondiale omvang aannemen. Anno 2016 speelt het teken-encefalitis virus (TBE-virus) en het Zikavirus. In het recente verleden speelden het Ebola-virus, de Nieuwe Influenza A (H1N1 voorheen Mexicaanse griep), de Q -koorts en het zogenaamde Schmollenbergvirus (onder schapen). De Bestuurscommissie Publieke Gezondheid (Regio Twente), waar ook Twenterand deel van uit maakt, volgt proactief de ontwikkelingen om tijdig te kunnen bijsturen.

Leefomgeving

12. Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Hier spelen risico's aangaande twee gebouwen. Enerzijds het zwembad "De Stamper". De voortdurende discussie over nieuwbouw/renovatie van het zwembad heeft als gevolg dat de onderhoudsstaat steeds verder is verslechterd, onder meer doordat er terughoudend is omgegaan met kostbare vervangingsinvesteringen. Inmiddels is de staat zodanig dat rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid van een storing of defect waardoor het zwembad gesloten moet worden, voor kortere of voor langere tijd. Zo kan bijvoorbeeld het zandfilter vervangen moeten worden, een leidingbreuk ontstaan of dient er een asbestsanering plaats te vinden. Daarnaast is het pand "Mozaïek", Krijgerstraat 4 te Vriezenveen. In dit pand is asbest aanwezig, het is een plek waar hangjongeren elkaar treffen (JOP) en dat leeg komt. Daarmee wordt het mogelijk doelwit van brandstichting, wat in combinatie met de aanwezigheid van asbest tot materiële schade en maatschappelijke onrust kan leiden. Het feit dat nu bekend is dat er asbest aanwezig is in sommige panden, betekent niet direct dat alles wordt gesaneerd. Asbest dakbeschoot is bijvoorbeeld niet verplicht om te verwijderen voor 2024. Tevens zijn hier grote bedragen mee gemoeid omdat er dan ook een nieuw dakbeschoot (lees: nieuw dak) op het pand moet komen. Echter bij brand kan het wel zo zijn dat er asbest vrijkomt en de omgeving van het gebouw besmet wordt. Voor de opruimwerkzaamheden van het asbest bij een calamiteit zijn we nu niet verzekerd. Hierover is echter nu contact met Financiën en Control om ons hiervoor wel te gaan verzekeren. Verder hebben we alleen het visueel waarneembaar asbest kunnen laten onderzoeken. Wellicht is er nog asbest aanwezig op verborgen plekken.

13. Uitvoeringsprogramma evenementen-, bouw- en milieuvergunningen.

Het niet (kunnen) voldoen aan controles en frequenties in het uitvoeringsprogramma van evenementen-, bouw- en milieuvergunningen, als gevolg waarvan er ongewenste situaties kunnen ontstaan of optreden. Bijv. verkeerde opslag van gevaarlijke stoffen (milieu), of ten onrechte afgeven van een evenementenvergunning (denk aan Haaksbergen). Dit risico kan forse gevolgen hebben zowel qua imago/doelrealisatie als financieel."

14. RUD.

Naar aanleiding van incidenten of wijzigingen (bijv. uitbreiding of nieuwbouw) kan het gebeuren dat bij controles zaken aan het licht komen die niet in orde zijn. Bijv. een verontreiniging of vervuiling of een dreiging dat dit gebeurt. In die gevallen worden er maatregelen (opdracht tot sanering) genomen, al dan niet ondersteund door een dwangsom en met een termijn, een en ander ten laste van de organisatie die het betreft. Daarbij zijn situaties denkbaar waarbij de gemeente zelf bepaalde (delen van de) saneringen moet uitvoeren en de kosten ervan ook voor een deel draagt. Gedragslijn is hierbij dat aansprakelijkheid altijd direct bij de eigenaar wordt gelegd.

Dienstverlening en Twenterand Digitaal

15. Niet voldoen aan de BIG.

BIG staat voor baseline informatiebeveiliging gemeenten. Gemeenten zijn net als andere organisaties uitermate kwetsbaar als het gaat om hun (digitale) dienstverlening. Dat is reden om de informatiehuishouding goed op orde te hebben. Eén van de meest basale hulpmiddelen is de lokale implementatie van een baseline. Gemeenten hebben met deze baseline een instrument in handen waarmee zij in staat zijn om te meten of de organisatie 'in control' is op het gebied van informatiebeveiliging. Indien er niet wordt voldaan aan de BIG kan er risico worden gelopen op informatiebeveiliging.

16. Niet (tijdig) voldoen aan meldplicht informatielekken.

Alle bedrijven en overheden, dus ook de gemeente Twenterand, die persoonsgegevens verwerken zijn op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) vanaf 1 januari 2016 verplicht om een ernstig datalek direct te melden aan de Autoriteit Persoonsgegevens, voorheen CBP.

Er is sprake van een datalek als persoonsgegevens verloren raken of onrechtmatige verwerking redelijkerwijs niet kan worden uitgesloten. Onder onrechtmatige verwerking valt onder andere het aanpassen en/of veranderen van persoonsgegevens en niet geautoriseerde toegang tot deze persoonsgegevens. Bij het bepalen van een 'ernstig' datalek spelen de aard en omvang van het datalek en het nemen van doeltreffende maatregelen een belangrijke rol.

Financiën en Control

17. Verlaging van de uitkering uit het gemeentefonds.

Dit risico wordt voor de begroting 2017 nihil geraamd op basis van wat nu bekend is en wat wordt ingeschat voor het komende jaar. Daarbij wordt ook meegewogen dat de economie steeds meer lijkt aan te trekken. Uiteraard zullen de circulaire op dit gebied goed gevolg worden om tijdig te kunnen anticiperen op eventuele veranderingen.

18. Regelgeving en BBV

Met ingang van 2016 zijn overheidslichamen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Dat geldt ook Twenterand. De invoering ervan is begeleid door PWC en het heeft voor Twenterand op dit moment alleen uitwerking voor het onderdeel grondbedrijf. Het is nieuw en mede daarom bestaat er het risico dat er een afwijking geconstateerd wordt, bijv. dat er een toepassing van de regels wordt geconstateerde die naar de opvatting van de belastingdienst niet in overeenstemming is met de regelgeving.

19. Treasury

Dit risico betreft de kans dat de rente stijgt. Op langere termijn mag worden verwacht dat de rente inderdaad gaat stijgen naar een hoger niveau. Voor de korte termijn – tot en met 2017 - wordt het risico op een substantiële stijging als zeer laag ingeschat.

Grondbedrijf

20. Opduiken van onbekende afspraken met gevolgen.

Er is veel tijd gestoken in het compleet krijgen van dossiers zodat er een actueel overzicht bestaan van alle gemaakte afspraken en mogelijke verplichtingen (op basis van boetebedingen, etc.). De kans bestaat dat er nog iets opduikt wat gevolgen kan hebben. De financiële implicaties kunnen fors zijn.

21. Grond gerelateerde problemen.

Het kan gebeuren dat bij (voorgenomen) transacties de situatie ontstaat dat bijv. er vereiste bodemrapporten ontbreken welke dan worden opgemaakt met mogelijke gevolgen voor door de gemeente te realiseren saneringen. Ook kan het gebeuren dat rapportages er wel zijn maar dat er nog opvolging aan dient te worden gegeven. Of dat vervuiling optreedt t.g.v. het braak liggen van percelen waardoor de gemeente actie dient te ondernemen.

22. Risico's samenhangend met economische ontwikkelingen.

Hierbij kan worden gedacht aan renterisico's, grondmarktrisico's, planningsrisico's, en conjuncturele risico's. Voor de komende periode t/m 2017 wordt ingeschat dat deze risico's in voldoende mate in de verschillende onderdelen van de grondexploitaties zijn verwerkt.

5.1 Paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing

23. Omvang bedrijfsterrein prognoses en woningbouwcontingent.

Dit is het risico op afwijkingen tussen wat er wordt of is gerealiseerd en wat de planmatig al dan niet is beoogd. Met name bij woningbouwcontingent speelt dat hier risico's kunnen gaan ontstaan indien de verschillende gemeentelijke actoren

Conclusie

Het vereiste weerstandsvermogen bedraagt (zie tabel risico's) € 3.554.000, maar hierbij wordt opgemerkt dat dit bedrag vanwege de start met een nieuwe methode in het kader van risicomangement als voorlopig dient te worden beschouwd. Vooral nog lijkt de beschikbare weerstandscapaciteit met € 5.961.800 voldoende.

Kengetallen: financiële weerbaarheid en wendbaarheid

Teneinde de inzichtelijkheid en de transparantie van de begroting verder te vergroten geldt m.i.v. de programmabegroting 2016 de verplichting om een aantal kengetallen op te nemen. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans. Ze kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Concreet zijn de volgende kengetallen voorgeschreven:

Netto schuldquote

Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Solvabiliteitsratio

Grondexploitatie

Structurele exploitatieruimte

Belastingcapaciteit

Deze kengetallen worden hieronder gespecificeerd en toegelicht. Ze maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zo doende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid.

De kengetallen worden gezamenlijk opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, omdat die paragraaf weergeeft hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen

Tabel Kengetallen

Kengetallen	Jaarrekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Netto schuldquote	51,68%	44,79%	40,45%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	37,76%	29,21%	27,16%
Solvabiliteitsratio	33,31%	32,87%	25,12%
Structurele exploitatieruimte	-0,68%	0,55%	-1,46%
Grondexploitatie	11,70%	13,37%	8,97%
Belastingcapaciteit	89,63%	95,26%	93,65%

Netto schuldquote en netto schuldquote, gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote bestaat uit de schuldenlast van de gemeente gedeeld door de eigen middelen. Deze geeft een indicatie van de druk van rentelasten en aflossingen op de exploitatie.

Een hoge schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn, dat hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio

Solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Grondexploitatie

Grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten. De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van gemeenten. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een toekomstig project hebben zij een schuld. Voor de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost. Als grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht loopt een gemeente weinig risico. Staat de grond tegen te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus tot een lager solvabiliteitsratio.

Structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte geeft het verschil tussen baten en lasten als percentage van de totale baten. En schetst welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke stijging van baten of structurele daling van lasten daarvoor nodig is.

Belastingcapaciteit

Bij de belastingcapaciteit wordt de hoogte van de van de woonlasten van een gezin² als percentage van de landelijk gemiddelde woonlasten van een gezin.

Voor de beoordeling van de financiële positie is het van belang dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. In de kengetallen exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of de ge-

meente over voldoende structurele baten beschikt, en welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten. De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans.

5.2 Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen vormen het gemeentelijk kapitaal waar zorgvuldig mee moet worden omgegaan. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard voor de (jaarlijkse) lasten. Het is van belang, dat voor de openbare voorzieningen en gebouwen goede onderhoudsplanningen aanwezig zijn. Voor wat betreft deze paragraaf is een verbeterslag gemaakt. Dit zal de komende jaren vervolgd worden.

Beleid

De gemeentelijke kapitaalgoederen bestaan uit veel uiteenlopende onderdelen, zoals groenvoorzieningen, speelvoorzieningen, gebouwen voor uiteenlopende functies, bestrating wegen, rioleringen, sportterreinen, afvalcontainers en dergelijke. Voor al deze onderdelen wordt op basis van beheerssystemen, die zijn vastgesteld door de raad, de onderhoudsbehoefte bepaald. Daarnaast worden door de betrokken medewerkers op basis van visuele waarnemingen de nodige correcties hierop aangebracht.

Wegen

De gemeente Twenterand heeft de volgende lengte wegen en oppervlakte verharding in onderhoud en beheer:

Wegen/verharding	Areaal
Lengte weg binnen bebouwde kom	250 km
Lengte weg buiten bebouwde kom	188 km
Oppervlakte elementenverharding	119 ha.
Oppervlakte asfaltverharding	116 ha.

Door de CROW (landelijk kennisplatform voor de openbare ruimte) is een standaard ontwikkeld om de kwaliteit van de openbare ruimte te bepalen. Middels deze systematiek worden de wegen geïnspecteerd en wordt de onderhoudsbehoefte bepaald.

De soort en hoeveelheid onderhoudsmaatregelen, die nodig zijn, zijn afhankelijk van de vastgestelde (technische) staat en de feitelijk optredende slijtage van een bepaalde weg door het gebruik of andere omstandigheden zoals weersinvloeden. Dit onderhoud wordt planmatig uitgevoerd, waarbij het doel is om binnen de beschikbare financiële middelen door tijdig en juist ingrijpen de technische levensduur en het goed functioneren van een bepaalde weg zoveel mogelijk te verlengen. Daarom wordt gedurende de levensduur regelmatig de toestand van de wegen geïnspecteerd, zodat de noodzakelijke onderhoudsmaatregelen kunnen worden bepaald.

Onder wegen worden zowel de asfaltwegen als de wegen met een elementenverharding verstaan.

De begroting voor het onderhoud van wegen wordt gemaakt aan de hand van ingevoerde inspectiewaarden in het beheersysteem Obsurv. In dit systeem worden per weggedeelte ca. elke twee jaar inspectiewaarden ingevoerd. Deze waarden komen voort uit een inspectieronde, waarbij de staat van het wegdek op diverse punten beoordeeld wordt.

Aan de hand van de ingevoerde inspectiewaarden en diverse instellingen worden de benodigde maatregelen bepaald en de begroting gegenereerd.

Afgevlakte planning:

De begroting voor het onderhoud wordt per jaar berekend. Hierdoor kan het zijn dat er in 1 jaar een laag bedrag benodigd is, terwijl het volgend jaar een hoog bedrag benodigd is. Omdat dat minder praktisch en werkbaar is, wordt een afgevlakte planning gemaakt. Hierin wordt (waar mogelijk) geschoven met onderhoudsjaren zodat per jaar een min of meer gelijk bedrag benodigd is.

Aan de hand van de meest recente inspectiewaarden in het beheersysteem worden de begrotingscijfers bepaald.

In deze cijfers zijn voor de komende 3 jaar opgenomen: Nieuweweg, Veeneindeweg, Kalkwijk, voor het aanleggen van betonwegen met daarin aangegeven een print van klinkerbestrating. Als proef heeft de Veeneindeweg (gedeelte Bouwmeesterstraat-Prinsenvweg) gefungeerd. Deze heeft zich over een periode van 10 jaar ervaring goed gedragen. Eveneens zijn in deze bedragen de aanleg van bermbeton opgenomen langs de Paterswal van Oude Hoevenweg tot Oosterveenweg en aan beide zijden van de Aadorpweg van kongrens tot gemeentegrens. Dit laatste is verwerkt in de geplande bedragen van 2017, het jaar waarin naar verwachting de aanleg van F35 wordt gestart.

Aan onderhoud asfaltwegen wordt in eerste instantie voorrang gegeven om zoveel mogelijk kapitaalvernietiging te voorkomen. Wanneer namelijk asfaltwegen niet tijdig worden onderhouden zet het schadebeeld zich door in de fundering, waardoor de kosten van herstel fors toenemen.

Financieel overzicht

Omschrijving	2015 R	2016 B	2017 B	2018 B	2019 B	2020 B
<i>Onderhoud</i>	1.012.444	1.183.455	1.180.765	1.180.765	1.180.765	1.010.765
<i>Reserve groot onderhoud</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Kapitaallasten</i>	689.886	505.215	115.758	113.232	110.706	98.288
Totaal	1.702.330	1.688.670	1.296.523	1.293.997	1.291.471	1.109.053

Openbare verlichting

Het areaal van de openbare verlichting is geïnventariseerd en op basis van deze inventarisatie vindt een jaarlijkse vervanging plaats van armaturen en masten.

De onderstaande voorzieningen worden door de gemeente beheerd en onderhouden:

Openbare Verlichting	Areaal [stuks]
Lichtmasten/armaturen binnen bebouwde kom	6350
Lichtmasten/armaturen buiten bebouwde kom	700

De inventarisatie wordt periodiek bijgewerkt en actueel gehouden. In de investeringslijst is jaarlijks een bedrag opgenomen van € 144.466,-

De onderbouwing van dit bedrag is als volgt:

Bij een theoretische technische levensduur van 20 jaar voor een armatuur en 40 jaar voor een mast komt men op een gemiddeld jaarlijks bedrag van € 192.500,= voor vervanging.

In het beleidsplan Openbare Verlichting, dat op 2 juli 2013 door de gemeenteraad is vastgesteld, is aangegeven dat het de verwachting is dat het bedrag van € 144.466,= per jaar voldoende is, aangezien in de praktijk blijkt dat de levensduur vaak enige jaren langer is.

Wanneer gerekend wordt met een werkelijke vervangingstermijn van 28 jaar voor een armatuur en 50 jaar voor een mast betekent dit, dat er een bedrag voor vervanging benodigd is van € 144.500,= per jaar.

5.2 Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Financieel overzicht

Omschrijving	2015 R	2016 B	2017 B	2018 B	2019 B	2020 B
Onderhoud	23.473	30.400	30.400	30.400	30.400	30.400
Reserve groot onderhoud	-	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	78.423	88.133	49.868	60.154	70.207	80.026
Totaal	101.896	118.533	80.268	90.554	100.607	110.426

Gebouwen en civieltechnische kunstwerken

Er vindt tweejaarlijks een herinspectie plaats van alle gemeentelijke gebouwen en van alle civieltechnische kunstwerken gelegen binnen de gemeente Twenterand (gebruik gemaakt wordt van van de systemen voor rationeel gebouwenbeheer en rationeel kunstwerkenbeheer van Antea).

Het grootschalig onderhoud voor instandhouding van bestaande gebouwen en civieltechnische kunstwerken is voor de komende 10 jaren geregeld.

In het Meerjarenonderhoudsplan (MJOP) wordt voor 10 jaar de toekomstige onderhoudsbehoefte aangegeven. Wanneer een gebouw of gebouwonderdeel of een civieltechnisch kunstwerk onderhoud vergt, worden de gewenste activiteit en de onderhoudscyclus vermeld, inclusief de daarbij behorende kosten.

In de meerjarenbegroting is voor de storting in het onderhoudsfonds betreffende de gemeentelijke gebouwen ieder jaar een verhoging van € 45.000,- en voor de kunstwerken ieder jaar een verhoging van € 6.000,- opgenomen.

Uit de inspecties blijkt dat indien men bovengenoemde jaarlijkse verhoging handhaaft, er voor de komende 10 jaar voldoende dekking aanwezig is om het noodzakelijke onderhoud uit te kunnen voeren.

De gemeente heeft de volgende accommodaties/gebouwen in beheer:

Accommodaties/gebouwen	Areaal [stuks]
Afvalbrengpunt	1
Begraafplaatsen	6
Buitensportaccommodaties	6
Binnensportaccommodaties	5
Gemeentelijke huisvesting	2
Hertenkampen	3
Monumentale gebouwen	8
Rioolgemalen	2
Zwembaden	2
Diverse	11

In het gemeentelijke kunstwerkenbeheer zijn de volgende objecten opgenomen:

Civieltechnische kunstwerken	Areaal [stuks]
Bruggen/viaducten	44
Tunnels	3
Duikers	6

Financieel overzicht gebouwen

Omschrijving	2015 R	2016 B	2017 B	2018 B	2019 B	2020 B
Onderhoud	88.903	88.630	88.630	88.630	88.630	88.630
Reserve groot onderhoud	234.037	977.366	400.167	1.061.507	317.718	449.458
Kapitaallasten	1.287.928	1.284.361	1.288.320	1.180.763	1.155.881	1.136.401
Totaal	1.610.868	2.350.357	1.777.117	2.330.900	1.562.229	1.674.489

Financieel overzicht bruggen en kunstwerken

Omschrijving	2015 R	2016 B	2017 B	2018 B	2019 B	2020 B
Onderhoud	4.526	17.250	17.250	17.250	17.250	17.250
Reserve groot onderhoud	65.820	564.905	33.372	41.094	7.947	181.526
Kapitaallasten	65.691	27.625	25.808	25.442	25.076	24.710
Totaal	136.037	609.780	76.430	83.786	50.273	223.486

Groen

Door de CROW (kennisplatform voor de openbare ruimte) is een landelijke standaard ontwikkeld om de kwaliteit van de openbare ruimte te bepalen.

Op basis van die standaard heeft Grontmij het rapport geschreven Keuzemodellen kwaliteitsniveaus Wegen en Groen (oktober 2010). Voor openbaar groen is een aantal kwaliteitsniveaus doorgerekend.

Middels het pakket rationeel groenbeheer van Grontmij zijn deze onderhoudsniveaus vertaald in de werkpakketten (technisch en financieel).

De onderhoudsbudgetten staan onder druk vanwege enkele ontwikkelingen, die kosten verhogend werken (wijziging regelgeving, verbod op gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verhardingen, areaaluitbreiding en prijsindexatie). Er wordt gezocht naar maatregelen en aanpassing van werkzaamheden om binnen de bestaande budgetten de vastgelegde onderhoudsniveaus zoveel mogelijk te handhaven. Daarbij zal het voorkomen, dat die onderhoudsniveaus niet in de volle breedte worden gehaald.

Mutaties in het areaal worden op structurele wijze bijgehouden en verwerkt.

Dat areaal bestaat uit:

Openbaar groen/bomen	Areaal
Bomen binnen bebouwde kom	13.300 stuks
Bomen buiten bebouwde kom	13.300 stuks
Oppervlakte openbaar groen binnen bebouwde kom	130 ha.
Oppervlakte openbaar groen buiten bebouwde kom	28 ha.
Hagen binnen bebouwde kom	12,2 km
Hagen buiten bebouwde kom	2,0 km

In de bovenstaande hoeveelheden zijn ook meegenomen, de gedeelten groen van het onderdeel Sport, die door de gemeente worden onderhouden.

Financieel overzicht

Omschrijving	2015 R	2016 B	2017 B	2018 B	2019 B	2020 B
Onderhoud	1.736.566	1.737.718	1.664.878	1.664.926	1.664.972	1.664.972
Reserve groot onderhoud	-	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	15.083	14.109	13.706	13.303	12.900	12.497
Totaal	1.751.649	1.751.827	1.678.584	1.678.229	1.677.872	1.677.469

5.2 Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Grondwater

Het hoge grondwaterbeheer is opgenomen in het Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018. Voor zover bekend zijn binnen de gemeentegrenzen geen gebieden met grote problemen. Mochten zich toch problemen voordoen, dan zijn gelden beschikbaar binnen het product Riool om de oorzaak van de problemen te onderzoeken en zo nodig maatregelen te treffen..

Riolering

De volgende rioolvoorzieningen zijn aanwezig in de gemeente:

Riolering	Areaal
Gemengde riolering	137 km
Regenwaterriool	26,3 km
Pers-/drukleiding	159,4 km
Rioolgemalen	55 stuks
Minigemalen	702 stuks

In 2014 is een nieuw GRP vastgesteld en is bepaald welke maatregelen er aan het rioolstelsel getroffen dienen te worden voor met name de komende planperiode van 4 jaar.

In de eerste vier jaar is daar gedetailleerd naar gekeken en zijn ook de benodigde budgetten vastgelegd. Voor de periode daarna is dat ook gedaan, maar dan meer op hoofdlijnen

Op het gebied van de riolering gaat het om het onderhoud en beheer van bestaande riolering en gedeelten van de riolering, die vervangen moeten worden. In het GRP 2014-2018 is ingespeeld op de klimaatverandering. Er zijn maatregelen ingepland voor de locaties, waar via modelberekeningen is gebleken, dat daar bij toenemende hoeveelheden neerslag problemen kunnen gaan optreden.

Zowel m.b.t. het opstellen van het nieuwe GRP als de doelmatigheid van te treffen maatregelen heeft overleg plaatsgevonden met het waterschap Vechtstromen.

Het overleg met het Waterschap heeft o.a. tot doel dat er zowel voor het waterschap als voor de gemeente een win-win-situatie ontstaat, m.a.w. zo slim mogelijk en tegen zo laag mogelijke kosten de noodzakelijke maatregelen treffen.

Middels het kostendekkingsplan is de hoogte van de rioolheffing bepaald op basis van 100% kostendekking.

Planmatig wordt het rioolstelsel gereinigd en geïnspecteerd, waardoor de kwaliteit wordt bewaakt. Ter plekke van de overstorten en de gemalen worden permanent metingen verricht om de werking van het stelsel te kunnen monitoren.

Er wordt gewerkt met het programma rationeel rioolbeheer van Grontmij.

Financieel overzicht

Omschrijving	2015 R	2016 B	2017 B	2018 B	2019 B	2020 B
<i>Onderhoud</i>	139.145	200.200	200.404	204.412	206.460	208.550
<i>Reserve groot onderhoud</i>	3.697	3.812	1.637	-	1.473	1.453
<i>Voorziening onderhoud</i>	1.077.324	2.941.880	1.405.500	2.368.500	846.050	1.404.557
<i>Kapitaallasten</i>	813.163	925.085	927.491	914.181	900.872	865.983
Totaal	2.033.329	4.070.977	2.535.032	3.487.093	1.954.855	2.480.543

Speelruimte

In het Speelruimteplan dat in 2005 door de gemeenteraad is vastgesteld zijn de uitgangspunten voor het realiseren van speelruimte en speelplekken vastgelegd. Ook is daarin een uitvoeringsplan opgenomen om de gewenste situatie te creëren. In 2010 is dat uitvoeringsplan afgerond.

Op basis van een evaluatie zal beoordeeld worden, hoe dit onderwerp te actualiseren.

Speeltoestellen	Areaal [stuks]
Speelplekken	121
Speeltoestellen	549

Tractie en gereedschappen

Tractie en gereedschappen zijn tools die blijvend aandacht vragen in relatie tot bezetting en daarmee effectief gebruik. Door gewijzigde inzichten of anders uitvoeren van werkzaamheden is het zinvol het gebruik van deze middelen constant tegen het licht te houden.

De kapitaallasten van de tractie zijn in de begroting opgenomen voor een vast bedrag. Het verschil tussen werkelijk en begroot wordt gestort c.q. onttrokken uit de reserve tractie. Jaarlijks wordt beoordeeld of de vervangingen, die zijn opgenomen in het tractieplan, noodzakelijk zijn.

Huidig materieel.

- 8x VW transporter
- 5x VW crafter
- 2x VW caddy (lease opzichters)
- 2x Toyota yaris (lease opzichters)
- 1x Iveco eurocargo
- 2x Scania
- 1x MAN
- 1x VPM 3400 fecaliëzuiger
- 1x VW LT strooiwagen
- 1x MAN TGL hoogwerker
- 2x Tractor John deere
- 1x Volvo dieplepel
- 1x Ahlmann shovel
- 2x Kubota SWT37C
- 1x Kubota STV36

5.3 Paragraaf Financiering

In de paragraaf financiering bij de begroting en de jaarrekening neemt het college, naast de verplichte onderdelen op grond van het BBV, in ieder geval op:

- a. de kasgeldlimiet;
- b. de renterisiconorm;
- c. een overzicht van verstrekte geldleningen.

Algemene ontwikkelingen

De gemeente dient een paragraaf Financiering in zowel de begroting als in het jaarverslag op te nemen waarin aangegeven wordt op welke manier er uitvoering wordt gegeven aan de financieringsfunctie. Het uitgangspunt hierbij is het beheersen van risico's, met name het renterisico. Bij een hoog renterisico zijn de gevolgen van een stijgende rente groot voor de financiële resultaten in een bepaald jaar.

Om volledig te voldoen aan de wetgeving op het gebied van treasury heeft de gemeente Twenterand een treasurystatuut. In dit treasurystatuut zijn de uitgangspunten, de doelstellingen, de beleidsmatige en organisatorische kaders (inclusief het toezicht op de uitvoering van de treasury) voor de treasuryfunctie vastgelegd. De wet FIDO definieert treasury als volgt: "het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op: de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's".

Treasurybeleid

De beleidsdoelstelling van het treasurybeleid van de gemeente Twenterand kan als volgt worden omschreven: De gemeente voert, gelet op haar publiekrechtelijke taak om maatschappelijk kapitaal te beheren, een risicomijdend treasury-beleid. Binnen dit risicomijdende beleid stelt de gemeente zich ten doel zo laag mogelijke kosten over leningen en/of een zo hoog mogelijk rendement over het belegd vermogen te realiseren, voor zover nog mogelijk binnen de opgelegde regeling voor schatkistbankieren. Dit binnen de daarvoor geldende randvoorwaarden en ter beperking van risico's.

Renterisico's

Een hoofddoel van treasury is het beperken van de gevolgen van een stijgende rente. Aan de andere kant dient er optimaal geprofiteerd te worden van lage rentestanden.

Met behulp van liquiditeitenprognoses, het bijhouden van de ontwikkelingen op de geld en kapitaalmarkt en de grote diversiteit in leningsproducten wordt continue geprobeerd om een zo optimaal mogelijk resultaat te behalen tegen een verantwoord risico.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft het renterisico op de korte termijn weer. Hieronder vallen alle kortlopende financieringen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar. De kasgeldlimiet is gericht op het voorkomen van ongewenste renterisico's die ontstaan door het aangaan van overmatige korte-termijnfinancieringen en stelt een grens aan de omvang van de korte schuld waarover de gemeente renterisico mag lopen.

Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt voor het gehele begrotingsjaar aangehouden de omvang van de jaarbegroting per 1 januari van het betreffende jaar. Op grond hiervan is de door het rijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet voor 2017 vastgesteld op 8,5% van € 84.650.000 = € 7.195.250. Dit betekent dat de gemeente Twenterand door het jaar heen tot het hierboven berekende bedrag met kort geld mag financieren (ook investeringen). Wanneer de kasgeldlimiet structureel overschreden dreigt te worden, moeten langlopende leningen (leningen met een looptijd langer dan 1 jaar) aangetrokken worden. Tot maximaal het bedrag van de kasgeldlimiet loopt de gemeente renterisico, gebaseerd op leningen met een termijn van korter dan een jaar.

Met betrekking tot gelden in rekening-courant/kort geld loopt er met onze huisbankier een overeenkomst waarin is afgesproken dat deze dagelijks de saldi in rekening-courant in daggeld uitzet of aanvult. Daarnaast wordt, indien noodzakelijk, kasgeld aangetrokken c.q. gelden via schatkistbankieren weggezet voor periodes variërende van 1 week tot 1 jaar afhankelijk van geldbehoefte en mogelijkheden op de geldmarkt.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is door het rijk de renterisiconorm geïntroduceerd. Met de invoering van deze renterisiconorm wordt een kader gesteld tot een zodanige opbouw van de leningenportefeuille van de gemeente, dat het renterisico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt.

Herfinanciering houdt in dat een vervangende lening wordt aangetrokken om aan de aflossingsverplichtingen van bestaande leningen te voldoen. Renteaanpassing doet zich voor wanneer de geldgever het rentepercentage van een lening gedurende de looptijd herziet.

De doelstelling van de renterisiconorm is in feite dat bij een gelijkmatige opbouw van de leningenportefeuille, waarbij niet in enig jaar een onevenredig deel van de leningportefeuille geherfinancierd hoeft te worden, het renterisico op de vaste schuld over de jaren gespreid wordt.

De renterisiconorm is door het rijk vastgesteld op maximaal 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Dit betekent dat voor het jaar 2017 de renterisiconorm als volgt kan worden berekend:

Begrotingstotaal 2017 € 84.650.000

Renterisiconorm voor 2017 bedraagt 20% van € 84.650.000 = € 16.930.000

Onderstaand de berekening van het renterisico op de vaste schulden voor het jaar 2017:

Berekening renterisiconorm 2017

a	Renteherziening op vaste schuld o/g	
	<i>Voorgenomen vervroegde aflossing</i>	€ 0
	<i>Totaal geldleningen waarvoor in 2017 renteherziening kan plaatsvinden</i>	€ 0
b	Renteherziening op vaste schuld u/g	
	<i>Geldlening woningbouw</i>	€ 0
c	Netto renteherziening op vaste schuld (a-b)	€ 0
d	Nieuw aan te trekken vaste leningen in 2017	p.m.
e	Nieuw te verstrekken leningen in 2017	p.m.
f	Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (d-e)	€ 0
g	Aflossingen in 2017	€ 5.100.162
h	Herfinanciering (laagste van f en g)	€ 0
i	Renterisico op vaste schuld (c+h)	€ 0
	<i>Toets renterisiconorm</i>	
j	Renterisiconorm	€ 16.930.000
k	Renterisico op vaste schuld	€ 0
	Ruimte (j-k)	€ 16.930.000

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat er wordt voldaan aan de eisen zoals in de wet FIDO zijn gesteld.

5.3 Paragraaf Financiering

Kredietrisico's

Ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak kunnen gemeenten leningen verstrekken. Op deze verstrekte leningen loopt de gemeente kredietrisico. Het kredietrisico is het risico dat de tegenpartij niet aan haar contractuele verplichtingen kan voldoen (het terugbetalen van de verstrekte lening).

Hieronder treft u een overzicht aan van de verstrekte leningen door de gemeente.

Omschrijving	Bedrag
Achtergestelde lening Vitens	€ 862.660
BAGL GR Vechtdal	€ 932.591
Lening Larcom resultaat 2006	€ 80.738
Renteloze lening H.T.T.V.	€ 9.075
Lening tennisvereniging Den Ham	€ 8.504
Hypothecaire geldleningen aan ambtenaren	€ 4.746.000
Lening Triangel	€ 466.405
Lening St. Kulturhus de Klaampe	€ 217.174
Lening activiteitscentrum	€ 4.348.279
Lening IKB/Stadsbank	€ 52.622
Lening voetbalverenigingen	€ 39.000
Lening tandartsenpraktijk Kulturhus	€ 30.000
Duurzaamheidsleningen	€ 18.750
Startersleningen	€ 500.102
Lening korfbalvereniging TOP	€ 22.750
Totaal	€ 12.334.650

Financiering

Dit onderdeel geeft inzicht in de ontwikkeling van de financieringspositie van onze gemeente en de daarbij behorende financieringsbehoefte, rekening houdend met (geplande) (des-)investeringen en beschikbare interne en externe middelen. In feite gaat het hier om het opstellen van een liquiditeitsbegroting. De ontwikkeling van de financieringspositie is bepalend voor de leningenportefeuille. De activa van de gemeente Twenterand zullen per begin 2017 naar verwachting als volgt gefinancierd zijn:

Boekwaarde vaste activa	€ 83.201.434
<i>Vaste financieringsmiddelen</i>	
Reserves	€ 25.971.643
Voorzieningen	€ 13.674.930
Langlopende leningen	€ 31.063.719
Totaal financieringsmiddelen	€ 70.710.292
Gefinancierd met vlottende middelen	€ 12.491.142

Uit de tabel blijkt dat de boekwaarde van de vaste activa (investeringen) voor een deel wordt gefinancierd met vlottende middelen.

In onderstaand schema worden de mutaties van de leningenportefeuille (exclusief leningen ten behoeve van woningbouw) voor het begrotingsjaar 2017 weergegeven:

	Bedrag	Gemiddelde rente	Invloed op gem.rente
Stand per 1 januari 2017	€ 31.063.719	2,292%	
Nieuwe leningen	p.m.		
Reguliere aflossingen	€ 5.100.162		0,072%
Vervroegde aflossingen	€ 0		
Stand per 31 december 2017	€ 25.963.557	2,364%	

Renteverwachting

Voor het begrotingsjaar 2016 is rekening gehouden met de volgende percentages:

Voor aan te trekken kort geld	1%
Voor aan te trekken lang geld	2%

5.4 Paragraaf Bedrijfsvoering

De paragraaf Bedrijfsvoering omvat de intern gerichte beleidsterreinen. Het betreft Personeel en organisatie, (interne) Communicatie, Bestuursondersteuning burgemeester en wet-houders, Planning & Control, Financiën en Informatisering & Automatisering. Een goede bedrijfsvoering is een belangrijk middel om de resultaten die de gemeente wil bereiken ook daadwerkelijk te realiseren. De bedrijfsvoering draagt bij aan een klantgerichte organisatie. De doelenboom Bedrijfsvoering vormt een randvoorwaarde om de andere doelenbomen uit te kunnen voeren. In deze paragraaf wordt op een aantal zaken binnen de ambtelijke organisatie nader ingegaan.

In de doelenboom in programma 4 Klantgerichte organisatie en Bestuur zijn de volgende doelen voor het thema Bedrijfsvoering gesteld: Een goed functionerende organisatie waar met trots en betrokkenheid gewerkt wordt, waarbij:

- Focus op zaken die voor organisatie en personeel belangrijk zijn;
- Meer participatie betrokken medewerkers op organisatievraagstukken;
- Dialoog vanuit verschillende inzichten naar hoger niveau;
- Uitdagen om mee te doen in plaats van toeschouwer/criticaster te zijn;
- Meer inzet van creativiteit professionals;
- Ontwikkeling medewerkers.

Informatiebeveiliging

In 2013 is de VNG Resolutie 'Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente' door gemeenten bekrachtigd. Met deze Resolutie onderschrijft iedere gemeente het informatieveiligheidsbeleid vast te stellen aan de hand van de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). Dit is een meetlat voor gemeenten om hun informatiebeveiliging langs te leggen om te kijken waar verbeteringen mogelijk en noodzakelijk zijn op het gebied van informatiebeveiliging. Het BIG-onderzoek heeft plaatsgevonden. Na verdere analyse wordt een plan van aanpak opgesteld met maatregelen die nodig zijn om de informatiebeveiliging verder op niveau te brengen. In 2017 wordt organisatiebreed een start gemaakt met de implementatie van de maatregelen vanuit de BIG en andere informatiebeveiligingsdocumenten. Denk hierbij aan het verder vastleggen van informatiebeveiligingsbeleid en privacybeleid, maar ook aan het vergroten van bewustwording van medewerkers op het gebied van gegevensbescherming en informatiebeveiliging. Extra aandacht gaat daarbij uit naar de risicovolle onderdelen binnen de organisatie als Jeugd en WMO, daarnaast zal de continuïteit van de BRP en het centrale deel van ICT worden aangepakt.

Organisatieontwikkeling Heroriëntatie

In april 2016 heeft de raad kennis genomen van de nota Transitieprogramma Heroriëntatie. De te nemen stappen in deze transitie zijn daarbij vervat in de in-

middels geactualiseerde Ontwikkelagenda Transitieprogramma. In deze dynamische agenda is aangegeven welke zaken al zijn afgerond en waar we in 2017 en verder aan werken.

Ontwikkelagenda Transitieprogramma

Onderwerp	Acties	Planning
Veranderlijn 1 Organisatiecultuur		
Omgevingswet/omgevingsgericht werken	Impactanalyse	Ter info aan raad 3e kwartaal 2016
	Verwachte in werking treding omgevingswet	(Op z'n vroegst) voorjaar 2019
Twenterand Digitaal	Transformatie van DIV naar DDIV	Eind 2018
	Onderzoek digitalisering facturen	Eind 2016
	E-facturering	2018
	Aanschaf systeem zaakgericht werken	2016
	Implementatie systeem	2017
	Aanschaf regiesysteem sociaal domein	2016
	Implementatie systeem	2017
Visie op dienstverlening	Plan visie borgen in projecten en processen	jul-16
Thuisbezorgen van reisdocumenten	Opstellen plan van aanpak	3e kwartaal 2016
Ondernemersloket	Invoering en doorontwikkeling Ondernemersloket	2016
Twenterands Economisch Stimuleringsplan (TES)	Vormgeving en start uitvoering TES	2016
Gastheerschap	Ontwikkeltraject Gastheerschap Buitendienst	2016
Samenwerking	Onderzoek samenwerking belastingen	Afgerond in mei 2016
	Overgang belastingen naar GBT	2016/2017
	Oprichting GR voor RUD	jan-18
	Onderzoek samenwerking Almelo inkomensverstrekking ihkv participatiewet	3e kwartaal 2016
	Start evt. samenwerking Almelo	jan-17
4 D's	Zie Transformatieplan sociaal domein	Zie Transformatieplan sociaal domein
Veranderlijn 2 Organisatiestructuur-werkstructuur		
Onderzoek samenvoeging boekhouding F&C en financiële administratie Dienstverlening	Onderzoek meerwaarde samenvoeging	3e kwartaal 2016
Vaste kern flexibele schil	Duidelijkheid verhouding vaste kern flexibele schil	PM
Programmasturing	Eerste fase opdracht programmasturing	Afgerond maart 2016
Programmagroep	Vorming programmagroep	Afgerond juni 2016
	Vormgeving werkprogramma's en programmasturing	3e kwartaal 2016
	Start uitwerking eerste programma's	4e kwartaal 2016
	Onderzoek toetsbaarheid doelenbomen	Concept plan gereed
Uitvoering	Eerste fase opdracht Uitvoering	Afgerond maart 2016
	Verschuiving medewerkers Beleid naar Uitvoering	3e kwartaal 2016
	Vaststellen veranderopgaves team realisatie+VTH ihkv omgevingswet/HOR	3e kwartaal 2016
	Uitwerking thema's organisatiecultuur	3e kwartaal 2016
Ondersteuning	Eerste fase opdracht Ondersteuning	Afgerond maart 2016
	Vorming groep Ondersteuning	Afgerond juni 2016
	Vormgeven informele kennisdelingsbijeenkomsten	2016/2017
	Werkconferenties/ervaringsgericht leren	2016/2017
	I.s.m. Uitvoering/programmagroep vormgeven interne communicatie	3e kwartaal 2016
Veranderlijn 3 Bedrijfsvoering		
Vensters voor bedrijfsvoering/dienstverlening	Uitkomsten WB 2015	Afgerond in maart 2016
	Pilot Vensters voor Dienstverlening	Loopt
Waar staat je gemeente?	Evt. verder vullen benchmark	Besloten de ondernemerspeiling uit te voeren
Informatiebeveiliging	Uitvoeren actieplan BIG	2016/2017
Contractbeheer	Inrichten systeem	Afgerond in juni 2016
	Implementeren systeem	3e en 4e kwartaal 2016
	Verder aanvullen van het systeem	Tot dec-2016
LEANtrajecten	Burgerzaken/SIB/team realisatie/VTH	2016/2017
SPP	Uitvoering nieuwe HRM cyclus	2016 en verder

Stand van zaken 12 juli 2016

5.4 Paragraaf Bedrijfsvoering

Griffie

Maatschappelijk effect

Een hoogwaardige kwaliteit van bestuurlijke besluitvorming. Dat is het maatschappelijk effect waar de activiteiten van de griffie zich op richten.

In essentie is de gemeenteraad een bestuursorgaan dat besluiten neemt. Zij doet dat vanuit haar volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol. Een hoogwaardige kwaliteit van bestuurlijke besluitvorming is van belang voor het goed functioneren van de democratie. De griffie ondersteunt en adviseert de raad hierbij (conform artikel 107 van de Gemeentewet).

Dit beoogde maatschappelijk effect is geen stip aan de horizon, maar een vrij constant gegeven waar voortdurend aan gewerkt moet worden. De ambitie ligt met name in de term "hoogwaardige", waarbij het van belang is om continu aan te sluiten bij en te anticiperen op de (veranderende) vraag uit de raad en de samenleving.

Doelen

Om een hoogwaardige kwaliteit van besluitvorming te bereiken, werkt de griffie in een continu proces aan de realisatie en instandhouding van de volgende doelen.

- *Competente raadsleden*, zodat de raad (als geheel) haar volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende taak goed kan uitvoeren.
- *Een efficiënte en gedragen vergaderpraktijk: structuur en cultuur*, om de vele te nemen besluiten op een goede wijze te organiseren. Dit gebeurt volgens het principe Beeldvorming (informatie verzamelen), Oordeelsvorming (mening vormen) en Besluitvorming (besluit nemen). Daarnaast zijn gedragen omgangsvormen / cultuuraspecten van belang om de vergaderstructuur soepel te laten verlopen.
- *Goede vergaderstukken*, om als raad een zorgvuldig besluit te kunnen nemen dat recht doet aan alle belanghebbenden.
- *Een competente, betrokken en flexibele griffie*, om de raad te kunnen ondersteunen en adviseren.
- *Goed geïnformeerde en betrokken belanghebbenden / inwoners*, voor een zorgvuldige belangenafweging en een breed draagvlak voor de democratische besluitvorming. Belanghebbenden / inwoners worden daarom op een goede wijze betrokken en van informatie voorzien.

Activiteiten

De griffie probeert deze doelen te realiseren en in stand te houden door het leveren van goede advisering en ondersteuning. Dit vertaalt zich onder meer in activiteiten die gericht zijn op:

- goede wet- en regelgeving (waaronder verordeningen)
- gedragen bestuurlijke procedures en processen
- gedragen omgangsvormen
- een passende fysieke vergaderomgeving
- een effectief overleg binnen de driehoek
- een efficiënt relatiernetwerk (intern en extern)
- een goed management over de griffie
- goede en efficiënt georganiseerde vergaderingen en bijeenkomsten
- een gedragen lange termijn agenda / vergader-schema
- een goede ondersteuning en advisering van de raad en al haar organen, waaronder: raadspresidium
auditcommissie
vertrouwenscie
rekenkamer
geloofsbriefvencie
werkgeverscie
- een goede ondersteuning en advisering van werkgroepen uit de raad
- een goede en gedragen bijdrage ten behoeve van de jaarstukken
- een goede advisering, coaching en ondersteuning van (individuele) raadsleden, o.a. bij de toepassing van de raadsinstrumenten
- een passend aanbod van informatiebijeenkomsten, opleiding, excursies, werkbezoeken, scholing (raadsinfo's)
- goede en toegankelijke vergaderstukken die zoveel mogelijk digitaal en altijd tijdig beschikbaar zijn
- een efficiënt budgetbeheer
- een efficiënt en gebruikersvriendelijk raadsinformatiesysteem, waaronder webcasting, iPad ondersteuning en een vertrouwelijke subsite
- een efficiënte administratie en post en e-mail verwerking (waaronder archivering)
- een efficiënte verstrekking van informatie
- een efficiënte communicatie

Ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen zullen in 2017 (en daarna) actueel zijn. Deze ontwikkelingen behoeven een zoektocht om ze op de juiste wijze in te zetten ten behoeve van een hoogwaardige kwaliteit van bestuurlijke besluitvorming:

- Verminderde belangstelling voor "politiek".
- Groeiende intergemeentelijke samenwerking, met name binnen de Regio Twente.
- Burgers worden mondiger: opkomst van burgerparticipatie en overheidsparticipatie.
- Meer aandacht voor integriteit.
- Digitalisering van het besluitvormingsproces: nieuwe communicatiemiddelen en digitaal vergaderen.
- Gemeenteraadsverkiezingen 2018.

En meer specifiek voor de gemeente Twenterand: de beeldvormende fase binnen het besluitvormingsproces.

Budget

Op het budget voor griffie en raad is in 2015 ruim EUR 11.000 bezuinigd (21%). Voor nieuwe ontwikkelingen zijn derhalve geen gelden. Mochten uit de geschetste ontwikkelingen activiteiten voortvloeien die extra geld vergen, dan is het huidige budget niet toereikend. Via het presidium zal dat dan worden aangekaart. Vooral nog zijn er voor 2017 nog geen concrete activiteiten gepland die extra geld vergen. Voor 2018 is dat wel te voorzien in verband met de gemeenteraadsverkiezingen. Het gaat dan om opleidingsactiviteiten, aanschaf voorzieningen voor nieuwe raadsleden, opkomstbevordering, etc... Hiervoor is een extra raming opgenomen van EUR 25.000.

5.5 Paragraaf Verbonden partijen

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en of financiële belangen en mogelijke risico's wordt in de begroting en jaarstukken aandacht besteed aan derde rechtspersonen (de verbonden partij), waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. De paragraaf verbonden partijen geeft inzicht in deze relaties van de gemeente. Onder verbonden partijen moet worden verstaan: privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties, waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft, zoals deelnemingen (vennootschappen),

gemeenschappelijke regelingen (Wet gemeenschappelijke regeling) en/of stichtingen en publiek private samenwerkingsconstructies. Onder 'bestuurlijk belang' wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een 'financieel belang' wordt bedoeld dat middelen ter beschikking zijn gesteld die verloren gaan in geval van faillissement van de 'verbonden partij' of als financiële problemen bij een 'verbonden partij' op de gemeente kunnen worden verhaald.

Wat willen we bereiken

Twenterand wil participeren in partijen die een publiek belang dienen, zodat de visies en beleidsdoelstellingen van de gemeente ondersteund en uitgedragen worden. Indien participatie leidt tot inkomsten voor de gemeente worden deze inkomsten ingezet als technisch onderdeel van de gemeentebegroting. Hierbij worden de risicobeperkingen, welke de Wet Financiering Decentrale Overheden gemeenten oplegt bij dergelijke deelnemingen, in acht genomen.

Wat doen we daarvoor

De gemeente Twenterand neemt actief deel in bestuurlijke overleggen van verbonden partijen, waarbij voorafgaand aan deze vergaderingen het college een standpunt inneemt ten aanzien van de agenda. Via de besluitenlijsten van het college worden de gemeenteraad en de inwoners over de externe vertegenwoordigingen geïnformeerd.

De verbonden partijen van de gemeente Twenterand zijn gerubriceerd naar de volgende categorieën:

- A. Gemeenschappelijke regelingen
  - Regio Twente
  - Twentebedrijf
  - Veiligheidsregio Twente
  - GR Soweco
  - GR Stadsbank Oost Nederland

- B. Deelnemingen in vennootschappen (NV's, BV's, VOF's en CV's) en coöperaties
  - Cogas N.V.
  - Vitens N.V.
  - Twence B.V.
  - N.V. Rova Holding
  - Wadinko N.V.
  - Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
  - Diverse deelnemingen uit de verkoop aandelen Es-sent

- C. Deelnemingen in Stichtingen en Verenigingen
  - Euregio

In bijlage D van deze begroting wordt, conform de richtlijnen van de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) en de financiële verordening van de gemeente Twenterand, een nadere uitwerking per verbonden partij weergegeven. De eventuele risico's rondom de verbonden partijen zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen.

A. Gemeenschappelijke regelingen Regio Twente, Enschede

Programma:

Deze gemeenschappelijke regeling levert een bijdrage aan het realiseren van doelstellingen van alle programma's en diverse doelenbomen. Het grootste onderdeel is de wettelijke gemeentelijke taak GGD.

Doelstelling:

Samenwerken aan een gezonde, veilige, leefbare en bereikbare regio.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De aangesloten (14) gemeenten zijn: Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hof van Twente, Haaksbergen, Helleendoorn, Hengelo, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand en Wierden. De werkzaamheden worden op een breed terrein verricht: algemeen bestuurlijk, economische zaken, volksgezondheid, milieu, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening en recreatie en toerisme.

Financiële relatie / financieel belang:

De gemeenten dragen gezamenlijk bij aan de kosten van de Regio Twente. Verdeling van deze bijdrage gebeurt in de meeste gevallen op basis van inwonertal. Een uitzondering hierop is de JGZ-bijdrage, deze wordt verdeeld op basis van het aantal jeugdigen.

De begroting 2017 ligt qua gemeentelijke bijdragen hoger dan het niveau van de begroting 2016. De stijging is het gevolg van de toepassing van met de gemeenten afgesproken spelregels en een autonome wijziging als gevolg van rijksbeleid. Voor Twenterand betekent dit een stijging van de bijdrage aan de Regio van ongeveer €27.500.

Beleidsvoornemens:

De 'Agenda van Twente' is een 10-jarig ontwikkelingsprogramma dat loopt tot 2017 met als doel een productief, welvarend Twente tot stand te brengen waar mensen prettig wonen, werken en recreëren. Met ingang van 2018 loopt de huidige termijn van de Agenda van Twente dus af. Binnen de Regio Twente is een bestuurscommissie Agenda van Twente ingesteld. De commissie zal de mogelijkheden van een nieuwe Agenda van Twente gaan onderzoeken. In dit kader zal ook nage-dacht moeten worden over de financiering.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2015	7.067
Eigen vermogen eind 2015	5.245
Vreemd vermogen begin 2015	98.282
Vreemd vermogen eind 2015	14.353
Verwachte fin. resultaat 2015	1.356

5.5 Paragraaf Verbonden partijen

Twentebedrijf, Enschede

Programma:

Deze gemeenschappelijke regeling levert een bijdrage aan het realiseren van doelstellingen van alle programma's en diverse doelenbomen.

Doelstelling:

Samenwerken op het gebied van bedrijfsvoering.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Naast de regio Twente zijn de (14) gemeenten uit Twente aangesloten.

Financiële relatie / financieel belang:

De ontwikkeling van het Twentebedrijf brengt (aanloop-) cascokosten met zich mee. In het bedrijfsplan Twentebedrijf is, uitgaande van een indicatieve ontwikkeling, een ruwe raming opgenomen van maximaal € 0,8 - € 0,9 miljoen per jaar (voornamelijk personeelskosten en ICT). Kosten die uiteindelijk moeten worden terugverdiend. Het terugverdienen van de cascokosten hangt onder meer samen met de mate en snelheid waarmee het Twentebedrijf wordt gevuld. Uitgaande van de genoemde ruwe raming, betekent dit voor Twenterand een bedrag van € 40.000.

Beleidsvoornemens:

Over het Twentebedrijf is door het bestuur op 31 mei 2016 een brief aan de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten gestuurd. Aangegeven is dat de ontwerpbegroting 2017 een begroting is die zeer beperkt van opzet is, omdat het Twentebedrijf zich geleidelijk aan zal ontwikkelen. Om tot een gedragen ontwikkelingsmodel voor het Twentebedrijf te komen, wordt eind augustus 2016 een gezamenlijke bijeenkomst van Bestuur en Netwerkdirectie belegd.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2017	0
Eigen vermogen eind 2017	0
Vreemd vermogen begin 2017	0
Vreemd vermogen eind 2017	0
Verwachte fin. resultaat 2017	0

Veiligheidsregio Twente, Enschede

Programma:

Veiligheidsregio Twente (VRT) is een samenwerkingsverband van hulpverleningsdiensten en de veertien gemeenten in Twente. De samenwerking is gestoeld op de Wet Veiligheidsregio's en de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De organisatie is met ingang van 1 januari 2011 een zelfstandige entiteit. Tot en met 2010 maakte zij als Hulpverleningsdienst onderdeel uit van het meervoudige samenwerkingsverband Regio Twente. De basis voor de ambtelijke organisatie van de VRT wordt gevormd door de volgende organisatieonderdelen: 'Veiligheidsbureau', 'Brandweer Twente', 'GHOR' (Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio) en 'Gemeenten'. Deze organisatieonderdelen zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken en werken onder de verantwoordelijkheid van het Algemeen Bestuur VRT multidisciplinair samen.

Doelstelling:

Veiligheidsregio Twente zet zich in voor effectieve voorbereiding op en bestrijding van crises en rampen. De VRT kent vier programma's:

Programma 1: Multidisciplinaire onderwerpen

Programma 2: Brandweer

Programma 3: GHOR

Programma 4: Gemeenten

In de programmabegroting 2017 van de VRT staat per programma benoemd wat de doelstellingen zijn en wat hier voor gedaan gaat worden.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Op grond van de Wet Veiligheidsregio's werken de Twentse gemeenten samen binnen de gemeenschappelijke regeling op het gebied van crisisbeheersing en rampenbestrijding. Het Algemeen Bestuur van de VRT wordt gevormd door de Twentse burgemeesters.

Financiële relatie / financieel belang:

De gemeentelijke bijdrage wordt verdeeld over de Twentse gemeenten. Sinds 2016 wordt hierbij gebruik gemaakt van de Cebeon-verdeelsystematiek (Cebeon is het bureau dat de verdeelsystematiek voor het gemeentefonds periodiek onderhoudt.) De gemeente Twenterand draagt in 2017 € 1.876.924 bij aan de VRT. Dit bedrag wordt gedekt vanuit de bijdrage die de gemeente Twenterand ontvangt vanuit het Gemeentefonds (cluster Openbare Orde en Veiligheid, subcluster Brandweer en Rampenbestrijding).

Beleidsvoornemens:

In 2015 is door het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Twente besloten om de crisisbeheersingsorganisatie door te ontwikkelen zodat deze flexibeler, slagvaardiger en meer naar buiten gericht wordt. Vanaf 1 februari 2017 zal gewerkt worden volgens de nieuwe (doorontwikkelde) organisatiestructuur.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2015	1.556
Eigen vermogen eind 2015	603
Vreemd vermogen begin 2015	52.785
Vreemd vermogen eind 2015	52.263
Verwachte fin. resultaat 2015	603

5.5 Paragraaf Verbonden partijen

Soweco N.V., Almelo

Programma:

Deze gemeenschappelijke regeling levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van programma 3 Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid, en specifiek aan het beleidsveld Werk, participatie en re-integratie.

Doelstelling:

Het doel van de GR Soweco is het uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) voor de betrokken gemeenten. Deze wet is het bieden van een passende werkplek aan personen die uitsluitend onder aangepaste omstandigheden in staat zijn tot het verrichten van regelmatige arbeid. Het werk is gericht op behoud, herstel en bevordering van de arbeidsgeschiktheid.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De aangesloten gemeenten waarmee een samenwerkingsverband bestaat zijn Almelo, Hellendoorn, Rijssen-Holtten, Tubbergen, Wierden en Twenterand. De GR Soweco is ontstaan in 1969, toen de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) in werking trad.

Financiële relatie / financieel belang:

De exploitatie van Soweco kent een negatieve resultaat dat gedragen moet worden door de deelnemende gemeenten, waaronder de gemeente Twenterand. Zie verder paragraaf weerstandsvermogen.

Beleidsvoornemens:

Door de gemeenten samen met de Raad van Commissarissen en de directie van SOWECO wordt er gewerkt aan een nieuwe bestuurlijke koers vanwege het oplopende tekort, het steeds kleiner worden van de zittende groep 'Wsw' en de toename van werkzoekenden met een arbeidsbeperking die onder de Participatiewet vallen. Het SW bedrijf is bezig met het maken van een omslag naar een meer marktgerichte dienstverlener (waarvoor nieuwe producten en diensten in de markt zijn/worden gezet), die ook goede invulling kan geven aan maatwerk per gemeente op het gebied van inzet van werkzoekenden met een arbeidsbeperking in het arbeidsproces en waardevolle contacten met het bedrijfsleven onderhoudt.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2015	2.257
Eigen vermogen eind 2015	3.527
Vreemd vermogen begin 2015	10.763
Vreemd vermogen eind 2015	8.694
Verwachte fin. resultaat 2015	1.271

Stadsbank Oost Nederland, Enschede

Programma:

Deze gemeenschappelijke regeling levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van het kunnen participeren in de Twenterandse samenleving en levert als instrument een bijdrage aan het integrale minimabeleid. Belangrijk te vermelden is dat de gemeente Twenterand een 2.0 gemeente is op het gebied van schuldhulpverlening. Dit komt vooral doordat twee medewerkers van de Stadsbank op de afdeling Dienstverlening werkzaam zijn waardoor de samenwerking met lokale partners (bijvoorbeeld de St. Boot, Mijande, AMW en de St. Hulpfonds) optimaal verloopt en de Twenterandse burger goed kan worden geholpen. Aan de hand van de beleidsregels schuldhulpverlening wordt door onze gemeente bepaald in hoeverre de aanvrager het Stadsbankproduct zelf kan betalen. Bepalend voor een succesvol traject is motivatie en gedrag van de (Twenterandse) cliënt.

Doelstelling:

De bank is een kredietbank als bedoeld in artikel 6 WCK. De bank heeft tot doel om vanuit zowel een bedrijfseconomische als maatschappelijke optiek gezien een verantwoord pakket van (niet)-financiële dienstverlening aan te bieden aan met name de ingezetenen in haar rechtsgebied. De gemeente Twenterand in samenwerking met de Stadsbank helpt Twenteranders financieel zelfredzaam te zijn door inzet van onder andere budgetbeheer en schuldregelingen.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De gemeenschappelijke regeling wordt gevormd door 22 gemeenten in Overijssel en Gelderland. Alle inwoners van de 22 bij de Stadsbank aangesloten gemeenten kunnen gebruik maken van de diensten van de Stadsbank. Uitgangspunt van de gemeenschappelijke regeling is dat bepaalde taken die gemeenten zelfstandig uitvoeren, efficiënter door 1 organisatie uitgevoerd kunnen worden.

Financiële relatie:

De laatste jaren laat de gemeente Twenterand een stabiel uitgavenpatroon zien. In dit uitgavenpatroon zijn twee trends zichtbaar, namelijk een lichte daling van het aantal afgenomen budgetbeheerrekeningen en een lichte stijging in het aantal afgenomen producten op het gebied van beschermingsbewind.

De daling van het aantal budgetbeheerrekeningen is een gevolg van het gevoerde beleid. De toename in het aantal afgenomen producten beschermingsbewind is geen typisch Twenterands fenomeen, maar een landelijke trend.

Beleidsvoornemens:

De invoering van het nieuwe dienstverleningsmodel met ingang van 1 januari 2016 heeft voor de gemeente Twenterand vrijwel geen (financiële) gevolgen. Dit is verklaarbaar, omdat in onze gemeente al jaren een Meldpunt Schulden aanwezig is, waardoor de kosten van de (Stadsbank)intake al beperkt werden.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2017	1.877
Eigen vermogen eind 2017	1.880
Vreemd vermogen begin 2017	16.892
Vreemd vermogen eind 2017	16.920
Verwachte fin. resultaat 2017	0

5.5 Paragraaf Verbonden partijen

B. Deelnemingen in vennootschappen en coöperaties Cogas, Almelo

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling op het beleidsveld Milieu.

Doelstelling:

Cogas voorziet onder meer in de behoefte aan openbare nutsvoorzieningen in de gemeenten die in de vennootschap deelnemen en in haar concessie- en machtigingsgebieden. Twenterand valt onder het verzorgingsgebied van Cogas. Oorspronkelijk doel van de Cogas N.V. was het voorzien in een dekkende en betrouwbare energie- en kabelinfrastructuur op het grondgebied van de deelnemende gemeenten. Momenteel zijn het realiseren van duurzame en innovatieve energieoplossingen belangrijke doelen geworden.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De aandelen van de Naamloze Vennootschap Cogas Holding zijn in handen van 9 Overijsselse gemeenten. Cogas is gevestigd in Almelo. Aandeelhouders zijn de gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Hardenberg, Hof van Twente, Oldenzaal, Tubbergen, Twenterand en Wierden.

Financiële relatie / financieel belang:

Twenterand bezit 558 aandelen à € 454; totale (nominale) waarde van € 253.332. Dit betreft 11 % van de aandelen. Hierop wordt jaarlijks dividend uitgekeerd. De dividenduitkering aan Twenterand wordt voor 2017 geraamd op € 1.116.000. Dit dividend is gegarandeerd tot 2019 (uitkering in 2020).

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2015	183.223
Eigen vermogen eind 2015	181.069
Vreemd vermogen begin 2015	83.959
Vreemd vermogen eind 2015	77.550
Verwachte fin. resultaat 2015	8.024

Vitens N.V., Utrecht / Zwolle

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling op het beleidsveld Milieu.

Doelstelling:

Vitens is het grootste drinkwaterbedrijf van Nederland en verzorgt de drinkwatervoorziening. Twenterand valt onder het verzorgingsgebied van Vitens N.V.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Vitens N.V. is het grootste drinkwaterbedrijf in Nederland. De aandelen van de Naamloze Vennootschap Vitens zijn in handen van 5 provincies en 109 gemeenten. Vitens is gevestigd in Zwolle. De gemeente Twenterand is 1 van de 25 gemeentelijke aandeelhouders binnen de Provincie Overijssel.

Financiële relatie / financieel belang:

In 2015 is € 114.593 dividend ontvangen overeenkomstig het vastgestelde beleid in 2010. Voor 2017 wordt continuering van beleid verwacht met een dividend van ca. € 100.000.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2015	421.200
Eigen vermogen eind 2015	471.700
Vreemd vermogen begin 2015	1.292.500
Vreemd vermogen eind 2015	1.242.700
Verwachte fin. resultaat 2015	67.400

5.5 Paragraaf Verbonden partijen

Twence Holding B.V., Hengelo

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van programma Veilig leefklimaat en specifiek aan het thema Milieu.

Doelstelling:

Openbaar belang

Terugwinning van grondstoffen en energie uit huishoudelijk afval door duurzame en betaalbare verwerking van afval en bevordering van de samenwerking op het gebied van innovatief afvalbeleid (circulaire economie).

Welke doelen streeft de gemeente na met deze partij?

- behouden van verwerkingscapaciteit voor huishoudelijk afval tegen marktconforme tarieven
- In stand houden van een bedrijf dat op een duurzame wijze afval verwerkt tot grondstoffen en energie.
- We stemmen alleen in met extra investeringen als deze bij kunnen dragen aan beleidsdoelen van de gemeente Twenterand

Beheren en exploiteren van milieuvoorzieningen, het verlenen van diensten op het gebied van milieubeheersing in het algemeen, het bewerken en verwerken van huishoudelijk afval en bedrijfsafval en het produceren en leveren van (duurzame) energie en secundaire grondstoffen;

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Twence is een overheidsbedrijf (uitsluitend gemeentelijke aandeelhouders) voor de verwerking van afval tot grondstoffen en energie. De Twentse gemeenten hebben gezamenlijk een aandeel van 96.35 % in Twence Holding B.V.

Financiële relatie / financieel belang:

Twenterand bezit 43.909 aandelen (5,17 %) ter waarde van € 43.909 (nominale waarde), waarop jaarlijks dividend wordt uitgekeerd. De dividenduitkering over 2016 wordt geraamd op € 127.843. Over 2015 bedroeg het dividend € 128.558. 2017 is het laatste jaar dat het superdividend van € 8.000.000 aan Regio Twente voor de Agenda van Twente wordt uitgekeerd. De consequenties vanaf 2018 voor de gemeentelijke dividend-uitkering zijn nog niet duidelijk Een eventuele verlaging van de afvaltarieven voor onze inwoners zijn net zo min zeker.

Beleidsvoornemens:

In het Strategisch Meerjarenplan Twence B.V. 2016-2019 is de visie vastgelegd binnen welk kader het bestuur van Twence zijn activiteiten uitvoert. De markt voor terugwinning van (secundaire) grondstoffen en productie duurzame energie uit afval is sterk in beweging. Het aanbod van afval, vooral brandbaar restafval, loopt onder meer in Nederland gestaag terug. Dit wordt mede veroorzaakt door de economische ontwikkelingen en intensivering van rijksbeleid op het gebied van hergebruik van afval. Dankzij een tekort aan verbrandingscapaciteit in het buitenland (o.a. Engeland), Europese regelgeving (reduceren-verplichting van het storten van brandbaar afval), internationaliseert de afvalmarkt en ziet Twence voldoende mogelijkheden om de vollast voor haar Afvalenergie-centrales tot en met 2017 te houden. Voor de jaren 2018 en verder. zijn er geen harde garanties gegeven.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2015	122.625
Eigen vermogen eind 2015	123.107
Vreemd vermogen begin 2015	198.975
Vreemd vermogen eind 2015	174.993
Verwachte fin. resultaat 2015	9.600

N.V. Rova Holding, Zwolle

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van programma Veilig leefklimaat en specifiek aan het thema Milieu.

Doelstelling:

Openbaar belang

Het bevorderen van en/of het doen realiseren van integraal afvalketenbeheer en het leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het terrein van verwijdering van afvalstoffen, waaronder begrepen beleidsondersteuning en collectieve aanbestedingen ten behoeve van deelnemende overheden

Welke doelen streeft de gemeente na met deze partij?

- het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval tegen zo laag mogelijke kosten voor de inwoners
- het in stand houden van een bedrijf dat op duurzame wijze diensten aan gemeenten verleend op het gebied van huisvuilinzameling, terugwinning van grondstoffen en BOR taken

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Rova is een afvaladvies-, regie- en verwijderingsorganisatie. Het werkgebied van Rova telt 24 gemeenten in Midden-en Oost-Nederland. Het betreft de organisatie, beheer en uitvoering van publieke taken voortvloeiend uit de afvalzorg-plicht van de aangesloten gemeenten en de uitvoering van de gemeentelijke reinigingstaken

Financiële relatie / financieel belang:

Twenterand bezit 335 aandelen (3 %) ter waarde van € 38.005,75 (nominale waarde) waarop jaarlijks dividend wordt uitgekeerd. Dit dividend wordt verantwoord op het product afval in de doelenboom Milieu. Het normdividend bedraagt voor 2017 € 100.000. Dit bedrag wordt ondergebracht bij de algemene dekkingsmiddelen. De dividenduitkering aan Twenterand bedroeg in 2016 € 188.626.

Beleidsvoornemens:

De ontwikkelvisie van ROVA houdt onder andere in dat afval als grondstof wordt gezien en dat ROVA er naar streeft om het dienstenpakket verder uit te breiden met taken op gebied van het Beheer van openbare ruimte. Nagenoeg alle ROVA gemeenten hebben de afgelopen jaren nieuwe afvalbeleidsprogramma's aangenomen in de vorm van een grondstoffenplan. In alle gemeenten zijn de resultaten zeer positief. Een aantal ROVA-gemeenten laat nu al resultaten zien tot minder dan 50 kilo per inwoner per jaar. Toch ziet ROVA nog voldoende ambities. Verdere optimalisaties in de inzameling waaronder het vinden van oplossingen voor hoogbouw en het vinden van recycling oplossingen voor overblijvende reststromen zoals luiers vormen nog steeds een uitdaging.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2015	23.620
Eigen vermogen eind 2015	25.785
Vreemd vermogen begin 2015	54.517
Vreemd vermogen eind 2015	56.127
Verwachte fin. resultaat 2015	6.819

5.5 Paragraaf Verbonden partijen

Wadinko N.V., Zwolle

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van programma 2.

Doelstelling:

Wadinko is een regionale participatiemaatschappij, die de bedrijvigheid en daarmee de werkgelegenheid wil bevorderen in Overijssel, de Noord-Oostpolder en Zuidwest Drenthe. Wadinko heeft op dit moment geen participaties binnen de gemeente Twenterand.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De aandelen van de Naamloze Vennootschap Wadinko zijn in handen van de provincie Overijssel en 24 gemeenten. Wadinko is gevestigd in Zwolle.

Financiële relatie / financieel belang:

Met ingang van 2013 wordt jaarlijks € 42.500 aan dividend uitgekeerd.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2015	60.460
Eigen vermogen eind 2015	65.284
Vreemd vermogen begin 2015	1.639
Vreemd vermogen eind 2015	1.536
Verwachte fin. resultaat 2015	3.279

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Den Haag

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van programma 4 en specifiek aan het beleidsveld Middelen.

Doelstelling:

BNG vertaalt haar missie in de volgende strategische doelstellingen:

- behoud van substantiële marktaandelen in de Nederlandse publieke sector en semipublieke domein;
- behalen van een redelijk rendement voor aandeelhouders.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De BNG is opgericht in 1914 en gevestigd in Den Haag. Het is de bank van en voor de overheid en instellingen voor het maatschappelijke belang. De BNG probeert zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening aan de gemeenten te bieden. Daardoor heeft zij toegevoegde waarde voor haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector. De BNG is een structuurvennootschap.

Financiële relatie / financieel belang:

De aandelen zijn voor de helft in handen van de Staat, de andere helft is in handen van gemeenten en provincies. De BNG is, gemeten naar balanstotaal, de grootste overheidsbank van Nederland. De nominale waarde van de aandelen BNG van de gemeente Twenterand is € 59.670 (23.868 aandelen à € 2,50). Voor 2017 wordt een dividend verwacht en geraamd van € 25000.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2015	3.582.000
Eigen vermogen eind 2015	4.163.000
Vreemd vermogen begin 2015	149.891.000
Vreemd vermogen eind 2015	145.317.000
Verwachte fin. resultaat 2015	226.000

5.5 Paragraaf Verbonden partijen

Diverse deelnemingen uit de verkoop aandelen Essent

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling op beleidsveld Milieu en programma 4.

Doelstelling (van Enexis):

Een op zo duurzaam mogelijke wijze verzorgen van een betrouwbaar en betaalbaar energietransport nu en in de toekomst.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Als gevolg van diverse juridische constructies hebben de aandeelhouders er een aantal nieuwe deelnemingen bij gekregen, namelijk:

- Enexis Holding N.V.: het Netwerkbedrijf als gevolg van de splitsing. Twenterand bezit per 1 januari 2016 64.662 aandelen Enexis, 0,0432 % van het totale aandelenkapitaal.
- Vordering Enexis b.v.: omdat Enexis b.v. over onvoldoende liquide middelen beschikte is er door Essent een zogenaamde bruglening verstrekt. Deze lening is overgedragen aan de aandeelhouders en ondergebracht in deze b.v..
- Verkoop Vennootschap B.V.: Garanties door verko pers aan RWE verstrekt zijn overgedragen aan deze BV.
- Overige: een drietal BV's welke dienen ter zekerheid van mogelijke claims voortvloeiende uit de gehele verkooptransactie. Het betreft:

* Cross Border Lease (CBL) Vennootschap BV

* Claim Staat Vennootschap BV

* Extra Zekerheid Vennootschap BV

Financiële relatie / financieel belang:

Voor 2017 en verder is € 43.000 begroot aan dividend.

Deze raming ligt € 7.000 beneden de raming van 2016. Dit is het gevolg van inkoop van een deel (ca. 25 %) van de eigen aandelen door Enexis van Twenterand per 31 december 2016. Met de opbrengst van deze verkoop, naar verwachting ca. € 500.000 is de boekwaarde van een aantal activa verlaagd, waardoor in voorliggende begroting de kapitaallasten met ca. € 50.000 structureel verlaagd konden worden.

Beleidsvoornemens:

Geen bijzonderheden-

Financiële informatie:

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2015	45
Eigen vermogen eind 2015	25
Vreemd vermogen begin 2015	860.000
Vreemd vermogen eind 2015	355.000
Verwachte fin. resultaat 2015	0

C. Deelnemingen in Stichtingen en Verenigingen Euregio, Gronau

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan alle programma's en diverse doelenbomen. Het gaat in het algemeen om bestuurlijke samenwerking en internationale contacten.

Doelstelling:

De Euregio heeft tot doel het stimuleren, ondersteunen en coördineren van regionale grensoverschrijdende samenwerking.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De Euregio is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband van Nederlandse en Duitse gemeenten, steden en (Land-)Kreise.

Financiële relatie / financieel belang:

Voor de Nederlandse gemeenten is de bijdrage aan de Euregio € 0,29 per inwoner. Voor de gemeente Twenterand betekende dit voor 2016 een bedrag van € 9.823.

Beleidsvoornemens:

De privaatrechtelijke rechtsvorm van Euregio, een 'eigentragener Verein' (geregistreerde vereniging) naar Duits recht (EUREGIO e.V), is omgezet in een publiekrechtelijk openbaar lichaam.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen begin 2017	1.081
Eigen vermogen eind 2017	1.120
Vreemd vermogen begin 2017	0
Vreemd vermogen eind 2017	0
Verwachte fin. resultaat 2017	38

5.6 Paragraaf Grondbeleid

Onder grondbeleid kan worden verstaan het op zodanige wijze handhaven van bestaand grondbeleid dan wel het realiseren van gewenste veranderingen in dit grondgebruik dat dit past binnen de door de gemeenteraad vastgestelde doelstellingen in het kader van de ruimtelijke ordening. Het gemeentelijk grondbeleid is geen doel op zich maar een instrument voor het te voeren ruimtelijk beleid. Het gemeentelijk grondbeleid is sterk verbonden met doelstellingen uit andere beleidsvelden. Hierbij kan gedacht worden aan ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, economische zaken, recreatie en toerisme, veiligheid en leefomgeving. De uitvoering van het grondbeleid is grotendeels onder gebracht bij het grondbedrijf. Maar binnen de Algemene Dienst bevinden zich gronden die kunnen bijdragen aan de gestelde beleidsdoelen. Hierbij valt onder meer te denken aan sport, recreatie, dorpscentra en veiligheid

De hoofdlijnen van het grondbeleid

In de nota grondbeleid zijn de hoofdlijnen voor het beleid vastgelegd. De actualisatie van deze nota in 2016 zal het nieuwe uitgangspunt zijn. Door de economische tijden is een faciliterende grondbeleid ingezet en zal verder gehanteerd worden. Voor de gebieden die de gemeente in ontwikkeling heeft is het uitgangspunt dat deze tenminste kostendekkend zijn. In 2017 zal verder gewerkt worden aan het optimaliseren van de processen rondom grondzaken. In deze paragraaf wordt de opgave geven van de voortgang van de uitvoering ervan in de bedrijfsvoering.

Exploitaties

Weemelanden Oost

Binnen dit gebied is nog 1 kavel te koop bestemd voor appartementen. De VOF Weemelanden heeft vergevorderde plannen voor een ontwikkeling in combinatie met een eerder aangekochte kavel.

Bedrijfsverplaatsingen

Na de locaties van Bakkerij Holland zijn ook op de Poorthuislocatie de in optie gegeven kavels op twee kavels na verkocht. De voorbereidingen kunnen getroffen worden voor afronding van dit inbreidingsgebied. De locatie Schmidt is gesaneerd en kan de kavel overgedragen worden aan de potentiële koper.

Almeloseweg Oost

Er is nog 5,07 ha beschikbaar. Daarvan is 1,1 ha in optie gegeven.

Oosterweilanden (niet in ontwikkeling)

Dit plan is nog niet in uitvoering. Op 6 ha ligt de definitieve bestemming bedrijventerrein. Met de uitgifte wordt gestart wanneer het over grote deel van de grond in Almeloseweg Oost is verkocht.

Kruidenwijk

Er is een serieuze koper voor de bouwlocatie waar de energieneutrale woningen waren gedacht. Dit is de eerste in lange tijd. Mogelijk geeft dit een impuls voor verder invulling

Garstelanden IV

In verband met de aanhoudende vraag is het gehele gebied bouwrijp gemaakt. Er is nog 6.335 m² aan bedrijfsgrond om uit te geven.

Centrumvisie Vroomshoop

In 2016 wordt de bestemmingsplanprocedure afgerond die de bouw van woningen mogelijk maakt. Verwacht wordt dat eind 2016 gestart kan worden met de uitgifte van bouw kavels voor woningbouw.

Vroomshoop Oost

De ontwikkeling van de volgende fase wordt in 2016 in procedure gebracht. Hiermee kan de VOF meer variatie aan woningbouw bieden naast de 2^e kapper en een aantal vrijstaande woningen.

Zuidmaten Oost

Het loopt in 2016 onverwacht snel met de verkopen. Er resteren nog een aantal kavels voor vrijstaande woningen.

Smithoek

Er worden gesprekken gevoerd met de huurder van de voormalige schoolwoning over verkoop. De gesprekken met de Hervormde Kek worden hervat over de invulling van deze locatie.

Kroezenhoek-West

De ontwikkelaar van dit gebied heeft een eerste fase met woon-werk locaties op de markt gebracht.

Restkavels woningen

De gemeente heeft nog voor enkele voormalige projectgebieden bouwrijpe kavels te koop staan. Het gaat om 13 kavels die opgevangen zijn in dit complex.

Restkavels bedrijven

In dit complex zijn diverse bouwrijpe kavels opgenomen die nog uit voormalige, afgesloten projecten verkocht moeten worden. Het gaat om 11.951 m².

Verwachte exploitatie uitkomsten

Woningbouw Complexen	Boekwaarde 31-12-2015	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Verwacht resultaat
Schmidt	279.644	48.527	295.000	-33.171
Poorthuis	805.788	60.589	477.351	-389.026
Kruidenwijk III	-184.284	779.551	3.453.552	2.858.285
Vr'hoop centrum	-478.985	1.221.900	1.777.552	1.034.637
Zuidmaten Oost	3.398.086	3.218.962	6.559.529	-57.519
Smithoek	306.070	1.282.079	2.527.500	939.351
Weemelanden Oost	0	80.781	218.295	137.514
KOP W'haar	1.124.944	411.771	1.805.600	268.885
Restkavels woningen	<u>1.095.094</u>	<u>9.472</u>	<u>1.776.620</u>	<u>672.054</u>
Totaal	6.346.357	7.113.632	18.890.999	5.431.010

5.6 Paragraaf Grondbeleid

Bedrijventerreinen complexen	Boekwaarde 31-12-2015	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Verwacht resultaat
Oosterweilanden	2.965.596	5.457.902	8.600.000	176.502
Almeloseweg Oost	1.739.224	1.526.399	4.491.642	1.226.019
Garstelanden IV	633.548	2.091.748	2.516.462	-208.834
Restkavels bedrijven	<u>388.204</u>	<u>281.015</u>	<u>836.570</u>	<u>167.351</u>
	5.726.572	9.357.064	16.444.674	1.361.038

Risico's en reserve

Per 1-1-2016 is de stand van de Reserve Grondbedrijf circa € 160.000. De komende jaren zal dat niveau gehandhaafd blijven omdat er geen projecten worden verwacht die administratief kunnen worden afgesloten met winst. De komende jaren is de reserve nog mager, maar kan er bij calamiteiten een beroep gedaan worden op de Algemene Risico Reserve. Pas als Vroomshoop Centrum kan worden afgesloten kan de Reserve van het Grondbedrijf weer tot een gewenst niveau komen (verhoging weerstandsvermogen) voor het opvangen van risico's en treffen van extra verliesvoorzieningen. Vooralsnog is door de raad een maximum van € 1.000.000 bepaald als omvang van de reserve Grondbedrijf. Op basis hiervan kan de komende 10 jaar uiteindelijk bijna € 6,75 mln (op eindwaarde en per datum van de administratieve afsluiting van de betreffende grondexploitaties) aan de Algemene Risico Reserve worden afgedragen. Er is een voorziening gevormd voor de verliesgevende complexen.

5.7 Paragraaf Lokale heffingen

De intentie van deze paragraaf is om inzicht te bieden in de lokale belastingdruk binnen de gemeente Twenterand. Hierbij wordt met name ingegaan op de onroerendezaakbelasting (OZB), de rioolheffing, de afvalstoffenheffing, de hondenbelasting, de baatbelastingen en de toeristen- en forensenbelasting.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)

Met ingang van 1 januari 2017 worden de gemeentelijke heffingen opgelegd en geïnd door het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente.

Onroerendezaakbelastingen

Op basis van artikel 220 van de Gemeentewet kunnen gemeenten onroerende-zaakbelastingen (OZB) heffen. De OZB is een algemene belasting, er is geen relatie tussen de heffing en bepaalde taken van de gemeente. De opbrengst is onderdeel van de algemene middelen.

De OZB is een tijdstipbelasting. Dit betekent dat voor het bepalen van de belastingplicht de situatie per 1 januari van het belastingjaar geldt. Veranderingen in de loop van het jaar, bijvoorbeeld de verkoop van een huis, worden meegenomen in het volgende belastingjaar.

Belastingplichtige

- eigenaren van woningen;
- eigenaren van niet-woningen;
- gebruikers van niet-woningen.

Indien iemand zowel eigenaar als gebruiker is van een niet-woning, dan betaalt hij of zij beide belastingen.

Grondslag onroerende-zaakbelastingen

De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ-waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks opnieuw bepaald. Het tarief van de OZB wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde. Voor iedere groep belastingplichtigen wordt een afzonderlijk tarief vastgesteld. De hoogte van het tarief leidt tot de opbrengst die met de begroting is vastgesteld. De beoogde opbrengst van de OZB per belastingplichtige wordt eerst vastgesteld. Vervolgens wordt op basis van de totale WOZ-waarde van de belastingplichtige het OZB-tarief berekend. De ontwikkeling van het OZB-tarief is dus naast de ontwikkeling van de OZB-opbrengst afhankelijk van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt. Als de gemiddelde waarde op de vastgoedmarkt stijgt, leidt dit tot een neerwaartse bijstelling van het OZB-tarief. Anders zou de OZB-opbrengst evenredig meestij-

gen. Andersom geldt hetzelfde. Een negatieve waardeontwikkeling van de vastgoedmarkt leidt tot een verhoging van het OZB-tarief, om te voorkomen dat de OZB opbrengst daalt.

De tariefaanpassing op basis van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt heeft voor de gemiddelde eigenaar en gebruiker geen effect op de hoogte van de OZB-heffing. Immers, een gemiddeld vastgoedobject volgt de ontwikkeling op de vastgoedmarkt.

De opbrengst uit de onroerendezaakbelastingen wordt voor 2017 geraamd op € 5.087.800. Hierin zit ook de extra verhoging voor het werkbudget economie opgenomen. De totale opbrengststijging bedraagt 5,36% ten opzichte van 2016.

Rioolheffing

De wettelijke basis voor het heffen van rioolheffing ligt in artikel 228a van de Gemeentewet. In de rioolheffing worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel.

Met de invoering in 2008 van de Wet gemeentelijke watertaken heeft de gemeente naast de zorgplicht voor het afvoeren van huishoudelijk afvalwater en regenwater ook de zorgplicht voor het grondwater. Daarmee is ook de mogelijkheid ontstaan om de kosten die verbonden zijn aan de taken die voortvloeien uit de Wet gemeentelijke watertaken, toe te rekenen aan de rioolheffing.

Elke gemeente is verplicht een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vast te stellen. In een GRP wordt meerjarig inzicht gegeven in de kosten die gemaakt worden voor de instandhouding van het gemeentelijk rioolstelsel. In 2014 heeft de gemeenteraad het GRP 2014-2018 vastgesteld.

Aan de raad wordt voorgesteld om het tarief voor rioolrechten te verhogen met 2% (conform het vastgestelde GRP). De opbrengst uit de rioolheffing wordt voor 2017 vooralsnog geraamd op € 3.365.000.

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven op basis van artikel 15.33 van de wet Milieubeheer. Belastingplichtig zijn diegenen die in onze gemeente feitelijk gebruik maken van een perceel waarvan de gemeente verplicht is tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen.

Aan de raad wordt voorgesteld om de tarieven voor het aanbieden huishoudelijk afval aan te passen volgens de kaders uit het raadsvoorstel Aanpassing inzaamstructuur huishoudelijk afval en bijbehorende amendementen en motie d.d. 30 juni 2015.

Voor het vastrecht wordt een tarief voorgesteld van € 91,68. Voor de ledigingstarieven stellen wij voor om deze voor 2017 te bevriezen op het niveau van 2016 zijnde € 11,21 voor een 240 l. restafvalcontainer en € 6,80 voor een 140 l. restafvalcontainer. De opbrengst uit de afvalstoffenheffing wordt voor 2017 geraamd op € 1.891.458.

Hondenbelasting

Op grond van artikel 226 van de Gemeentewet kan van de houder van een hond hondenbelasting worden geheven. De hondenbelasting is een algemene belasting. Dat houdt in dat de raad vrij is in de bepaling van de opbrengst: er hoeft geen relatie met de kosten te zijn. De hondenbelasting bedraagt een vast bedrag per hond per jaar. Indien een hond maar een deel van het jaar gehouden wordt, is de houder van de hond hondenbelasting verschuldigd over dat deel van het jaar dat hij of zij de hond in bezit heeft. Op 1 augustus 2016 waren er 2.916 geregistreerde honden in de gemeente. Voorgesteld wordt om het tarief van de hondenbelasting met een inflatiecorrectie van 0,64% te verhogen. Het tarief voor een tweede hond is gelijk aan het tarief voor de eerste hond. De opbrengst uit de hondenbelasting wordt voor 2017 geraamd op € 172.000.

Toeristenbelasting/forensenbelasting

Met ingang van het belastingjaar 2006 is er in onze gemeente een toeristenbelasting en een forensenbelasting ingevoerd. Dit conform de uitgangspunten van de door de raad vastgestelde Nota Recreatie en Toerisme. Er worden jaarlijks ca. 17 aanslagen toeristenbelasting en 20 aanslagen forensenbelasting opgelegd. Voor 2017 wordt een verhoging van 0,64% % voorgesteld. Voor verschillende accommodaties wordt forfaitair het aantal overnachtingen bepaald, aan de hand hiervan wordt een aanslag opgelegd. De forensenbelasting betreft de recreatiebungalows.

Hier wordt de belasting gerelateerd aan de W.O.Z.-waarde van de recreatiebungalows. De opbrengst uit de toeristenbelasting wordt voor 2017 geraamd op € 37.500 en voor de forensenbelasting is een opbrengst geraamd van € 5.000.

Kwijtschelding

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de geheven belasting. Dit is het geval als de bestaansnorm van inwoners onder de daarvoor geldende normen valt. Uitgangspunt is dat kwijtschelding mogelijk is wanneer sprake is van een inkomen op minimum niveau, terwijl er daarnaast nog sprake is van buitengewone lasten (bijv. extreem hoge huur). De hondenbelasting is hiervan uitgezonderd. Hiervoor is geen kwijtschelding mogelijk.

Automatische incasso

Evenals voorgaande jaren kan de burger in onze gemeente kiezen voor betaling van de belastingaanslag in meerdere termijnen via automatische incasso. Het alternatief is betaling in 2 termijnen. Het bovenstaande geldt ook voor de aanslag met betrekking tot de variabele kosten van de afvalstoffenheffing (aantal ledigingen). Vorderingen van in totaliteit minder dan € 50 worden via automatische incasso in 2 termijnen afgeschreven.

5.7 Paragraaf Lokale heffingen

De intentie van deze paragraaf is om inzicht te bieden in de lokale belastingdruk binnen de gemeente Twenterand. Hierbij wordt met name ingegaan op de onroerendezaakbelasting (OZB), de rioolheffing, de afvalstoffenheffing, de hondenbelasting, de baatbelastingen en de toeristen- en forensenbelasting.

Belastingdruk

Onderstaand treft u een overzicht aan van de belastingdruk van een inwoner van onze gemeente, die in het kader van de afvalstoffenheffing in 2016 1 restcontainer van 240 liter in gebruik heeft, welke 6 keer geleegd wordt. Bij de eigen woning is een woningwaarde van € 203.000 en € 240.000 het uitgangspunt.

Ontwikkeling lastendruk:

<i>Eigen woning: € 203.000</i>	2017	2018	2019	2020
Afvalstoffenheffing, vast deel	€ 91,68	€ 102,24	€ 117,96	€ 120,32
Afvalstoffenheffing, variabel deel	€ 67,26	€ 67,26	€ 67,26	€ 67,26
Rioolheffing	€ 245,16	€ 250,06	€ 255,06	€ 260,16
OZB	€ 273,00	€ 276,00	€ 287,00	€ 286,00
Totaal lastendruk	€ 677,10	€ 695,56	€ 727,28	€ 733,74

Huurwoning:

Afvalstoffenheffing	€ 91,68	€ 102,24	€ 117,96	€ 120,32
Afvalstoffenheffing, variabel deel	€ 67,26	€ 67,26	€ 67,26	€ 67,26
Rioolheffing	€ 245,16	€ 250,06	€ 255,06	€ 260,16
Totaal lastendruk	€ 404,10	€ 419,56	€ 440,28	€ 447,74

<i>Eigen woning: € 240.000</i>	2017	2018	2019	2019
Afvalstoffenheffing	€ 91,68	€ 102,24	€ 117,96	€ 120,32
Afvalstoffenheffing, variabel deel	€ 67,26	€ 67,26	€ 67,26	€ 67,26
Rioolheffing	€ 245,16	€ 250,06	€ 255,06	€ 260,16
OZB	€ 323,00	€ 326,00	€ 340,00	€ 338,00
Totaal lastendruk	€ 727,10	€ 745,56	€ 780,28	€ 785,74

Overzicht kostendekkendheid heffingen

Kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing	2017	2018	2019	2020
Kosten taakveld(en), incl. (omslag)rente	2.132.129,50	2.021.489,67	2.019.763,83	2.018.768,00
Inkomsten taakvel(en), excl.heffingen	1.157.332,50	917.962,50	715.000,00	715.000,00
Netto kosten taakveld	974.797,00	1.103.527,17	1.304.763,83	1.303.768,00
Toe te rekenen kosten	370.348,50	369.278,33	368.789,17	369.585,00
Overhead incl. (omslag)rente	110.000,00	113.600,00	114.000,00	115.200,00
BTW	436.312,02	435.383,82	428.819,37	428.819,37
Totale kosten	1.891.457,52	2.021.789,32	2.216.372,37	2.217.372,37
Opbrengt heffingen	1.891.457,52	2.021.789,32	2.216.372,37	2.217.372,37
Dekkingspercentage	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Kostendekkendheid van de rioolheffing	2017	2018	2019	2020
Kosten taakveld(en), incl. (omslag)rente	2.454.431,16	2.520.138,36	2.624.658,58	2.670.417,42
Inkomsten taakvel(en), excl.heffingen	28.637,00	27.540,00	29.564,00	30.106,00
Netto kosten taakveld	2.425.794,16	2.492.598,36	2.595.094,58	2.640.311,42
Toe te rekenen kosten	555.309,84	548.058,64	522.223,42	542.703,58
Overhead incl. (omslag)rente	137.500,00	142.000,00	131.100,00	132.480,00
BTW	246.653,00	249.905,00	252.795,00	255.742,00
Totale kosten	3.365.257,00	3.432.562,00	3.501.213,00	3.571.237,00
Opbrengt heffingen	3.365.257,00	3.432.562,00	3.501.213,00	3.571.237,00
Dekkingspercentage	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Overzicht van baten en lasten 2017

Programmabegroting 2017

6. Overzicht van baten en lasten 2015 - 2017

Omschrijving programma/doelenboom	Werkelijk 2015			Raming 2016			Raming 2017		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
1. Veilig leefklimaat			0			0			0
<i>Openbare orde en veiligheid</i>	-2.620	2.065.928	2.063.309	-3.800	1.905.357	1.901.557	86.200	2.005.636	2.091.836
<i>Openbare ruimte en verkeer</i>	-4.029.539	10.614.147	6.584.608	-3.332.010	10.255.379	6.923.369	-3.431.928	10.087.224	6.655.296
<i>Milieu</i>	-2.898.739	3.203.995	305.256	-3.061.461	2.638.337	-423.124	-3.063.790	2.958.164	-105.626
<i>Vergunningen, toezicht en handhaving</i>	-392.307	627.108	234.801	-507.380	2.004.478	1.497.098	-517.380	1.850.465	1.333.085
2. Aantrekkelijke gemeente			0			0			0
<i>Cultuur</i>	-376.255	1.807.603	1.431.348	-361.137	1.701.432	1.340.295	-361.221	862.982	501.761
<i>Economie en toerisme</i>	-66.662	560.877	494.215	-13.580	777.726	764.146	-13.580	814.318	800.738
<i>Sport</i>	-316.115	2.057.189	1.741.073	-325.150	2.592.907	2.267.757	-326.271	2.289.837	1.963.566
<i>Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling</i>	-8.487.657	11.009.586	2.521.929	-3.484.099	4.108.680	624.581	-6.037.008	7.190.310	1.153.302
3. Maatsch.ontw. en zelfredzaamheid			0			0			0
<i>Sociale zaken</i>	-16.091.522	18.292.574	2.201.052	-14.710.061	18.772.455	4.062.394	-14.470.339	19.306.554	4.836.215
<i>Maatschappelijke ondersteuning</i>	-7.762.020	11.119.180	3.357.160	-7.666.963	12.440.442	4.773.479	-6.633.321	10.023.617	3.390.296
<i>Gezondheidszorg</i>	-24.805	1.553.229	1.528.424	0	2.081.808	2.081.808	0	1.499.065	1.499.065
<i>Onderwijs</i>	-490.769	3.994.790	3.504.021	-359.042	4.142.417	3.783.375	-358.856	4.818.362	4.459.506
<i>Jeugd</i>	-7.456.458	9.397.349	1.940.891	-7.747.589	8.273.012	525.423	-8.389.480	8.137.760	-251.720
4. Klantgerichte organisatie en bestuur			0			0			0
<i>Burgerzaken</i>	-536.113	746.459	210.346	-423.570	2.221.441	1.797.871	-423.570	2.061.848	1.638.278
<i>Dienstverlening</i>	-770	29.691	28.921	-1.000	453.530	452.530	-1.000	415.779	414.779
<i>Bedrijfsvoering</i>	-803.569	8.612.836	7.809.267	-687.280	5.631.776	4.944.496	-750.044	3.633.839	2.883.795
Subtotaal programma's	-49.735.921	85.692.542	35.956.621	-42.684.122	80.001.177	37.317.055	-44.691.588	77.955.760	33.264.172
Algemene dekkingsmiddelen									
Lokale heffingen	-4.578.000	0	-4.578.000	-4.828.801	0	-4.828.801	-5.087.800	0	-5.087.800
Algemene uitkering	-26.405.652	0	-26.405.652	-27.285.460	0	-27.285.460	-27.200.112	0	-27.200.112
Dividend	-1.466.143	0	-1.466.143	-1.449.143	0	-1.449.143	-1.453.343	0	-1.453.343
Saldo financieringsfunctie	-238.168	958.190	720.022	-223.000	1.203.724	980.724	-215.500	912.360	696.860
Overige algemene dekkingsmiddelen	-2.403.484	0	-2.403.484	-2.088.148	0	-2.088.148	-2.023.320	0	-2.023.320
Subtot. alg. dekkingsmiddelen	-35.091.447	958.190	-34.133.257	-35.874.552	1.203.724	-34.670.828	-35.980.075	912.360	-35.067.715
Overhead	0	0	0	0	0	0	0	5.034.044	5.034.044
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-84.827.368	86.650.732	1.823.364	-78.558.674	81.204.901	2.646.227	-80.671.663	83.902.164	3.230.501
Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves									
1. Veilig leefklimaat	-2.213.780	1.317.914,45	-895.865	-887.382	54.000	-833.382	-312.609	0	-312.609
2. Aantrekkelijke gemeente	-1.396.415	82.815,32	-1.313.599	-761.254	61.227	-700.027	-749.177	40.645	-708.532
3. Maatsch. Ontw. en zelfredzaamheid	-1.997.820	2.187.041,75	189.222	-624.358	0	-624.358	-1.911.563	0	-1.911.563
4. Klantgerichte organisatie en bestuur	-441.417	638.295,56	196.879	-3.604.152	3.115.692	-488.460	-977.914	662.242	-315.672
Totaal mutaties reserves	-6.049.431	4.226.067	-1.823.364	-5.877.146	3.230.919	-2.646.227	-3.951.263	702.887	-3.248.376
Gerealiseerd resultaat	-90.876.799	90.876.799	0	-84.435.820	84.435.820	0	-84.622.926	84.605.051	-17.875

6. Overzicht van baten en lasten 2018 - 2020

Omschrijving programma/doelenboom	Raming 2018			Raming 2019			Raming 2020		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
1. Veilig leefklimaat			0			0			0
<i>Openbare orde en veiligheid</i>	131.200	1.986.022	2.117.222	176.200	1.969.413	2.145.613	176.200	2.005.706	2.181.906
<i>Openbare ruimte en verkeersmiddelen</i>	-3.499.773	10.010.371	6.510.598	-3.568.975	10.031.022	6.462.047	-3.639.561	10.021.412	6.381.851
<i>Milieu</i>	-2.954.752	2.839.237	-115.515	-2.946.372	2.830.789	-115.583	-2.932.372	2.820.196	-112.176
<i>Vergunningen, toezicht en handhaving</i>	-527.380	1.680.978	1.153.598	-537.380	1.653.420	1.116.040	-537.380	1.677.258	1.139.878
2. Aantrekkelijke gemeente			0			0			0
<i>Cultuur</i>	-357.656	803.271	445.615	-359.642	763.176	403.534	-361.647	868.518	506.871
<i>Economie en toerisme</i>	-13.580	819.613	806.033	-13.580	811.789	798.209	-13.580	815.107	801.527
<i>Sport</i>	-327.697	2.956.087	2.628.390	-327.697	2.176.724	1.849.027	-327.697	2.252.871	1.925.174
<i>Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling</i>	-3.704.781	4.728.555	1.023.774	-8.396.876	9.354.827	957.951	-4.476.862	5.431.125	954.263
3. Maatsch.ontw. en zelfredzaamheid			0			0			0
<i>Sociale zaken</i>	-13.974.221	18.350.119	4.375.898	-13.562.465	17.913.384	4.350.919	-13.073.331	17.444.327	4.370.996
<i>Maatschappelijke ondersteuning</i>	-6.034.808	9.645.591	3.610.783	-5.570.254	9.168.001	3.597.747	-5.542.512	9.150.737	3.608.225
<i>Gezondheidszorg</i>	0	1.469.236	1.469.236	0	1.450.394	1.450.394	0	1.456.828	1.456.828
<i>Onderwijs</i>	-358.856	3.609.205	3.250.349	-358.856	3.570.663	3.211.807	-358.856	3.489.010	3.130.154
<i>Jeugd</i>	-8.563.630	8.545.073	-18.557	-8.581.403	8.550.970	-30.433	-8.629.745	8.607.934	-21.811
4. Klantgerichte organisatie en bestuur			0			0			0
<i>Burgerzaken</i>	-423.570	1.979.601	1.556.031	-423.570	1.947.360	1.523.790	-423.570	1.973.274	1.549.704
<i>Dienstverlening</i>	-1.000	396.325	395.325	-1.000	389.544	388.544	-1.000	394.994	393.994
<i>Bedrijfsvoering</i>	-734.993	3.534.873	2.799.880	-734.967	3.476.983	2.742.016	-734.967	3.669.621	2.934.654
Subtotaal programma's	-41.345.497	73.354.157	32.008.660	-45.206.837	76.058.459	30.851.622	-40.876.880	72.078.918	31.202.038
Algemene dekkingsmiddelen									
Lokale heffingen	-5.212.700		-5.212.700	-5.446.300		-5.446.300	-5.446.300		-5.446.300
Algemene uitkering	-27.759.698		-27.759.698	-28.029.115		-28.029.115	-28.462.457		-28.462.457
Dividend	-1.453.343		-1.453.343	-1.453.343		-1.453.343	-1.453.343		-1.453.343
Saldo financieringsfunctie	-215.500	1.099.813	884.313	-215.500	1.120.092	904.592	-215.500	1.008.055	792.555
Overige algemene dekkingsmiddelen	-1.808.789		-1.808.789	-1.650.065		-1.650.065	-1.615.491		-1.615.491
Subtot. alg. dekkingsmiddelen	-36.450.030	1.099.813	-35.350.217	-36.794.323	1.120.092	-35.674.231	-37.193.091	1.008.055	-36.185.036
Overhead	0	4.942.121	4.942.121	0	4.943.250	4.943.250	0	4.977.862	4.977.862
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-77.795.527	79.396.091	1.600.564	-82.001.160	82.121.801	120.641	-78.069.971	78.064.835	-5.136
Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves									
1. Veilig leefklimaat	-299.795	0	-299.795	-294.313	0	-294.313	-202.695	0	-202.695
2. Aantrekkelijke gemeente	-1.321.904	0	-1.321.904	-532.761	0	-532.761	-718.992	0	-718.992
3. Maatsch. Ontw. en zelfredzaamheid	-247.155	0	-247.155	-220.279	0	-220.279	-206.802	0	-206.802
4. Klantgerichte organisatie en bestuur	-518.708	713.242	194.534	-342.903	764.242	421.339	-308.967	815.242	506.275
Totaal mutaties reserves	-2.387.562	713.242	-1.674.320	-1.390.256	764.242	-626.014	-1.437.456	815.242	-622.214
Gerealiseerd resultaat	-80.183.089	80.109.333	-73.756	-83.391.416	82.886.043	-505.373	-79.507.427	78.880.077	-627.350

6. Overzicht van baten en lasten 2017

6.1 Toelichting bij financieel overzicht "baten en lasten per programma"

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoorden Provincies en Gemeenten (B.B.V.), is het verplicht de gemeenteraad een begroting aan te bieden die is geschoond van stortingen in en onttrekkingen aan reserves. Dit is het zogenaamde resultaat voor bestemming. Vervolgens dient aangegeven te worden welke bedragen aan welke reserves moeten worden onttrokken dan wel worden toegevoegd en voor welke programma's dit dan moet. Na deze toevoegingen en onttrekkingen (de resultaatbestemming) volgt het resultaat na bestemming. Op deze manier wordt voor de raad inzichtelijk gemaakt hoeveel aan reserves wordt toegevoegd en onttrokken, zonder dat dit hun budgetrecht aantast. De ramingen op zowel programma- als op productniveau zijn dus exclusief de stortingen in en onttrekkingen aan de reserves.

Resultaatbestemming

Het inzichtelijk maken van deze regelgeving voor wat betreft de resultaatbestemming is door ons opgenomen onder het financiële overzicht "baten en lasten per programma". Zoals uit betreffende overzicht blijkt, sluit de begroting 2017, geschoond van stortingen in en onttrekkingen aan reserves, met een nadelig saldo van € 3.232.727. Dit noemen we het resultaat voor bestemming.

Berekening:

- lasten 2017	€ 83.902.164	
- baten 2017	€ 80.671.663	
- resultaat voor bestemming	€ 3.230.501	nadelig

Door de reguliere stortingen in en onttrekkingen aan de reserves middels resultaatbestemming weer toe te voegen is er voor 2017 sprake van een begroting met een klein overschot van € 42.874.

Berekening:

- resultaat 2017 voor bestemming	€ 3.230.501	
- resultaat bestemming		
- stortingen in reserves	€ 702.887	
- onttrekkingen aan reserves	€ 3.951.263	
- resultaat 2017 na bestemming	€ 17.875	voordelig

De specificatie van de verschillende stortingen in en onttrekkingen aan de reserves onder de noemer resultaatbestemming kunt u terugvinden in de Staat van reserves en voorzieningen die in de toelichting bij deze programmabegroting is gevoegd

6.2 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Ingevolge artikel 17 sub b van het Besluit Begroting en Verantwoording (B.B.V.) dient in de begroting een overzicht met toelichting van de geraamde algemene dekkingsmiddelen te worden opgenomen. Hierin wordt ingegaan op de middelen die vrij besteedbaar zijn. Het betreft met name de O.Z.B. en de uitkering uit het gemeentefonds. Deze middelen kennen in tegenstelling tot heffingen als het rioolrecht of de afvalstoffenheffing geen vooraf bepaald bestedingsdoel. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)

Algemene dekkingsmiddelen	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Lokale heffingen (O.Z.B.)	4.828,8	5.087,8	5.212,7	5.446,3	5446,3
Gemeentefonds (algemene uitkering)	27.285,5	27.200,1	27.759,7	28.029,1	28.462,5
Dividenden	1.449,1	1.453,3	1.453,3	1.453,3	1.453,3
Saldo financieringsfunctie	-980,7	-696,9	-884,3	-904,6	-792,6
Overige middelen	<u>2.088,1</u>	<u>2.023,3</u>	<u>1.808,8</u>	<u>1.650,1</u>	<u>1.615,5</u>
Totaal	<u>34.670,8</u>	<u>35.067,7</u>	<u>35.350,2</u>	<u>35.674,2</u>	<u>36.185,0</u>

6.2.1 Algemene uitkering gemeentefonds

Algemeen

De in de begroting 2017 opgenomen raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de circulaire van 31 mei 2016. Deze circulaire stelt de raming voor de gemeentefondsuitkering voor 2016 bij en geeft een raming voor 2017. Ook kijkt de circulaire vooruit naar de jaren 2018 tot en met 2021.

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven (netto gecorrigeerde rijksuitgaven; NGRU). Volgens de normeringssystematiek (trap op trap af) hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van de algemene uitkering. De jaarlijkse toename of afname van het gemeentefonds, voortvloeiend uit de normeringssystematiek, wordt het accres genoemd.

Uitkeringsfactor

De uitkeringsfactor voor het jaar 2017 wordt voorlopig vastgesteld op 1,418. Hierbij is rekening gehouden met de doorwerking van de ramingen over de vorige jaren en met de onderwerpen uit de meircirculaire 2016.

Accres

De afrekening van het accres 2015 is voordelig, een plus van € 50 miljoen. De rijksuitgaven waren per saldo hoger dan gedacht, met name als gevolg van de instroom van vluchtelingen. Dit wordt verrekend in 2016. Daarnaast is het uitkeringsjaar 2016 nadelig ten opzichte van de septembercirculaire 2015, per saldo € 117 miljoen. Dit is vooral het effect van lagere inflatie waardoor het uitgavenkader van de rijksoverheid daalt en daarmee het accres. In 2016 is er ook een positief effect vooral door verhoogde asielinstream ad € 150 miljoen, maar de daling is groter dan de stijging. In 2017 komt het weer goed met een accres van € 104 miljoen positief. Beide jaren compenseren elkaar redelijk. De meerjarentermijn is dan weer negatief ten opzichte van de septembercirculaire, in 2018 een min van 25 miljoen, in 2019 een min van € 32 miljoen.

Bovengenoemde mutaties laten uitnamen zien. Toch zijn alle accrespercentages nog positief.

Groot onderhoud verdeelstelsel

Het groot onderhoud is in twee fasen uitgevoerd met ingangsdata 2015 en 2016. Kostenoriëntatie was hiervoor de basis. Het subcluster VHROSV viel in de tweede fase. Ten aanzien van dit subcluster was de conclusie dat gemeenten met een relatief groot buitengebied meer kosten maken voor bestemmings- en structuurplannen dat tot dan werd aangenomen. Er was echter twijfel over de kwaliteit van het onderzoek omdat de uitgaven in dit subcluster investeringen zijn, waarbij een enkel onderzoeksjaar geen representatieve uitslag zou kunnen geven. In de aanloop van het verdiepend onderzoek is in de meircirculaire 2015 wel al 1/3 e deel van de effecten verwerkt.

Het verdiepend onderzoek gaf een bevestiging van het initiële onderzoek. De onderzoekers adviseerden het resterende 2/3e deel alsnog volledig te verwerken. Dit ondanks de onduidelijkheden die bleven bestaan omtrent het taakveld gebiedsontwikkeling.

Besluit fondsbeheerders

Na adviezen van de RFV en VNG en vele brieven van belanghebbenden hebben de fondsbeheerders nu besloten wederom 1/3e deel toe te kennen en verder onderzoek te staken. Het maximaal herverdeeffect wordt gesteld op € 30 per inwoner.

Rekening houdend met het vorenstaande kan de algemene uitkering voor het jaar 2017 geraamd worden op € 27.200.112.

6.2.2 Dividenden

De gemeente Twenterand ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit. De ramingen betreffen conform het B.B.V. de te verwachten dividenden over het jaar 2016 die in 2017 ontvangen worden.

Aandelen

Cogas

558 aandelen x € 454 = € 253.332.

Van de nominale waarde is 25% gestort.

Dividend 558 aandelen à € 2.000 1.116.000

Enexis

64.662 aandelen x € 1 = € 64.662

Dividend 64.662 aandelen 43.000

Vitens

Gewone aandelen 39.379 x € 10 = € 393.790

Dividend 100.000

Bank Nederlandse Gemeenten

23.868 aandelen x € 2,50 = € 59.670

Dividend 24.000

Wadinko

85 aandelen

Dividend 85 aandelen x € 500 42.500

Regio Twente (Twence BV)

Jaarlijks wordt een winst/dividenduitkering ontvangen, die gebaseerd is op een vaste uitkering en een bepaald deel van de winst.

Deze bedragen worden toegerekend naar het inwoneraantal.

Winst/dividenduitkering 127.843

Totaal dividend

1.453.343

6.2.3 Saldo van de financieringsfunctie

Onder het saldo van de financieringsfunctie wordt verstaan het saldo van (a) de betaalde rente over de aangegane leningen en over de aangetrokken middelen in rekening courant en (b) de ontvangen rente over de uitzettingen. Het geraamde saldo van de financieringsfunctie bedraagt € 696.860 negatief, waarvan de specificatie als volgt luidt:

a Rente langlopende leningen		€ 711.309	
Rente kortlopende leningen		€ 201.051	
			€ 912.360
b Ontvangen rente			
- rente hypotheekverstrekkingen ambtenaren	€ 150.000		
- rente lening Vitens	€ 52.000		
- rente lening Essent	€ 13.500	€ 215.500	
Per saldo			€ 696.860

Financieringspositie

De financieringsstructuur van de gemeente wordt bepaald door:

- De boekwaarde van de investeringen;
- De financiering van de boekwaarde door middel van reserves, voorzieningen en vaste geldleningen;
- Het financieringstekort;
- Het rente-omslagpercentage.

Het is in het belang van de gemeente, dat er gezond wordt gefinancierd, dat wil zeggen dat de kapitaaluitgaven in principe met vaste geldleningen worden gefinancierd, en dat er een zekere afstemming bestaat tussen de afschrijvingsduur van de kapitaaluitgaven en de looptijden van de aangetrokken geldleningen.

De geraamde afschrijving bedraagt

€ 2.972.647 en de aflossing van vaste geldleningen € 5.100.162.

Rente omslagpercentage

Het gemiddelde rentepercentage is voor 2017 berekend op 3,50%. In 2016 was dit ook 3,50%.

Bij deze berekening is uitgegaan van een gemiddelde rente van 1% over het financieringstekort waarvoor kasgeldleningen worden aangetrokken.

Rentetoevoeging reserves

Voor het jaar 2017 wordt, door het besluit van de raad van 30 juni 2009, geen rente (inflatie-correctie) toegevoegd aan de reserves.

6.2.5 Onvoorziene uitgaven

In de begroting 2017 is voor onvoorziene uitgaven een bedrag geraamd van € 1.000. Deze post kan alleen worden benut met betrekking tot uitgaven indien deze onvermijdbaar, onuitstelbaar en onvoorzienbaar zijn.

6.2.4 Overige algemene dekkingsmiddelen

Overige rente reserves/voorzieningen:

Bespaarde rente reserves	1.193.448
Bespaarde rente voorzieningen	615.372

Overige algemene dekkingsmiddelen:

Hondenbelasting	172.000
Forensenbelasting	5.000
Toeristenbelasting	37.500
Totaal	<u>2.023.320</u>

6.2.6 Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten

	2017	2018	2019	2020
Programma Veilig Leefklimaat				
<i>Lasten</i>				
Onderhoud wegen	170.000	170.000	170.000	0
Afronden wegen duurzaam veilig	65.000	65.000	65.000	0
Energieloket 2.1	15.000	15.000	15.000	0
<i>Baten</i>				
Subsidie Energieloket 2.1	-15.000	-15.000	-15.000	0
Programma Aantrekkelijke gemeente				
<i>Lasten</i>				
Projectsubsidie Cultuur	20.000	20.000	0	0
Meerjarig bouwkundig onderhoud (totaal)	435.176	1.102.601	327.137	632.437
Programma Maatschappelijke ondersteuning				
<i>Lasten</i>				
Huur Brede School Weemelanden	1.249.203	0	0	0
Tekort Bijstand	450.000	0	0	0
Regiotaxi	100.000	0	0	0
Gezond in de stad	23.000	0	0	0
Programma Klantgerichte organisatie en bestuur				
<i>Lasten</i>				
Extra budget i.v.m. nieuwe raadsleden	0	25.000	0	0
Kwaliteitsmeting dienstverlening	0	15.000	0	15.000
Twenterands economisch stimulerings progr.	25.000	0	0	0
Transformatie DIV	220.000	110.000	0	0
Personeelsbudget Applicatiebeheer	252.000	142.000	142.000	0
Kosten herorientatie	250.000	0	0	0
Strategische Personeels Planning	55.000	0	0	0
Zonnepanelen gemeentehuis	75.000	0	0	0
<i>Baten</i>				
Subsidie Gezond in de stad	-23.000	0	0	0
Totaal incidenteel	3.366.379,22	1.649.601,00	704.137,00	647.437,00
Resultaatbestemming:				
<i>Lasten</i>				
Progr.2: Leefbaarheid en aantrekkelijkheid	40.645	0	0	0
<i>Baten</i>				
Progr.1: Veilig leefklimaat	-301.055	-288.241	-282.759	-191.141
Progr.2: Leefbaarheid en aantrekkelijkheid	-452.437	-1.025.164	-236.021	-422.252
Progr.3: Zelfredzaamheid en individuele ontw.	-1.704.041	-12.408	-28.002	-14.525
Progr.4: Klantgerichte organisatie en bestuur	-322.945	-31.788	-15.355	-4.519
Totaal resultaatbestemming incidenteel	-2.739.833,00	-1.357.601,00	-562.137,00	-632.437,00
Per Saldo incidenteel	626.546,22	292.000,00	142.000,00	15.000,00

Financiële positie

Programmabegroting 2017

7 Financiële positie

7.1 Uitgangspunten samenstelling begroting 2017

De hoofddoelstelling met betrekking tot de ramingen voor het begrotingsjaar 2015 was evenals voorgaande jaren te komen tot het opstellen van een evenwichtige begroting. Daarvoor zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Basis.

De basis voor de begroting 2017 wordt gevormd door:

- A. de ramingen en budgetten van de goedgekeurde begroting 2016 en de wijzigingen daarop;
- B. de meerjarenramingen 2017-2019;
- C. de jaarrekening 2015;
- D. de Berap 2016;

Loonontwikkeling.

Bij de berekening van de loonkosten 2017 is uitgegaan van de formatie per 1 januari 2017. Als salarisniveau voor 2017 is uitgegaan van het actuele salarispeil per 1 mei 2016, met dien verstande dat er een verhoging is meegenomen van 1%. Ook de toe te kennen periodieken zijn in de raming meegenomen.

Prijspeil.

Voor 2017 is bij het samenstellen van de begroting 2017 rekening gehouden met een prijsstijging van in principe 0% voor kosten derden, waarbij met betrekking tot die posten waarvan zeker was dat de stijging hoger wordt dan voornoemd percentage van dit hogere percentage uitgegaan is. Voor de O.Z.B. is rekening gehouden met hetgeen is bepaald bij de behandeling van de Kadernota 2017, voor de rioolheffing met een verhoging van 2,00% en voor de afvalstoffenheffing is uitgegaan van hetgeen is besloten op 30 juni 2015. Voor 2017 wordt voorgesteld de leges met 0,64% te verhogen.

Volume-effecten.

Voor zover daarvan sprake is of zou kunnen zijn, is rekening gehouden met uit aanvaard en bestaand beleid voortvloeiende financiële gevolgen van voor 2017 verwachte volume-effecten. De volume-effecten kunnen zich onder andere voordoen bij budgetten welke (mede) gebaseerd zijn op het aantal inwoners, woonruimte, leer-

lingen, uitkeringsgerechtigden, lengte van wegen en oppervlakte groen. Voor de inkomstenramingen, zoals ten aanzien van huren en pachten, leges en andere rechten, belastingen, uitkeringen en bijdragen is er eveneens uitgegaan van volume-effecten.

Gemeenschappelijke regelingen.

Voor de ramingen van het aandeel in het nadelige saldo van de gemeenschappelijke regelingen zijn de door die regelingen in hun begrotingen opgenomen bijdragen als uitgangspunt opgenomen of als daar sprake van is de afspraken in regionaal verband.

Subsidies.

Met betrekking tot subsidies is de lijn gekozen zoals in de bezuinigingsvoorstellen wordt vermeld. Indien op onderdelen (nieuw) beleid wordt ontwikkeld, is van geval tot geval de mogelijkheid tot subsidie onderzocht.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds.

De raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de meicirculaire van 31 mei 2016. Voor de berekening daarvan wordt uitgegaan van 33.900 inwoners en 13.860 woonruimten per 1 januari 2017.

Onvoorzien.

Als budget voor onvoorziene uitgaven éénmalig is opgenomen een bedrag van € 1.000.

7.2 Budgettaire ontwikkelingen

De afgelopen jaren is via diverse kanalen (programmabegroting, beraps, brieven etc.) steeds verwoord dat, evenals veel andere gemeenten, de gemeente Twenterand ook te maken heeft met financieel zwaar weer. Er is nog steeds grote onzekerheid over de financiële gevolgen van het rijksbeleid. Vooral bij de decentralisaties staat de gemeente nog voor een hele opgave de kosten in lijn te krijgen met de baten.

Voor een nadere toelichting op de budgettaire ontwikkelingen verwijzen wij u naar de inleiding bij deze programmabegroting.

7.3 Stand en verloop van reserves

De stand van de algemene reserves en bestemmingsreserves per 31-12-2017 luidt als volgt:
Algemene reserves:

Algemene reserves:

- saldo per 1-1-2017	€ 2.679.047
- toevoegingen	€ 0
	€ 2.679.047
- onttrekkingen	€ 6.460
Saldo per 31-12-2017	€ 2.672.587

Bestemmingsreserves:

- saldo per 1-1-2017	€ 23.292.596
- toevoegingen	€ 702.887
	€ 23.995.483
- onttrekkingen	€ 3.944.802
Saldo per 31-12-2017	€ 20.050.681

Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar de in deze begroting opgenomen staat van reserves en voorzieningen met toelichting.

7.4 Stand en verloop van de voorzieningen

De stand van de voorzieningen per 31-12-2017 luidt als volgt:

- saldo per 1-1-2017	€ 13.674.930
- overige toevoegingen	€ 749.129
	€ 14.424.059
- onttrekkingen	€ 2.240.884
Saldo per 31-12-2017	€ 12.183.175

Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar de in deze begroting opgenomen staat van reserves en voorzieningen met toelichting.

7.5 Investerings

De totale raming voor investeringen in 2017 bedraagt € 2.884.656. Voor investeringen met economisch nut is een bedrag van € 1.675.500 geraamd en voor investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte een bedrag van € 1.209.156.

Meerjarenraming 2018 - 2020

Programmabegroting 2017

8. Meerjarenraming 2018 - 2020

8.1 Inleiding

Ter voldoening aan het gestelde in de Gemeentewet en in hoofdstuk III van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten leggen wij aan u voor de meerjarenramingen 2018 t/m 2020. De meerjarenraming bevat een raming van de financiële gevolgen voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar, waaronder de baten en lasten van het bestaande en nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen.

De toelichting op de meerjarenraming bevat tenminste de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd en een toelichting op belangrijke ontwikkelingen ten opzicht van de meerjarenraming van het vorige begrotingsjaar. Door onder andere hiermee rekening te houden kan de meerjarenbegroting uitwijzen of de doelstelling van een sluitende begroting op termijn wordt gerealiseerd.

8.2 Uitgangspunten meerjarenraming

- De begroting 2017 als basis;
- De meerjarenramingen zijn opgesteld met als uitgangspunt 0% stijging, m.u.v. posten waarvan de stijging c.q. daling in te schatten is of vastligt voor de komende jaren;
- Voor salarissen is een stijging van 1% meegenomen en de periodieke verhogingen;
- Een volumegroei van de Algemene Uitkeringen gemeentefonds, gebaseerd op een toename van het aantal inwoners met 25 per jaar, het aantal woonruimten met 25 per jaar. Overigens is uitgegaan van de in de meicirculaire 2016 opgenomen indicatieve gegevens;
- Een groei van de opbrengst onroerende zaakbelastingen met zoals besloten bij de Kadernota 2017;
- De onttrekkingen en toevoegingen aan reserves en voorzieningen zijn verwerkt;

8.3 Financiële ontwikkelingen

Algemene uitkeringen gemeentefonds.
Voor de ontwikkeling van het gemeentefonds zijn vooral de volgende punten van belang:

- De ontwikkeling van het aantal decentralisatie-uitkeringen en integratie-uitkeringen naast de algemene uitkering;
- Het groot onderhoud van het gemeentefonds dat grotendeels is uitgevoerd;
- De gevolgen van de ontwikkeling van het accres, rekening houdend met de ontwikkelingen die genoemd zijn in de meicirculaire 2016.
- De financiële gevolgen van de decentralisatie-uitkeringen met betrekking tot de 3D's zijn verwerkt.

Salarissen/sociale lasten

De gevolgen van de c.a.o., welke loopt tot 1 mei 2017, alsmede de toe te kennen periodieken, zijn in de raming van 2017 meegenomen. In de begroting is voor de salarissen en de eindejaarsuitkering een stijging van 1,0% meegenomen. Mocht de nieuwe c.a.o. aangepast worden dan kan dit voor- of nadelen opleveren voor de begroting.

Investeringslijsten

Uit de in de begroting opgenomen investeringslijsten voor de periode 2018 t/m 2020 blijkt dat voor deze jaren de volgende investeringen, exclusief riolering, worden geraamd, te weten:

- 2018	€ 582.131
- 2019	€ 537.131
- 2020	€ 537.131

8.4 Berekende/geraamde budgetprognose 2018 t/m 2020

De resultaten van vorenstaande leidt tot de resultaten zoals vermeld in het hoofdstuk 'Overzicht van baten en lasten 2015 t/m 2020'.

Bijlagen

Programmabegroting 2017

A. Investeringslijsten 2017 - 2020

Jaarschijf 2017				Afschr. termijn	Investerings 2017	Kapitaallasten				
Omschrijving						2017	2018	2019	2020	
Themagroep: Openbare ruimte en Verkeer										
F35 Fietssnelweg	1	n	20		400.000	17.000	33.650	32.950	32.250	
Openbare verlichting	1210.30	v	20		133.631	5.679	11.242	11.008	10.774	
Waarschuwingsborden	1003.60	v	15		5.000	254	503	491	479	
Nidos Stratos B17-18 AWALN	1210.50	v	8		35.000	2.800	5.523	5.370	5.217	
Luchtinblaasvoorzieningen/H2s bestrijding (stankoverlast) 2017	1722.10	v			10.000					Volledig tlv Voorziening Riool!!!
Drukriolering elektrisch en mechanisch 2017	1722.10	v			360.000					Volledig tlv Voorziening Riool!!!
Gemalen mechanisch 2017	1722.10	v			26.000					Volledig tlv Voorziening Riool!!!
Vervanging riool	1722.10	v	60		1.009.500	8.413	51.863	51.274	50.685	
					1.979.131	34.146	102.781	101.093	99.406	
Themagroep: Economie en toerisme										
Revitalisering Industrierrein Garstelanden/Weitzelpoort/De Sluis	2310.60	n	40		470.525	14.116	28.026	27.614	27.202	
					470.525	14.116	28.026	27.614	27.202	
Themagroep: Dienstverlening										
Werkbudget Twenterand digitaal	4 kpl 01	n	4		200.000	28.500	56.125	54.375	52.625	
					200.000	28.500	56.125	54.375	52.625	
Themagroep: Bedrijfsvoering										
Verv.meubilair/bureaus	4 kpl 02	v	10		10.000	675	1.333	1.298	1.263	
VW Crafter	4 kpl 03	v	8		35.000	2.800	5.523	5.370	5.217	
Volvo ECU 28	4 kpl 03	v	8		35.000	2.800	5.523	5.370	5.217	
Volvo EW 140C (graafmachine)	4 kpl 03	v	8		155.000	12.400	24.461	23.783	23.105	
					235.000	18.675	36.840	35.821	34.802	
Totaal					2.884.656	95.437	223.772	218.903	214.034	

A. Investeringslijsten 2017–2020

Jaarschijf 2018

Omschrijving	Afschr. termijn	Investerings 2018	Kapitaallasten		
			2018	2019	2020
Themagroep: Openbare ruimte en Verkeer					
Openbare verlichting	v 20	133.631	5.679	11.242	11.008
Waarschuwborden	n 15	5.000	254	503	491
Meetplan 2018		149.500	Volledig tlv Voorziening Riool		
Luchtinblaasvoorzieningen/H2s bestrijding (stankoverlast) 2018		10.000	Volledig tlv Voorziening Riool		
Drukriolering elektrisch en mechanisch 2018		360.000	Volledig tlv Voorziening Riool		
Gemalen elektrisch 2018		19.000	Volledig tlv Voorziening Riool		
Gemalen mechanisch 2018		39.000	Volledig tlv Voorziening Riool		
Vervanging riool	60	1.791.000	14.925	92.013	90.968
Nimos Kipkar UK 25-SK	n 8	5.000	400	789	767
Nimos Kipkar UK 258 NL	n 8	5.000	400	789	767
Nimos Kipkar SK NL 2,5t	n 8	6.500	520	1.026	997
Bayle kipkar K.G.-2-60	n 8	7.500	600	1.184	1.151
Bayle kipkar K.G.-2-60	n 8	7.500	600	1.184	1.151
Nido SNK 300 EPZ sneeuwpluog	n 8	10.000	800	1.578	1.534
Nido SNK 300 EPZ sneeuwpluog	n 8	10.000	800	1.578	1.534
Holaras H-220HV-FR sneeuwbezem hydro	n 8	8.000	640	1.263	1.228
Holaras A-220HV-FR sneeuwbezem mechanisch	n 8	8.000	640	1.263	1.228
Schaftwagen BW 2400	n 8	6.000	480	947	921
Agria	n 8	5.000	400	789	767
		2.585.631	27.138	116.145	114.511
Themagroep: Dienstverlening					
Werkbudget Twenterand digitaal	4	200.000	28.500	56.125	54.375
		200.000	28.500	56.125	54.375
Themagroep: Bedrijfsvoering					
Verv.meubilair/bureaus	v 10	10.000	675	1.333	1.298
Rior/Rioned zuigaanhanger	v 8	25.000	2.000	3.945	3.836
Ahlmann AZ 150E shovel	v 8	65.000	5.200	10.258	9.973
Hangxha heftruck	v 8	10.000	800	1.578	1.534
Verdonk VA-TA-MT, A130GB oprijaanhanger	v 8	7.500	600	1.184	1.151
Hapert BL 2700 Kipaanhanger	v 8	5.000	400	789	767
Wesco WK 2700 kipaanhanger	v 8	6.500	520	1.026	997
Doornwaard D2000 FW dranghekkenaanhanger	v 8	4.500	360	710	690
Trias 151-20 luxe actiewagen/borden	v 8	7.500	600	1.184	1.151
Verdonk VA 1300 EA1 aanhanger	v 8	3.000	240	473	460
Weiro BME-D-22s aanhanger	v 8	3.000	240	473	460
Tijhof TA 125 1 as-aanhanger	v 8	3.000	240	473	460
Veenhuis oprijwagen	v 8	15.000	1.200	2.367	2.302
		165.000	13.075	25.793	25.080
Totaal		2.950.631	68.713	198.064	193.967

Jaarschijf 2019

	Afschr. termijn	Investerings 2019	Kapitaallasten	
			2019	2020
Themagroep: Openbare ruimte en Verkeer				
Openbare verlichting	v 20	133.631	5.679	11.242
Waarschuwborden	n 15	5.000	254	503
Gemalen elektrisch 2019		47.500	Volledig tlv Voorziening Riool	
Gemalen mechanisch 2019		169.000	Volledig tlv Voorziening Riool	
Vervanging riool	60	629.550	5.246	32.343
VW T5 Pick-up TDI 75 KW	v 8	27.500	2.200	4.340
		1.012.181	13.380	48.427
Themagroep: Dienstverlening				
Werkbudget Twenterand digitaal	4	150.000	21.375	42.094
		150.000	21.375	42.094
Themagroep: Bedrijfsvoering				
John Deere 6330	v 8	80.000	6.400	12.625
Verv.meubilair/bureaus	v 10	10.000	675	1.333
Palfinger TKA 16	v 8	75.000	6.000	11.836
Bouwers schafwagen	v 8	6.000	480	947
MAN TG8.180 2222BW	v 8	50.000	4.000	7.891
		221.000	17.555	34.631
		1.383.181	52.310	125.152

Jaarschijf 2020

	Afschr. termijn	Investerings 2020	Kapitaallasten	
			2020	2020
Themagroep: Openbare ruimte en Verkeer				
Openbare verlichting	v 20	133.631	5.679	
Waarschuwborden	n 15	5.000	254	
Gemalen elektrisch 2020		47.500	Volledig tlv Voorziening Riool	
Gemalen mechanisch 2020		169.000	Volledig tlv Voorziening Riool	
Drukriolering elektrisch en mechanisch		482.400	Volledig tlv Voorziening Riool	
Beeklaan 2020		80.000	Volledig tlv Voorziening Riool	
De Reiger 2020		35.000	Volledig tlv Voorziening Riool	
Kerkallee 2020		35.000	Volledig tlv Voorziening Riool	
Sportlaan 2020		35.000	Volledig tlv Voorziening Riool	
Vervanging riool	60	624.656	5.205	
VW T5 Pick-up TDI 75 KW	v 8	27.500	2.200	
		1.674.687	13.339	
Themagroep: Dienstverlening				
Werkbudget Twenterand digitaal	4	150.000	21.375	
		150.000	21.375	
Themagroep: Bedrijfsvoering				
John Deere 6330	v 8	80.000	6.400	
Verv.meubilair/bureaus	v 10	10.000	675	
Palfinger TKA 16	v 8	75.000	6.000	
Bouwers schafwagen	v 8	6.000	480	
MAN TG8.180 2222BW	v 8	50.000	4.000	
		221.000	17.555	
		2.045.687	52.269	

B. EMU-saldo begroting 2017

Omschrijving	2016	2017	2018
	Volgens realisatie tot en met sept. 2016, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2017	Volgens meerjarenraming in begroting 2017
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-2.590	-3.230	-1.601
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.715	2.973	2.851
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrij-	1.028	749	756
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	3.724	2.885	2.951
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	1.929	2.241	2.609
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11 Verkoop van effecten:			
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee
b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Berekend EMU-saldo	-4.500	-4.634	-3.554

C. Staat van reserves en voorzieningen begroting 2017 - 2020

Nr.	Omschrijving	Saldo per 1-1-2017	Toevoegingen 2017	Onttrekkingen 2017	Saldo per 31-12-2017
Algemene reserves					
1	Algemene risico reserve	2.679.046,84		6.460,00	2.672.586,84
	Totaal	2.679.046,84	0,00	6.460,00	2.672.586,84
Bestemmingsreserves					
2	Reserve wegvallen dividend Vitens	662.660,00		172.534,00	490.126,00
3	Reserve Zittend vervoer Almelo	34.098,27		6.564,00	27.534,27
4	Reserve Minimabeleid	85.237,13		42.470,00	42.767,13
5	Reserve Decentralisatie WMO/Jeugd	2.015.968,82			2.015.968,82
6	Reserve Brede Scholen	1.005.639,03		23.390,00	982.249,03
7	Reserve Integraal Genotsmiddelenbeleid	30.533,77			30.533,77
8	Reserve Cultuurnota	2.775,00		2.775,00	0,00
9	Reserve Participatie	1.440.154,88		450.000,00	990.154,88
10	Reserve Exploitatie begraafplaatsen	202.089,17			202.089,17
11	Reserve STADO centrum Vriezenveen	721.138,91		15.000,00	706.138,91
12	Reserve Risico's Grondbedrijf	170.957,37			170.957,37
13	Reserve Tractiemiddelen	501.459,58		40.802,83	460.656,75
14	Reserve Beheer openbaar groen	258.073,79		2.750,00	255.323,79
15	Reserve Onderh.Gebouwen, Bruggen en Kunstwerken	724.625,24	662.242,00	437.519,00	949.348,24
16	Reserve Uitvoering Nota Platteland	247.082,81		20.000,00	227.082,81
18	Reserve PMJP	86.098,72		86.098,72	0,00
19	Reserve Prestatieafspraken Wonen	588.934,90		60.000,00	528.934,90
21	Reserve Uitwerking bestuursakkoord	1.227.400,00		634.500,00	592.900,00
22	Reserve Heroriëntatie organisatie	250.000,00		250.000,00	0,00
23	Reserve Speeltoestellen	19.355,00	40.645,00		60.000,00
	Totaal bestemmingsreserves	10.274.282,39	702.887,00	2.244.403,55	8.732.765,84
Bestemmingsreserves (economisch nut)					
24	Reserve Centralisatie gemeentehuis	1.730.236,26		117.132,00	1.613.104,26
25	Reserve Gymlokaal Weemelanden	846.121,72		33.768,00	812.353,72
26	Reserve Kulturhus	966.389,00		35.792,00	930.597,00
27	Reserve Sportaccommodatiebeleid	894.116,76		81.242,00	812.874,76
28	Reserve Brede School De Smithoek	2.625.000,00		75.000,00	2.550.000,00
29	Reserve Brede School Weemelanden	2.523.856,50		1.249.203,22	1.274.653,28
30	Reserve Brede School Westerhaar	2.006.313,89		57.323,00	1.948.990,89
31	Reserve Gemeentewerf Vroomshoop	1.426.279,35		50.938,00	1.375.341,35
	Totaal bestemmingsreserves (economisch nut)	13.018.313,48	0,00	1.700.398,22	11.317.915,26

Nr.	Omschrijving	Saldo per 1-1-2017	Toevoegingen 2017	Onttrekkingen 2017	Saldo per 31-12-2017
Voorzieningen					
32	Voorziening Dubieuze Debiteuren	1.219.249,70			1.219.249,70
33	Voorziening Woonrijpmaken afgewikkelde bestemmingsplannen	248.229,84		87.480,31	160.749,53
34	Voorziening Grondbedrijf	721.288,59		385.571,00	335.717,59
35	Voorziening Vordering Vennootschap BV	190.940,21			190.940,21
	Subtotaal voorzieningen	2.379.708,34	0,00	473.051,31	1.906.657,03
36	Voorziening Pensioen politieke ambtsdragers	2.838.539,00			2.838.539,00
37	Voorziening Riolering	7.505.201,62	749.129,00	1.405.500,00	6.848.830,62
38	Voorziening Egalisatie riolering	436.151,99			436.151,99
39	Voorziening Afvalverwerking	515.329,05		362.332,50	152.996,55
	Subtotaal voorzieningen	11.295.221,66	749.129,00	1.767.832,50	10.276.518,16
	Totaal	39.646.572,71	1.452.016,00	6.192.145,58	34.906.443,13

C. Algemene Reserve

1. Algemene risicoreserve

Doel: Reserve is ingesteld om de risico's af te kunnen dekken, die in de begroting, in de paragraaf weerstandsvermogen, worden vermeld.

Deze reserve kan alleen worden benut met betrekking tot uitgaven indien deze onvermijdbaar, onuitstelbaar en onvoorzienbaar zijn.

Voeding: Ingebracht wordt € 125,-- per inwoner en zal maximaal € 4.250.000,-- bedragen, en minimaal 50% hiervan, € 2.125.000,--.

Tevens wordt de reserve op niveau gehouden door voordelige resultaten van de jaarrekening hiervoor te bestemmen en/of door toevoeging van incidentele inkomsten, windstafdrachten uit bestemmingsplannen, samenwerkingsovereenkomsten etc.

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1.1.2017		2.679.046,84
Af:	Afdekking kapitaallsten Begraafplaatsen Br'haar/W'haar	6.460,00
Saldo per 31.12.2017		<u>2.672.586,84</u>

C. Bestemmingsreserves

2. Reserve Wegvallen dividend Vitens

Doel: Opvangen van de lagere reguliere dividenduitkering in de komende jaren.

Voeding: Eenmalige storting deel rekeningsaldo 2006.

Looptijd: t/m 2020.

Saldo per 1.1.2017		662.660,00
Af:	Aflossing 2017	172.534,00
Saldo per 31.12.2017		<u>490.126,00</u>

3. Reserve Zittend vervoer Almelo

Doel: Reservering ter dekking van de aflopende verplichtingen van het Zittend Vervoer Almelo.

Voeding: Eenmalige dotatie uit Algemene Risicoreserve in 2007.

Looptijd: t/m 2023.

Saldo per 1.1.2017		34.098,27
Af:	Kosten 2017	6.564,00
Saldo per 31.12.2017		<u>27.534,27</u>

4. Reserve Minimabeleid

Doel: Reservering ter dekking van de kosten van het minimabeleid, conform het in 2011 vastgestelde Minimabeleidsplan "Een Steuntje in de rug". Gezien het open-einde karakter van deze regeling dient deze reserve ook als risicodekking.

Voeding: Eventueel overschot jaarlijks budget minimabeleid.

Looptijd: t/m 2018.

Saldo per 1.1.2017		85.237,13
Af:	Minimabeleidsplan 2015-2018	42.470,00
Saldo per 31.12.2017		<u>42.767,13</u>

5. Reserve Decentralisatie WMO/Jeugd

Doel: Reservering ter dekking van de kosten WMO en Jeugd voor zover de ontvangen gelden van het Rijk niet toereikend zijn.

Voeding: Overschot jaarlijks budget WMO.

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1.1.2017		2.015.968,82
Saldo per 31.12.2017		<u>2.015.968,82</u>

C. Bestemmingsreserves

6. Reserve Brede Scholen

*Doel: Reservering ten behoeve van de kosten van de Brede Scholen.
Voeding: Eenmalige storting rekeningsaldo 2008 en niet bestede middelen uit jaarlijks budget onderhoud schoolgebouwen.
Looptijd: Onbepaald.*

Saldo per 1.1.2017		1.005.639,03
Af:	Bijdrage Brede School Vroomshoop	23.390,00
Saldo per 31.12.2017		<u>982.249,03</u>

7. Reserve Integraal genotsmiddelenbeleid

*Doel: Reservering ter dekking van de kosten opgenomen in de Kadernota Integraal Genotsmiddelenbeleid (conform B&W-besluit 20-12-2011).
Voeding: Eenmalige storting vanuit het rekeningsaldo 2008 en niet bestede middelen van het jaarlijks budget in de gewone dienst.
Looptijd: Tot en met 2017. In afwachting van de afwikkeling is het saldo van deze reserve voorlopig structureel blijven staan. Financiële afwikkeling gebeurt uiterlijk in 2018.*

Saldo per 1-1-2017		30.533,77
Saldo per 31-12-2017		<u>30.533,77</u>

8. Reserve Cultuurnota

*Doel: Reservering ter dekking van de kosten van de Cultuurnota die niet worden gedekt in de begroting of door bijdragen derden (B&W-besluit 31-5-2011), kosten van co-financiering voor het waarborgen van provinciale middelen, kosten van de combinatiefunctionarissen en het activiteitenbudget en kosten van het plan van aanpak Kwartiermaker, Impuls Brede scholen, sport en cultuur en het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen.
Voeding: Eventuele overschotten van het budget in de gewone dienst.
Looptijd: t/m 2017.*

Saldo per 1.1.2017		2.775,00
Af:	Kosten digitaal platform	2.775,00
Saldo per 31.12.2017		<u>0,00</u>

9. Reserve Participatie

*Doel: Het opvangen van financiële tegenvallers in 2013 e.v. op het uitkeringsbudget en het flexibeler omgaan met jaarlijkse budgetten door deze reserve in te zetten als egaliseringsreserve.
Voeding: Rekeningsaldo 2012 en overschotten op het uitkeringsbudget (eventueel)
Looptijd: Onbepaald*

Saldo per 1.1.2017		1.440.154,88
Af:	Dekking Algemene Bijstand	450.000,00
Saldo per 31.12.2017		<u>990.154,88</u>

C. Bestemmingsreserves

10. Reserve Exploitatie begraafplaatsen

*Doel: Reservering ten behoeve van egalisatie exploitatiekosten graven.
Voeding: Eenmalige dotatie vanuit de Algemene Risicoreserve, ontvangen bijdragen/afkoopsommen.
Looptijd: Onbepaald.*

Saldo per 1.1.2017		202.089,17
Saldo per 31.12.2017		<u>202.089,17</u>

11. Reserve STADO Centrum Vriezenveen

*Doel: Reservering ten behoeve van uitvoeringswerken in verband met centrumvorming in Vriezenveen.
Voeding: Diverse subsidies en bijdragen uit de exploitatie.
Looptijd: Onbepaald.*

Saldo per 1.1.2017		721.138,91
Af:	Kosten 2017	15.000,00
Saldo per 31.12.2017		<u>706.138,91</u>

12. Reserve Risico's Grondbedrijf

*Doel: Reservering ten behoeve van risicoafdekking voor bestemmingsplannen binnen het Grondbedrijf.
Voeding: Winsten bestemmingsplannen tot een maximum van € 1.000.000,-.
Looptijd: Onbepaald.*

Saldo per 1.1.2017		170.957,37
Saldo per 31.12.2017		<u>170.957,37</u>

13. Reserve Tractiemiddelen

*Doel: Reservering ten behoeve van het opvangen van fluctuaties in kapitaallasten van de tractiemiddelen.
Voeding: Voordelig saldo van het verschil in kapitaallasten en het vastgesteld kostenniveau.
Looptijd: Onbepaald.*

Saldo per 1.1.2017		501.459,58
Af:	Tractiemiddelen 2017	40.802,83
Saldo per 31.12.2017		<u>460.656,75</u>

C. Bestemmingsreserves

14. Reserve Beheer openbaar groen

Doel: Egalisatiereserve ten behoeve van renovatiekosten die nodig zijn voor het vervangen van met name groenvoorzieningen na een bepaalde omlooperiode. Aangezien er een aantal grote projecten gepland staan en het jaarlijkse budget minimaal is, zal deze reserve hiervoor aangesproken dienen te worden.

Voeding: Niet bestede middelen van het vastgestelde budget voor openbaar groen.

Looptijd: Onbepaald

Saldo per 1.1.2017		258.073,79
Af:	Picknicktafels 2017	2.750,00
Saldo per 31.12.2017		<u>255.323,79</u>

15. Reserve Onderhoud gebouwen, Bruggen en Kunstwerken

Doel: Reservering ten behoeve van dekking kosten meerjarig onderhoud gemeentelijke gebouwen, bruggen en kunstwerken.

Voeding: Samenvoeging van Reserve Onderhoud gebouwen en Reserve Bruggen en kunstwerken. Bijdrage uit de gewone dienst o.b.v. het onderhoudsplan.

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1.1.2017		724.625,24
Bij:	Storting 2017	662.242,00
		1.386.867,24
Af:	Meerjarig onderhoud 2017	437.519,00
Saldo per 31.12.2017		<u>949.348,24</u>

16. Reserve Uitvoering Nota Platteland

Doel: Reserve ten behoeve van dekking kosten Uitvoering Nota Platteland voor de periode 2013-2025.

Voeding: Dotatie Reserve Grote Projecten (bij begroting 2008).

Looptijd: t/m 2025.

Saldo per 1.1.2017		247.082,81
Af:	Kosten 2017	20.000,00
Saldo per 31.12.2017		<u>227.082,81</u>

C. Bestemmingsreserves

18. Reserve PMJP

Doel: Het zeker stellen van de ontvangen subsidies ten behoeve van de bekostiging van de gebiedsmakelaar en co-financiering aanpak buitengebied, (haalbaarheids-onderzoeken) uitvoering kulturhusen, dorpsplannen en afkoppelen verhard oppervlak.

De ontvangen subsidies zullen terugbetaald moeten worden als e.e.a. geen doorgang vindt.

Voeding: Ontvangen subsidies van de provincie.

Looptijd: t/m 2017.

Saldo per 1.1.2017		86.098,72
Af:	Kosten herziening verouderde bestemmingsplannen	86.098,72
Saldo per 31.12.2017		<u>0,00</u>

19. Reserve Prestatieafspraken Wonen

Doel: Dekking van kosten voor realisatie van herstructurering- en transformatieprojecten binnen de bebouwde kom om woningtypen te realiseren waar behoefte aan is (raadsbesluit 4-10-2011).

Voeding: Provinciale subsidie in het kader van Prestatieafspraken Wonen.

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1.1.2017		588.934,90
Af:	Kosten Prestatieafspraken Wonen 2017	60.000,00
Saldo per 31.12.2017		<u>528.934,90</u>

21. Reserve Uitwerking bestuursakkoord

Doel: Dekking van de kosten voor de Uitwerking van het bestuursakkoord

Voeding: Diverse reserves

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1.1.2017		1.227.400,00
Af:	Wegen/duurzaam veilig/Oude hoevenweg	235.000,00
	Subsidie Cultuur	20.000,00
	Kosten 2017	324.500,00
	SPP	55.000,00
Saldo per 31.12.2017		<u>592.900,00</u>

22. Reserve Heroriëntatie organisatie

Doel: Dekking van de kosten voor de heroriëntatie van de organisatie

Voeding: Diverse reserves

Looptijd: t/m 2017

Saldo per 1.1.2017		250.000,00
Af:	Begeleidingskosten/frictiekosten	250.000,00
Saldo per 31.12.2017		<u>0,00</u>

C. Bestemmingsreserves

23. Reserve Speeltoestellen

Doel: Dekking van de kosten van speeltoestellen

Voeding: Uit Voorziening Woonrijpmaken afgewikkelde bestemmingsplannen en storting begroting 2017

Looptijd: Onbepaald

Saldo per 1.1.2017		19.355,00
Bij:	Storting 2017	40.645,00
Saldo per 31.12.2017		<u>60.000,00</u>

C. Bestemmingsreserves (economisch nut)

24. Reserve Centralisatie gemeentehuis

Doel: Reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: Dotatie vanuit de Reserve Grote Projecten, niet geraamde dividenduitkeringen en de boekwinst door de verkoop van het gemeentehuis in Den Ham.

Looptijd: t/m 2047.

Saldo per 1.1.2017		1.730.236,26
Af:	Afdekking kapitaallasten 2017	117.132,00
Saldo per 31.12.2017		<u>1.613.104,26</u>

25. Reserve Gymlokaal Weemelanden

Doel: Reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: Eenmalige dotatie van uit de Reserve Grote Projecten.

Looptijd: t/m 2044.

Saldo per 1.1.2017		846.121,72
Af:	Afdekking kapitaallasten 2017	33.768,00
Saldo per 31.12.2017		<u>812.353,72</u>

26. Reserve Kulturhus

Doel: Reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: Eenmalige dotatie vanuit de Reserve Grote Projecten, een toevoeging vanuit de exploitatie van KOP Westerhaar en verkoop grond "oude" Klaampe.

Looptijd: t/m 2044. Onttrekking wordt aangepast na duidelijkheid over bestemming Marijkestraat.

Saldo per 1.1.2017		966.389,00
Af:	Afdekking kapitaallasten 2017	35.792,00
Saldo per 31.12.2017		<u>930.597,00</u>

27. Reserve Sportaccommodatiebeleid

Doel: Reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: Eenmalige dotatie vanuit de Reserve Grote Projecten.

Looptijd: t/m 2027.

Saldo per 1.1.2017		894.116,76
Af:	Afdekking kapitaallasten 2017	81.242,00
Saldo per 31.12.2017		<u>812.874,76</u>

C. Bestemmingsreserves (economisch nut)

28. Reserve Brede School De Smithoek

Doel: Reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: Eenmalige dotatie vanuit de Reserve Grote Projecten.

Looptijd: t/m 2051.

Saldo per 1.1.2017		2.625.000,00
Af:	Afdekking kapitaallasten 2017	75.000,00
Saldo per 31.12.2017		<u>2.550.000,00</u>

29. Reserve Brede School Weemelanden

Doel: Reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: Eenmalige dotatie vanuit de Reserve Grote Projecten, een bijdrage vanuit het

bestemmingsplan Weemelanden en een toevoeging van resterende budgetten uit 2009 en 2011.

Looptijd: t/m 2022.

Saldo per 1.1.2017		2.523.856,50
Af:	Huur 2017	1.249.203,22
Saldo per 31.12.2017		<u>1.274.653,28</u>

30. Reserve Brede School Westerhaar

Doel: Reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: Eenmalige dotatie vanuit diverse reserves en dotaties vanuit het grondbedrijf.

Looptijd: t/m 2050.

Saldo per 1.1.2017		2.006.313,89
Af:	Afdekking kapitaallasten 2017	57.323,00
Saldo per 31.12.2017		<u>1.948.990,89</u>

31. Reserve Gemeentewerf Vroomshoop

Doel: Reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: Eenmalige dotatie vanuit de Reserve Grote Projecten en boekwinsten op de verkoop van de oude werven.

Looptijd: t/m 2046.

Saldo per 1.1.2017		1.426.279,35
Af:	Afdekking kapitaallasten 2017	50.938,00
Saldo per 31.12.2017		<u>1.375.341,35</u>

C. Voorzieningen

32. Voorziening Dubieuze Debiteuren

Doel: Het afdekken van toekomstige risico's met betrekking tot dubieuze debiteuren.

Voeding: Het jaarlijks opnemen van verwachte dubieuze vorderingen.

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1.1.2017		1.219.249,70
Saldo per 31.12.2017		<u>1.219.249,70</u>

33. Voorziening Woonrijpmaken afgewikkelde bestemmingsplannen

Doel: Reservering ten behoeve van uitvoering laatste werken woonrijpmaken bestemmingsplannen.

Voeding: Bijdragen uit exploitatie van bestemmingsplannen.

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1.1.2017		248.229,84
Af:	Kosten 2017	87.480,31
Saldo per 31.12.2017		<u>160.749,53</u>

34. Voorziening Grondbedrijf (vh Bedrijfsverplaatsingen)

Doel: Reservering ten behoeve van het nadelig saldo op het complex Bedrijfsverplaatsingen.

Dit bedrag is gelijk aan de te verwachten opbrengsten uit de zandwinning Oosterweilanden.

Voeding: Storting vanuit rekeningsaldo 2012.

Looptijd: t/m afwikkeling complex Bedrijfsverplaatsingen.

Saldo per 1.1.2017		721.288,59
Af:	Grondbedrijf	385.571,00
Saldo per 31.12.2017		<u>335.717,59</u>

35. Voorziening Vordering Vennootschap BV

Doel: Reservering ten behoeve van risico lening Vennootschap BV. Deze lening is door RWE bedongen ter verzekering van betaling van eventuele schadeclaims. Vanwege de onzekerheid over het aflossen van deze lening moet hiervoor een voorziening worden gevormd.

Voeding: Verkoop aandelen Essent.

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1.1.2017		190.940,21
Saldo per 31.12.2017		<u>190.940,21</u>

C. Voorzieningen

36. Voorziening Pensioen politieke ambtsdragers

Doel: (Verplichte) afdekking risico's wachtgeld- en pensioenverplichtingen politieke ambtsdragers ter voorkoming van fluctuaties in de begroting.

Voeding: Overdracht van de pensioenverplichtingen voormalige werkgever(s) en jaarlijkse dotatie ten laste van de gewone dienst tot een maximum van de verplichtingen.

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1.1.2017	2.838.539,00
Saldo per 31.12.2017	<u>2.838.539,00</u>

37. Voorziening Riolering

Doel: Voorziening ten behoeve van de kosten onderhoud en vervanging riolering.

Voeding: Overschotten op het product Rioolbeheer.

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1.1.2017		7.505.201,62
Bij:	Storting 2017	<u>749.129,00</u>
		8.254.330,62
Af:	GRP 2017	<u>1.405.500,00</u>
Saldo per 31.12.2017		<u>6.848.830,62</u>

38. Voorziening Egalisatie riolering

Is in 2014 omgezet in een Voorziening. Betreft het deel dat benut wordt voor de dekking van de Herinrichting Oosteinde.

Saldo per 1-1-2017	436.151,99
Saldo per 31-12-2017	<u>436.151,99</u>

39. Voorziening Afvalverwerking

Doel: Voorziening met betrekking tot de kosten van afvalinzameling en -verwerking.

Voeding: Eventuele jaarlijkse overschotten op het product Huisvuil.

Looptijd: Onbepaald.

Saldo per 1-1-2017		515.329,05
Af:	Exploitatie 2017	<u>362.332,50</u>
Saldo per 31-12-2017		<u>152.996,55</u>

C. Staat van reserves en voorzieningen begroting 2017 - 2020

Nr.	Omschrijving	Saldo per 1-1-2018	Toevoegingen 2018	Onttrekkingen 2018	Saldo per 31-12-2018	Saldo per 1-1-2019	Toevoegingen 2019	Onttrekkingen 2019	Saldo per 31-12-2019
	Algemene reserves								
1	Algemene risico reserve	2.672.586,84		6.460,00	2.666.126,84	2.666.126,84		6.460,00	2.659.666,84
	Totaal	2.672.586,84	0,00	6.460,00	2.666.126,84	2.666.126,84	0,00	6.460,00	2.659.666,84
	Bestemmingsreserves								
2	Reserve wegvallen dividend Vitens	490.126,00		172.534,00	317.592,00	317.592,00		172.534,00	145.058,00
3	Reserve Zittend vervoer Almelo	27.534,27		6.564,00	20.970,27	20.970,27		6.564,00	14.406,27
4	Reserve Minimabeleid	42.767,13		42.767,13	0,00	0,00			0,00
5	Reserve Decentralisatie WMO/Jeugd	2.015.968,82			2.015.968,82	2.015.968,82			2.015.968,82
6	Reserve Brede Scholen	982.249,03		23.390,00	958.859,03	958.859,03		23.390,00	935.469,03
7	Reserve Integraal Genotsmiddelenbeleid	30.533,77			30.533,77	30.533,77			30.533,77
9	Reserve Participatie	990.154,88			990.154,88	990.154,88			990.154,88
10	Reserve Exploitatie begraafplaatsen	202.089,17			202.089,17	202.089,17			202.089,17
11	Reserve STADO centrum Vriezenveen	706.138,91		15.000,00	691.138,91	691.138,91		15.000,00	676.138,91
12	Reserve Risico's Grondbedrijf	170.957,37			170.957,37	170.957,37			170.957,37
13	Reserve Tractiemiddelen	460.656,75		39.819,62	420.837,13	420.837,13		42.014,14	378.822,99
14	Reserve Beheer openbaar groen	255.323,79		2.750,00	252.573,79	252.573,79		2.750,00	249.823,79
15	Reserve Onderh.Gebouwen, Bruggen en Kunstwerken	949.348,24	713.242,00	1.104.946,00	557.644,24	557.644,24	764.242,00	329.482,00	992.404,24
16	Reserve Uitvoering Nota Platteland	227.082,81		20.000,00	207.082,81	207.082,81		20.000,00	187.082,81
19	Reserve Prestatieafspraken Wonen	528.934,90		60.000,00	468.934,90	468.934,90		60.000,00	408.934,90
21	Reserve Uitwerking bestuursakkoord	592.900,00		414.500,00	178.400,00	178.400,00		178.400,00	0,00
23	Reserve Speeltoestellen	60.000,00			60.000,00	60.000,00			60.000,00
	Totaal bestemmingsreserves	8.732.765,84	713.242,00	1.902.270,75	7.543.737,09	7.543.737,09	764.242,00	850.134,14	7.457.844,95
	Bestemmingsreserves (economisch nut)								
24	Reserve Centralisatie gemeentehuis	1.613.104,26		115.066,00	1.498.038,26	1.498.038,26		113.000,00	1.385.038,26
25	Reserve Gymlokaal Weemelanden	812.353,72		33.768,00	778.585,72	778.585,72		33.768,00	744.817,72
26	Reserve Kulturhus	930.597,00		35.792,00	894.805,00	894.805,00		35.792,00	859.013,00
27	Reserve Sportaccommodatiebeleid	812.874,76		81.242,00	731.632,76	731.632,76		81.242,00	650.390,76
28	Reserve Brede School De Smithoek	2.550.000,00		75.000,00	2.475.000,00	2.475.000,00		75.000,00	2.400.000,00
29	Reserve Brede School Weemelanden	1.274.653,28			1.274.653,28	1.274.653,28			1.274.653,28
30	Reserve Brede School Westerhaar	1.948.990,89		57.323,00	1.891.667,89	1.891.667,89		57.323,00	1.834.344,89
31	Reserve Gemeentewerf Vroomshoop	1.375.341,35		50.938,00	1.324.403,35	1.324.403,35		50.938,00	1.273.465,35
	Totaal bestemmingsreserves (economisch nut)	11.317.915,26	0,00	449.129,00	10.868.786,26	10.868.786,26	0,00	447.063,00	10.421.723,26
	Voorzieningen								
32	Voorziening Dubieuze Debiteuren	1.219.249,70			1.219.249,70	1.219.249,70			1.219.249,70
33	Voorziening Woonrijpmaken afgewikkelde bestemmingsplannen	160.749,53		87.480,31	73.269,22	73.269,22		73.269,22	0,00
34	Voorziening Grondbedrijf	335.717,59			335.717,59	335.717,59			335.717,59
35	Voorziening Vordering Vennootschap BV	190.940,21			190.940,21	190.940,21			190.940,21
	Subtotaal voorzieningen	1.906.657,03	0,00	87.480,31	1.819.176,72	1.819.176,72	0,00	73.269,22	1.745.907,50
36	Voorziening Pensioen politieke ambtsdragers	2.838.539,00			2.838.539,00	2.838.539,00			2.838.539,00
37	Voorziening Riolering	6.848.830,62	756.051,00	2.368.500,00	5.236.381,62	5.236.381,62	777.043,00	846.050,00	5.167.374,62
38	Voorziening Egalisatie riolering	436.151,99			436.151,99	436.151,99			436.151,99
39	Voorziening Afvalverwerking	152.996,55		152.996,55	0,00	0,00			0,00
	Subtotaal voorzieningen	10.276.518,16	756.051,00	2.521.496,55	8.511.072,61	8.511.072,61	777.043,00	846.050,00	8.442.065,61
	Totaal	34.906.443,13	1.469.293,00	4.966.836,61	31.408.899,52	31.408.899,52	1.541.285,00	2.222.976,36	30.727.208,16

C. Staat van reserves en voorzieningen begroting 2017 - 2020

Nr.	Omschrijving	Saldo per 1-1-2020	Toevoegingen 2020	Onttrekkingen 2020	Saldo per 31-12-2020
	Algemene reserves				
1	Algemene risico reserve	2.659.666,84		6.460,00	2.653.206,84
	Totaal	2.659.666,84	0,00	6.460,00	2.653.206,84
	Bestemmingsreserves				
2	Reserve wegvallen dividend Vitens	145.058,00		145.058,00	0,00
3	Reserve Zittend vervoer Almelo	14.406,27		6.564,00	7.842,27
5	Reserve Decentralisatie WMO/Jeugd	2.015.968,82			2.015.968,82
6	Reserve Brede Scholen	935.469,03		23.390,00	912.079,03
7	Reserve Integraal Genotsmiddelenbeleid	30.533,77			30.533,77
9	Reserve Participatie	990.154,88			990.154,88
10	Reserve Exploitatie begraafplaatsen	202.089,17			202.089,17
11	Reserve STADO centrum Vriezenveen	676.138,91		15.000,00	661.138,91
12	Reserve Risico's Grondbedrijf	170.957,37			170.957,37
13	Reserve Tractiemiddelen	378.822,99		48.455,44	330.367,55
14	Reserve Beheer openbaar groen	249.823,79		2.750,00	247.073,79
15	Reserve Onderh.Gebouwen, Bruggen en Kunstwerken	992.404,24	815.242,00	634.782,00	1.172.864,24
16	Reserve Uitvoering Nota Platteland	187.082,81		20.000,00	167.082,81
19	Reserve Prestatieafspraken Wonen	408.934,90		60.000,00	348.934,90
23	Reserve Speeltoestellen	60.000,00			60.000,00
	Totaal bestemmingsreserves	7.457.844,95	815.242,00	955.999,44	7.317.087,51
	Bestemmingsreserves (economisch nut)				
24	Reserve Centralisatie gemeentehuis	1.385.038,26		110.935,00	1.274.103,26
25	Reserve Gymlokaal Weemelanden	744.817,72		33.768,00	711.049,72
26	Reserve Kulturhus	859.013,00		35.792,00	823.221,00
27	Reserve Sportaccommodatiebeleid	650.390,76		81.242,00	569.148,76
28	Reserve Brede School De Smithoek	2.400.000,00		75.000,00	2.325.000,00
29	Reserve Brede School Weemelanden	1.274.653,28			1.274.653,28
30	Reserve Brede School Westerhaar	1.834.344,89		57.323,00	1.777.021,89
31	Reserve Gemeentewerf Vroomshoop	1.273.465,35		50.938,00	1.222.527,35
	Totaal bestemmingsreserves (economisch nut)	10.421.723,26	0,00	444.998,00	9.976.725,26
	Voorzieningen				
32	Voorziening Dubieuze Debiteuren	1.219.249,70			1.219.249,70
34	Voorziening Grondbedrijf	335.717,59			335.717,59
35	Voorziening Vordering Vennootschap BV	190.940,21			190.940,21
	Subtotaal voorzieningen	1.745.907,50	0,00	0,00	1.745.907,50
36	Voorziening Pensioen politieke ambtsdragers	2.838.539,00			2.838.539,00
37	Voorziening Riolering	5.167.374,62	813.143,00	1.404.557,00	4.575.960,62
38	Voorziening Egalisatie riolering	436.151,99			436.151,99
	Subtotaal voorzieningen	8.442.065,61	813.143,00	1.404.557,00	7.850.651,61
	Totaal	30.727.208,16	1.628.385,00	2.812.014,44	29.543.578,72

D. Overzicht taakvelden

Taakveld	Lasten 2017	Baten 2017	Lasten 2018	Baten 2018	Lasten 2019	Baten 2019	Lasten 2020	Baten 2020
0.1 Bestuur	1.354.511	0	1.353.404	0	1.322.884	0	1.332.685	0
0.10 Mutaties reserves	702.887	-3.951.263	713.242	-2.387.562	764.242	-1.390.256	815.242	-1.437.456
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	620.331	-423.570	564.883	-423.570	532.333	-423.570	549.919	-423.570
0.4 Ondersteuning organisatie	5.506.754	-135	5.426.998	-135	5.410.150	-135	5.462.190	-135
0.5 Treasury	623.291	-3.597.572	600.858	-3.367.989	580.827	-3.209.265	571.513	-3.174.691
0.61 OZB woningen/0.62 OZB niet-woningen	502.219	-4.421.235	489.073	-4.516.692	482.768	-4.719.708	484.914	-4.719.708
0.62 OZB niet-woningen	0	-666.565	0	-696.008	0	-726.567	0	-726.567
0.64 Belastingen Overig	0	-222.000	0	-222.000	0	-222.000	0	-222.000
0.7 Alg.uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	-49.196.939	0	-48.736.044	0	-48.131.924	0	-48.096.732
0.8 Overige baten en lasten	3.442.698	0	3.521.972	0	3.559.673	0	3.632.942	0
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	1.937.516	85.200	1.927.854	130.200	1.910.401	175.200	1.946.975	175.200
1.2 Openbare orde en Veiligheid	208.533	-7.380	234.490	-7.380	226.433	-7.380	230.747	-7.380
2.1 Verkeer en vervoer	3.584.524	-36.860	3.553.998	-36.860	3.486.886	-36.860	3.420.630	-36.860
3.1 Economische ontwikkeling	512.402	0	525.815	0	519.802	0	520.922	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.783.471	-1.799.109	1.508.961	-1.524.090	4.681.271	-4.696.490	2.409.186	-2.424.162
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	84.675	-8.580	81.173	-8.580	80.672	-8.580	81.280	-8.580
3.3 Bedrijvenloket en -regelingen	26.052	-5.000	24.975	-5.000	24.821	-5.000	25.008	-5.000
3.4 Economische promotie	0	-42.500	0	-42.500	0	-42.500	0	-42.500
4.1 Openbaar basisonderwijs	4.229	0	4.344	0	4.340	0	4.361	0
4.2 Onderwijshuisvesting	1.311.161	0	1.284.800	0	1.240.059	0	1.178.499	0
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	3.312.130	-340.332	2.126.616	-340.332	2.111.717	-340.332	2.109.455	-340.332
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	151.505	-14.024	153.033	-14.024	174.178	-14.024	156.123	-14.024
5.1 Sportbeleid en activering	637.449	-3.310	460.649	-3.310	492.874	-3.310	433.898	-3.310
5.2 Sportaccommodaties	1.652.388	-322.961	2.495.438	-324.387	1.683.850	-324.387	1.818.973	-324.387
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	69.920	0	68.742	0	46.042	0	45.722	0
5.4 Musea	119.947	-13.332	90.917	-13.332	42.627	-13.332	130.886	-13.332
5.5 Cultureel erfgoed	31.481	0	26.304	0	29.248	0	35.530	0
5.6 Media	41.957	0	42.009	0	42.097	0	41.804	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.718.868	-2.811	2.661.750	-2.811	2.644.563	-2.811	2.695.474	-2.811
6.1 Samenkracht en brugerparticipatie	1.320.943	-348.491	1.322.369	-344.926	1.351.761	-346.912	1.363.009	-348.918
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	39.337	-4.500	40.411	-4.500	40.371	-4.500	40.572	-4.500
6.2 Wijkteams	671.621	0	670.594	0	671.587	0	672.364	0
6.3 Inkomensregeling	8.585.347	-6.671.210	8.273.329	-6.771.210	8.294.979	-6.786.210	8.325.402	-6.786.210
6.4 Begeleide participatie	16.157.637	0	15.034.082	0	14.086.468	0	13.562.529	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	390.546	0	390.140	0	391.154	0	391.700	0
6.7 Maatwerkdienstverlening 18+	2.904.087	-824.500	2.982.845	-824.500	2.990.599	-824.500	2.994.773	-824.500
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	277.363	0	279.592	0	279.771	0	280.797	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	7.153.448	0	7.563.387	0	7.570.685	0	7.628.101	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	851.657	0	844.230	0	842.900	0	843.471	0
7.1 Volksgezondheid	1.254.024	0	1.224.750	0	1.206.006	0	1.212.257	0
7.2 Riolering	2.954.431	-3.392.257	3.020.138	-3.460.102	3.084.659	-3.529.304	3.130.417	-3.599.890
7.3 Afval	2.532.130	-3.048.790	2.421.490	-2.939.752	2.419.764	-2.931.372	2.418.768	-2.932.372
7.4 Milieubeheer	426.035	-15.000	417.748	-15.000	411.025	-15.000	401.428	0
7.5 Begraafplaatsen	935.161	-580.000	877.753	-580.000	916.928	-580.000	876.123	-580.000
8.1 Ruimtelijke ordening	559.708	-140.000	440.588	-140.000	433.923	-190.000	410.281	-190.000
8.2 Grondexploitatie niet-bedrijventerreinen	3.943.733	-3.855.399	1.886.525	-1.798.191	3.356.220	-3.267.886	1.708.534	-1.620.200
8.3 Wonen en bouwen	2.706.947	-752.500	2.477.064	-762.500	2.442.486	-772.500	2.484.675	-772.500
	84.605.052	-84.622.926	80.109.333	-80.183.088	82.886.043	-83.391.417	78.880.078	-79.507.428

E. Lijst met beleidsnota's gemeente Twenterand

Naast de hoofdlijnen van beleid zoals genoemd in het bestuursakkoord, is het beleid van de gemeente voor deze programmalijn vastgelegd in de beleidsnota('s). Deze beleidsnota's zijn te vinden op de website van de gemeente Twenterand:

www.twenterand.nl / bestuur en organisatie / meer / regelgeving / beleidsregels

Programma 1 Veilig leefklimaat

- Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Twente, Deel 1 (2011)
- Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Twente, Deel 2 (2013)
- Kadernota Integraal Veiligheidsbeleid 2012-2016
- Beleidsplan Openbare Verlichting 2013-2016
- Beleid verkoop openbaar groen 2004
- Beleid inzake tegengaan van overlast door hondenuitwerpselen 2004 –aanvulling 2010, 2011, 2012
- Beleid inzake onderhoud openbaar groen (BOR-systematiek – 2005) aanvulling 2010, 2011
- Speelruimteplan 2005 – 2010
- Beleid verharde zandwegen 2006
- Landschapsontwikkelingsplan 2007
- Gemeentelijk Rioleringsplan 2014 – 2018
- Verkeersvisie Vriezenveen 2010
- Nota wandelpaden 2009
- Uitgangspuntennotitie parkeerbeleid 2007
- Notitie inzake het Fietsnetwerk 2008
- Halteplan Regio Twente 2007
- Nota parkeernormen
- Milieubeleidsplan 2011-2015
- Externe veiligheidsbeleid "Twenterand werkt aan Veiligheid" actualisatie 2015
- Nota Lokaal Geluidsbeleid en Nota Hogere grenswaarden 2008
- Bodembeleidsplan 2011-2016
- Beleidsplan toezicht en handhaven "Afgestemd & Samen" 2015-2019
- Uitvoeringsprogramma afgestemd integraal toezicht houden en handhaven 2016
- De Handreiking processen Wabo toezicht/-handhaving

Programma 2 Aantrekkelijke gemeente

- Beleidsnota Archeologie (2007)
- Evaluatierapport Combinatiefunctionarissen gemeente Twenterand 2011-2014
- Cultuureducatieplan 2013-2016
- Subsidie-afspraken muziekonderwijs 2015 tot en met 2018
- Nota Vrijtijdseconomie 2013-2020
- Nota Verblijfrecreatie gemeente Twenterand 2014
- Sociaal Economische Visie Twenterand
- Detailhandelsstructuurvisie Twenterand 2011-2016
- Bedrijventerreinenvisie 2010
- Bedrijvigheidsplan 2004
- Nota Platteland 2013-2025
- Bibliotheekvisie 2009-2012
- Beslisdocument Sportaccommodatiebeleid gemeente Twenterand 2004 (zelfwerkzaamheid)
- "Ruimte voor sport in de gemeente Twenterand", nota basissportaccommodaties 2007 tm 2016
- Tarievenbeleid 2010 t/m 2016
- Uitgangspuntennotitie Subsidiekeuze Gemeente Twenterand
- Notitie Sportaccommodaties - Tarieven en Subsidies Gemeente Twenterand
- Pilotplan Combinatiefuncties en Nationaal actieplan sport en bewegen t/m beginschooljaar 2013/2014
- Prestatieafpraak Wonen gemeente Twenterand 2010 tot 2015
- Beleidsnotitie bouwen open groene plekken 2008
- Twents inkoop- en aanbestedingsbeleid 2014
- Gebiedsgerichte plaatselijke ontwikkelingsstrategie West Twente 2007
- Welstandsnota 2012 en Evaluatie welstandsbeleid 2014
- Algemene subsidieverordening gemeente Twenterand + deelverordening BCF
- Beleidsnota BCF 2013 t/m 2015
- Beleidsregels BCF

E. Lijst met beleidsnota's gemeente Twenterand

Programma 3 Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid

- Re-integratie- en loonkostensubsidieverordening Participatiewet gemeente Twenterand 2015
- Verordening Meedoen gemeente Twenterand 2015
- Verordening tegenprestatie Participatiewet Gemeente Twenterand 2015
- Verordening Individuele studietoeslag gemeente Twenterand 2015
- Verordening individuele inkomenstoeslag, 2015
- Handhavingsverordening Participatiewet, Twenterand 2015
- Cliëntenparticipatie
- Re-integratiebeleidsplan 2015 t/m 2018
- Minimabeleidsplan 2015-2018
- Beleidsplan Integrale Schuldhulpverlening
- Beleidsregels NUG
- Beleidsregels collectieve zorgverzekering minima Twenterand
- Beleidsregels jeugdsportfonds en jeugdcultuurfonds
- Beleidsregels bijzondere bijstand
- Beleidsregels individuele inkomenstoeslag
- Beleidsregels individuele studietoeslag
- Beleidsregels commerciële verhuur
- Handhavingsverordening maatschappelijke zorg en welzijn
- Verordening Cliëntenparticipatie Wet werk en bijstand 2012 en Wet Sociale Werkvoorziening
- Beleidsplan integrale schuldhulpverlening gemeente Twenterand 2012-2015
- Beleidsplan WMO Twenterand 2015-2018 Samen zorgen en samen (mee)doen! en verordening Wmo 2015
- Visie Wonen Zorg Welzijn 2007 en (uitvoerings-)agenda's gemeentebreed en per kern (2008) en deelproject
- wonen zorg welzijn in prestatieafspraken Wonen met de provincie Overijssel
- Startnotitie "Decentralisatie functie begeleiding Twente" en Visie en Keuzenota Maatschappelijke ondersteuning Twente 2012
- Beleidsnotitie Verborgene Zorg 2008
- Beleidsnota huiselijk geweld 2007
- Nota gezondheidsbeleid gemeente Twenterand 2013-2016 "Vitale coalities, betere gezondheid, meer participatie"
- Visienota Transformatie Jeugdzorg Twente
- Kadernota Integraal Genotsmiddelenbeleid
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (HP) 2012-2021
- Lokaal Educatieve agenda 2011-2014
- Aanvalsplan laaggeletterdheid gemeente Twenterand (2013-2017)
- Startnotitie Wet OKE
- Beleidsregels handhaving Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen gemeente Twenterand
- Kadernota Integraal Jeugdbeleid gemeente Twenterand 2014-2017
- Beleidsplan Jeugdzorg gemeente Twenterand 2014, "Eerste stappen op nieuwe wegen"
- Notitie Samenwerken aan Jeugdzorg in Twente
- Startnotitie Centrum voor jeugd en gezin Twenterand 2008, Realisatie CJG loket 2009 en Integraal realisatieplan CJG Twente (IRP)
- Plan van aanpak Ketenregie II 2011
- Visienota transformatie jeugdzorg Twente (2012)
- Notitie verder komen met ketenregie (juni 2013)
- Verbeterplan "sluitend en slagvaardig"(juni 2011)

Programma 4 Klantgerichte organisatie en bestuur

- BRP Verordening
- Communicatiebeleidsplan 2009-2014
- Verordening rechtspositie wethouders, raads- en commissieleden
- Legesverordening (én tabel tarieven jaarlijks vastgesteld) en overige verordeningen), reglementen e.d.
- Nota reserves en voorzieningen 2013
- Hoofd- en fijnstructuur organisatie gemeente Twenterand 2007
- Kadernota Personeelsbeleid 2009
- Twenterand Digitaal!
- Notitie Planning & Control 2012

F. Lijst met verklaring afkortingen Programmabegroting 2017

AED	Automatische externe defibrillator	HTTV	Hammer Tafeltennis Vereniging
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur	I&A	Informatisering & Automatisering
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk	ICT	Informatie en Communicatie Technologie
APV	Algemene Plaatselijke Verordening	IMGeo	Informatiemodel Geografie
Awb	Algemene wet bestuursrecht	IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten	IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeelt.Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers
AZC	Asielzoekerscentrum	IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeelt.Arbeidsongeschikte werkloze Zelfstandigen
BAG	Wet Basisregistraties Adressen en Gebouwen	IPR	Internationaal Privaatrecht
BBV	Besluit begroting en verantwoording	ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
BBZ	Bijstand voor zelfstandigen	JGZ	Jeugdgezondheidszorg
BCF	Beleidsgestuurde Contract Financiering	KB	Koninklijk Besluit
BCM	Bestandscontrolemodule	KOP	Kernontwikkelingsplan
BDU	Brede Doel Uitkeringen	KRW	Kader Richtlijn Water
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie	LGB	Lokaal Gezondheidsbeled
BHV	BedrijfsHulpVerlening	MER	Milieu Effect Rapportage
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten	MEV	Macro Economische Verkenning
BOA	Bijzonder Opsporings Ambtenaar	Mfa	multifunctionele accomodaties
BOR	Begeleide OmgangsRegeling	MJOP	Meerjarenonderhoudsplan
BRP	Basisregistratie Personen	MT	Management Team
BTW	Belasting over Toegevoegde Waarde	OM	Openbaar Ministerie
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten	OOV	Openbare orde en veiligheid
BW&RO	Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling	OR&V	Openbare ruimte en verkeer
B&W	Burgemeester en wethouders	OZB	Onroerendezaakbelasting
CAO	Collectieve Arbeids Overeenkomst	OZJT	Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente
CIV	Civision	P & O	Personeel & Organisatie
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin	P&C	Planning & Control
CPB	Centraal Plan Bureau	PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
CPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap	PGB	Persoonsgebonden budget
DIV	Documentaire Informatie Voorziening	PIOFACH	Personeel, Informatie, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie, Huisvesting incl. Juridisch
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs	PMB	Project Management Bureau
EBDV	Engbertsdijkvenen	pMJP	provinciaal Meerjarenprogramma Plattelandsontwikkeling
EHBO	Eerste Hulp Bij Ongelukken	PO	Primair Onderwijs
EHS	Ecologische Hoofd Structuur	PPS	Publiek Private Samenwerking
EMU	Europese Economische en Monetaire Unie	PW	Participatiewet
EVP	Extern veiligheidsplan	R&T	Recreatie & Toerisme
EZ	Economische Zaken	RIS	RaadsInformatieSysteem
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie	R.O.	Ruimtelijke Ordening
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst	RSO	Richtlijn Sportdeelname Onderzoek
GGZ	Geestelijke GezondheidsZorg	RUD	Regionale UitvoeringsDienst
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen	RvC	Raad van Commissarissen
GMP	Gemeentelijk MobiliteitsPlan	SEV	Sociaal Economische Visie
GR	Gemeenschappelijke regeling	SER	Sociaal-Economische Raad
GRP	Gemeentelijk RioleringsPlan	SMART	Specifiek , Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden
HR	Human Resource	SPP	Strategische PersoneelsPlanning
HRM	Human Resource Mangament		

F. Lijst met verklaring afkortingen Programmabegroting 2017

SOT	Schoolondersteuningsteam
SON	Stadsbank Oost Nederland
SoZa	Sociale Zaken
SSNT	Shared Services Netwerk Twente
START	Specifiek, Toetsbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden
SPP	Strategische personeels planning
SW	Sociale werkplaatsen
SZST	Stichting ZorgSaam Twenterand
TTI	Subsidieregeling Technologische Topinstituut
UP	Uitvoeringsprogramma
VBR	Vecht en Beneden Regge
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
VPB	Vennootschapsbelasting
VRT	Veiligheidsregio Twente
VSO	Verbond Sectorwerkgevers Overheid
VTE	Vrijtijdseconomie
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
VvG	Vereniging van Grondbedrijven
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wajong	Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten
WCK	Wet Consumenten Krediet
Wet BIBOB	De Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
Wet BOPZ	Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen
Wet FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
Wet OKE	Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie
Wet WIJ	Wet investeren in jongeren
Wgr	Wet gemeenschappelijke regelingen
Wgs	Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WOB	Wet Openbaarheid van Bestuur
WOZ	Wet Onroerende Zaakbelasting
Wro	Wet ruimtelijke ordening
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
WT-4	West Twente 4 gemeenten
Wtcg	Wet Tegemoetkoming Chronisch zieken en gehandicapten
WW-uitkering	Werkloosheidsuitkering
Wwb	Wet werk en bijstand
ZAT	Zorg- en adviesteam

Programmabegroting 2017

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Twenterand
in zijn openbare vergadering van 8 november 2016

de griffier,

de voorzitter.